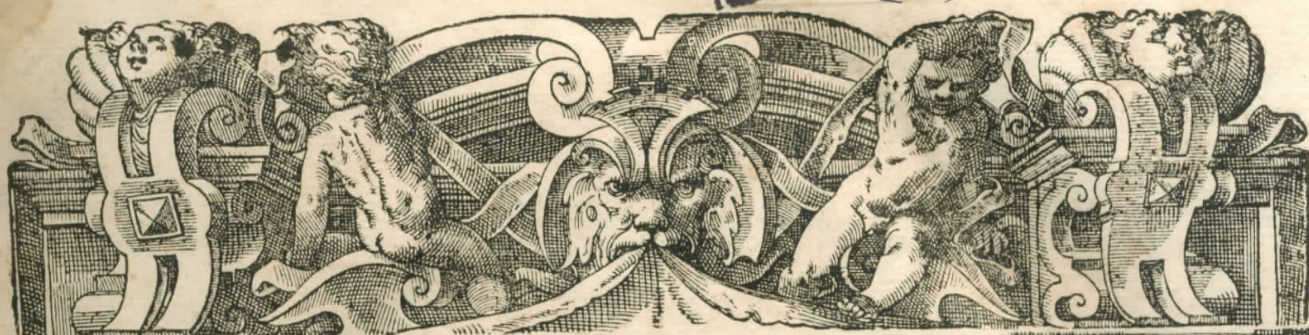

PAVLI IOVII
NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI

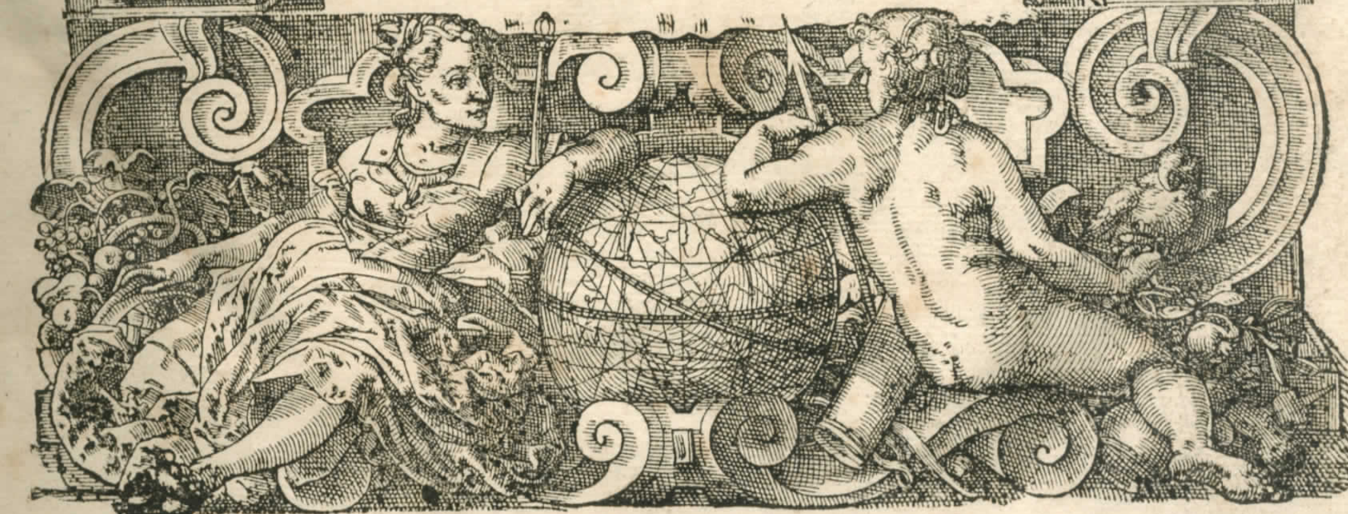
Elogia
Virorum bellica virtute illustrium,

Septem libris iam olim ab Authore comprehensa,

Et nunc ex eiusdem MVSAEO ad viuum expressis Imaginibus exornata.

PETRI
PERNAE TYPOGRAPHI
BASIL.
OPERA AC STVDIO
CIↃ IↃ LXXV.

FRANCISCO MEDICI
MAGNO HETRVRIAE
DVCI
HEROICARVM NON MINVS
VIRTVTVM
QVAM DIGNIT. FORTVNÆQ.
PATERNÆ
HAEREDI ET SVCCESSORI
OPT. EXOPTATISS.Q.
IOVIANVM HOCCE
MVSAEVM
COSMO PRINCIPI VERE
MAGNO
A SVMMO ÆT. NOSTRÆ
HISTORICO
IAM OLIM DEDICATVM
CONSECRATVMQ.
NVNC VERO VIVIS ILLVSTR.
VV. IMAGINIB.
MAGNO STVDIO, PARI ARTE,
NEC MINORE
SVMPTV
INSTRVCTVM AVCTVM ET
EXORNATVM
P. PERNA CIVIS ET TYP.
BASIL.
DEVOTO ANIMO
DD.

PAVLI IOVII
EFFIGIES.

Cedite facundi, Musarum gloria, vates,
Oratorque tuo flumine constiteris,
Qui gesta Heroum maiori dixerit æstu,
Non IOVIO vixit sub gemino axe prior.

T. M.

PAVLI IOVII

NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
IN
ELOGIA VIRORVM BELLICA VIRTVTE ILLVSTRIVM:

Præfatio

AD COSMVM MEDICEM
Florent. Ducem.

ETERES Philoſophi, qui ex Zenonis Stoici diſciplina & porticu prodierunt, magnanime COSME, tanquam contenti nuda illa horridaq; virtute, ideoque ea ſententia felices; vel ob id agreſtiores cæteris durioreſque habiti ſunt, quòd de contemnenda gloria aſſiduè diſputarent, & libros accuratè conſcriberent; tametſi eam non inſulſa diſſimulatione, dum libris nomen ſuum apponunt, obliquo veluti viæ compendio conſequi niterentur. Huius ego ſeueræ atque adeò pertinacis ſectæ ingenia, vti parum explicata, triſtique duritie aliena à communi hominum ſocietate, minimè probauerim. Quid enim aliud eſt, quàm hac exitiali perſuaſione homines, ad egregia corporis & animi agenda facinora, promerendamque laudem natos, proprio innatæ virtutis honeſtique laboris fructu ſpoliare? Quando hac ſtultiſſima (vti reor) cenſoria lege, id vnum præclarè contenditur, vt gloriam ex benefactis optimè ſperatam, & extra præſentis vitæ inuidiam poſt fata cumulatè obuenientem, funditùs euertamus. Non mirum itaque, ſi his multò ſapientiores fuiſſe arbitramur eos, qui beatam vitam glorioſis ac illuſtribus factis ad perennem nominis laudem, non in arida ſterilique virtutis imagine, ſed in nobilium operum æmulatione poſuerunt. Verùm in toto humanarum actionum curſu facilè euenit, vt quum omnes eandem gloriam appete-

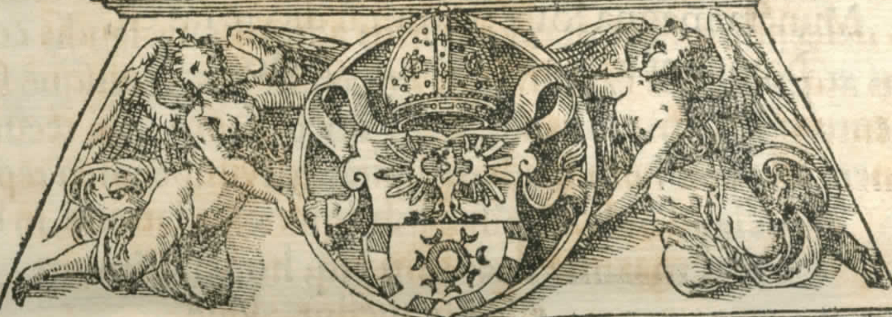
re videantur, non vno tamen atque eodem itinere ad eam consequendam contendant. Eò enim quisque vel temerè fertur, quò naturæ genius facilè ducit, aut impotenter trahit; nisi præcellenti educatione, & multis exactæ disciplinæ præceptis, quæsiti confirmatique mores, variis animi morbis & perturbationibus medeantur. Id autem liquidò perspici deprehendique potest ex his bellicosis, vt ita dicam, Heroibus, qui ad veram effigiem insigni pictura expressi in Musæo nostro spectantur. Horum enim vitas per elogia ipsis supposita tabulis, Laconica breuitate conscriptas, tibi vni, Italicæ dignitatis existimationem vera virtute tuenti, studiosè dicauimus, vt tot diuersorum ingeniorum, humanæque varietatis exempla, magno tuo seculiq; nostri commodo inter sese conferantur. Scio enim quàm graui constantique iudicio, dum literis bonisq; artibus impensè faues, & pietatem in primis atq; iustitiam colis, ad verum non simulatæ, sed illustris famæ decus anheles; & quo incorrupti animi decreto scelera odisse vindicareque soleas. Ad famosos autem quosdam, admirandis rebus gestis, sed condigno detestabilis vitæ exitu damnatos, idcircò descendimus, vt præclara virtus adumbratæ laudis collatione, certius atq; viuidius exprimatur. Erit enim hoc vtriusque famæ monumentum his omnibus singulari documento, qui tecum rectissimo itinere ad perennem laudem aspirant; si vituperanda repudiare, sectarique laudanda, nobili salubrique æmulatione, in hac vita maximè decorum atq; honestissimum esse putauerint. Vale.

Romæ.

PAVLI

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS
EPISCOPI NVCERINI
HISTORIARVM SCRIPTORIS
CELEBERRIMI HIC DEPOSI-
TA SVNT OSSA DONEC EXIMIA
EIVS VIRTVTE DIGNVM ERI-
GATVR SEPVLCHRVM.

VIXIT ANN. LXVIIII. MENS. VII.
D. XXII. OB. III. ID. DECEMB.
M. D. LII.

HIC SITVS EST IOVIVS
ROMANÆ GLORIA LINGVÆ
PAR CVI NON SCRIPTO NON
PATAVINVS ERAT.

HONORATI FASITELLII.

Magnanimi Heroes ſaluete, haud parua ſupremi
 Cura Iouis; docti maxima cura Ioui.
Vos tulit in cœli ſublimes Iuppiter arcem,
 Dignatus menſa concilioque Deum;
Vos Iouius totum latè volitare per orbem,
 Romanaque iubet viuere in hiſtoria.
Munera magna Iouis: verùm, ſi dicere fas eſt,
 Non ſunt æterni dona minora Ioui.

Romulus.

PRAESTANTISSIMO hercle (si præfari licet) incomparabiliq; merito, & lætis quidem auspicijs ROMVLI Quirini Romani regis effigies, ante omnes spectanda proponitur. Nulla enim cuiusquã mortalis vel stupendæ originis euentu miraculoq; & sancta priscæ ætatis antiquitate nobilior, vel immortalium operum vera æstimatione præstantior, vel demum tanti oris atq; habitus dignitate augustior in Vrbe extat: vt ex marmorea statua, quæ iuxta Laurentianam Damasi ædem, in fronte Gallorum ciuium domus posita est, collato veteri numismate, ab eruditis præclarè deprehenditur. Itaq; fas esse putamus æternæ Vrbis conditorem venerari, Deo (vti ferebant) Marte genitum, ac ideo authorem disciplinæ militaris, qua Romana res in immensum creuit, vt fatalis nec desituri vnquam Imperij

fundamenta iacerentur. Hinc enim vel inuita reluctanteque sępius fortuna, tanquã ab augusta, almaque Vrbe, certissimo domicilio, liberaque gentium omniũ patria, à subacto quondam inuictis armis terrarum orbe, cum Cęsarei Imperij legitima iura insigniaque, tum veræ religionis sacra petuntur. Verè enim Romanum est dare leges: atq; item Regna ad non dubium sempiternumque sacrosanctæ dignitatis specimen, testata virtute merentibus elargiri. Sed Romulus institutis equitum decurijs, lectoque ex patribus senatu, & distincta per tribus ciuitate, quum vrbanas recenseret copias, oborta repente sereno cælo turbida tempestate, vti Deo satum decebat, in cælum remeans, inter mortales esse desijt. Nihil enim ei post deuictos hostes, actosque triumphos, & templa Ioui Feretrio, Statoriq; votis nuncupatis in Capitolio ritè dedicata, maius vel admirabilius peragendum supererat, quàm vt se ciuibus nequaquam mortalem fuisse ostenderet: Quum regnasset annos XXXVII.

IANI VITALIS Panhormitani.

Fortißimorum Principem Quiritium.
Vrbisque gloriosæ, & orbis arbitræ
Quæ strauit omnes nationes barbaras
Quas Phœbus vndequaque lustrat, aspice.
Genus Deorum, conditorem Romulum.
Tantum vnus omnes vicit ille principes
Virtute mentis, corporisque robore,
Quantum triumphis, prælijsque fortibus.
Ne quære bustum bellicosi Numinis
Romane, sedes nanq; viuo contigit
Cælum, micat stellis vbi felicibus
Receptus inter cælites lectißimos
Vti decebat principem Quiritium.

AVGVSTI COCCEIANI Brixensis.

Heroes, animæ illustres, atque inclyta Martis
Insanientis pignora,
Æternis properat Iouius quæ tradere chartis,
Vt clara viuant posteris:
Æquo ferte animo si primos carpsit honores,
Sedesq; primas Romulus:
Qui genus ætherio ducens è sanguine, terris
Semen deorum sparserit:
Terrarum latè dominam construxerit Vrbem
Superbi ad vndas Tybridis:
Regnatorem orbis Populum formauerit armis,
Almæque pacis artibus:
Cumque omnes hominum meritis superasset honores,
Migrarit in Cælum Deus.

NVMAE

Numa Pompilius.

ROMVLO ad Caprępaludem desiderato consecratoque, Numa Pompilius succeſsit. Hunc religioſæ grauitatis atq; iuſtitiæ fama inclytum, diſsidentes inter ſe Romani patres, è Curibus Sabinis acciuerant, apud quos tetricę atque incorruptæ probitatis diſciplina vigebat. Tum enim orbatis Rege Duceq; cuius imperio per tot annos aſſueuiſſent, abſurdum erat nondum intellectæ libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur qui alteri tanquam æquali, potius quàm ſibi, ſuperba obtrectatione Regium decus concederet. Itaque pudendo conſilio, ſed ab euentu demum felici, pro ciue vir externus, auditusq; tantùm, Rex eſt effectus. Is ingenti prudentia pacatis vndiq; finitimis, quos inuicta Romuli virtus contuderat, populi ad arma nati ferociam inuecta religione mitigauit, condito ſcilicet ad Argilletum & mox clauſo Iani templo, vt militares animi non ſine numine ad colendæ pacis ſtudia flecterentur. Hæc verò inſtitui monitu atque oraculo credi volebat Deæ

Aegeriæ, quæ ab eo nocturnis maximè congressibus in nemorosa & perenni fonte irrigua, valle colebatur. Inde enim sacerdotia Dijs, & singulos Ioui, Marti, & Quirino flamines instituit. Deæ Vestæ sacrosanctas Virgines legit: annoque ex lunaris cursus ratione in XII. menses digesto, qui nam fasti, aut nefasti dies forent, populo edixit. Quibus accumulatis sacrorum ceremonijs, efferi & rudis populi mentes, vsque adeo imbutæ captæque sunt, vt facilè iustitiam, fidem, temperantiam colere discerent, ne c iam validius qui peccarent, Magistratuum pœna, quàm Deorum metu terrerentur. At Numa quum quadraginta tribus annis imperasset, exactæ ætatis senex fato cedens, Vrbem belli gloria superbam, quod deerat sanctissimis temperatam legibus, atque optima pace florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate insignem, quam in Vrbe non vno in loco videmus, nummi ærei cum literis, atque eadem imagine, verissimam esse ostendunt.

ANTONII FRANCISCI RAINERII Mediolan.

Viderat armato Tybris sub Rege, Quirites
Iura dare edomitis Martia finitimis:
Viderat & superis Populum pia thura ferentem,
Sacraque sub sancto surgere Pompilio:
Cum lætus, resono hæc effudit flumine, Nostra ô
Quàm bene Roma colit, quàm bene bella gerit.

Artoxerxes.

HAEC mitrati regis effigies superbo oris ductu, prolixaque barba, & naso in aduncum prominente, Magni Artoxerxis fuisse conijcitur. Hanc ex antiquissimo numismate argenteo Rodulphus Pius Carpensis Cardinalis omnis priscæ elegantiæ studiosus eruditioribus Romanę Academię interpretandam ostendit. Omnes itaque non ambiguis coniecturis in id consentiunt. Nam Persarum Reges Magorum sacris initiari, ceremoniarumque principes esse constat: ideoque eos vti thiara excelsa, exornataque gemmis & pluuiali chlamide, cultu non absimili ab eo quo Romani Pontifices in sacris solennibus exornantur. Hunc autem à Persis Hebræos accepisse crediderim, à quibus demum ad nos manarit. Sed literę Græcæ quę in auersa monetę parte leguntur, nihil plus exprimunt quàm Regi Regum Arsaci Benefico. Teste enim Plutarcho Artoxerxi, qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon id est Memor vocatus est, ad differentiam superioris Artoxerxis qui Longimanus appellabatur, Arsaci cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Persarum Reges naso adunco tanquam è stirpe maioris Cyri fuisse colligitur. Nec obstat quòd neque Artoxerxis, neque Persarum inscriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclarè demonstrat imago sagittarij in solio sedentis, quæ visitur in auersa parte numismatis: nam idem Plutarchus Persarum Reges pecuniam auream ac argenteam cum nota sagittarij signare solitos tradit, adiecto Agesilai Regis lepidissimo scommate. Is enim

in

in Asia, terra marique rebus contra Persas feliciter gestis, quum summæ victoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magistratu reuocatus, amico interroganti cur è limine speratæ ingentis victoriæ tam cito rediisset, ita respon-

dit: An tu miraris qui militiæ peritus es, me recentissimorum triginta milium sagittariorum impetum sustinere nequiuisse? At ille qui nihil auxiliorum è Perside in Ioniam descendisse audierat, quum omnino intempestiui reditus causam improbaret, serò salsi dicterij acumen agnouit. Notabat enim hac infamia Agesilaus patricios ciues, quòd obtrectatione laudis suæ à Tissapherne Persa triginta milibus aureis sagittarijs corrupti, ipsum ab Asia reuocassent. Sed ne ineptus sim, Artoxerxem describendum minimè suscipiam, quum is qualis quantusque fuerit à Plutarcho scriptore luculentissimo memoriæ tradatur. Id vnum tamen quod in Principe summæ virtutis locum implet, & si quæ sint internatæ vitiorum labes egregiè contegit & obscurat, præstantissimæ scilicet liberalitatis specimen insigni præconio extulerim. In eo enim tanta in donando gratissimi animi magnitudo enituit, vt in referenda gratia pro agresti sæpe munusculo, tenuissimique officij ge-

nere, non ingentia modo auri pondera, sed vrbes & prouincias rependeret.

IANI VITALIS.

Quem spectas chlamide ornatum Medâque thiara
Regem Artoxerxem pharetratæ Persidis inter
Præclaros belli proceres, pacisque Magistros,
Quos Iouius posuit liquidi prope murmura Lari,
Hic vbi Musarum erexit de nomine villam,
Æternum famæ monumentum, æuique perennis:
Hic ille est, in quem natura exempla bonorum
Congessit, Regumque malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegisse tyrannos
Et claros meritis Reges, & munera parua
Muneribus pensasse ingentibus, & simul vrbes
Sponte dedisse sua passim, nec clarius vnquam
Duxisse, insigni quàm de virtute mereri.
Sol tamen hic proprias habuit quandoque tenebras
Dum nimis indulget vetito inconsultus amori,
Abrogat & leges naturæ, ardénsque duarum
Iungitur amplexu natarum: atque his super addit
Infandam nati cædem: sed splendida in illo
E tenebris vitiorum emersit ad æthera virtus.

Alexander Magnus.

LEXANDRVM Macedoniæ regem, qui subacto Oriente Magni cognomen adeptus imperium Indico Oceano & Riphæis niuibus terminauit, hoc honore spectatæ frontis, & rosei vultus decore præditum fuisse constat, ex ipsa fide numismatum & statuarum, Græcorumque præsertim testimonio, qui formam eius religiosissimè descripserunt. Tradunt enim (quod mirum videri possit) eum nonnunquam ex serena atque pulcherrima facie, in truncem atque terrificam mutari solitum, & tum maximè, quum in prælijs iracundia incensus Martium vigorem igneis atque minacibus oculis euibraret. Is à prima statim adolescentia, vti lectissimis moribus & literis ex Aristotelis præceptoris disciplina grauiter imbutum decebat, vsque adeo generosi & laudis amore deflagrantis ingenij aciem intendit, vt æmulatione decoris, paterna gloria vehementer angeretur: Quasi ille stratis vndique hostibus, & tot vrbibus manu captis, nihil iam sibi maiora armis ausuro planè relinqueret, quo innata necdum spectata virtus enitescere posset. Sed Fortuna, vt plerunque accidit, ingentiũ animorum præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipienti, multo ampliora quàm tum cuperet regni & gloriȩ spatia despondebat. Itaque maximarum virtutum con-

concursu inclytus ex Europa transgressus in Asiam fatali suæ gloriæ destinatam, post innumerabiles præliorum victorias cunctis gentibus iugum imposuit, tanta felicitate, vt ad Scytharum Indorumque solitudines, aras victoriæ

testes consecraret. Verùm qui supra mortales nominis famam extendisse censetur, Dijs proximus existimari potuit, si se ipsum, qui cuncta deuicerat, demum vicisset, nec pro certo numine haberi adorarique vanissimè concupisset. Mirificam enim excelsi animi indolem assentantes Persæ nimia adulatione corruperant, quòd eis Alexander regibus seruire assuetis, mortali specie formosior & augustior appareret. Ipse quoque reputatione fortunæ suæ, quæ nusquam aduersa cœptis atque ausibus intemperanter aspirasset, ita gloriam ab admirandis operibus sponte nascentem inflato animo sentire cœperat: vt iam planè se Philippo inuictissimo rege genitum puderet, cum graui Olympiadis contumelia, postquam confesso matris adulterio se Hammone Ioue editum mentiretur. Ideoque exuta penitus humanitate amicorum præcipuos vanitatem superbientis animi detestantes, temulenta crudelitate trucidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus or-

bis ad iustum triumphum minimè sufficeret: ita eum congestis laudibus supra mortales attollunt, vt cæteræ gentes illum seipso admirabiliorem extitisse arbitrentur, quòd nondum alteram fortunam expertus, dum bella ex bellis sereret, in medio vitæ cursu ceciderit: non immitti hercle fato, auertente eum à Romanis armis, quæ facto virtutis & disciplinæ periculo, si in Italiam transisset, spoliare eum anteparta belli gloria, aut certè multum de fulgore tanti nominis detrahere potuissent.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

Quid tua te Macedo iuuit latè aucta per orbem
Gloria, Hyperboreo quà riget aura gelu?
Quàque pharetratæ surgunt iuga Persidis, & quà
Ebibit Eoas decolor Indus aquas?
Victorem cum te Populorum vicerit ira:
Noxiaque vndanti pocula sumpta mero,
Et tumidi fastus, Diuum queis poscis honores,
Cogis & ingenuos flectere colla viros.
Hæc procerum impulerunt fida olim pectora, regi
Miscere è sæua toxica Thessalia.
Fortunam reuerere: noua ò qui sceptra capessis
Nam Dea, regna agili dátque adimitque manu.

Pyrrhus Epirotarum Rex.

INTER admiranda Romanæ antiquitatis monumenta Pyrrhi Epirotarum regis marmorea statua primam obtinet claritatem. Hæc humana statura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracataque stantis, & sarissæ innitentis gestu, in Angeli Maximi honestissimi ciuis domo conspicitur: non sine admiratione ingentis eius viri vim ore atque oculis cum laude artificis spectantium in egenijs repræsentans. Nemo enim ei maximorum Ducum, aut robusta atque habili corporis forma exercitationeque, aut indomito vigore militaris animi, aut eximiæ laudis, quæ armis peteretur, cupiditate comparari potest. Quum inter pugnacissimos imperatores propè vnicus, inter magnanimos verò reges ad gloriam anhelantes omnium confessione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hostem inuicta dextra sternere, castrametandique, & instruendæ aciei disciplina cæteros duces anteire, ac inter omnes bello inclytos veri decoris famam extendere didicerat, vel perampla iam partæ, affectatæque gloriæ spatia terminare nescijt, vtpote qui bella ex bellis ducendo prouocandoque sępe Fortunam, alias atque alias ex victorijs, nusquam confecto bello victorias sectaretur: quòd volucri quodam igne ardentis animi concitatus ad Alexandri Magni decus aspiraret. Itaque dum ab Epiro in Italiam atque inde in Siciliam, & rursus è

Sicilia

Sicilia in Græciam verteretur, vaga arma circumferenti Fortuna illusit: vsque adeò indigno tanti Herois exitu, vt cuius impetum & robur Romana arma vix sustinuerint, Argiuæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfregerit.

GABRIELIS FAERNI Cremonensis.

Epirus mihi parua quidem, sed Martia tellus,
Et Patria, & Regnum, & generosæ bellica menti
Materies fuit. Aeacides mihi sanguinis author.
Et mea cognatum virtus expressit Achillem.
Ipse ego præscripto docui munimine valli
Metari castra, & tutos ad bella receptus.
Romula me pubes certamine fusa cruento
Italicæ experta est sub mœnibus Heracleæ.
Quo terrore truces animos atque aspera corda

Fregissem Aeneadum, & statuissem fœdera victis
Ni pacem infamem, cæci sententia discors
Dissuasisset, & ad lituos atque arma vocasset.
Sic ego re infecta Italo de littore cessi,
Quò me sors grauis atque immitia fata trahebant,
Ad clarum nece nostra Argos, vbi sæua cientem
Prælia, ab excelsis vltrix me tegula tectis
(Indignum) dextra deiecta afflixit anili.

Annibal.

VLLIVS vnquam verè inclyti imperatoris virtus quàm Pœni Annibalis clarior atque testatior fuit, quum admiratione ingentis animi, qui Romano nomini dirus hostis extiterat, honoris nomine statuam meruerit: scilicet vt media in Vrbe ad funestum & execrabile monumentum, truculenti hostis imago spectaretur: graui quidem ac apprime nobili decreto: Nam si Romani senatus iudicium æstimare velimus, inexpiabili profectò inuidia Carthaginenses ardebunt, qui summæ gloriæ imperatorum ciuemque suum ab aduerso pugnæ exitu solum vertere coegerint, vt in hostium vrbem gloriosa quadam adoptione transiret. Quid enim ad diuturnam laudem populo Romano honestius vel luculentius esse potuit, quàm tanti hostis nomen, postquam ille toto terrarum orbe, & exul, & profugus, epoto demum veneno, miserè necem sibi consciuisset, erecto perenni simulacro, æternæ memoriæ consecrasse? Tantam enim vim esse præstantissimæ virtutis intelligi volebant, vt extra inuidiam vel in hoste celebranda censeretur. Nec vllo hercle certiore testimonio indomita Romana virtus niti potuit: nisi eum vbique vindicatis iniurijs, à se planè deuictum ostenderet, qui paulo ante bellicosissimarum gentium legiones ex Africa, Hispania, Galliaque, ad Italiæ vastitatem trahens, tot partis ad Trebiam, Trasymenum, & Cannas victorijs, summum pauenti, sed inuictæ Vrbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea statua integrum caput penes Fabritium Peregrinum Parmensem vidimus, id cacuminato villosoque pileo protectum erat, non absimili ab eo qui visitur in argenteo numismate Iubæ regis, quem purpurei coloris fuisse constat ex Hircianis commentarijs, quum rex ille barbarus superbo fastu, vt solus duorum exercituum imperator videretur, Scipionem Magni Pompeij socerum interdicto vsu purpuræ ad album vestitum redegisset. Hac autem villosi & purpurei integumenti turbinata forma Sulthanis nuper in Aegypto Syriaq; regnantibus, prætorianorum equitum capita ad certum pro galea munimentum, & ad terrificam speciem ornabãtur. Alteram quoq; Annibalis imaginem ex vetustissimo ære Isabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater, nobilium antiquitatum sumptuosa cumulatrix, paulo ante Vrbis cladem nobis ostendit. Et sedebat in elephanto cubitalis magnitudinis turbinato pileo & orbitate oculi insignis. Cui vt ab exemplo scitè picto deprehenditur, plurimum arridet id marmoreum dimidiatæ

statuæ

ſtatuæ caput, quod pro Annibale cum ſuperioris Africani imagine apud Meſſanam à Decurionibus religiosè cuſtoditur.

FAERNI.

Ferus ille, dominæ terror Vrbis & pauor,
Clariſsimorum peſtis & ſtrages Ducum,
Procella Italici vaſtitasque nominis
Delineatus hac tabella eſt Annibal
Quem & ipſa quondam (ò teſtimonium graue)
Statuarum honore Romula Vrbs impertijt.
Quantum ille meritus eſt apud Pœnos ſuos?
Qui in hoſtium vrbe, ipſo inquam in hoſtili foro,
Virtutis ergò, marmore effictus ſtetit.

Scipio Maior.

SCIPIO Maior, qui à deuicto Annibale atque subacta Carthagine Africani cognomen tulit, hoc excelso ore, & promissa cæsarie, coronaq; insuper ciuica conspicuus incessisse traditur, quum proconsul in Hispania debellatis Pœnorum ducibus, ac Hispanis admiratione virtutis atque iustitiæ in eius fidem se dedentibus, patris patruiq; cędem vindicasset. Prælio siquidem ad Ticinum nō ciuis modò, sed quod incomparabile fuit, & consulis, & patris seruati decus meruerat: quod non multo post noua atq; inusitata laude cumularet. Patricios enim in lugubri terrore Cannensis cladis despondentes animos, & turpissimè de patria deserenda cogitantes, vibrato super eorum capita gladio, ita à fœdo cōsilio seuerè deterruit, vt eo die ipse vnus Vrbem præsentis animi magnitudine seruasse censeretur. Hac summæ virtutis indole florentem vsq; adeò Populus suspexit, vt arcano quodam religionis ostento,

ostento, ex Draconis fabula inter incunabula conspecto, eum diuinæ stirpis esse putaret, quod in Capitolio, cellaque Iouis cum numine colloqui, atque inde oracula excipere crederetur. Nusquam enim hac via vadenti ad gloriam, & triumphos cumulanti, Dij immortales defuerunt, postquam vir omnibus integræ probitatis numeris vel apud barbaras gentes admirandus, non sine diuino numine cœlestique auspicio cuncta belli & pacis munia obiret. Verùm in eo maximè mirum fuit, inter tot eximia naturę & fortunę dona quę modum excesserant, quòd illud atrox & summæ virtuti semper infestum inuidiæ monstrum, non modo non perculerit, sed sua insuperabili gloria nitentem supra cæteros mortales in immensum extulerit. Quid enim ei vel speciosius vel gloriosius ad nominis ęternitatem Dij immortales tribuere potuerunt, quàm vt immanis inuidiæ domitor, de victore gentium omnium Romano populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam causam peculatus, despectis elusisque Petilijs, ab eorum infami atque improbo tribunali recedens vniuersum populum in Capitolium secum abduxerit, quod priusquam profano iudicio vacarent, Ioui Optimo Max. gratiæ ingentes gratis pijsque animis agendæ censerentur, postquam eum esse diem fastum solennemque memoria repeteret, quo ipse Annibalem dirum Romani populi hostem, in Africa & prælio, & bello deuicisset. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generosa voce obortus pudor, & populum repente circumflexit, quando hic ab iniqui iudicij spectaculo, ad iustissimi triumphi pompam traheretur: illi verò fracto erectoque insitæ malignitatis atque sæuitiæ successu, deserti ab omnibus & irrisi, neque vocem impotenti magistratus imperio dignam edere, neque oculos contusæ ferociæ indices attollere possent. Verùm Scipio optimi ciuis more, vt legibus parère videretur ad Linternum sponte secessit, satietate glorię vrbanarumque rerum contemptu adductus, quod fortasse pro constanti credi par esset, nisi indignatus magistratuum acerbitatem amarulento ore Linterni sepulchro suo inscribi iussisset. INGRATA PATRIA, NE OSSA QVIDEM MEA HABEBIS. Quo titulo id oppidum abolito Linterni vetere nomine Patriam appellari hodie videmus. Sed exulanti per loca sola Campani litoris, & rerum ab se gestarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem repetenti, inexpectatum supremæ gloriæ decus obuenit, quod omni alio vel de Syphace atque Annibale triumphatis, grauius atque nobilius, prædones humani generis hostes contulerunt. Quum enim improuiso appulsis biremibus ad eius villam frequentes accessissent, & Scipionis familia repentino metu excita ad vim repellendam tuendumque aditum arma corriperet: se non venisse hostes proiectis armis professi, id unum postularunt, vt sibi liceret Scipionem coram intueri, quem apud omnes gentes virtute & gloria celeberrimum, venerari adoraréque percuperent. Prodijt ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter satisfecit, sic vt reputatione insperati casus, non sine ciuium suorum inuidia erubesceret, postquam extorris & penè exul se ipso triumphatore maior ac admirabilior immanibus piratis quàm seruatis ab se ciuibus extitisset. Mortuus est eodem anno quo clarissimi Gręcorum & Pœnorum duces Philopomenes & ipse Annibal miserabilem vitę exitum tulerunt.

FAERNI.

Pœnorum clades, domitor Carthaginis altæ
Asdrubalis magni victor, & Annibalis,
Depictum cuius veteri de marmore vultum
In claris Iouius fixit imaginibus:
Quàm te magnanime Heroum: tuaque ista verenda
Ora sacramque libens conspicor effigiem,
Eminet in parua maiestas quanta tabella
Quantum conspicui floret honos capitis.
Apparet læto grauitas coniuncta decori,
Et datur excelsi cernere sensum animi.
Conspiciare diu, & vim spernere temporis aude
Diuini species imperiosa viri.

Athila.

HAEC facies inhumano luridoque pallore, ac efferi oris monstroso ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorum regis ATHILAE sæuitiem spirat, sicuti ex ære artificis manu, & scriptorum stylo expressam videmus. Hic siquidem ille est, funesti seculi dira clades, vrbiumque & terrarum portentosus euastator, qui superbo atque terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit: scilicet vt totius truculentiæ suæ inuidiam humanique generis odium, ab se in iratum Dei numen auerteret: quasi non alio lictore opus foret, quàm ipso Athila, qui acerbius lege agere, & virgas, secures, ignes, validius exercere posset, vt damnatæ tempestatis mortales extrema supplicia meriti grauissimè plecterentur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre qui ad Budam Panoniæ regnum sibi condiderat impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum variarumque gentium colluuiem secum trahens per Noricum & Vindeliciam, Remorumque fines, in Galliam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longè omnium cruentissimo prælio, ita Aetij virtute repulsus est, vt in Pannoniam magna accepta clade redierit. Vnde demum post aliquot annos reparatis copijs, per Carnicas alpes in Italiam sese vastabundus effunderet. Sed hæsit in limine aliquandiu obsessa per duos annos Aquileia, atque eadem fame capta deletaque. Cæterùm ab eius nobilissimæ vrbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Altino, Concordia, Opitergio, Taruisio, Patauioque eustatis aut euersis: quum vndique tot oppidorum atque vrbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verùm ab hac inusitata & planè miserabili incolarum calamitate, læto quodam maximeque felici auspicio, admiranda vrbis Venetæ primordia exorta sunt, insigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitissimo inter paludes situ stupendæ eius vrbis fundamenta iacerentur. Quæ vna ferè omnium per mille annos inuicta,

cta, cæteris non obscurè seruientibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuetur. Anhelabat Athila semper sæuus & furens ad Alarici prædonis famam, qui ante quadraginta annos Romam orbis dominam summique im-

perij caput immaniter deformarat, eoque iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prędę auidus ferebatur, immanique voto potitus foret, nisi Martianus Cæsar viribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem implorasset, diuino instinctu per quietem admonitus, vt positis armis Leonem Romanum pontificem venienti belluæ obijceret. Suscepit itaque id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo quod veræ pietatis gloriam afferret. Is non dubia sanctitatis opinione, & senecta venerabilis, cum simplici antistitum & patritiorum ordine in thiara, sacerdotalique amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliàs semper iratum & implacabilem, pijs precibus mitigauit & flexit, vt occulto perterrente numine attonitus & emollitus manus daret: Nec multò post qui cuncta obuia prostrauerat, nec vsquam sisti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid

enim maius & gloriosius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deuictis toto orbe populis tributum exegissent, tanquam domitos alienæ virtutis admiratione tributarios effecisse? Mirabantur Hunni proceres Romanæ predę auidi, quòd Athila virtutis & fortunæ suæ penitus oblitus ex bellicosissimo imperatore, homuntionis sacrificuli oratione fracto vigore animi, repente alius & prorsus imbellis & timidus & extitisset. Verùm is ad ea respondens, tantæ commutationis causam in duos augustiore specie Heroes referebat, qui à dextra læuaque supplicantis Leonis, vibratis gladijs sibi necem, nisi pijs precibus annueret, minitari videbantur. Eos proculdubio diuorum Petri & Pauli spectra fuisse Christiani existimant. Athila verò vel supra omnes barbaros ingenio maximè fero & agresti, vt suos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantes eluderet, lepido scommate vsus fertur, quum diceret, An non importunè miramini quòd ferarum regi quem cuncta animantia horrent, repente cesserim? facetè ad pontificis nomen alludens. Per hunc modum Romanis tributo imposito in amicitiam receptis, quum in Pannoniam esset reuersus, Hildidem excellenti forma vxorem duxit, sed maturè Dij prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur: nuptiali enim nocte temulento atque altè stertenti, tanta vis sanguinis per nares erupit, vt qui tot cædibus passim editis prouincias immanissimè cruentarat, ad extremum subitò expirans, coniugalem thorum largissimo sanguinis sui flumine inundarit. Memoriæ autem proditum est, Martianum Cęsarem per somnium ea nocte qua Athila fato cessit, fractum eius tyranni arcum, comminutasque sagittas, Theodosio indicante conspexisse: quasi Dijs curæ esset, vt hostile quicquam ab ea terribili fera timere desineret.

ANTONII VVLPII Nouocomensis.

Quid tot conspiciens, viator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, totque
Victorum exuuias Ducum, vrbiúmque
Tot cadauera, tótque de subactis
Triumphos populis, stupes anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu nosti reliqua: hic iacet: viator
Cerne vt nunc etiam cinis superbus
Spiret imperium, minas, furorem:
Hunc casus nisi narium soluta
Vena, dum thalamis nouæque nuptæ
Indulget nimis, abstulisset: orbis
Euersus, titulos, decúsque, monstor
Fatali cumularet, & trophæa.

ADAMI FVMANI Veronensis.

Fax orbis ille, incendium, pallor, pauor,
Europa monstrum quem nouum genuit parens,
Matris ferus quod carnifex foret suæ,

Qui

Qui barbaro superbo ipse spiritu
Dei Flagellum numen indidit sibi
Terris furens satelles irati Iouis,
Per quem fuere secla facta ferrea,
Quum quaque mores vsque fudit barbaros,
Quo se ore viuens ferre suesset Athila
Tabella Iouij haec indicat planissimè.

Totila.

OTILAS hoc roseo illustrique vultu, & statura corporis eximia multoque militaris animi vigore, Visigothicae regiae stirpis specimen referens, Taruisij Rex est appellatus: pauló post quám Rex Vitiges Belisarij virtute fractis opibus sese atque Rhauennam victori dedidit, vt ad Iustinianum triumphali spectaculo duceretur. Indignabantur enim reliqui Gothorum proceres, qui in Venetiae Cisalpinaeque Galliae oppidis remanserant, quód inuicta antea Gothorum virtus, Graecis homunculis imperitia Vitigis, aut certè nimis celeri desperatione succubuisset. Propterea hominem regia dignum corona animo atque oculis requirebant: qui afflictum, humique prostratum Gothicum decus erigeret. Nam pauló antè Theudebaldum Vitigi suffectum, quód Vraiam virum sua virtute & Vitigis propinquitate clarissimum, indignè occidisset, Bella Rogus inter epulas obtruncarat: successoremque huius Atharicum Gothi proceres, quod cum Iustiniano foedè pacisci, quàm armis contendere mallet: incertum an veneno, intra paucos menses sustulerant. Itaque Totilas ex Theudebaldi sorore genitus, insignique ob id procerum fretus studio, vsque adeó animum sustulit, vt bonae spei plenus & gerendi belli maximè cupidus, ad veteris imperij, Theodoricique regis amplitudinem aspiraret: saepeque ad Gothos concionaretur magnificè suadendo, vt nihil animo se demitterent, & sibi secunda omnia, postquam Belisarius Italia decessisset, obuentura sperarent. Nec opinionem fauentis populi vsquam fefellit, vt pote qui in omni obeundo munere mirificae virtutis vim ad bellum afferret: & eo quidem rerum successu, vt maximorum regum famam rerum gestarum felicitate aequasse, nec immanissimi tyranni nomen à nostris impositum, meritó tulisse censeatur: nisi in postremo vitae actu, vt in Tragoedijs videmus, illudente Fortuna corruisset. Primùm eius operum victoria fuit de Bessa & Vitalio Bellisarij ducibus ad Veronam parta: laeto quidem auspicio, quód profligatis copijs cuncta ad vnum militaria signa in eius potestatem venissent. Inde victor & ferox Italiam percurrens, passimque praesidia confirmans, Spoletum cepit, Beneuentum moenibus nudauit, Neapolim longa obsidione perdomuit. In ea autem victoria, tanta usus est clementia, lenitate, iustitia, vt Cononem praesidij praefectum, liberali inuitatum stipendio, & id munus renuentem, quód sacramenti religione obstrictus sine scelere fidem mutare non posset, incolumem datis comitibus Romam

dimiserit. Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia propè enectos, & paßim ab immoderato auideque sumpto cibo collabentes, distributis ad vitæ & valitudinis rationes alimentis, refouit atque seruauit. Et

quum vndique maleficia militum puniret, armigerum suum, nobili ortum loco & apprime strenuum, de vi illata ingenuæ virgini conuictum securi percußit, tanta seueritate, vt damnati bona quæ erant amplißima, nupturæ virgini in dotem adijceret. Brutijs demum, Lucanis, & Calabris admoto vndique terrore in fidem redire coactis, satis sibi bellicæ laudis, satisque imperij sibi partum existimare potuit, nisi Roma vrbium omnium domina ad summum gloriæ cumulum potiri cupiuisset. Nec impotentis barbari immani voto Dij iam pridem Romanis infesti omnino defuerunt: semel enim vt in fatis erat, atque iterum vrbs Roma Isauris, Cilicibus, custodiæ locum prodentibus, capta, direpta, euastataque est. Verùm auso potitus Totilas nequaquam barbaro ingenio ex tanta victoria nouæ laudis occasionem intellexit: generosoque consilio violentiæ atque superbiæ suæ modum imponens, omnes qui in templa confugissent, incolumes & liberos

fore pronunciauit: vsque adeo remissa animi feritate, vt Pelagio sacrorum Principi, & pro salute publica excidium deprecanti, religioso quodam pudore placatus obediret, & in mœnia tantùm grassaretur, vt certis in locis ingentium portarum instar adaperta, & potentiæ suæ vim, & moderationis lenitatem æterno monumento testarentur, Romanorumque familiæ in Campaniæ oppida relegatæ, patrij soli calamitatem diu lugerent. Cæterùm miseris, vt plerunque in ipsa clade accidit, pie riteque ad placanda numina conuersis, non omnino serus vltor Narses aduenit, vt commutata belli fortuna, qui à summo duce Bellisario superari nequiuerat, prævalidus & ingens vir Totilas, à tripalme sene eunucho vinceretur. Cum hoc enim Totilas postquàm vndecim regnasset annos, in Vmbria iuxta Calles oppidum viæ Flaminiæ impositum, ad aquam (vt dicunt) Alaniam, collatis signis conflixit. Eo quidem euentu, vt quum diu inter vtranque aciem phalerato equo, & auratis armis conspicuus, iaculo sæpe in auras euibrato, itidemque excepto, equitandi artem ostentasset, conserta demum pugna profugeret, vulneratusque à persequentibus, intenta fuga ad vicum Capras cum tribus equitibus elaberetur. Ibi dum vulnus obligaret, nec sanguis sisteretur, expirauit: Vna hac fortasse fatali sorte nequaquàm infelix, quod tanti modò nominis rex, & inter strenuos milites longè fortissimus, nec vnquàm antea victus, Eunuchi triumphum effugerit: quum sine vllo funeris honore nullisque inferijs, clam inter vepreta conderetur: vt inde post aliquot dies indicante muliercula erutus, & planè agnitus, vel ab ipso victore Fortunę ludibria graui animo reputante, miserationis & verecundię mixtas gaudio lachrymas exprimeret.

ANTONII FRANC. RAINERII MEDIOL.

Hæc Totilæ effigies, quo iuncta leguntur in vno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miscetur decori robur: pudor emicat armis
Quam forti apparet pectore, tam pius est.
Vrbem terrarum dominam capit: attamen Vrbis
Seruat captiuæ templa, Deósque colit.
Semiuir ast illum valido domat agmine Narses
Infractum bellis omnibus ante virum
Flebilior sors nulla fuit, nam contigit illi
(Heu) prope fœminea procubuisse manu.

ADAMI FVMANI.

Immanis ille pestis Vrbis, barbarus
Quæ barbararum gentium terror, sui
Ad ortum ab occidente fines imperi
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui nostra vastitate cuncta perculit
Vicos, agrósque, ciuitates, oppida,
Ritu procellæ, turbinísque acerrimi
Deo atque hominibus abominatus Totila

Hæc

Hac in tabella pictus hospes an vides
Vt sæuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, cædem, sanguinem?

Narsetes.

NARSETIS veram imaginem quam argenteis & æreis nummulis minimè eleganter expressam videmus, Græci scriptores, Procopius, Agathius & Suidas, ad perenne monumentum nobis ita repræsentant, vt eam non lætis modo oculis, verùm maximè pio gratoque animo admirari & venerari fas sit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quàm Gothorum gentem, indomito immanium corporum, ingentiumque animorum robore terribilem, ipsumque inuictum antea regem Totilam, ab homulo gracili, pusillo, & quod maximè miserum & pudendum hostes putarunt, desectæ virilitatis eunucho, omnibus ferè prælijs, ac vniuerso demum bello superari? Sicilia, totaque Italia depelli, & ad internitionem nominis passim deleri? Fuit hoc profectò incomparabile & verè summo amplissimę laudis decus, quum longè speciosissimum de restituta Vrbe liberataque Italia trophæum Narseti erectum conspiceretur: si certis sese finibus immensæ virtutis gloria terminaret. Accessit enim ad ipsum excelsi trophæi cacumen, vt id noua specie nouisque exuuijs exornaret, victoria de Francis ad Volturnum parta. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorum principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipsi è Germania aduenæ eiectis indigenis occupassent, vt post debellatos à Narsete Gothos, Italiæ imperium arriperent. Diuisis itaque copijs Bulthinus à Tyrrheno, Leuthares ab Hadriatico litore, totam Italiæ emensi longitudinem cuncta obuia prostrauerant: iamque Bulthinus diues prȩda è Brutijs atque Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc Vrbi, & nondum planè munitę proculdubio allaturus erat, nisi Narses irruenti belluæ ad Casilinum occurisset. Erant Franci inuictum, & formidabile hominum genus, hamatis atque mortiferis instructum telis: sano imperatori æquo in campo & iusta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in castris, quum se lunata curuum serie depresis solo ad axem rotis vndique muniuisset. Verùm Narses vel parua manu tot barbarorum robora per moras & astus mirè ludificatus, ita perfregit, vt inusitata aciei forma circumuentos, cadente Bulthino ad vnum omnes trucidaret, & Volturni cruento alueo ingentia cadauera in Tyrrhenum voluerentur. Parem quoque profectionis & vitæ exitum, sed diuersa conditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam, Picenum atque Flaminiam, quum in Venetiam esset reuersus, quòd templa omnia passim sacris donarijs spoliasset, vltore magno Deo in horribilem incidit morbum, ex quo vesana rabie percitus suos artus dentibus laceratos, manantemque cruorem bibens deuorabat; & Franci ad vnum omnes sæuiente pestilentia delerentur. Tantis

rebus

rebus gestis Narses quum per Italiam præcellenti pietate templa conderet, & passim illatas à Gothis iniurias magnificè resarciret: summaque legum æquitate populis ius diceret, id vnum omnino contendebat, vt fessa tot malis Italia: secura atque opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opibus, & insigni gloria florentem, quem immensæ Gothorum vires & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanæ felicitatis commune malum, inexpectatò ita perculit, vt incredibili dolore incensus, animum omnibus antea iustitiæ, religionis, & patientiæ virtutibus exaggeratum, ad vindictæ libidinem indignanter verteret. Sophia nanque Augusta muliebri liuore à delatoribus concitata, quum Narseti successorem destinaret, ad eum contumeliosè scripserat: vt iam tandem diuitijs expletus in Italia regnare desineret: quando ei colus in Gynæceo Byzantij, quàm Romæ sceptrum aptius conueniret. Quæ verba vsque adeo profundè in pectus descenderunt, vt Sophiæ responderet, se nere quidem, ordiri, texereque solitum, maturè daturum operam, vt paratis iam filis eam scitè telam ordiretur & texeret, quam nec ipsa nec vxorius imperator retexere possent. Accersendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobardorum regem, cui nemo ex inuidis resistere posset, existimauit: vt intima Romani imperij viscera, nouæ & bellicosissimæ gentis irruptione quaterentur. Verùm omnibus magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano pontifice iustam iracundiam pijs precibus demulcente, Narses pristinæ suæ pietatis & probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus vsque adeo tempestiuè reflexit, vt Alboinum iam intentum ad iter, sub sistere, opperirique alia nondum maturæ occasionis mandata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatum inuadendæ Italiæ consilium prius ad profectionem explicarunt, quàm Narses post aliquot annos cunctis quæ ab imperatore deferri possent honoribus functus, iam senex excessit è vita. Eius siquidem inclyta virtus in postremo vitæ actu, quod summæ felicitatis fuit, immane illud inuidiæ monstrum magnitudine admirabilium operum, & illustri fulgore suo penitus obruerat. Imbelles enim liuidique aulæ proceres non obscuro ingruentis belli metu subacti, qui ad Narsetis præfecturam anhelare ausi fuerant, eum quem priuatim oderant, vt plerunque fit, publicè miris laudibus extollebant: ita vt mihi Narses supra omnes mortales maximè admirabilis fuisse censeatur, postquam è Perside conditione seruus & eunuchus inter delitias muliebres nutritus in Regia, pretiosiorique demum gazæ fidelis custos præpositus, è tanta ereptæ virilitatis calamitate vnicus prope cum virtute, tum Fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atque habilis ingenij vim solertius ad consilium flexit, nemo grauissimarum rerum negotia certius explicauit, nemo denique vtriusque Fortunæ impetum constantius atque felicius sustinuit & auertit. Verùm quod admirationis humanæ modum excedere videtur, nullo literarum fretus præsidio, quòd sophistæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dedisset: eloquentia militari tantum valuit, vt quum opus foret, repente summus orator, animos quò vellet facile impelleret. Cunctas siquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat, ex qua non dubia præsensio diuinatioq; rerum bellicarum, & longa infracti animi patientia &

cuncta denique iustitiæ temperamenta profluerent. Nec in tenui corpusculo supra ingentis animi vigorem expetita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia deerat, qua vires in hoste ad impetum validiores mirè contemneret & eluderet. Nobilißimum eius operum Romæ visitur marmoreus pons, quem Totilas disiecerat, Anieni Salaria via impositus, in quo tale Epigramma incorruptis adhuc literis legimus, dignum vtique vt non in ponte tantùm, sed toto orbe ad Narsetis gloriam celebretur.

Quàm bene curbati directa est semita pontis
Atque interruptum continuatur iter,
Calcamus rapidas subiecti fluminis vndas
Et libet iratæ cernere murmur aquæ,
Ite igitur faciles per gaudia vestra Quirites
Et Narsin resonans plausus vbique canat.
Qui potuit rigidas Gothorum subdere mentes
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Non non hac tabula semiuirum hunc fingere paruula
Fas est, marmoribus quem decuit scalpier, arduo
Aut Ossa, aut Rhodope, aut aerio Caucaseo in iugo,
Si spectes animum belligeri, factáque fortia.
Hic Narses, regio quem peperit Persidis inclyta
Byzantique aluit, quem domus olim aurea Cæsaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,
Acuto fuerant secta cui pondera forcipe.
Hic ille est valido consilio qui quatit agmina
Gothorum, & madidum sanguine regem Totilam Italo,
Francorúmque acies, barbariémque Ausonia expulit.
Salue, ô macte animo semiuir & clarior omnibus
Veris Marte viris. Nunc vtinam magne resurgeres.

Carolus Magnus.

SALVE Heros bellica virtute, illustri iustitia, & Christiana pietate supra omnes Augustos maximè inclyte. Salue imperator inuicte non MAGNI modò, quod consensu nostri orbis cum incomparabili gloria tibi obuenit, sed TER MAX. cognomento dignißime. Tu enim gentes immanitate barbaras, & in vestigio mori potius quàm vinci solitas, quoniam insanis superstitionibus seruirent, ita iustis armis & diuiuina tua virtute domuisti, vt non opibus & libertate spoliatæ vinctas manus ad seruitium victori darent, sed conseruatæ incolumes à clementia pietateque tui nominis insigne beneficium acciperent: quum ad veræ religionis cultum, te hortatore, magistroque ducerentur. His nempe longe optimis belli & pacis artibus, non indomitos modò Saxones & perui-

caces

peruicaces Cantabros perpetuis victorijs deuictos, verùm quod ad perenniorem laudem nobilius fuit, Longobardos arroganter & impiè sacrosancto pontifici infestos, Deo vltore funditùs excisos videmus. Salue itaque Chri-

stiani imperij propagator Augustissime, pontificię dignitatis assertor & vindex, aureæque ætatis conditor. Te siquidem auspice Italia in primis, quæ iam pridem à Gothis & Vandalis deformata prostrataque ferrei seculi iniurias pertulerat, sese vsque adeo felici rerum omnium prouentu erexit, vt pristinæ amplitudinis ornamenta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem ritè instaurata, clariore iam nominis sui authoritate potiretur, & singulæ prope vrbes tuæ eximiæ liberalitatis atque magnificentiæ monumenta mirarentur. Verùm Etrusci nullo vnquam æuo tuas laudes silebunt, quòd Florentiam omnium vrbium longè pulcherrimam ad non dubium, si admirabile ædificiorum decus spectetur, totius Italiæ ornamentum, in cineres à Gothis conuersam restitueris. Itaque magnanime Carole, nihil nobis ex tui decoris memoria maius aut luculentius relinquitur, quàm vt hanc generosæ frontis & probi vereque augusti oris speciem

contemplando sanctissimè veneremur. Neque enim dubitare fas est, quin inter priscæ ætatis Heroes mirifica pietate in cœlo beatas sedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipso in terris maior & venerabilior, quòd plerique Romani imperij successores nequaquam æmulatione gloriæ tuæ ducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Aeream Caroli effigiem nobis dono dedit Alfonsina, Magni Laurentij Medicis nurus.

IOANNIS BELLAI Cardinalis Parisiensis.

Carole dum monstras aditus quibus Itala posset
Externum virtus ferre subacta iugum,
Lene tamen ferre illa iugum sub principe leni,
(Quale fuisse tibi vidimus ingenium)
Extinxti penè vnus opes Latiásque, tuásque,
Nec laus in lucro vt debuit esse, fuit:
Regnandi neque enim est, vt regni exempla secutus
Æmulus heu cœpti qui fuit ille tui,
Æmulus ille quidem, cœptique & nominis hæres
Sed tibi tam, victo quàm nocuus Latio,
Nam Latio est vsus sic in tua viscera victo,
Vt sit in authorem pœna retorta suum:
Si nescis, proceres cæsos animásque nepotum
Errantes toto consule in Elysio.

HONORATI Fasitelij.

Audistine olim magni post Herculis arma
Extremam paribus Calpen qui terruit ausis
Inuictum virtute animi, dextráque Rolandum?
Audistin robusta senis tot pignora Amonis,
Ac teneram roseo cum primis ore puellam
Casside sub dura solitam se credere campo,
Congressamque viris victricem excedere pugna?
Atque alios, alióśque omnes fortissima bello
Pectora, bis senos ex ordine Palatinos?
Quos magnis longum spectatos Gallia rebus
Euexit cœlo, & fulgentibus intulit astris,
Insignes scilicet spolijs Heroas opimis
Insignes raptis immani ex hoste trophæis?
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam aspectu ipso, & maiestate verendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhausere laborum.
CAROLVS hic ille est, quem nec secla vlla, nec ætas
Non canet eximio Magnum cognomine regem:
Cuius ab auspicijs tum primum Gallica signa
Bætis, & infractus victricia sensit Iberus.
Intremuere Asiæ reges, iacuitque subacta

Punica

Punica terribili tellus concussa duello.
Cætera ab angustæ spatijs exclusa tabellæ
Te magni diuina IOVI *monumenta docebunt.*

PARTHENII PARAVICINI NOVOCOMEN.

Hæc verò longè ante alias quæ fulget imago
Quam circum densa mediam cinxere corona
Egregij bello reges, tibi maximè regum
Sacratur, priscum reparas qui Martis honorem.
Nam vix Pipini imperio sceptrísque potitus
Francorum iusta arma moues, atque hoste subacto
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec mora quanquam ingens immani à Saxone bellum
Ingrueret, patrios fines transgressus & Alpes
Vixdum victrices aliquas augustáque signa
Expandis, cecidere hostes rex captus, ab illo
Italia amissos primum sperauit honores,
Et caput erexere arces, collésque Latini,
Relligio, Petríque ratis iam fessa procellis
Per te exoptatos subijt tutissima portus,
Te ne adeo Ausonij pietas laudúmque cupido
In lituos, aræ, Romanáque sacra trahebant?
Quî Longobardum strages, & Bætica dicam
Agmina? perfractos Mauortia pectora Iberos
Et totum auspicijs domitum felicibus orbem
Post obitos, quem tot exantlatósque labores
Iuppiter emeritum cœli super arce locauit
Heroes inter claros, sanctúmque senatum.
Ausonia infelix, ecquem nunc æmula virtus
Excierit, quis iam pro relligione tuenda
Sollicitus, sacrísque Deum pia ceperit arma?
Vos ò qui socias odijs ciuilibus vrbes
Vertitis infandísque decus speratis ab ausis,
Si famæ vos tangit amor, laudúmque cupido,
Hoc agite, hinc iustis quærenda est gloria bellis.

Gotifredus Bolionius.

SACRO bello quod ante quadringentos annos indicente Vrbano pontifice, ab illustribus Europæ Regulis pro gloria Christiani nominis, incredibili pietate susceptum, inusitata gestum virtute ac admirabili felicitate confectum est, GOTHIFREDVS Bolionius supremum decus tulit. Is tum in Belgico Oceani litore vrbi Bononiȩ dominabatur, præque se ferebat antiquissimam Lotharingiæ stirpis nobilitatem, quum pon-

tifex ad Claromontem Aruernorum oppidum in Asiaticam expeditionem ad recuperandas Hierosolymas nomen dantibus, dextro humero rubra cruce religiose obsignato, cœlestibus vitæ præmia promittebat. Om-

nium itaque princeps Gothifredus Christi se militem professus, eam crucem, & belli tesseram de manu sacrosancti pontificis accepit: Ea verò apud vniuersos erat, DEI VOLENTIS. Inerat ei præcipuum naturæ donum proceri corporis & grauissimi oris eximia dignitas, quam excellens bellica virtus, & sancta promissi fides, incorruptique mores adornabant. Nauarat Cæsari in Italia bellum gerenti fortem fidelemque operam: vnde trium linguarum peritiam & singularis industriæ famam bello & pace retulerat. Incredibile dictu est quo militum concursu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, vxorum, & vitæ denique contemptu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodam furore concitatis animis, deuotisque corporibus generosissimi quique non caducum sed immortale decus quærebant, quum pia fortiaque pectora occupante religione, periculorum omnium metum, spes vna perennis inter cœlites gloriæ discuteret: propter

quam

quam suscepto voto, cunctis domesticæ pacis delitijs, cunctisque opulenti ocij voluptatibus facilè renunciarent. Id verè pium, vereque decorum præsentium animorum decretum, non Gallos modò, sed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & denique Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non defuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma consociarent, mariaque traijcientes cupidissimè sequerentur. In his fuere è Transpadanis Gulielmus Longaspatha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boemundus atque Tancredus illustres Reguli, qui supra triginta milia armatorum peditum & equitum sub signis habuerunt. Iere diuersis itineribus, diuersisque classibus, quòd tantæ alendæ multitudini, neque expositæ passim, aut reconditæ fruges, neque contracta vndique nauigia ad traijciendum sufficerent. Petrus Eremita huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimentis, cum primo agmine Byzantium peruenit. Hugo Magnus Francorum Regis frater, qui authoritate nominis cunctos anteibat, è Bario Dyrrhacium traijcit, & per Macedoniam in Thraciam iter habuit. A' Brundusio autem atque Hidrunte Boemundus cum Italicis copijs Ionium emensus Corinthum appulit, atque inde per Aetoliam & Phocidem atque Thessaliam, Byzantium est profectus: Alexio Græcorum Imperatore vsque adeo ad tantæ multitudinis conspectum metu consternato, vt postquam iusta petentibus, & inuicta tenentibus arma, nihil negare poterat, dubio astutoque ingenio certa pactione cuncta concederet: scilicet vt graui ea periculosaque Thraciæ tot fortissimarum gentium multitudine exoneratus, belli ipse spectator omni prorsus timore atque incommodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Chalcedonem trecenta milia descriptorum peditum, & centum milia galeatorum equitum: qua multitudine vadentium ad insolitum decus, nusquam irrito conatu tota penè Asia quateretur: Nam sicuti ab Europa terribiles tot nationum copiæ totque inuicti duces suscepto semel voto, aut honesta morte, aut insigni victoria satisfacere, perrumpereque omnino in Syriam ad Christi sepulchrum decreuerant: ita excitæ ad arma toto Oriente Mahometanę gentes, Asię possessionem ante trecentos annos bellica virtute partam pertinacissimè tuebantur. Sed ea nostrorum vis religiosique & indomiti cõnatus felicitas fuit, vt quum centies varijs cruentisque successibus esset dimicatum, nec ingentia flumina, nec inaccessæ Tauri, Amanique rupes, nec oblatæ passim immensę Barbarorum acies, nec sitis, nec dirę famis, incidentesque viris & iumentis morbi properantia agmina retardarint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antistes, qui earum rerum historiam incorruptè condidit, varietate incredibilium casuum & magnitudine præliorum obruuntur. Hæc enim humanæ memorię captum exuperant, & omnem annalium fidem antecedunt. Nec mirum quum totius ferè commoti terrarum orbis, bellicosissimæ gentes non de fortunis modò ac imperijs: sed quod maximè animos excitat & incendit, de religione sacrorumque authoritate inter se manus contulerint. Ad Nicæam primo Solymanus Turcarum Satrapes & clarissimus imperator ingenti prelio victus, & latè profligatus est. Ad Antiochiam deinde in Syria Corbanam Parthorum Medorumque & Assyriorum innumerabiles ducentem copias, nostri heroes

ancipiti prælio dimicantes, ad Orontem prostrauerunt. Aegyptius verò Rex Caliphas memorabili acie victus Christianæ virtuti succubuit: Hierosolymæque demum diu oppugnatæ, acerrimeque defensæ, magna cum cæde Barbarorum captæ sunt: quum ante omnes Gothifredus admota turri lignea, ex eaque in hostilem murum demisso ponte, ipse cristata galea conspicuus, & pedestri protectus scuto, trucidatis depulsisque Barbaris primus in vrbem peruasisset. Eo celeberrimo facinore edito, tot Procerum consensu Hierosolymarum Rex est appellatus. Sed vir sanctitate pariter atque virtute singularis, decorum fortasse alijs, sibi verò superbum regis nomen, pio inuictoque aduersus fastum animo repudiauit: quòd nefas esse diceret, ea in vrbe auream coronam ferre, in qua Christus spineam tulisset. Quo habitu delatum diadema renuentis, eius effigies iubente Leone pontifice, ex vero numismate excepta, in cœnaculo Vaticani picta est. At Gothifredus suscepto imperio nihil antiquius duxit, quàm sacrosanctæ vrbis delubra ritè expiare: quassata arietibus mœnia instaurare, ac ingenti cura Ioppem expugnare, vt Christianis classibus in proximo litore portus pararetur. Nam Veneti Liguresque, tam pia quàm decora contentione nouas semper copias, nouosque commeatus & bellica instrumenta nostris præclarè vincentibus conuectabant: vigente & crescente ad victoriæ famam studio piorum fortiumque hominum, qui ad inuisendum Christi sepulchrum, vrbemque antiqua religionis claritate famosissimam, certatim transfretabant. Victores nanque proceres sacræ militiæ, voto ad Christi sepulchrum ritè soluto, perfusi incredibili lætitia, tanquam victoriæ compotes, ad vxores & propinquos in Europam redibant, hortabanturque obuios, vt in supplementa gloriosæ militiæ defunctorum, arma atque animos expedirent, & reliquum integræ adhuc laudis decus, deletis ad internitionem impijs mererentur. Cæterùm Gothifredus Ioppe Ascaloneque expugnatis, fusisque non vna acie passim hostibus, mediterraneisque aliquot oppidis in fidem receptis: quum integrum regnasset annum, pestilenti morbo surreptus excessit è vita: tanto Christianorum, Syrorumque omnium luctu ac desiderio, vt qui viuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis atque virtutis anteisset: post mortem quoque in terris felix haberetur, quòd relicta posteris gloriosa hæreditate, Balduinus frater, qui ad Edessam Mesopotamiæ vrbem Tetrarcha regnabat, fraternæ amplitudinis atque fortunæ æmulus, consensu Procerum regnum sit consecutus.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Gothifrede pijs Solymos dum subijcis armis,
Et renuis capiti regia serta tuo:
Nil vnquam humano diuinius exijt ore
Regali quàm quod exijt ore tibi,
Laurea non hominem gestare, nec aurea regem
Fas, vbi rex Diuum spinea serta tulit.
Macte heros tam voce hac quàm victricibus armis
Quæ Babylon, omnisque horruit Assyria.

SALA-

Saladinus Sulthanus.

SALADINVM Sarraconis Medi, qui nefario scelere summaque perfidia interfecto Califfa Memphitico Sulthano, cuius mercenarius dux fuerat, Aegypti regnum occupauit, filium fuisse authores tradunt: tantaque animi magnitudine & virtute præditum, vt inuicto spiritu, altitudineque solertis ingenij, & vi eximia corporis, peritia & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam æquasse censeretur. Is ab ineunte ætate cunctis belli artibus instructus, vti erat præcipuus pecuniæ contemptor, viros fortes liberalitate vndique sibi asciscere, magno sumptu explorare hostium facta dictaque, induciarum bellique gerendi occasiones prǽsentire, iustitiam fidemque religiose colere, victorijs modum imponere, fortuita incidentium casuum præsenti semper ingenio ad consilium rationemque flectere, probè didicerat. Vt non mirum videri posit, si Ioannes Boccacius in fabulis mi-

rus, vel in Barbaro virtutis æstimator, eum explorandis Christianorum opibus atque consiliis, mercatoris habitu Italiam & Galliam peragrasse tradiderit. Tum enim Aenobarbus imperator, & secundum eum Philippus Galliæ & Ricardus Angliæ reges: Venetique item, Ligures, & Pisani ingentes copias & classes parabant, vt accisis Syriæ rebus opem ferrent. Verùm tanti apparatus vel incredibilis conatus, æmulatione, inuidia, infamique dissidio nostrorum fractus, eum tulit exitum, vt Saladinus expugnatis Hierosolymis post octogesimum & septimum annum, ex quo eas Gothifredus manu cum insigni gloria ceperat, & Guidone demum Lusignano Hierosolymitano rege ad Tiberiadem acie superato captoque, in Syria & Iudæa Christianorum opes euerterit. Vsus est autem ea victoria magno ferociæ humanitatisque temperamento, quum Hierosolymis Christianos incolas sua in sede relinqueret, campanique tantùm æris sonitum è sacris turribus tolleret, colendumque Christi sepulchrum, Gothifredi etiam tumulo admiratione virtutis inuiolato, piis hominibus concederetur. Sed ea inuictæ virtutis vtentem fortuna occasioneque, dissensionis & socordiæ nostræ cuncta ad Ioppen, Gazam, Ascalonem, Tolemaidem, Berytum, & Tripolim assiduis cladibus proterentem, fatalis hora non planè senem eripuit, quum sedecim regnasset annos, scilicet vt debellandis Christianorum reliquiis Saphandino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens vti humanæ conditionis atque miseriæ memor condito testamento, omnem funeris pompam abdicauit, iussitque tantùm in lancea præferri atri coloris obsoletam tunicam, præcinente ad populum sacrificulo huius sententiæ carmen, quod à Boccacio memoriæ proditum est.

VIXI diuitiis, regno, tumidúsque trophæis
Sed pannum heu nigrum nil nisi morte tuli.

Huic Saladino aut certè (quod potius crediderim) Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, cessit victoria: quum ad Damiatam vrbem Pelusiaco Nili ostio in Christiana castra effuso, miserabilem cladem accepisset. Ferunt Ludouicum, vt se redimeret, in pactionis fidem Christianam hostiam victori impio tradidisse: non minore accipientis quàm tradentis gloria, quando barbarus pro sua superstitione inane externæ fidei pignus acciperet, in eam spem, vt ad perpetuum dedecus, si rex inclytus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pio regi conflaretur. Viuens Saladinus ex lintheo more gentis conuoluto cornutum capitis integumentum gestare erat solitus, vt totidem regna virtute parta nobili argumento spectantibus exprimeret: quod postea diadematis genus à successoribus Sulthanis vsurpatum fuisse videmus. In hanc autem habitus speciem Saladini formam nobis communicauit Donatus Lectius patritii ordinis Venetus, diu in Cypro, Syriaque gestis magistratibus, historiæ & omnis antiquitatis studio clarus.

MARVLLI TARCHANIOTAE Constantinop.

Littore dum Phario prima Saladinus in alga
Barbara deuicto castra oriente locat,
Venit adulatrix regum comes vnica turba
E quibus vt lingua promptior vnus erat,

Nunc

Nunc domitum Aegyptum iactat, nunc littora rubra
Fractáque pugnaci Gallica sceptra manu,
Ostentáque virum duris tot milia in armis
Et iubet hinc vires æstimet ipse suas,
Scilicet hinc ille, atque adeo ex hac inquit arena
Quæ te semiustum littore Magne tenet.

IANI *Vitalis Panhormitani.*

Accepit pignus victor Saladinus Iesu
Redderet vt regnis te Ludouice tuis,
Tu pignus redimis multo pretiosius auro,
Vtra fides maior, illa vel ista fuit?

Fridericus primus Imp.

VLLI Cæsarum ex his qui Romani imperij dignitatem illustri rerum gestarum fama protulerit, nomen suum minus ad naturæ genium respondit quàm FRIDERICO primo, qui à colore Aenobarbi cognomen adeptus est. Vetere siquidem Germanorum lingua Fridericus pacis diuitem exprimit: contrario scilicet euentu, quum ingenio ferox, armorum & belli cupidus, nihil magis oderit quàm pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæsaris patrui, in Asia militarat. Vbi verò in defuncti locum Imperator est appellatus, eo animi decreto arma induit, vt ea non prius se exuturum iuraret, quàm Romani imperij diademate ornaretur: cuius voti Conradus minimè compos factus, graui cum dolore animi excessisset è vita. Id verò vnum Fridericus præalto ingenio supra coronæ decus spectabat, vt quum ea potitus foret, cuncta iura imperatoriæ maiestatis ad antiquam dominatus authoritatem reuocaret: quòd superiorum Imperatorum beneficiariæ ciuitates perampla immunitatum priuilegia consecutæ, obsoletis iam tributis aut intermissis, ingratę & contumaces ad parendum viderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendam famam virum integra ætate florentem Sueuę gentis illustre & verè Martium nomen, antiqua maiorum decora, & recens vel infelicis patrui Cæsaris exemplum, sub quo varijs vtriusque fortunæ documentis probè obseruatam & exercitam militarium operum disciplinam hausisset. Itaque Fridericus coacto exercitu in Italiam descendit, expugnataque in limine, & deleta Derthona, ac Spoleto demum in Vmbria ex itinere funditùs exciso, Romam profectus tantum terrorem Hadriano pontifici intulit, vt ad mare se proriperet. Formidandis enim stipatus copijs aduentabat, minaci ingenio aliquam lenitatis speciem ferens, ita vt se pacato agmine pontificem veneraturum polliceretur. Clauserant Romani portas, Aelioque ponte erumpentes, cum Germanis ad Neroniana prata tendentibus, tumultuario cruentoque prælio dimicarunt.

Verùm aduentu pontificis placatus Cęsar in Vaticano more maiorum Romani imperij insignia accepit. Nec multò post in Cisalpinam Galliam regressus, Mediolanensibus bellum indixit, quòd finitimis superba sæuaque

arma intulissent, vt latè imperarent, Laude Pompeia crudeliter euastata, Como graui obsidione subacto crematoque, & Papia omnibus belli detrimentis affecta, magnam sibi iniquæ atque intolerandæ potentiæ inuidiam conflauerant. Cæterùm eo euentu inchoatum bellum, sæpeque renouatum Aenobarbus confecit, vt multis victor prælijs, semel victus ad Calcanum vicum iuxta lacum Eupilim, laboriosa difficilique obsidione perdomitos acerbissima lege imposita subegerit, Mediolanenses ad vnum omnes patrium solum verterent, vltraque centum stadiorum spatium ad vicina oppida migrantes, relegatique, corruentis superbæ patriæ excidium ex propinquo spectarent: tanta quidem victoris immanitate, vt vrbs totius Italiæ amplissima ac opulentissima, inexorabili diri Cæsaris edicto, vix seruatis ab iniuria templis, solo æquaretur: turritaque mœnia cum ędificijs priuatis omnibus & publicis, Circo, Arena, Theatroque conciderent.

Acerbis-

Acerbiſsimo quidem luctu tanti populi penatibus excedere coacti: ſed ingenti nec iniquo finitimorum ſolatio, qui ſuas iniurias conſpecta hoſtium calamitate vindicaſſent. Id verò maximè crudele & contumelioſum fuit, quum vrbs euerſa funditus aratris proſcinderetur in agri ſpeciem, vt non frugis, ſed ad ludibrium, ſalis ſemen acciperet. Pari propè clade etiam hoſtiliter incumbens Cæſar Cremenſes, Cremonenſes, Soncinates afflixerat: quibus excitandis incendijs, exortum ſchiſma ſuas faces admouiſſe videbatur. Hadriano namque defuncto quum Alexauder Senenſis eſſet ſuffectus, nec Cęſari impotenter inuſitata indignaque iuſto pontifice poſtulanti quicquam concederet: vſqueadeo in eum iracundus & ſæuus Cæſar concitatus eſt, vt vrbe Roma depelleret, & Victorem pſeudopontificem crearet: conuentus Antiſtitum indiceret haberetque, vt Alexandro tanquam adulterino, ſacroſancti iuris poteſtas abrogaretur. Ea diſſenſione diuina humanaque Fridericus impiè perturbauit: tantaque vi tueri ſuam cauſam adnixus eſt, vt moriente Victore, nihil imminuta pertinacia Paſchalem ſufficeret. & in huius defuncti tertius nomine Caliſtus, demumque Innocentius quarto loco ſubrogarentur: quum interim Alexander tantis iactatus fluctibus exul & inops, ſed integra ſemper authoritate, ab Italia in Galliam, atque inde in Siciliam, & è Sicilia Venetias confugiſſet: imploratis paſsim auxilijs à pijs regibus, vt Reipublicæ Chriſtianæ immaniter dilaceratæ, pereuntique maturè opem ferrent. Ea autem conſtantis & infracti pontificis felicitas fuit, vt Cæſariani pſeudopontifices ab ſe legitimo iure execrati atque damnati, quanquam robuſto integræ ætatis habitu valerent, Deo magno vindicante noxam, ægri ſenis fatum anteierint. Fauebant Alexandro duo reges Ludouicus Galliæ ſuo Pij cognomento dignus, & Gulielmus Siciliç, ea Chriſtianæ reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoque pietatis ſtudium inerat Venetis, quibus multo maxima Italiæ pars acceſſerat. iſque demum deteſtandę diſſenſionis finis fuit, vt Otho Cęſaris filius in Hadriatico aduerſa nauali pugna à Venetis captus occaſionem præberet parandę pacis. Friderico nanque multis defatigato bellis, filij deſiderium, & vltoris Dei metus inceſſerat. Itaque pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes ſuppliciter proiectum, pontifex pro foribus Marciani templi ritè expiauit, in gratiamque recepit: ea conditione, vt ſacro bello ſe deuoueret: quod tum Saladinus Aegypti Sulthanus Hieroſolymitano regi graue bellum moliretur. Tradunt ſcriptores, pontificem anteactæ calamitatis ſuę memorem, oſculanti pedem, contracta fronte, hoc Dauidicum carmen protuliſſe: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem: vt domitæ ſuperbi animi ferociæ nequaquam humaniter illuderet: Ad quod Cęſar tam piè quàm grauiter renidenti vultu reſponderit, Non tibi, ſed Petro: tanquam hominem facile contemnere, perſonæ verò dignitatem probè venerari videretur. Cęterùm Cęſar Venetijs ſummis affectus honoribus, quum in Germaniam rediſſet, pio generoſoque animo, lectiſsimum ex veteranis copijs exercitum coegit, & quum Henricus filius conſenſu procerum Cæſar eſſet appellatus, & per Pannoniam & Triballos Byzantium contendit. Inde verò recreatis copijs, Emanuele Græcorum imperatore propinquo ſuo liberaliter commeatum

præbente, præter Mæandrum amnem profectus, cum Turcis acerrimè bellum gessit. Supremum verò eius operum fuit Philomela vrbs manu capta. Nam paulò post ad Iconium Lycaoniæ vrbem, quum Ferrei amnis perspicuis vndis per æstum inuitatus lauandi gratia alueum intrasset, cæco absorptus gurgite interijt: insigni quidem illudentium Parcarum iniuria, quum vir fortissimus, & supra reges omnes bello inclytus, quem mille acies strenuè dimicantem non absumpserant, natantem ignobilis torrentis vortex abstulerit. pergraui vtique nostrorum luctu, iacturaque, & singulari Barbarorum commodo atque lætitia. Delatum in Syriam cadauer Guido rex apud Tyrum exquisito apparatu funeris, & marmoreo sepulchro honestauit. Effigiem Aenobarbi Cæsaris Mediolanenses in euersam patriam remigrantes, marmoreo in arcu supra Romanam portam sculpserunt dracone stantis cruribus inuoluto, vt virosi dirique hominis simulacrum perpetuò spectaretur. Ad eundem quoque oris & barbæ habitum altera ipsius effigies plurimum arridet, quæ in aurea bulla scitè expressa, appensaque membranis priuilegiorum Pisanæ ciuitatis conspicitur: ea fide collata, vt tertiam quoque eius statuam ad Volturni pontem proximo Lotrechij bello base deiectam viderimus: quum sumptuosissimi operis turritus pons, à Friderico iuniore, huius Aenobarbi nepote, Sueuæ gentis regum imaginibus ornaretur.

ANTONII Vulpij.

Excisæ Italiæ cupiens pensare ruinas
Vel saltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Asiæ fines irrumpis, & hosti
Eripis auectas relligionis opes.
Inuidit cœptis Fortuna inimica secundis,
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macte animis ingens Asiæ dignissime campis
In quibus illustres tot cecidere viri:
Hinc vatum calamos & marmora & æra fatigas,
Hinc meritò claris annumerare viris.

GEORGII IODOCI Bergani.

Sueuus eram mea me bellax audacia cœlo
Sustulit astrigero,
Norica Pannonijs coniunxi saxa colentes
Fœdere pacifico,
Insubres domui, & Danum parere coegi
Legibus Imperij,
Europæ imposui frænos, Asiæque superbæ,
Africa me timuit.
Ipse tamen cuius vires animósque feroces
Sensit vterque Polus:
Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)

Non

Non assueta iugo submisi colla supremi
Pontificis pedibus.
Et tandem Armeniæ mersantem flumine membra
Me tulit vnda rapax.
Indulgens nunc mater erat, nunc sæua nouerca
Sors mihi non stabilis.
Dic tu igitur felix, miser an, tibi iudicer hospes
Qui mea gesta legis.

PARTHENII Parauicini Nouocomensis.

Te quoque bellorum decus, & noua gloria Martis,
Armatos inter Proceres, & Numina belli
Seruant venturis Musæa palatia seclis,
Et Iouius famæ quæ docta volumina mandat.
Nam, licet egregias vrbes, & maxima regna
Ceperis, & validum toties subieceris hostem,
Atque etiam procul, inque orbem tua signa remotum
Protuleris: tamen hæc olim inuidiosa vetustas
Presserat, & tecum rapidis immerserat vndis,
Vt vix vlla tui superesset nominis vmbra:
Ni claræ Iouius donasset munere lucis.
Sic visum est Superis iustos pensare labores:
Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
Mœnia, & euersas reparasti funditùs arces:
Ille tibi meritíque memor, gratusque laborum
Extinctum decus, & lapsum instaurauit honorem,
Digna quidem atque æquanda tuis hæc præmia factis.

Farinata Vbertus.

FARINATA ex antiquissima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equestri dignitate, eximiaque virtute generosi animi Florentiæ illustris, ab insigni erga patriam pietate, æterno Dantis poetæ præconio celebratur. Is per omnem ætatem sese ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, sicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem pestilens factionum morbus inuasisset. Ab aduentu enim Aenobarbi Cęsaris, supra tot acceptas bellorum clades, inducta erant Gibellinorum & Guelphorum funesta nomina, quę horribili & diuturno quodam terręmotu, humana diuinaque omnia concusserunt. Diductę siquidem in partes insana & crudeli dissensione ciuitates, Guelphi pro Pontificibus, Gibellini pro Cæsaribus, de potentia, dignitate, vitaque dimicabant: sed longè omnium pertinacissimè Florentini. Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, virisque pręstabant. Inter Vbertos autem vnus ma-

ximè excellebat Farinata, militarium ciuiliumque artium peritus, grauitate consilij, & robore virium Guelphis metuendus. Pugnabatur in vrbe singulis in regionibus, tanta vtrinque per mutuas cędes rabie, vt multæ ma-

gnificentissimæ turritęque Procerum domus, alternante vices Fortuna, miserabili sæuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & singulis Italię vrbibus Gibellino cessit Guelphus. Nam ea tempestate Fridericus secundus imperator Aenobarbi nepos Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat. Itaque Vberti egregiè vincentes, aduersarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerunt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, vigenteque rursus authoritate Pontificis, Guelphi aucti viribus, post deuictos fugatosque hostes, Florentiam rediere, dignitati pristinæ restituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil sua spe deiectus, quin moliendo satagendoque hostibus quidem exitium, sibi verò maturum in patriam reditum pararet: longè intentiore infracti animi cura, quàm cæteri exules, quòd audisset suas, totiusque Vbertę gentis magnificas ædes, non deformatas modò repenti-

na ciuili iracundia, sed publico decreto a fundamentis excisas, translatis marmoribus ad publicum opus, quo vrbs trans Arnum ad meridiem nouis mœnibus muniretur. In area porrò æquatis ruinis, ædificatum est è subrufo marmore præcellenti structura, id quod adhuc admiramur insigne Palatium Octouiralis & summi Magistratus sedes. Infesti erant Senensibus Florentini Guelphi, quòd apud Senenses Cęsariani nominis studiosos, Gibellinis omnibus tutissimus esset receptus. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot Castellis, effusè impunéque populabantur, quòd exiguæ omninoque valido hosti impares Senensium essent copiæ. Tum verò Farinata peracri vir ingenio, vt qui consilijs eorum admisceretur, graui eloquentia Decurionibus persuasit, vt à Manfredo rege propulsandis hostibus & vindicandis iniurijs, Germanorum equitum auxilia postularent. Manfredus ex concubina genitus vt Conrado fratri legitimo adhuc impuberi Apuliæ regnum præriperet (vt authores tradunt) ægrotantem patrem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter suffocarat: dabatque enixè operam vel per scelus, vt sese aduersus propinquos præmuniret. In legatione Senensium atque exulum eminebat Farinata, secundis ac aduersis rebus in Italia clarus. Postulatis autem ita annuebat Manfredus, vt se non plus quàm centum galeatorum equitum alam, sed eam inuictæ virtutis daturum polliceretur. Tum verò Senenses, quòd ea manus exigua & nihil omnino profutura videretur, id auxilium tanquam inane & sumptuosum repudiare cogitabant: indignati scilicet quòd rex nouus nequaquam paterni spiritus æmulus, partes suas adeo negligenter tuendas existimaret: nisi Farinata imperiti regis incuriam stomachatus, astutè & grauiter nihil omnino opis quod rex offerret, spernendum censuisset: modò regium vexillum cum suo insigni furuæ aquilæ argenteo in campo alas extendentis, quod esset amicitiæ pignus ad terrendos Guelphos ab alæ signifero gestandum daret. Hac inquit Farinata viri Senenses parua manu si sapimus, Manfredus vel nolens in partes trahetur, si, vti bene ominari licet, à numeroso insolentique hoste, pauci atque præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligentiæ suæ agnoscet culpam, & pro sua dignitate causam tueri, iustique roboris auxilia mittere cogetur.
Dedit non alacriter modò, sed cum fastu vexillum Manfredus: Germani autem vbi cum legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad Petronellam habentes castra non semel adorti sunt: sed intra paucos dies, vti diuinabat Farinata, vsu euenit: vt quum Florentini ad Camoleam vsque portam excurrentes, Senensium iuuentutem ad erumpendum irritarent, canente tuba Germani ad arma exciti effusique porta, hostes conuersos in fugam vsque ad castra persequerentur, in eaque vehementi impetu multis cęsis perrumperent. Erant bene pransi meroque & victoria calentes Germani, ob idque adeo intemperanter terga vertentibus instabant, vt cruento grauique tumultu edito in media castra ad Carrocium vsque penetrarent: funesto quidem audaciæ exitu quum à circunfusis vndique copijs reiecti primò, mox ad vnum omnes trucidati sint. Vexillum autem Florentiam cum magno plausu relatum populus victoria ferox, tanto ludibrio habuit, vt inuersa hasta per vrbem euerrendis regionibus traheretur. Farinata itaque

voti compos, solerter egit, vt Decuriones Manfredo perscriberent, qua virtute Germani vel inconsultè erumpentes in hostium castra peruaserint: quo terrore atque periculo & cęde Guelphorum medijs in castris dimicarint: & quanto denique immoderatę fortitudinis conatu vt Aquilam defenderent, circunfusa multitudine hostium non inulti occubuerint. Illud verò Gibellinis omnibus supra lectissimæ alæ iacturam, miserrimum fuisse, quòd Aquilæ vexillum à Guelphis fœdissimo ludibrio habitum, suspensumque celebri in loco ad inuersi trophæi imaginem Florentiæ spectetur. Quod proculdubio si maiore Germanorum numero res gesta esset, ex pulcherrima victoria Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Sensit acceptum vulnus contumelia atque dedecore cumulatum Manfredus, accensusque dolore & vindictæ cupidine Iordanem propinquum suum bellica virtute illustrem cum octingentis cataphractis equitibus in Etruriam misit: quorum aduentu cognito Guelphi Senensi agro protinus excesserunt: eamque vnam renouando bello occasionem expectabant, vt Senenses stipendiorum graui sumptu exhausti Germanos dimitterent, quibus cum propter eximiam virtutis opinionem manus minimè conserendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, prouidebatque Germanos exacto iam bimestri stipendio Neapolim breui redituros, quum ad suas regressus artes, nouo astu viam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerentur. Simulata enim perfidia suasit cucullato sacerdoti, vt rem longè gratissimam, ipsique magno futuram lucro Florentinis optimatibus suo nomine deferret: se diuturno exilij tædio, amoreque & desiderio patriæ adductum, alieno esse animo à Senensibus, quòd imperiti turbulentique homines Rempublicam peruersissimè regerent: propterea paratum esse cum exulum manu eam portam quæ Aretium duceret occupare, Florentinisque prodere, si coacto exercitu, instaurato bello in conspectum vrbis deuenirent. Nec mora Octouiri re ingenti silentio suppressa, vt cucullatus Farinatæ nomine deposcebat, conscribendas copias, euocandaque sociorum auxilia, & Carroccium educendum decernunt. Tanta autem animorum ferocia cupiditateque arma parata sunt, vt nonnulli viri graues peritique militiæ, & in his Tegiaius, & Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impetum metuentes, ab audaculis vanissimisque popularium è consilio strepitu & vocibus exploderentur, quum differendum bellum in id tempus censerent, quo Germani ab hoste inopia pecuniæ grauiter oppresso, exclusi stipendijs dimissi forent, quòd eorum vim Italicus equitatus non nisi magno cum discrimine laturus esse videretur. Arrisit Fortuna Farinatę dolis vt Guelphorum insolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad Montem apertum, quinto à Senis lapide supra flumen Arbiam castra posuissent, proditionis euentum expectantes, in eos vel numero superiores eductis copijs Iordanes impetum fecit, consertaque longè omnium eius ætatis cruentissima pugna vsque adeo crudeliter lateque fusos hostes cecidit, vt Arbia innumerabilium cadauerum tinctas cruore vndas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia peditum & quinque equitum milia. Sed eius pugnæ mala sors vehementer incidit Lucensium, Pratensium, Orbitanorum, & Bononiensium auxilijs:

quum Germanis, qui cæsæ ad Petronellam alæ parentare cupiebant, vel in deditos & captos sæuientibus, occurrissent. Pugnatum est prope ad internitionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris anno à partu Virginis Sexagesimo supra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit: corruisseque ciuitas videbatur, quum miserabili eiulatu planctuque omnis sexus, ætatis, atque ordinis cuncta complerentur. Optimates itaque & plebei Guelphę factionis desperatis rebus ante victoris aduentum vrbe profugerunt: Iordanes verò intra paucos dies Farinatam cæterosque Gibellinos in patriam reduxit. Constituta autem Republica, Guidoneque Nouello Iordani suffecto, quòd is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucensibus bellum intulerunt, quòd apud eos Guelphorum reliquiæ Tegiaio Aldobrando authore & duce arma resumerent. Cæterùm Nouellus expugnatis aliquot castellis, cum Lucensium exulumque exercitu prosperè conflixit. Eo in prælio Bondelmontes cognomento Cicer Guelphorum princeps, crudeli casu interfectus est. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunes sustulerat, vt humaniter conseruaret, parcebantque ei vel efferi hostes dignitate Farinatæ permoti: sed Petrus Farinatæ germanus frater, cui Asinus cognomen fuit, vir atrox & sanguinarius captiuo non pepercit, vt qui eum clauæ ferreæ ictu in tergo fratris occiderit: detestante id fœdum scelus Farinata & plurimum indignante, quòd sibi clementiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi vel duabus attriti cladibus animis se demiserunt: Commouebant enim se in Aemilia, & missis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauensem, vndique Gibellinis & Manfredo bellum concitabant. Quibus cognitis rebus Gibellini ad Emporium oppidum Pisanæ viæ impositum, vt de summa sustinendi inferendique belli consultarent, concilium indixerunt. Conuenere Aretinorum, Senensium, Pisanorum & Pistoriensium legationes, itemque Vbaldini & Alberti in Apennino prępotentes, & sanctæ Floræ reguli Senensibus contributi. Præerat concilio Guido Nouellus Mutilianæ Comes, è Guidonum Comitum gente: disputabatur varijs sententijs de ratione confirmandæ potentię, quòd magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cum propter rumores Gallici apparatus & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Cisalpina Gallia aliquot iam partis victorijs, Gibellinos acerrimè persequentes, Romanumque Pontificem ex professo Guelphos mirificè subleuantem. Verùm supra hæc consultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini classes, qui ab insito studio Guelphum colerent nomen, & Gibellinum vel subactę armis, pertinacissimè odissent. Iamque in id consilium dictu ignobile, conceptuque summè sæuum ac turpe sententiæ inclinabant, vt diruenda Florentiæ mœnia, vrbemque nudatam munimento in vicos diducendam censerent. Non tulit diræ sententiæ nomen vnus Farinata, prosiliensque in medium generosa pietate peracrique facundia contradixit: execratus degeneres, crudelesque eorum animos, qui nobilissimæ vrbis fœdo interitu lætaturi viderentur. Habeant, inquit, eam potius incolumem Guelphi atque in ea dominentur, si ita fuerit in fatis vt victores euadant,

quàm vt scelesti consilij hoc immane decretum ferri patiar. Si veræ virtutis premium incolumis patria, vti decet, ex æquo omnium parens, cui nemo nisi degener atque impius manus intulerit: quando ipse vnus ante alios vel exul, dum spiritus hos reget artus, acerrimè sim defensurus. Erat Farinata corpore atque animo ingens, elato supercilio, eloquentia adeò graui vehementique, vt pudorem fœderatis inijceret: Florentinis verò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lachrymas excuteret. Atque ita ciuitas aduersus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab vno, vt decuit, optimo ciue seruata est. Sed Farinata ingruentibus demum Gallis, & Manfredo ad Beneuentum acie victo cæsoque, & Guelphis ex ea victoria Florentiæ restitutis: ab ingrata patria, quam seruarat, id præmium tulit, vt extorris Africani Scipionis exemplo in exilio moreretur: sua quidem virtute non modò non infelix, verùm æstimata laude maximè gloriosus. Contrà Asinus Frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iussuque victoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miser, necatusque demum meritas sæuitiæ suæ pœnas luit. Farinatæ effigies in Porticu Pandulphinę Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atque armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta spectatur.

HONORATI FASITELII.

Seruata per te patria quod tum maxime,
Sic quum misera casura fuerat maximè:
Nunc optimo tu iure præter cæteros
O belli, & idem pacis artibus inclyte
VBERTE, patria viuis in superstite,
Viuésque, dum viuent sacri annales IOVI.

ANTONII Francisci Rainerij.

Tu præstans Vberte animo, tibi Dædala fandi
Vis fuit, heroísque Ithaci sub pectore sensus.
Nam seu dextra hostem quateres, seu fulmine linguæ,
Siue astus Marti misceres, fulmina fando
Priscorúmque artes & robora Romanorum.
Aequiparas, vario dum nutat Etruria motu,
Et patria insanis dum fluctibus icta labascit.
At pietas laudúmque cupido, & viuida virtus
Reddidit æternùm, celsóque euexit Olympo:
Cum seruas lacerandam vrbem, qua nil ab Eois
Pulchrius Hesperias oriens Sol cernit ad vndas.
Iure igitur Latiæ Iouius noua gloria linguæ
Dat laudes, poterit quas nulla abolere vetustas:
Debet & ingenti Florentia Farinatæ
Qui miseram vultu patriam tutatus aperto est.

ACTIO-

Actiolinus Tyrannus.

ACCTIOLINVS Patauinorum Tyrannus, portentum humani generis, hac obducta feralique fronte, hoc atroci pallore, hisque vipereis oculis, suam indomitæ naturæ toruitatem spirans, in Prætorio Patauij pictus spectatur: vnde nobis exempli tabula hæc in Musæum relata est. Fuit is Saxonici sanguinis a proauo Alberico auoque & patre Actiolinis, Italicæ stirpi ad horribilem sæculi pestem insertus, ea tempestate qua Otho tertius Cæsar in Italiam venit: eo susceptæ coronæ exitu, vt suburbanas Romanorum delitias barbaro more ferro & flammis excinderet. Nauabat operam incendiario Cæsari superior Actiolinus, magisterio equitum insignis: tuleratque ab eo militiæ donum in Euganeis oppidum nomine Romanum, vt inde nouus incola, hoc horrendum

immaneque monstrum progigneret: quod maximè funestam regioni cladem esset allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à progenie virulento sanguine infecta degenerauit, vt pote quem nulla humanioris vitæ consuetudo, nullus auiti materníque lactis affectus, nullaque benignioris eius cœli clementia ab ingenita rabie furentem mitigare potuerint. Quanquam ab adolescentia honestè ac liberaliter educatus, bonæ maturæque frugis spem prçberet, virque deinde factus secunda virtutis fama militiæ versaretur. Adhæserat Friderico secundo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorum nomen in Italia proterenti. Sed imperator à Parmensibus graui dignitatis incommodo fœdè fugatus, & castris exutus, ægrè Cremonam è manibus hostium se receperat: quum fortè in segni & longa obsidione munitis exiens castris intempestiuam ex Falconum aucupio ad Buxetum oppidum voluptatem quæsiuisset. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, constanti, versutoque apprime validus, corpori autem quanquam mediocri, singulisque membris habilis inerat vigor, adeo firma explicataque neruorum compage, vt eques pariter & pedes armorum exercitatione, cunctos æquales anteiret, nec vnquam inedia, vigilijs, algore, aut æstu frangeretur. Id verò in eo homine peculiare maximeque mirum fuit, momento temporis diuersos commutati animi habitus quum vsus posceret, gestu, voce, oculis ementiri, alieni porrò animi latebras sagacissimè perscrutari, incredibilique simulationis artificio, vel penitissimos astutorum hominum sensus explorare. Vir enim suspiciosus, vafer, inuidus, sæuus & semper ad imperium anhelans, modò hanc, modò illam personam induere histrionum more didicerat. Hos tradiderant mores auus & pater, vtpote qui antea graues inimicitias cum finitimis & potentibus Patauinorum optimatium familijs susceptas, per cædes, castellorumque incendia, aliquot annis exercuissent, simultate orta ex nuptijs adulterioq; Cæciliæ Baoniæ, quam auus Actiolinus cognomento Balbus impudenti astu præreptam secundo Actiolino filio, cui Monacho cognomen fuit, in matimonium dederat, quum Gerardo Camposampetrio Patauinæ iuuentutis Principi desponderetur. Trahebat enim secum dotali iure opulentam hæreditatem, qua Balbi animus auaritia repentè captus, turpiter adduci potuit, vt Gerardum contra ius arctæ propinquitatis inexpiabili iniuria offendere minimè vereretur. Erat enim Gerardus ex sorore Balbi genitus, & de Cçciliæ sponsalibus (vti decebat) auunculum consuluerat. Itaque iuuenis inhumaniter perfidioseque deceptus, ab iusto dolore ad vindictam prçceps, ita contumeliam vindicauit, vt fœdo facinore concepto patratoque, Cçciliam post celebratas cum Monacho nuptias fortè ad Aponenses aquas euntem interceperit, mediaque in via intentato ad iugulum pugione si reluctaretur, vi illata constuprarit, non ad libidinem, sed superbo vltoreque animo, ad perennem Actiolinorum ignominiam. Eius abhominabilis facti indignitas Actiolinos repentè armauit in Patauinos, quòd tanti flagitij iniuriam impunito Gerardo neglexissent, deditque initium diuturnis inusitatisque cladibus: quibus prçter nobilissimas totius Venetiç vrbes, supra centum oppida castellaque diu vexata, & latè vastata à stirpe prope interierunt. Cçterùm Cçcilia quanquam incorrupta animo, vti tamen polluta corpore repudij pœnam tulit, eaq; propinquis remissa,

missa. Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruscę nobilitatis ex Mangania domo in Alpibus illustri. Hoc ventre infausto, hocque diro semine editus est tertius eiusdem nominis Actiolinus de quo loquimur: ab aliquo (vt credi par est) prodigioso malignorum syderum concursu, animi sæuitia tyrannus Phalari, Dionysijs, atque Neronibus anteferendus. Balbo auo morte erepto, & patre Monacho ad quietiorem vitam secedente: Actiolinus ex ea cruenta simultate armis vehementer exercitus, integrum bellum priore acrius atque crudelius renouauit, tantaque vi quum in omnibus oppidis atque vrbibus factiones excitaret atque aleret, vt Patauio, Vicentia, Verona, Taruisio, ex ciuili discordia potiretur. Erant ei copiæ equitum & peditum perpetuis inueteratæ bellis, & quod magno vsui fuit fide, studioque partium sibi addictæ: quibus accesserant Saracenorum alæ formidabiles, Germanorumque cohortes, & turmæ eximiæ virtutis quas Fridericus imperator ei attribuerat, tanquam Gibellinæ factionis Principi, atque impigrè tuenti Cæsaris nomen. Has vt aleret vniuersas ciuitatum fortunas in fiscum redigere: opulentos ciues damnare atque proscribere: fana donarijs spoliare: sacros templorum reditus intercipere: & neminem denique qui pecunia, authoritate, clientelisque valeret incolumem pati erat solitus. Ingenio siquidem audaci, auaro, impenseque impio, & nunquam cædibus saturato, dum odium letale omnibus latè extenderet, ita euastarat florentissimas vrbes, vt quum aduersarum partium sibi suspectos sustulisset: in Gibellinos demum amicorumque præcipuos ac intimos familiares immanissimè grassaretur. Aedificarat singulis in vrbibus atque oppidis carceres tenebris horribiles, in quos inuisorum agmina contruderet, vt inedia miserabilique illuuie, tetro odore & lurido squalore enecti, in compedibus & robore crudeliter interirent: putrescentiumque cadauerum immenso fetore cæteris pallentibus exoptata mors contagione & metu accerseretur. Nam ea truculentia erant custodes, vt nisi ex mensium interuallo carceres stercore præalto, & multa putidorum cadauerum sanie redundantes, repurgarent, & cumulata inter semianimes enectorum corpora, vncis extraherentur. Nusquam vel spatiosissimi carceres accumulatos etiam in strues captiuos capiebant, non tortorum atque carnificum numerosæ manus edendis cruciatibus, expediendisque laqueis atque securibus sufficiebant. Viui homines in frusta laniorum cultris secabantur. Cateruatim alij longa serie deligati ad palos, circumuenientique flamma torrebantur. Quod verò inauditę crudelitatis fuit, capitale erat tortori atque carnifici maturasse supplicia, vt vita per articulos, momentaque temporis, ad longos cruciatus extenderetur. In eos autem vel insontes, quos neci destinasset, tanquam minoris criminis delatos, ita ex summa sæuitia fictæ clementiæ laudem quærebat, vt monoculos, vnipedes, & vnimanos dimitteret: postremò lugentibus suorum funera vt lugere desinerent, oculos eruebat: ex pauore circumspectantibus fugam, vt viæ labore liberaret, amputabat pedes: alienæ porro calamitati libera voce indolentibus, ne diu vociferarentur linguam præcidebat. Delatores quoque ipsos negligentiæ incuriæque damnatos, quum damnandorum nomina deficerent, ductos in præaltam turrim vt certius spectularentur, atroci ludibrio, sed merita pœna, in fossam præcipites da-

bat. Immensæ autem humanitatis arbitrabatur, damnatorum atque exulum vxoribus & liberis ea conditione vitam condonasse, vt fœminis deciderentur mammę, mares verò ad non dubium inimicę sobolis interitum castrarentur. Per hunc modum nusquam remissa atrocis animi sæuitia, sed indies rediuiua feritate debacchantem, supra triginta millia omnis generis sexus, ætatisque hominum, teterrimo supplicio sustulisse, eorum temporum scriptores tradunt. Iamque immanis bellua insatiabili ingluuie vorax, humanique sanguinis sitibunda, Mantuæ, Brixiæ, Mediolano, & cunctis Italiæ vrbibus inhiabat, deuorassetque proculdubio, nisi Romani pontificis legatus, Actiusque Atestinus, indomitam feri monstri rabiem vltricibus armis infregissent. Innocentius enim Pontifex Actiolinum antea Friderico Cæsari, impiè operam nauantem, ob idque sacris interdictum, tanquam Dei diuorumque numina contemnentem, furijs infernalibus deuouerat. Itaque numeroso coacto exercitu, & positis ad Patauium castris, vrbem munitissimam Ansedisio præfecto frustra propugnante fortiter atque feliciter expugnant, captiuosque innumerabiles effractis tot carceribus propinquæ neci ereptos, libertati, patriæque restituunt, incomparabili Patauinorum lætitia, acerbissimoque dolore tyranni qui tum aberat, capiundę Brixiæ intentus: adeo pertinaciter hærens, vt Patauio tantis obsesso copijs vehementissimeque oppugnato nihil omnino timendum, nec ferendam opem decerneret: ne irrito incœpto abscessisse videretur. Verùm eo nuncio perculsus percitusque ira, motis castris incredibili celeritate Patauium aduolat, exultantem victoria imparatumque hostem oppressurus. Sed Actius peritus belli, & naturæ hostium gnarus, irruenti prouocantique ad prælium tyranno, obstructas portas, munitaque defensoribus mœnia obijciens, salubri patientia, furentis impetum fregit & elusit. Deiectus itaque spe eliciendi ad pugnam hostis, gemens & fremens retro vertit iter ad Vicentiam atque Veronam, quibus in locis Patauinos omnes custodia eductos, reliquum sæuitiæ suæ venenum effundens, varijs tormentis excruciat & interficit. Nec multo pòst initis fœderibus cum Vberto Pallauicino, Cremonensium, & Placentinorum domi natu potiente, iterum Brixiæ castra admouet: nec in eo terrore implorantibus opem Brixianis legatus deest. Verùm Fortuna optimæ causæ ita inuidit, vt legatus ad Marcariam vicum circumuentus insidijs & tumultuaria pugna profligatus à tyranno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu consternati portas aperirent, Guelphique Pontificio nomini fauentes, aut supplicio aut exilio mulctarentur. Actiolinus tanto successu elatus Vbertum victoriæ socium (vti in fatis erat) dominatu consortem non diu tulit, eumque superbus & insolens contra ius initæ pactionis Brixia excedere coegit. Is contumelia incensus cum Bosio à Douaria vetere inimico, quod opibus potens in vrbe Cremona principatus esset æmulus, ad Actiolini perniciem vires sensusque coniungit. Discesserat enim ab amicitia tyranni Bosius paribus iniurijs iniquissimè lacessitus. Nec mora syncera fide coniuncti Actium Atestinum è Ferraria euocant Brixellum, & cum eo in Actiolinum coniurant: Martinumque Turrianum Mediolani regnantem admonent, vt diligenter ab Actiolino caueat, atque arma paret: se enim nulli occasioni defuturos, vt communem hostem cunctis insidias molientem, coniunctis copijs circunsistant

cunsistant

cunsistant & opprimant. Actiolinus per eos dies conspirantibus secum Insubrum patritijs, quos Turrianus inducto popularium dominatu in exilium egerat, in id consilium totus incumbebat, vt Mediolanum improuiso adortus inuaderet: reductisque patritijs, & pulso Turriano Pontificij nominis studioso, debilitatas iam pridem iacentesque Cæsarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidum, & coniurati hostes de Vrceanorum salute soliciti coniunctis copijs à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoque Carrocio cum legionibus vrbe educto, Abduam ponte constrauerat, vt mutua transeundi amnis facultate proposita, ad socios transire, aut eos (sicuti vsus ferret) ad se recipere commodè posset. Quo hostium consilio cognito tyrannus inuitatus ab exulibus, & vadum in amne monstrantibus, nouum fataleque sibi consilium arripit traijciendi amnis, vt improuiso Turriani pontem inuadat & occupet. Adiuuat vim repentini impetus Fortuna, Turrianique præsidium prima irruptione deijcitur, quòd Insubres nihil hostile in sua ripa timendum putassent: vt pote qui vlterioris ripæ propugnaculum ponti impositum, maiore cura & vigilantia tuerentur. Repentino itaque terrore perturbati à fronte primo & mox à tergo tumultuosissimè profligantur, victorique pontem relinquunt. Is subitario aggere nouoque præsidio vtrunque pontis caput firmat, effususque per agrum ferro ac flammis cuncta peruastat: frustraque tentata Modoetia, ac incensis suburbanis tectis, ad Sextum vsque vicum excurrit: præmissis Saracenis qui ab inusitato cultu genereque armorum & barbaro clamore terribiles Mediolani portis terrorem admouerent: eo quidem astu vt Martinum longius ab vrbe abstraheret, ipse autem diuerso itineris flexu Mediolanum aduolans, Cæsarianis introrsus prodendæ portę ex suo aduentu occasionem aperiret. Sed Martinus nequaquam temerè progressus suspectansque insidias, & vim pugnacissimi furentisque hostis deuitans, militum suorum audaciam atque auiditatem conserendę pugnę grauissima obtestatione cohibebat: munitisque castris intentus hosti pariter atque vrbi cuncta circum explorando, cunctabatur. Nec oblatæ occasioni ad rem bene gerendam desunt Actius, Vbertus, & Bosius Mantuanorum auxilijs confirmati: extemplo enim conuolantes ad pontem, eum magna vi, & pari celeritatis successu quo amissus fuerat, trucidato Actiolini præsidio recuperant. De ea re fortiter atque feliciter patrata, per nuncios Martinum docent, hortanturque vt prælio tantisper abstineat, ne explorata de intercluso hoste victoria militum temeritate corrumpatur, quando tyrannus sine vulnere debellandus, offerri certo exitio videatur. At Actiolinus ad primum amissi pontis nuncium, vertentis se Fortunæ vultum agnoscens, nequaquam animum despondet, aduolatque ingenti cursu ad pontem, vt eadem vi celeritateque bis captum recuperet. Sed peritissimi rei bellicę hostium duces lunatam munitionem, vsi singulari studio laboreque militum ad pontis caput erexerant. Eam vehementi cruentoque certamine edito, quum tyrannus acerrimè dimicans perrumpere conaretur, ei verutum scorpione adactum in imo crure pedem transfigit. Saraceni Germanique in primis & reliquæ copiæ, multis acceptis vulneribus repelluntur. Nec tamen sese deserit tyrannus, nec dolore vulneris nec supremi discriminis metu superatur: indeque conuersis signis, ad vadum

quo transierat, instante iam tergis Turriano se proripit. Multi suorum pro fluentis vorticibus abrepti perierunt: ipse alto generosoque vectus equo, ita in ripam euasit, madefacto vulnere septuagenarius senex exorto intolerabili rigore quateretur, & quod indomiti spiritus virum peruincere poterat, hostium antecursores ad se opprimendum prouolantes conspiceret. Per hunc modum à tergo premente Turriano, & à fronte noui hostis occursu pulsus & latè profligatus, cum paucis se fugæ mandat Brixiana via. Sed euadentem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu consequuntur & capiunt. Is Vberto non multum antea amico atque eiusdem factionis, quàm Actio veteri & implacabili hosti se dedere maluit. Eo modo exutus armis, ignobilique equo impositus ad Bosij tabernaculum perducitur, à quo humaniter reputatione tantæ calamitatis susceptus est. Sed quum ferox animus obligandi vulneris fascias, & cuncta vitæ alimenta obstinata feritate repudiaret: nec vllas vt bene sperare vellet preces admitteret, dentibus infrendens contumacique ore defixis solo oculis spectabatur. Tantus autem erat militum concursus, vt magno ludibrio singulis prope incessentibus, latro impius, & tortor, & carnifex crebro appellatus, incondito circumfusæ ad tabernaculum turbæ, clamore & fremitu ad supplicium deposceretur. Itaque Duces vrgentis iam coronę violentiam veriti, eum spectaculo repente subtrahunt, intempestaque nocte lecticæ inclusum sub custodia Soncinum deuehi iubent. Nec multo post in eodem pertinaci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans, meritos cruciatus, quos feruida ira exulum struebat, indignabundus effugit. Verùm Albericus Taruisinorum tyrannus nequaquam virtute bellica, sed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus, pro se fratreque cumulatas scelerum pœnas persoluisse visus est, quum Taruisio pulsus & in Zenonis arce obsessus, & captus, vxores filiasque in oculis viuas comburi, filios membratim dissecari, sese demum diu tortum, attractumque pedibus equorum iugis, per salebras & vepreta, ad necem raptari, laniataque membra feris atque volucribus destinari, omnium miserrimus spectarit.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius: his tu
Azoline, ipso & sæuior es Phalari.

Martinus Turrianus.

TVRRIANAE familiæ nomen Belgicæ stirpis fuisse annales tradunt, quod Tacius Regulus opibus potens in Saxina valle quæ est supra Larium lacum, argentifodinis clara, geminos externos fratres sibi generos asciuerit: datis in matrimonium geminis filiabus, quibus totius patrimonij hæreditas nomine dotis obueniret. Erant Belgæ iuuenes bellica indole honestisque moribus & gentis prosapia clari. Cæsarum enim sequentes castra, pro insigni gentilitio, Turrem in scutis depictam gestabant, ex cu-

ex cuius fenestris hastæ geminæ singulis aureis lilijs ferreæ cuspidis modo præfixę ad vexilli speciem protenduntur. Ab eo scutorum argumento Turriani sunt appellati. Hoc sanguine progenitum ferunt Martinum superiorem, quem ab inusitata corporis atque animi magnitudine, Gigantem appellabant. Huius eximia virtus Sacro bello sæpius spectata, eum habuit vitę exitum, vt ad Antiochiam à Barbaris captus, omnibusque exercitatus tormentis beatorum martyrum exemplo, cælestis vitæ felicitatem sit consecutus, relicto Iacobo filio, qui numerosa prole pręstantissimorum iuuenum felix, Paganum & hunc de quo scribimus MARTINVM gloriosi aui referentem nomen genuit. Paganum paulò antea virum excellenti virtute prudentiaque Mediolanenses ciuitate donauerant, honoreque præturæ auctum publicis consilijs præfecerant: quòd multa cum laude liberalitatis & pietatis ipsorum copias à Friderico secundo Cæsare cruenta acie profligatas ad se recepisset, singularique benignitate omni humana ope adiutas fouisset. Is autem ita gessit Magistratum, vt nemo temperantia, æquitate, atque industria potior videretur. Hoc tenore consilij moriens Paganus, Martino fratri ad summam potentiam iter muniuit. Erat Martinus ingenio perspicaci erectoque ad laudem, & imperij maximè cupido, & (quę erant ad id opportunæ artes) multa ciuili prudentia & astuta lenitate temperato. Volebat enim existimari popularis, dum suscepto mediæ ciuium classis & infimæ plebis patrocinio, nobilitatis superbiam, specie liberalitatis atque superbiæ contunderet. Paulum siquidem Sorecinam Optimatium principem, eiusque sectæ aliquot ciues opulentos, quòd immodici prægrauesque essent populo, vrbe eiecerat, bonisque multarat: & quod maximè potentium fregerat spiritus, Leoni Perego Mediolani Archiepiscopo, quòd is è Patritijs ad eum honorem esset euectus, alterum è Septaria familia commendatione plebis opposuerat: persequebaturque iam apertè nobilissimos quosque, & præsertim Gibellinos: verùm id dissimulanter: nam eorum magnus erat concursus ad Othonem Vicecomitem, qui Pontificia authoritate creatus Archiepiscopus, aduersus duos pseudo Archipręsules sacri imperij sui sedem & patriam armis repetebat, ea infracti animi perseuerantia, vt sæpe acie victus tanquam optimæ confisus causæ bellum singulari alacritate renouaret. Cæterùm Martinus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promouentem, commissa pugna profligauit: magno quidem detrimento Patritijs exulibus illato. Hic est ille Otho qui ex sacerdotij contentione quinquies à Turrianis repulsus, post viginti annos victis acie, captisque eius familiæ principibus ad Decimum vicum, in Vicecomitum domo Mediolanensis imperij fundamenta iecit. Exinde Martinus prostrata, aut redacta in ordinem Insubrum nobilitate, ita principis munia vsurpabat, vt prætoria potestas ad non obscurum tyranni nomen transiret. Idcirco vitandam sibi inuidiam ratus, egregiè simulando patritiorum ordines æquioris & tranquillioris status spe sustentabat. Ne verò infensus optimatibus videri posset, vetustissimæ stirpis familias per connubia Turriano sanguini inseruit: Ex Castellionea scilicet gente, Biragaque, & Pusterlea delectis vxoribus. Callebat enim artes confirmandi principatus, & captandæ popularis auræ: Nam ad has opportunè quæsitas affinitates accesserant faciles aditus, mi-

raque patientia in audiendis dissoluendisque improbæ & semper ineptæ plebis querelis: & Turriana domus cuique expositis penuarijs copijs liberaliter adaperta. Quod verò tuendæ popularitatis intererat, publicè etiam epulum dare, & spectacula decurrentium equitum, honestaque exercendæ iuuentuti certamina propositis præmijs, & magnifico apparatu edere erat solitus. Quibus etiam ludis per solemnes festos dies, vt populi mentes ad religionem reuocaret, Christianæ historiæ actiones intermiscebat, diuorumque Martyrum exempla personis Comico & Tragico more decentissimè repræsentatis. Quo simulationis artificio collecta sensim gratia, confirmataque authoritate, non obscurè ad principatum euectus est: tanto omnium ordinum studio, vt Populi defensor, Pater patriæ, Prætoriæque potestatis Dictator perpetuus vocaretur. Sub id tempus nobilitas ferè omnis, in primisque proceres Gibellinæ factionis extorres & profugi ad Actiolinum confugerant, Cæsarianarum partium principem, impotentemque execrabilis sæuitię tyrannum, vt eius ope reducti in patriam aduersarios Mediolano pellerent. Itaque Martinus exploratis hostium consilijs, socijs ad capienda arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem concitato, Carrocium & legiones, equitatumque omnem sub signis eduxit. Actiolinus autem qui superato Abdua igne ferroque obuia vastabundus, incenso Tritio, Vicomercatoque direpto ad Sextum oppidum excursiones fecerat, vbi Carrocium educi, secus ac putarat, nec longè abesse Martinum didicit: retro vertit iter ad Cassianum. nam in tergo aduentare nouos hostes audiebat. In vnum enim coierant Actius Atestinus à Ferraria, Vbertus Pallauicinus à Placentia, Bosiusque Douariensis à Cremona, qui præmisso equitatu, pontem quo tyrannus transierat ad Ripaltam occuparant. Itaque premente Martino, duplici terrore ancipitique periculo circumuentus, supremum temeritatis suę consilium sumpsit tranandi amnis, vt in aduersam ripam, quòd vadum ibi reperiretur, cum equitatu se proriperet. Sed dum transit verutum scorpione adactum pedi incidit, grauatusque eo vulnere septuagenarius senex vltro citroque Abduam trucidatis eius copijs, viuus in hostium potestatem venit. Nec multo post truculenta obstinatione repudiatis remedijs atque alimentis ferino cum gemitu accersita morte, meritos ad pœnam suæ immanitatis cruciatus effugit. Ab hac victoria Martinus clarus magnusque habitus, cuncta ad arbitrium Mediolani moderari, & Principem agere cœpit: Ita vt magnificentię operum ad alendam plebem plurimum studeret, ædificatis amplissimis ædibus in regiòne Nouæ portæ, & ad publicam commoditatem excepta Ticini amnis parte, quæ iuxta Abiatum oppidum nauigia ad Ticinensem portam perducit. Id emissarium sumptu cum antiquis operibus comparandum, ingentium lintrium est capax: incredibilemque importandorum ex agris fructuum facultatem, cum voluptate hibernæ ac æstiuæ nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie præbet. Sed Turrianas ædes laxitate, viridarijs, & præcellenti structura pulcherrimas, Otho victor, iusto (vt ille putabat) dolore compulsus solo æquauit: tanta exacerbati animi rabie, vt in ruinis diuo Ioanni decollato templum conderet, dicaretque ad ignominiam damnati soli, sepulturæ ac inferijs noxiorum hominum, qui tetro affecti supplicio, è furcis ad id infame sepul-

chretum

chretum perpetuò deferrentur. Inexpiale siquidem odium sibi concitarant, dum superbè rerum potirentur Napus atque Franciscus fratres, quòd acie ad Angleriam victores, captis viginti duobus Patritijs, & in his Theobaldo Magni Matthæi patre, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plaustri temonem rustica secure crudelissimè detruncassent. Regnauit Mediolani Martinus annos quatuor post partam de Actiolino victoriam sua virtute, ac immenso populi fauore gloriosus. Obijt non planè senex, elatusque ciuium humeris ad Claræuallis Cœnobium, sepulchro maiorum illatus est. In quo eius effigies sub abside marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis spectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus suffulto, vt tum erant summi Magistratus insignia. Sed Martinum illustri prudentia insignem non multo post longe clarissimum fecere Philippus & Napus successores, quum ille fraternæ potentiæ hæres, immodico principi tyrannoque, quàm prætori propior esse maluerit: hic verò bello acer paceque intolerandus & atrox, sese & familiæ fortunas omnes Decumana acie victus euerterit.

ADAMI FVMANI.

Ruebat Eccelinus acer Italus
Fretus tremenda militum ferocia
Tremendus ipse diritate barbara
Vrbem superbam, maximam, perlucidum
Sydus, togatæ vt perdomaret Galliæ
Tyrannus Eccelinus ille pessimus,
Illud Deo atque hominibus infestum caput,
Quotquot fuere, quotque sunt, quòtque vnquam erunt
Longe tyrannus omnium teterrimus:
Ab corde cuius exularat funditus
Fas, ius, pium, rectum, pudórque, æquum, & bonum,
Qui tenera membra paruulorum ab vbere
Matrum reuulsa, dissecare per scelus
Mucrone duro, fuerat ipse durior.
Quin (proh nefas) & mulierum prægnantium
Exenterare amabat (ô dirum nefas)
Exenterare amabat aluos impius
Horrente scalpro: tenihil mater verens
Lucina, iustis quæ vocata partubus
Nitentium audis pia lacrymosas preces.
Quæ sæpe sæpiusque repetitæ, illius
Nunquam feroces spiritus, nunquam feri
Durissimum mollire pectus quiuerunt.
Et hoc Pataui nouit alma ciuitas
Vicináque illi fertilis Vicetia
Túque vrbs frequens, vetusta, magna, nobilis,
Verona mater vrbium pulcherrima
Nouisti, & ante tu beata Brixia,

Tum facta ab illo vrbs omnium miserrima.
Ruebat Eccelinus acer Italus
Qualis sonantis vis corusca fulminis,
Cum Turrianus ecce vir fortissimus
Martinus, indignatus vt spumans aper
Lucanus, aut Sabellus, aut Libijs Leo
Getula pubes quem veruta perpulit
Exire notis saltuum recessibus
Clamosa pubes, & Numidicorum canum
Animosa vis latratibus saeuis ferit,
Cum colla & armos vestientibus iubis
Caudae flagello identidem graues sibi
Villosa terga verberans iras ciet,
Secúmque caeco murmure dubitat ferus,
Quae prima mordens obterat venabula:
Sic ille, acerbae vt seruitutis imminens
A ciuibus propelleret iugum suis,
Formidoloso & ipse cinctus agmine,
Virtute fretus exilit mirabili
Seni incitatus obuiam acerrimo,
Primáque pugna vulnerat, viuum capit,
Asportat, inque claustra caeci carceris
Contrudit, vbi post dirus is, diris modis
Squalloréque ac pedore tetro, pessimis
Suis sceleribus debitas poenas luit.
Quo peruagante tam beato nuncio
Latè per agros Italum, pérque oppida,
Passim puellae virgines ductis choris
Laetae canebant voce tinnula simul,
Martine Turriane, Martine inclyte,
Tu liberator vrbium, tu Patriae
Seruator extitisti, & omnes omnium
Laudes tulisti: nempe nostra tu omnibus
Nobis dedisti habenda, cum nefarios
Latronis ausus contudisti, & omnibus
Mentem addidisti ciuibus trepidis tuis:
Tibi & mariti coniuges, & coniuges
Debent maritos, atque vtrique liberos,
Debent parentes liberi tibi quoque,
Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
Nostram incolumitatem, tibi iam denique
Nos nostráque en debemus haec tibi omnia.

Sarra Columna.

HOc toruo subagrestique vultu SARRA Columna præclarum maxime generosi infractique animi specimen prætulisse videri posset, quum Bonifacium Pontificem probè vltus, peracris iniuriæ contumeliam, vel nefario ausu vindicauit: nisi merito secundoque euentu patrati tanti facinoris integra laus, spretæ ac immaniter violatæ religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure vel atrocius admitti, vel scelestius cogitari potuit, quàm sacrorum principem diuinitatis opinione vniuersis gentibus religiosissimè venerandum insidiosis oppugnare armis, sacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem adigere? Nulla siquidem dicta factáue in pontifice quantumlibet factioso, impotente, auaroque, diuini iuris authoritatem, & vim sacrosanctæ potestatis elidunt, & eleuant. Nam vbi semel consecratus, & nouo desumpto nomine lustratus est, pastoralemque lituum præfert, ac in eius deraso atque sacro capite gemmatus

apex refulget, tanquam exuta humanitate, augustus & planè diuinus efficitur. Inuaserat Pontificatum Bonifacius peruersa ambitione pręceps, Cælestino miris vsque adeò artibus infatuato deceptoque, vt vir ille ingenij captu simplicissimus, humanarumque imperitus rerum, & religioni impensè deditus, Pontificatu se abdicaret, priuatę (vt aiebat) tanquam sanctioris vitæ desiderio, postquam tanti principatus ferendo oneri se imparem fateretur: & resumpta cuculla ad syluas & specus Gargani montis, ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaque voto suo potitus Bonifacius intra paucissimos dies, pręnsando largiendoque in vacuam sedem irrepsit, renunciatusque Neapoli Pontifex, Romam se contulit. Quum verò diadema triplicis thiaræ suscepisset, ante omnia atroci concilio operam dedit, vt Cælestinus sacro secessu eductus, in carcere Fumonię arcis necaretur. Integer enim vitæ, ac omnis sceleris impollutus, quòd è tanto fastigio religionis amore in eremum se demisisset, admirantibus cunctis pij animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat consecutus, vt à vicinis primò, & à remotioribus demum populis inuiseretur, & plerique ab eo vel occursus & colloquia deuitante, delictorum expiationes, & rerum futurarum oracula deposcerent, & iam pro sancto gliscente diuinitatis fama coleretur, Vestinique nonnulli primores reducendum in suam sedem censerent, quam impudenti ambitu versutus impostor pro optimo atque innocentissimo damnatis artibus inuasisset. Emanarat enim in vulgus qua malignitate astutę simulationis, quo nefario ambitu, cum Carolo Rege & Senatoribus esset transactum, vt Cęlestinus deceptus & proditus Pontificatu dejceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & vehementi metu liberatus, vsque adeò superbè sustulit animum, vt quum genere illustris, & erecto præstantique ingenio pollens, & diuini iuris intelligentia clarus haberetur: in administranda Republica imperioso & factioso principi, quàm æquo, & temperato Pontifici propior euaderet. Metui siquidem quàm amari, ac adorari potius quàm coli & suspici malebat. His moribus Pontificatum gerens, grauem primò simultatem, & mox asperrimum bellum cum Columnensibus Romanæ nobilitatis principibus contraxit, quòd eius familię duo Cardinales Petrus atque Iacobus, Ioanne summo ciue geniti sæpe in senatu libero Romanoque ore loquentes ab eo grauissimis in rebus sententia dissentirent, vt priuati nominis sui decus, & totius familię clientelas tuerentur, aduersus eum Pontificem qui Christianę ęquitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quòd ita firmando imperio expedire videretur, Gibellinorum acerbissimus hostis extitisset. Itaque Bonifacius dicto non audientes, secedentesque in paterna oppida ad Præneste, hostes iudicat: in eos anathematis tela contorquet: purpurei galeri honore spoliat: cæterosque eius familiæ proceres aqua & igni interdicit, & quod ea religionis arma tanquam ab iniurioso factiosoque Pontifice profecta, contemnerentur, conflato valido exercitu eos iusto bello persequitur. Cardinales maturè fuga se eripiunt, è duobus verò patruis Stephanus Petrarchę carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum Regem confugit: alter hic de quo loquimur SARRA in Ardeatinis syluis erepta spe fugæ se occultat. Oppida autem septem, Prænesteque in primis, & sub Algido Columna expugnantur, inexorabilique Pontificis rabie flammis absumuntur

muntur. Nec eadem iracundia Vrbanis Columnensium domibus pepercit, quæ sunt sub Quirinali & in via Lata: sic vt eorum etiam Turres in Foro Romano perfossæ deformatæque sint. Errabat in nemore Sarra vestigia hominum deuitans, agrestibusq; pomis vescebatur, quum magno casu à prædonibus Massiliensium qui biremes aquandi causa, ad Antiate litus appulerant, interceptus est: catenatusque in transtro ad remum adigitur, & post durissimos maritimi cursus errores Massiliam est deuectus. Is inopinato oppressus infortunio, tanta infracti animi patientia, indignam ærumnosamque seruitutem aliquandiu pertulit, vt nomen suum non proderet, & se pascentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpositum mentiretur: Archipiratæ scilicet auaritiam veritus, à quo ingenti precio Pontifici diuendi & ad supplicium tradi facile posset. Sub id quoque tempus Bonifacius Philippum Galliæ Regem profano iure inducto pontificiam existimationem in adiudicandis sacerdotijs insolenter offendentem, & impium & Regno indignum iudicarat: concitabatque in eum Albertum Cæsarem & Germanos & Belgas: ad id rerum discrimen magnopere tumultuantibus Galliæ populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ consilio, viri prudentia authoritateque præstantissimi: iamque eò simultas processerat, vt Pontifex grauissimorum criminum infamia notatus, ad dicendam causam vocandus in concilium, exauthorandusque Christiana seueritate censeretur. Sed retundendæ superbiæ expeditiorem viam monstrantibus fatis Sarra vel exul adinuenit. Is enim quum è portu Massiliensi Stephanum fratrem de sua calamitate docuisset, extemplo redemptus ad Regiam contenderat, initisque cum fratre consilijs, & cum Rege communicatis, accuratè persuaserat, vt ad paranda arma in Italiam mitteretur. Musactus verò Francesius nobilis eques Florentinus, multis fidelis industriæ & bellicæ virtutis experimentis Regi carus in Etruriam præcederet, molientique arma Sarræ pecuniam qua abundè instructus aduenerat, opportunè suppeditaret. Conuenère igitur noctu in oppido Stagia quod erat ditionis Musacti in Senensium finibus Romanæ viæ impositum, depromptaque pecunia conductus est Nogaretus Gallus vir impiger cum ala Gallorum equitum, ex his qui stipendia sub Carolo Valesio Philippi Regis fratre in Italia meruerant. Hac expedita manu veteranis suis & clientibus adiuncta, nocturnis auijsque vsus itineribus Sarra ad opprimendum Bonifacium Anagniam contendit. Aestiuabat libenter patrio in solo quotannis Bonifacius, & quod ei ad voluptatem iocundissimum erat, in ipsa etiam paterna domo, metu vacuus tenuique septus custodia, & tum rumores fatali fastu contemnens, qui nequaquam ex vano de exulibus afferebantur. Nec defuere neminem timenti, domestici hostes, qui ex composito perfidiosè portam aperirent. Diluculo itaque Sarra vrbem irrumpit, Galli equites sui regis nomen ingeminant, Columnij atrocem clamorem tollunt: Cardinales cum imbelli totius aulæ comitatu repentino terrore perculsi vndique in fugam se proripiunt: terribilis tumultus tota vrbe excitatur: Pontificem hostilis turba domi obsidet, & pro Benedicto Maledictum, pro Bonifacio Malefacium appellat: & quod Cælestinum occiderit, truculentis

vocibus ad ſupplicium depoſcit. At ille quanquam ſupremo metu dolore-que perculſus, ſeipſum tamen præſenti animo non deſerit, conſtantique vultu Pontificatus inſignia depoſcit, aurataq; in ſella irrumpentes expectat, adeoque ſe cum ſacro cultu, tum maieſtate oris venerabilem præbet, vt mirabundus Sarra vel iuſta ira turgidus, interneciuoque incenſus odio, à contactu manus abſtineret. Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem inſultanti ſimilis, ita acerbè in eum eſt inuectus, vt ſe eum in catenis ad Lugdunenſe concilium perducturum minaretur, vt ibi arrogantię pœnas daret, qui Chriſtianiſsimum Regem ſumma iniuria laceſsiſſet. Ceterum direpta domo eum non multo poſt arctè cuſtoditum Sarra Romam perduxit: vbi intra paucos dies ex dolore animi actus in furorem, inuſitataque inflammatus rabie exceſsit è vita. Illatus autem eſt ſepulchro marmoreo ab ſe condito iuxta portam Argenteam Baſilicæ Petri. Ingens enim ei viuo omnis honoris & gloriæ cupido, & ſumptuoſa quidem fuerat ornatiſsimi ſepulchri cura: in quo mitrata eius effigies ſupra aram ſculpta marmore & teſſellato opere picta ſpectatur. Benedictus autem eius nominis Vndecimus in defuncti locum ſuffectus eſt, qui Sarram & Nogaretum tanquam deteſtandi facinoris nota conſperſos exilio mulctauit. Sed Sarra vel iterum exul nominis fama clarus, & pulcherrimi facti conſcientia felix fuit, quum multùm antequam planę ſenex apud Prænęſte fato concederet, Petrum & Iacobum Cardinales Senatorio ordini reſtitutos, & Cæleſtinum grauiſsimo atque æterno Bonifacij probro inter diuos relatum viderit. Formam Sarræ in vetere tabula pictam exceptamque per manus à maioribus & religioſe cuſtoditam, Martius Columna nobis oſtendit, vt ex ea æmulante pictore, exemplum exactæ ſimilitudinis duceretur.

PARTHENII PARAVICINI.

Hos ne animos pulſi Reges ſæuæque ſecuris
Gloria & imbuti natorum ſanguine faſces,
Aeternúmque decus, Brutique vltoris honores
Hunc acuère tuo tam cæcum in corde furorem?
Vt dirum vſque adeò in facinus crudeliáque orſa
Irrueres præceps? proh te non perculit horror
Attonitum? non maieſtas veneranda vel ipſis
Cœlicolis, illa & triplici redimita corona
Infula, tam fœdis tremefactum abſterruit auſis?
Si qua tamen ſcelere immani atque è crimine tanto
Surgere fama poteſt, illud te forte leuabit
Inuidia, quod non Regni veſana cupido,
Sed patriæ pietas, ad factum hoc impulit atrox,
Pro re Romana, pro libertate tuorum.

VGVC-

Vguccio Fagiolanus.

FORTVNA per se inconstans & sæpe ludibunda, in attollendo premendoque VGVCCIONE Fagiolano mirabiles ludos fecit. Is Massa Trebaria Togatæ Galliæ oriundus, in eo Apennini tractu qui ad Aretinas alpes extenditur, quum nobiles agrestesque familiæ ob factiones inter se contenderent, apud Gibellinos per totam ferè ætatem arma tractauit, insigni quidem cum laude, quòd per cædes, incendia, vastationesque pagorum, vbique violentus & maximè pugnax enituisset. Nam robusto ingentique corpore firmissimus, validisque ideo & prægrandibus vtens armis, sicuti ingenio vigilanti acutoque maximè præstabat, ita ante alios aspera audacter aggredi, & pugnam impigrè ciere erat solitus: vsque adeò enim in omni discrimine & ferox & pertinax, vt qua-

dam in pugna ad Cæronium pagum à suis desertus, & ab hostibus prope circunuentus, quum sese fortiter reciperet, vulnerato altero crure, & collisa vehementer galea, in oblongo pedestri scuto quatuor tragulas, & tredecim veruta ex minoribus balistis infixa ad suos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum Guelphisque terribilem Tarlati Aretij principes oppugnati à Florentinis liberali stipendio conduxerunt, cuius ductu secundis aliquot prælijs hostes ita repressi sunt, vt agro excedere cogerentur. Sub id verò tempus quo Henricus Cæsar frustra obsessa Florentia ad Bonconuentum fato cessit, Pisani Cæsare ciuitatis patrono defensoreque orbati, quòd Lucenses infesta arma intulissent, neminem Vguccione gerendo bello potiorem rati, eum qui copijs preesset ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Pisani quòd veteranum militem, & Germanorum alas adduxerat, ita sunt confirmati, vt latè summotis hostibus, non modò amissa paulò antè oppida reciperent, sed expugnatis etiam aliquot castellis ad portas vsque Lucensium delitias popularentur. Itaque exultans victoria Pisanus, nec studio suo modum imponens, ne parum gratus in referenda gratia videatur, Vguccionem ex duce dominum creat, honesto quidem merito, nisi vir immodicus ex moderato dominatu seuam tyrannidem inuexisset. Cuncta enim sibi licere fortunisque omnium pro libidine sibi vtendum ratus, ante omnia Boncontem summæ nobilitatis patritium, nec immemorem pristinæ libertatis, ideoque nefarijs decretis aduersari ausum interficit, alios spiritu opibusque valentes detrudit in carcerem, multoque plures exutos bonis proscribit. Hoc terrore ciuitati illato, auctisque viribus Lucenses intestino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum, qui Lucensibus copijs præerat, tumultuario prælio profligat, factiosorumque proditione adiutus in vrbem irrumpit, cæde, luctu, terrore, cuncta complentur, nec sacrosanctis templorum thesauris Germanus miles parcit, pulsisque Guelphis, Gibellini qui diu exularant, patria potiuntur. In his eminebat Castruccius animi magnitudine armorumque peritia, antiquis ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Lucæ princeps effectus Guelphis omnibus Florentinisque præsertim terrori esse cœpit, quòd eo duce Gibellini ab Henrici morte deiecti spe, debilitatique viribus animos rursus attollere viderentur. Itaque Florentini sociorum Robertique regis auxilia in vnum cogunt. Vguccionem occupandi Pistorij auidum & Montecatinum oppidum magno apparatu oppugnantem, collatis castris adoriuntur. Ille belli peritus loci & temporis occasionem excipit, editoque memorabili prælio, victor hostium castris potitur. Eius diei cædem vsque adeo latam scriptores tradunt, vt Nebulam fluuium cadaueribus stratum longè cruento alueo decurrisse affirment. Ea insigni victoria Vguccio non multum lætatus est, nam in ea Franciscum ex filijs natu maiorem, summæ spei iuuenem amisit, & Luchinus Vicecomes qui Magni Matthæi patris auxilijs præerat, Castrucciusque, grauiter sauciati sunt. Dux verò hostium Petrus cognomento Tempesta, Roberti regis frater in flumine perijt, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadauera repertus est. Hęc est illa infausta Guelphis pugna, propter quam Florentiæ, Bononię, Senis, Perusię atq; Neapoli, ex luctu

amissorum

amiſſorum ciuium populus veſtem mutauit. Hac victoria ſubnixus Vguccio, vt Nerio filio Lucę principatum confirmaret, ſuſpicacis tyranni more, Caſtruccium gratia authoritateque pollentem tanquam Nerij æmulum tollere conſtituit: Ita compoſitis inſidijs eum Nerius ad cœnam vocat, & nil tale veritum comprehendit, reumque mox homicidij factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti viri ſupplicium deſcendere audet, indignantis & frementis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandę necis auidus, cum militari præſidio Lucam aduolat. Tum verò Piſani tyranno diſcedente arma corripiunt, Vguccionis familiam trucidant, domumque diripiunt, ac eo impetu vrbis portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio maturè inſtructis menſis pranſurus diſcubuerat, quum Piſis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo ſecius tanquam primo nuncio parum credens, nihil ſe commouet, & vti erat cibi capaciſsimus, & maximè vorax, per ſingulas tempeſtiui eius conuiuij dapes vſque ad bellaria conueſci pergit, eo quidem atrocis animi decreto, vt remotis demum menſis Caſtruccium ſecuri percuti iuberet, atque inde Piſas ad ſeditioſos opprimendos properanti agmine reuerteretur. Sed quum à ſecundis mox tertijſque nuncijs increbreſcente fama, Piſis res perditas eſſe, ciuitatemque miro conſenſu rebellaſſe renunciaretur: Lucenſes ad tanti exempli nomen, pari ſtudio recuperandę libertatis, liberandique Caſtruccij ad arma concitantur. Carcerem refringunt: vinctum adhuc compedibus Caſtruccium educunt, & quod eius fato debebatur, principem ciuitatis ſalutarit. Tum verò Vguccio, quanquam aliàs egregiè fortis duplici malo circumuentus animum deſpondet, & cum prętorianorum ſatellitum manu, incertus an Piſas contenderet, deſperatis rebus vrbe profugit, nec vſquam ex ea fugę deformitate prius conſtitit, quàm à Spineta Maleſpina Gibellino ad Foſſas nouas, quæ Papirianæ olim fuerunt, ſupra Macram amnem receptus eſt. Ibi labore feſſus & dolore propè exanimatus paululum ſe recreauit, atque inde quum atrociora à perſequentibus ſibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam eſt profectus. Ea enim tempeſtate Scaligeri domus exulum omnium inſigniumque virorum liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem ſummo in honore Vguccio, ſpectabaturque procerus & ventricoſus ſenex tyrannico vultu ferociam retinens, tanquam admirabile inſolentis Fortunæ documentum, quum paulò antè rerum bello geſtarum fama illuſtris, ſemihorę momento geminati principatus faſtigio pręceps datus, & miſerabilis & ridendus euaſiſſet. Ad eam enim calamitatem Fortuna immitis id quoque adiecerat, vt contemptus, mordacibus dicterijs inceſſeretur: Vt tum accidit quum in conuiuio Canis de edacibus illato ſermone loqueretur, & Vguccio ſe iuuenem quaternos altiles capos, & totidem perdices, aſſos item hædi clunes, & elixum vitulæ infarctum pectus, præter ſalſamenta, recta in cœna exedere ſolitum narraret, Petrus Nauus è conuiuio vir ſalſus: non eſt inquit, Vguccio cur hæc à te iuuene comeſta multum admiremur, poſtquam ſenex, nec planè dentibus inſtructus, duas vrbes integras vno prandio abſumpſeris. Erat enim fama Vguccionem, ſi ab inchoato prandio temperaſſet, ſatis in tempore ad ſedanda naſcentis tumultus initia Piſas regredi, & vtranque vrbem ſibi incolumem ſeruare

potuisse. Sub id verò tempus quo Canis comparato exercitu Patauium obsidebat, quum Vguccio dux vetus eò bello mirificam operam nauaret, ad paludes Medoaci amnis correptus morbo, Veronamque delatus, excessit è vita, non omnino miser, quòd vel Vicario nomine militari imperio honestatus, splendidissimam funeris & sepulchri pompam retulerit. Effigies eius equestris adstante ei Castruccio & falconem ad aucupium leua gestante, Pisis in sepulchro cui Camposancto nomen est, preciosis ex vero picta coloribus conspicitur.

ANGELI PEROTII Camertis.

Quem latis humeris, quem lato pectore spectas,
Quem Martem dicas ore referre truci:
Ille olim emergens obscuro ac paupere tecto
Militiæ primùm munera dura tulit:
Fortibus inde ausis Fortunáque auspice: summum
Littoris Etrusci est vectus ad imperium.
Illum eadem geminas vrbes ditione tenentem
Præcipitem subitò Sors inopina dedit.
Scilicet haud quenquam dubiæ fas fidere Sorti,
Quando ea, Regna vno dátque adimítque die.

Castruccius Castracanis.

POST conuulsas, secordia Græcorum Cæsarum, Romani imperij opes, quum Gothorum impotentes impetus nemo tulisset: egregiæque artes & literæ cum Vrbe rerum domina concidissent, disciplinam militarem interijsse constat, qua vna coaluerat imperium & sese ad omnes gentes perpetuis victorijs extenderat. Nam per mille ferme annos, quibus Italia externis gentibus seruiuit, multitudine potius, inconditisque viribus, quàm ingenio & ratione certabatur, quando omnia diuersis Barbarorum irruptionibus terribili motu quaterentur. Sed ita Populi Romani fortuna demum tulit, vt bellicæ artis decus non diu modò neglectum, sed planè sepultum, à nouo homine tanquam ab inferis excitaretur. Is fuit Castruccius Castracanis ex Antelminella nobili familia Lucensis ciuis, qui ex mercatoris institore miles, ex milite dux insignis factus, pertinaci virtute ad principatum contendit, nusquam eius vestigia vadentis ad præclarum decus fallente Fortuna. Adolescens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ factionis nomen patria pulsus & breui apud Anconam parentibus orbatus, in Galliam vlteriorem eo animi decreto transiuit, vt alieno sub cælo Fortunæ vim experiretur. Quum aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucensem subsedisset, equo, veste, viatico, honeste adiutus in Britanniam ad Aldericum gentilem propinquum suum, Londini ex mercatura diuitijs affluentem, traiecit. Is iuuenem decore formæ, morum

morum elegantia. & corporis dignitate præstantem, non modò benignè complexus est, sed eum non multò post Odoardo regi, paruæ pilæ lusu oblectari solito insinuauit. Erat enim Castruccius in eo ludo vsque adeo

habilis & mirus, vt nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo regi iocundissimus euaderet. Sed id totum quod à beneuolentissimo rege promereri posse sperabat, inopinatæ sortis casus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione, à superbo quodam Regulo alapam sustulisset, contineri non potuit, quin vel spectante rege contumeliam districto pugione, per cussoreque traiecto vindicaret: Eo felici euentu, vt statim seminudus scapham insiliret, & per Tamesim amnem imminentium manus effugiens, in Belgicam oram adueheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros quibus Britanni se consociarant: apud Philippum autem Galliæ regem secunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italia quingentorum equitum ornatissimam alam, & peditum veteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Castruccius ordines duxit, tan taq; vigilantia, consilio, & vi corporis nomen optimi ducis promeruit, ut eo

bello consentientis famæ nomine esset clarissimus & à Gallis scriptoribus postea celebraretur. Verùm confectis bellis, à Philippo opimis exultus muneribus rediјt in Italiam, armis & equis optimè instructus, destinatam sibi fato repetendæ patriæ occasionem quærens. Euaserat tum Pisis princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucensibus bello contendebat. Huic igitur parante aditum Fortuna adhæsit, ab eoque post debellatos Lucenses, & fractas ciuitatis opes, patriæ restituitur: ea tamen sorte, vt qui virtute inter ciues princeps erat ad summum dignitatis gradum tacitè atque ægrè prorsus aspiraret. Nam Vguccio Nerium filium prætoriæ potestatis simulatione dictatorem Lucæ præfecerat: vt pote qui post cladem ad Montecatinum Guelphis illatam, & ferox & validus Pistorium & Volaterras, Pisis, Lucæque finitimas vrbes, occupandas animo agitaret: vt principatus in Etruria viribus potens contra Florentinos conderetur. Hoc innixus consilio Castruccium confirmata authoritate & populari gratia Lucæ prępotentem, ideoque formidatum, tollere constituit. Verùm Fortuna (vt in Vguccione diximus) alternis suo more lusibus iocabunda, ita Castruccium è summo turpissimæ necis periculo eripuit, vt miserum ex damnato & sæua securi propè percusso, ad vrbis dominatum admirabili sorte proueheret, & diri obiter infortuniј grauis ictus ad Vguccionem verteretur. Suscepto in patria dominatu atque inde vrbe Pistorio in potestatem redacta, statim se Gibellinæ factionis principem professus, ideoque in omnem rerum occasionem aduersus Guelphos expedita arma conuertens, ita Fortunam innatæ crescentique virtuti suæ, bonis & malis artibus conciliauit: vt nemo eo domi consultior princeps, nemo dux in castris exactæ disciplinę pręceptis instructior in Italia censeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scaligero Veronense, Passarinoque Mantuano, qui Cęsarum partes in Italia tuebantur. Contrà autem Florentini cum Romano pontifice Robertoque rege consociatis viribus, grauissima bella in Insubribus, in Liguria, in Bononiensi, & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diuturnæque contentionis is exitus fuit, vt Guelphi ad Altopassum memorabili pugna vincerentur, victoresque inde Castruccius atque Actius Vicecomes, ad Florentiæ statim portas vsque, infesta populatione percurrerent. Fuit ea clades si cæsorum numerum spectes, Montecatinensi aliquanto minor, sed fortissimarum gentium externorumque ducum captiuitate nobilior. Inusitati enim spectaculi celeberrimum ab ea victoria triumphum Castruccius duxit, tanto rerum omnium ordine apparatuque, vt priscorum temporum, & Romanæ superbiæ felicitatem æmulatus, è tota Italia splendidissimi quique ad tantæ famæ spectaculum liberaliter inuitati Lucam confluerent. Inuectus est vrbem quadriiugo curru in Trabea laureatus. antecedebant agrestes gregariјque milites nudo capite nudisque pedibus incertam libertatis spem præferentes: sequebatur Carrocium hostilis prætoriј insigne, bubalis prætextatis tractum, in quo antenna præalto in malo suspensa vexillum populi Florentini inuersum expandens, superstante campani æris tintinabulo maximè sonoro: sed cui ad ignominiam victores, vt mutum esset, ferream linguam detraxerant. Exinde verò Guelpharum partium vexilla Draco scilicet aquilæ vnguibus constrictus, liliumque

umque ingens puniceum, aureaque item lilia cianeo in campo, & rubentia Roberti regis rastrella inuersis hastis solum verrentia trahebantur. Succedebant ductores ordinum hostilium, præfectique equitum; sed hi sine calcaribus, illi sine gladijs discincti. His coniunctum erat nobile militarium equorum agmen, armigeris pueris cristatas casides, versicoloresque lacinias captorum aut occisorum hostium gestantibus. Sed ante alios tres grauissimi viri Florentinorum Legati & secundum eos traducti duces supraque cæteros maximè conspicui Gulielmus Narscius Gallorum, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atque ipse demum cum adolescente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hispanorum procerum turmam calamitatis consortem trahens, ita pompam tristi aspectu, & suis insignibus nobilitabant; vt multis ex eo præcipitis Fortunæ ludo lachrymæ manarent. Dum eo modo Castruccius virtutis & gloriæ suæ meritum fructum ferret, Florentini socijque eorum Pontifex & Robertus, nihil vel à tanta clade demissis animis vel attritis opibus, bellum priore vehementius repararunt, vsque adeò ardenti vel insano Florentinorum studio, vt pro tuenda libertate externum sibi dominum Roberti regis filium recipere minimè recusarint. Huius aduentus quòd amplissimum equitatum in Etruriam adduxerat, ita afflictas spes Florentiæ erexit, Gibellinosque conterruit, vt Castruccio & Galeacio Insubrum principe præcipuis authoribus, Ludouicus Bauarus Cæsar designatus in Italiam accerseretur: qui insigni authoritate potentiaque partium opes confirmaret. Sed vir rapaci feroque ingenio nullo pudore inita consilia preuertens, vbi peramplis exceltus muneribus Mediolani ferreo diademate coronatus est; ex defensore patronoque crudelis oppugnator, & truculentus hostis euasit; quum Galeacium fratresque eius tantæ dignitatis principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde verò expilata ciuitate, quam liberam reliquisse videri volebat, Lucam profectus Pisanos obsedit, quòd portas ingressuro clausissent, & ab vrbe auari sæuique hominis pestem auerterent. Sed Pisanæ consternationis is exitus fuit, vt Castruccio copias, pecuniam, commeatus ad id bellum conferente, & diuersis castris citra Auserim amnem positis, Pisani multis exuti oppidis Cæsari portas aperirent, & prægrandi pecunia mulctarentur. Ab hoc insigni studio apprimeque forti & fideli opera Castruccius à Cæsare Lucensium & Lunensium dux est appellatus; prætulitque demum decora insignia & ornamenta nouæ dignitatis, atque inde Pisanos recenti factionum æstu iactatos, nec idem in Republica sentientes varijs occultæ largitionis artificijs aggressus, ita eorum decuriones circumegit, vt fauente Cæsare nec abnuente populo ciuitatis princeps salutaretur. Ludouico autem Romam contendenti, ad id solenne officium suscipiendi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & sagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in vrbem nonis Ianuarijs recepto, insigniq; demum studio Sarræ Columnæ, Iacobiq; Sabelli ad Vaticani templum coronato, creatus est Pseudopontifex Petrus Corbarius, vt Diadema Romani imperij saluis auspicijs traditum atq; susceptum videri posset. Id enim vnum Cæsar contendebat, vt Ioannis legitimi Pontificis autho-

ritas, tanquam omni iure existimationeq; spoliati, in vrbe aboleretur, imperatoq; & exacto vndiq; auro aduersus Robertum regem Guelphorum tuentem partes, graue bellum pararet. His comparandis rebus intentum Gibellini proceres Sabellus, & Sarra, ipseque ante alios Castruccius vehementer orabant, vt Vicecomites Regulos importunè principatu fortunisq; deiectos custodia educere vellet, neq; diutius Guelphos eorum calamitate lætari pateretur. Verùm Cæsar dum in explicando consilio, vti rerum imperitis plerunq; accidit, & durus & pertinax, neq; id concedit, neq; omnino negat; vt inanis constantiæ nomen paret, amicorum omnium animos grauiter offendit. Interea Castruccium tot accumulatis honoribus clarum & cuncta prope apud Cæsarem præstanti ingenio administrantem, atrox ab Etruria nuncius magnopere perturbauit. Is mari delatus afferebat Pistorium Guelphorum proditione in Florētinorum potestatem deuenisse; deletum fuisse præsidium, sed adolescentes filios magno ausu euasisse incolumes, quum à prǽsidio acerrimè repugnanti, vsq; ad lucem nocturno prælio certaretur. Itaq; subiratus Cæsari qui maiore Guelphorum quàm Gibellinorum emolumento in Italiam venisset, commeatu vix impetrato Pisas per Aureliam viam magnis itineribus contendit; tanta celeritate, vt Vmbrone fluuio fortè à pluuia prætumido transitū morante, dum male fidum alueum properè tentaret, penè mergeretur, & cum paucissimis equitibus inexpectatus portas intraret. Ea celeritate Pisanos quòd essent ambigua voluntate repentè oppressos, & præsentis principis vim, & subsequentis præsidij robora timentes in fide continuit, confirmatoq; dominatu, ac imperata pecunia, quantas potuit copias, accitis vndique auxilijs coegit, & ad obsidendum Pistorium est profectus. Florentini Simonem Tosam militaris industriæ ciuem, præsidio vrbiq; præfecerant, nouas munitiones veteribus adiecerant, singulariq; diligentia ædificatis ligneis propugnaculis, murum omni telorum genere compleuerant. At Castruccius priusquam succidi frumenta possent, inclusos obsidere constituit, quòd non magnam commeatus copiam vix per duos menses suffecturam intus paratam esse didicerat. Itaq; inusitata eo seculo belli ratione, duplici vallo duplicíq; fossa vrbem circumuallare pergit, vt omnē vel erumpendi vel importandi commeatus hosti spem præcideret. Erexerat in vtraq; munitione ligneas turres maiori bus balistis & catapultis instructas; suburbani agri arbores succiderat, vt aduentantibus Florentinis ad opem ferendam inaccessa pediti atq; equiti munimenta obijcerentur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes, à Cæsare post Castruccij discessum certa cōditione carcere emissus. Is ingentium prǽliorum victor peritissimi ducis nomen assecutus amicissimo principi, & præclaro suæ libertatis authori eo bello operam præstabat, quū interiores munitiones defendendas suscepisset, Castruccius in exterioribus versabatur. Nam fama erat Florentinos ad soluendam obsidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex Pontificijs copijs, quę è Bononia submittente Legato in Etruriam descenderant, cæterisq; fœderatis ciuitatibus quæ publicæ Guelphorum causæ nunquam antea defuissent. Præerat omnibus Philippus Sanguinettus Gallus, cuius opera Pistorium noctu captum fuerat. Censebantur autem sub eius signis ad tria millia galeatorum equitum, & ad

triginta

triginta millia peditum. Sed Philippo in conſpectum ſe dante, nec tamen ſubire aggeres auſo, Caſtruccius nihil ſe commouit, & per Galeacium erumpentes hoſtes multis illatis vulneribus retro in vrbem compulit. Itaque Philippus tantos aggeres, tantique artificij, & nouæ diſciplinę munitiones admiratus, fruſtra ad pugnam Caſtruccium magnis tubarum clangoribus compellans, alio quàm ſtatuerat ſuſcepto conſilio, caſtra inde mouit in Piſanum & Lucenſem agrum populabundus ire pergens, vt hoſtis rerum ſuarum calamitate & villarum incendijs permotus, incepto abſcedere, ſua tueri, & viribus inferior pręlio decertare cogeretur. Sed ille tot detrimenta, quanquam ſuis luctuoſa contemnẽs, in obſidione conſtantiſsimè permanſit. Nec multo poſt Simon Toſa deſperatis auxilijs, vti erat ad extremã commeatus inopiam redactus, ea conditione poſt tres menſes deditionem fecit; vt cum præſidio incolumis emitteretur: magna quidẽ cum ignominia tanti exercitus, & ſingulari Caſtruccij gloria, qui eo bello priſcorum Romanorum magnitudinem, & bellicę rationis ingenia diligenter æmulatus, tantarum virium impetũ eluſiſſet. Sed quum ſupremo inuſitatę virtutis opere edito, ac ob id incredibili affectus lętitia, ad triumphũ Lucam reuerteretur, peſtilens eum inuaſit morbus, & paucíſsimis diebus eripuit, pari fato præeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cœli inclementia correptus, ad Piſciam oppidum è vita migrarat. Italorum enim omnium duo maximi duces, ætate, forma & magnitudine animi pares, ita corpora atque animos in hiſdem caſtris longo & pertinaci labore defatigarant, vt in magnis Auguſti menſis feruoribus, cuncta ad accerſendam valetudinẽ incommoda perpeſsi, victoriæ decus ante ſalutem poſuiſſe cenſerentur. Moriens Henricum filium teſtamento imperij reliquit hæredem, quod nequaquã paternis artibus poſtea tutatus eſt. Pater enim admirabili naturę munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamq; præſentis ingenij vim, & certum infinitæ prudentiæ robur, ad condendum principatum attulerat. Quarum virtutum imbecillus adoleſcens vertente ſe Fortuna æmulus eſſe non potuit. Pater quoq; (quod difficillimum fuit) vitia inſolentis auaritiæ & efferæ crudelitatis, aut congenita tyrannis, aut neceſsitate inducta, vſq; adeò liberalitate, magnificentia operum, eloquẽtia, & multa religionis ſimulatione temperabat, vt optimo principi quàm impotenti domino propior atq; ſimilior haberetur. Caſtruccij effigies (vt in Vguccione diximus) Piſis elegantiſsimè picta conſpicitur. cui ſimilem ex candido marmore nobis oſtẽdit Nicolaus Tegrimius Lucenſis patritius, à quo Caſtruccij vita Latinè atq; integerrimè ſcripta, ac impreſſa extat; vt hinc quoq; liuorem & petulantiam Nicolai Machiauelli magnopere deteſtemur; qui dum commentitiam Caſtruccij tanquam patriæ ſuę hoſtis, extra rerum fidem impudenti libidine vitam deſcriberet; reliquæ quoque hiſtoriæ dignitatem improbè defœdauit.

GABRIELIS FAERNI CREMONENSIS.

Qui iam obſoletam bellicæ artis gloriam
Caſtruccius Lucenſium dux, Italis
Reſtituit, & pro factione Cæſarum
Etruriam quatefecit armorum ſono:
Nunc hic quieſcit paruus è tanto duce
Puluis, ciniſque, & nudula vmbra mortui.

Canis Scaliger.

INTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuere oriundi è Vindelicia CANIS superior bellica virtute clarissimus constanti merito Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis statura, quæ vix in eo erat mediocris, sed à magnitudine inuicti liberalisque animi, & perpetuò illustris vitæ splendore, quo vel opulentissimos eius ætatis principes antecessit. Canis autem nomine non latratu insigne animal, sed Tartarorum lingua Imperator exprimitur. Ea siquidem tempestate Sacro bello spectatæ virtutis proceres Barbarorum captorum, aut ab se occisorum nomina ad testimonium honestissimę laudis desumebant; quippe qui Gothifredum Bolionium, aut maximos postea Europę Reges æmulatione gloriæ in Syriam transfretantes secuti sunt, nullum omnino opimius & speciosius trophæum referri domum posse arbitrabantur, quàm vt impiorum hostium nomina, ad perenne decus familijs suis insereret; sicuti in Vi-

cecomitum

cecomitum & Turrianorum domo vſurpatum videmus, quum ſæpius Sulthani, Muſtæ, Caſſoni, Amurathis, & in fœminis quoque Antiochiæ nomina repetantur. Canis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatione, iuſtitia, humanitate, tantoque exactæ diſciplinæ ordine, cùm domi, tum militiæ exercuit; vt gratia, authoritate, clientelis & apparatu armorum pollens, ſuo prorſus nomine & maiore imperio dignus haberetur; vtpote qui admirabili iudicio clementiam & ſeueritatem procul ab inuidia atque odio commiſcere, ſine fuco pietatem colere, comitatem ſine dedecore, ſine faſtu dignitatem tueri conſueſſet. Eum enim recti conſtantiſque animi habitum ad expeditam commutationem vti oporteret, ita paratam & habilem præferebat, vt domi remiſſo ad lenitatem ingenio ſemper placatus, in caſtris autem elato, feroci, acerbo in puniendis præſertim militum delictis, inexorabilis & ferè ſæuus euaderet. Quibus inſtitutis & moribus, neque domi coniurationes inteſtinaque mala, neque in caſtris ſeditiones militum, aut aduerſos nomini ſuo rumores ſenſit. Sæpiſsimè prælio victor, ſemel tantum aduerſæ pugnæ euentum expertus eſt; quum graui & diuturna obſidione Patauinos premeret, & inſegnem eius ſtationem Illyrij & Norici equites, qui Patauinis auxilio venerāt, ſubita eruptione facta, oppreſsis & fugatis cuſtodibus in caſtra penetraſſent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè reſiſtens atque dimicans, vulneratus & equo deturbatus, maximum vitæ adijt diſcrimen; ſic vt eum prætorianæ turmæ magna vi depulſis hoſtibus vix ſeruarent. Tanto accepto incommodo cuſtodiæ cohortem, quæ irruente hoſte trepidè locum deſeruerat, exutam armis ignominiaque notatam præfecto capitali pœna damnato, integram dimiſit. Nec multo pòſt renouato bello Patauini magnis affecti detrimentis, pertinaciſsimeque machinis oppugnati, ad clementiæ famam victori ſe dediderunt. Tanta vrbe in poteſtatem redacta, & Vicentinis ditioni ſuæ adiectis, ad opulentius & maius imperium aſpirans, in ſpem venit occupandæ Brixiæ, quòd ea vrbs cruentis factionibus laboraret; potiundique inde Mediolanenſis imperij, quum Ludouicus Bauarus Cęſar, tum fortè Galeacium Vicecomitem nihil tale veritum cuſtodiæ tradidiſſet. Erat enim Cęſar auri cupidiſsimus, ideoque paratus ad omne venalis ingenij facinus obeundum. Hunc Canis, officij atque honoris cauſa Mediolani ferrei diadematis inſignia ſuſcipientem, cum nobiliſsima ala equitum fuerat comitatus, conſiliarioſque eius opulentis muneribus & pręſenti pecunia ſibi conciliarat. Sed vtrobique conatus ſucceſſu caruit, Cæſare ſcilicet in Etruriam profecto, & Brixianis proſpero ad Benacum nauali & terreſtri pręlio, libertatem ſuam egregiè tuentibus. Mutato itaque conſilio Canis ad expugnandum Taruiſium ſe conuertit, cupiditate proferendi imperij Actiolinum æmulatus; niſi diuerſiſsima progreſſus via pro immanitate atque perfidia, pietatem & fidem; pro ſæuitia lenitatem, ac in omni re cùm publica, tum priuata, honeſtiſsimi decoris nomen pro turpiſsima & execrabili fama tot ſcelerum oſtendiſſet. At Taruiſini aſperrimo fatigati bello quum auxilia deſperarent, affectę eneruatæque libertati, quam difficillimè tueri poterant, potentem armis & conſilio clementięque laude illuſtrem dominum prætulerunt. Sed Canis victor acceſsione opportunæ vrbis diu lætari non po-

tuit; concepto enim supremo morbo, quod armatus & æstuans ex frigidissimo fonte auidius bibisset, Iulio mense non planè senex excessit è vita, celebranteq; funus toto exercitu è Taruisio Veronam delatus est, quem postmodum Mastinus fratris filius ac imperij hęręs, marmoreo sepulchro quod visitur honestauit. Regiam Canis cunctis hospitibus qui ingenio valerent, hisque præsertim qui domo pulsi ab infesta Fortuna iactarentur, liberale atque illustre domicilium fuisse scriptores tradunt: & ante alios Gazadius è Regiolepidi, qui vti erat eius familiaris adeò distinctè totius hospitalis disciplinæ rationes, diuersorumque cœnaculorum & cubilium sumptus instituta que ornamenta descripsit, vt peculiarem dispensatorum cultum, & variorum ministrorum officia, titulosque singulis ianuis pręscriptos, & argumenta vtriusque Fortunæ, auleis & picturis expressa persequeretur. Diuersæ siquidem ædium partes conditione dispari oblatos hospites sic accipiebant, vt magnanimos & victores triumphis; exules bonæ spei; profugos securæ confidentiæ; Poetas musarum vmbraculis; præcellentes artifices Mercurio; sacratos verò concionatores terrestri Paradiso assignaret. Hæc autem tanta diligentia, iocunditate, nitoreque administrabantur; vt cuncta aptissimè ad genium hospitum responderent. Nam præter Musicos concentus, festiui etiam sanniones, & plani, & non insulsi moriones, alterna varietate cœnacula circuibant. Ipse quoque interdum quos committere volebat, graui iocundoque delectu mensæ suæ adhibere erat solitus, in queis sæpius erat Danthes exul, eruditi quidem, sed nimis aculeati sermonis libertate admirabilis potius quàm iocundus, & Vguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus, quem summo in honore habebat; quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in litus eiectæ admirandum cadauer præ se ferret. Nihil enim Canis in hac vita nobilius atque beatius esse prædicabat, quàm inuicto animo suæ pariter atque alienæ fortunæ obuiam ire, perpetuisque beneficentiæ & liberalitatis operibus, insitæ virtutis famam extendisse. Eius imaginem in tabula egregiè pictam, Achillinus Bononiensis rerum antiquarum studiosus, viris elegantibus ostendit.

ADAMI FVMANI.

Scaliger, an ne tua isthæc Canis inclyte imago est?
O cari capitis, cara mihi effigies.
Illène tu profugis quondam qui vatibus vnus
Portus eras, arx, spes, præsidium, columen?
Gaude Heros rediuiue, heros bellique, domique
Illustris, iuncto viribus ingenio.
Ecce tibi vt veteres Iouius renouauit honores,
En te vt honoratis iunxit imaginibus,
Macte tuum tersa nitidum rubigine nomen
Factum, iam poterit nulla abolere dies.

PAV-

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI IN SECVNDVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM

PRAEFATIO

Ad COSMVM MEDICEM Florent. Ducem.

ECVNDVS hic liber Elogiorum meorum nomini tuo dicatus Magnanime COSME, vt instituti ordinis series postulabat, rectè & appositè initium cepit à Roberto Neapolitano rege. Eius namque optimi Regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iocundissima esse debet. Nam amore quodam mirifico, & partium studio incredibili Florentino nomini coniunctissimus fuit; vtpote qui ciuitatem aduersus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimisque belli & pacis artibus exornarit; tanta gratissimi populi propensione, vt abdicato libertatis nomine, ei & Carolo filio dominatum Etruriæ deferret; quoniam ea clementia, moderatione, atque iustitia summi imperij potestate vsurus existimabatur, vt minimè dispuderet, eum in libera patria dominum appellare venerarique; sub quo vera libertas reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atque opulentiam ciuium pararetur. Hæc eadem benigni & longè æquissimi principatus iura, in te hodie ciues agnoscunt; eóque præclarius atque felicius, quòd pro externæ stirpis Rege, te eundem & perhumanum ciuem, & sanctissimum principem intuentur. Sed hunc profectò Regem, quem dissimulanter æmularis, ita omnibus numeris absolutè refers & effingis, vt augustius etiam exuperes: quando id totum optimarum literarum atque artium decus, quod in eo Rege præclarum spectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorem laudem complectaris. Vale.

Robertus Neap. rex.

IN ROBERTO Neapolitano Rege bellici ſpiritus indefeſſa vis, quæ in Carolo auo ſumma fuiſſe traditur, plurimum enituit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, ſæpeque ſæuum & inexorabilem, moderatione, clementia, lenitateque animi, Robertus omnino ſuperauit; quum ille enormi rubenteque naſo terribilis, bello captis vel ſupplicibus nunquam parcere didiciſſet, eſſetque adeò in exercenda crudelitate inhumanus & peruicax, vt non modò Manfredo regi ad Beneuentum acie interfecto, ſupremum funeris & ſepulchri honorem, tanquam Pontificis hoſti denegarit; ſed Conradinum duorum imperatorum

rum sanguine progenitum, dum is regnum, quod suum iure putat, armis repetit; ex aduersa pugna captum, cum regulo Austriæ, in foro securi percusserit. Patrem quoque Carolum Robertus pari virtutum temperamento, cum magnitudine animi, tum munificentia & splendore vitæ antecessit; quando & eum continentia, grauitate, & regij cultus ornatu, maiestateque oris supergrederetur. Pater enim per omnem ætatem intemperanter mulierosus, corpore deformi distortoque, cultu adeò breui subductóque vti solebat, vt vix pudenda natesque contegeret, indeque spectantibus moueret risum; quum alioqui magnis virtutibus esset admirabilis. Cæterùm Robertus auo patreque illustrior extitit, cum nobilitate ingenij, studio literarum, singularique memoria; tum incomparabili Christianæ pietatis præconio: in hoc Ludouicum Galliæ regem maiorem patruum æmulatus, qui in Africa in obsidione Tuneti quum morbo absumptus interiisset, inter diuos referri spectatæ sanctitatis ergò promeruit. Hoc certè de Roberto dici potest, neminem ex his qui antea Neapoli regnarint, aut postea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclarioráue exactæ religionis monumenta reliquisse. Non petebat enim ex templis magnificè ab se conditis inanem famam, sed Christianæ virtutis exempla imitanda posteris relinquebat; quanquam ex publicis operibus quæ ciuitatis commoditatem decusque respicerent, laudem non respueret. Vtpote qui munimenta mœnium & turres educere; curare portum, molemque eius proferre; instaurare aquæ ductus; annonæ liberaliter studere; tollere latrocinia; & iustissimi atque sanctissimi regis munia obire esset solitus. Benigni namque amantisque patriæ, quàm pecuniosi, populoque prægrauis, & imperiosi regis nomen malebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectandam arbitrabatur, nisi in ea pietatis atque iustitiæ studium emineret. Gessit perpetuò bellum aduersus Gibellinos, quum authoritatem Romani Pontificis contra infestos Cæsares tueretur, Florentinorumque libertatem enixè defenderet. Ab hoc suscepto studio dum in Etruria prostratas Guelphorum opes erigere conaretur, cruento Montecatinensi prælio Petrum fratrem, duosque item fratrum filios summæ spei iuuenes amisit. In Gallia porrò Cisalpina quum Vicecomites Mediolani principes validis vrgeret armis, duplex insigne vulnus accepit; alterum ad Alexandriam, vbi Vgo Baucius equitum magister fusus atque interfectus est; alterum ad Abduam non longè à Mediolano, vbi fractis aduersa acie partium copijs, vexilla regia ducesque cum magno numero insignium equitum in potestatem Galeacij victoris deuenerunt. In Liguria verò Genuam acerrimè defendit, quam Marcus Vicecomes obsidendo atque oppugnando propè ad rerum desperationem adduxerat. Eo enim bello quum hostis mœnia perfregisset, vnus ante alios Robertus egregiè dimicans, ita locum tutatus est, vt magno suo periculo & multa cum cæde hostes repulerit. Ludouicum verò Bauarum Cæsarem, qui Nicolaum Pseudopontificem in Iohannis contumeliam Romæ creauerat, terrore præmissi ab Aquila exercitus & vrbi per Latium admoti, Roma excedere coegit. His rebus gestis, Iohannem Pontificem apud Auinionem adijt; initisque fœderibus, tantam consecutus est nominis authoritatem, vt Florentini ab eo

Carolum filium in dominum postularent, & acciperent. Ea enim tempestate Florentini acerrimi hostis Castruccij armis vexabantur. Itaque Carolus optima stipendia accepit, suscepitque liberæ ciuitatis dominatum; tanto Guelphorum studio, vt omnes magistratus ærarijque opes, cunctæque copiæ ad eius authoritatem decreto publico conferrentur. Sed iuuenis eo inito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria gessit. Illud tantum cum magna nominis sui inuidia admisit, quod Ciccum Asculanum acutissimum philosophum, eundemque Etrusco carmine Empedoclis æmulum; quum magicæ artis peritia famosus, coniuratione cucullatorum hæreseos accusaretur, damnari, & in foro comburi iusserit. Exinde regressus Neapolim morbo surreptus Robertum patrem orbitatis dolore perculsum perpetuis in lacrymis reliquit. Quanquam is mira animi firmitate vnici filij casum ferret, consolatus seipsum numerosa nepotum sobole, & optimarum literarum præsidijs; in quibus tantus euasit, vt sibi literas regni possessione cariores esse prædicaret. Fauebat ardentissime optimorum studiorum professoribus, oblectabaturque amœnioribus Musis, adeo liberaliter, vt Franciscum Petrarcham multis ab se ornatum muneribus, quod Africam nobile (vt ætas illa ferebat) poema, regio iudicio subiecisset; laurea ornare cupiuerit, quam ille postea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obijt Robertus plane senex, quum regnasset annos XXXIII. Visitur eius sepulchrum cum effigie marmorea in templo Diuæ Claræ ab se dicato, cum hoc titulo: *Aspice Robertum multa virtute refertum.*

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Adsitis teneræ Parthenopes decus
Syrenes, sacer & Pieridum chorus,
Et Tuscæ Charites, &
Flaui numina Tybridis.
Dum Regem tunica tectum adamantina
Robertum canimus, Cæsaris impij
Pellentem agmina, vt alto
Nimbos exiliens Notus.
Ille ille horrisono barbarus impetu
Terrarum dominam hanc & superûm domum
Ferro perdere, & igni
Tentabat (facinus ferum)
Ast illum impauido Rex pius agmine
Sistens indomitæ frena licentiæ
Iniecit, trepidam vrbem, &
Seruans purpureos patres.
Quin & præcipiti plenum opus aleæ
Ciuilesque acies, scissaque Hetruria
Sedans pectora, dictus
Dux est, & Patriæ pater.
Vnde his pro meritis impatiens iugi

Quæque

Quæque alte innumeris iura dat vrbibus
Gens Etrusca, secures
Nato, atque imperium dedit.
Salue ô bellipotens, progenies Deûm
Templa immania qui marmoribus sacris
Condis thuricrema, alti
Aequent quæ iuga Caucasi.
Tu Pindi auricomum è vertice Apollinem
Sebethi irrigua ad murmura vitrei
Ducis Parthenope alma vt
Discat Pierium melos.
Cùm vatem cythara nobilem eburnea
Petrarcham, thalamo suscipis aureo,
Quem mox Delphica laurus
Cinxit Romuleo in foro.
Hæc illi, auspice te, munera contulit
Roma altrix studiorum, & Latium ferox
Vnde Arnus vaga claro
Lambit sydera vertice.

CVM hoc Roberto rege, Vicecomites Mediolani principes continenter bella gesserunt, quum ij pro Gibellinæ factionis dignitate, ille de Guelphorum salute atque potentia dimicarent. Horum itaque principum veras imagines suo ordine libuit collocare, vt tot formarum varietas sub vnum aspectum exposita, iucundiorem spectantibus afferat voluptatem. Nullis alijs ex ipsa temporum serie permistis, scilicet vt æstimatione ingeniorum, rerumque à singulis gestarum quid Physiognomus ex lineamentis indicet atque promittat, viri elegantes ex tanta vultuum diuersitate coniectando deprehendant. Ob id verò imagines breuissimis elogijs demonstrabuntur: quoniam singulorum vitæ peculiari volumine iam pridem à nobis perscriptæ editæque sunt. Ab Othone, siquidem qui huius imperij fundamenta iecit, vsque ad Philippum, in quo familiæ legitima progenies defecit, enarratis rebus gestis expressisque moribus, nihil intercisо temporum tractu, accuratè descendimus.

Otho Archiepiscopus.

HIC vir præalto ingenio & incredibili constantia ad nullas aduersæ infestæque fortunæ contumelias infracti animi vigorem vnquam dimisit; quum inimicorum atque hostium insolentiam longa patientia superaret; sæpeque bello victus, & diu exul & inops, vna indomiti animi magnitudine spes suas vel maximè prostratas erigeret. Post summas autem ærumnas victoriæ compos factus felix videri potuit, quum

aduersarum partium duces bello captos in potestatem redegerit; & condito atque egregiè confirmato in nobilissima ciuitate principatu, Matthæum ab insigni virtute Magni cognomen meritum, numerosa milita-

rium iuuenum prole florentem, successorem reliquerit. Visitur eius imago sumptuosè depicta in magno conclaui Anglerianæ arcis, vbi Decumana victoria de Turrianis parta, picturis adhuc incorruptis expressa hodie spectatur.

IANI VITALIS.

Magnanimi Heroes Latij armipotentis Othonem
Illustre sydus Insubrum
Accipite inter vos cristisque comantibus vmbret
Augusta cassis tempora,
Et dextram diuis operatam armate superbi
Ensis corrusco fulmine.

Fortibus

Fortibus vt Fabijs mixtus, magnisque Camillis
Stet inter alta sydera.
Ille quidem summis decorauit honoribus orbem
Dux fortium fortissimus.

Matthæus Magnus.

MATTHAEVS cognomento Magnus, summam ingenij grauitatem, indomitum præstantis animi vigorem, & prudentiam in explicandis cum ciuilium tum bellicarum rerum difficultatibus incomparabilem prætulit, per omnem ætatem Othonis maioris patrui virtutes æmulatus. Hic multò plura consilio quàm vi aut armis feliciter gessit. Sed qui inuictus erat aduersus omnes auaritiæ & voluptatis morbos, vni inuidiæ vir fortissimus ita succubuit, vt occultorum inimicorum dolos & propinquorum insidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad Benacum lacum egestate quidem miser, sed rediuiua spe & rectè factorum conscientia beatus, expectauit Henrici Cæsaris aduentum, à quo reductus in patriam, eiectis Turrianis, dolo an casu incertum, pristinam principatus atque potentiæ fortunam recuperauit. Cæterùm prolatis imperij finibus, partoque spectata virtute Magni cognomento, in extremo vitæ actu senex, oppressus ingenti cura atque periculo, eiurauit imperium, idque liberorum virtuti regendum reliquit. Ingruebant enim tum arma Roberti Regis, Iohannisque Pontificis maximè metuenda. Inde secessit in suburbanum dolore contumeliæ, quòd eum Pontifex sacris interdixisset, quum alioqui Christianæ pietatis obseruantissimus haberetur. Decessit ibi integris sensibus, claudentibus illi oculis quinque liberis, quod migranti è vita incomparabili solatio fuit. Caruit tamen honore funeris & sepulchri; quia nefas esset damnatum à Pontifice palàm sacrato in loco tumulare. Eius effigies Modoetiæ in templo maximo spectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod Diuo Ioanni Baptistæ vouerat.

IANI VITALIS.

Tu iure optaris fortissime uiuere felix
Nostris venenis pharmacum,
Cur Matthæe negant te fata ingrata renasci
Coruscus ensis Insubrum?
Consilijs fudisti hostes victorque sedendo
Finisti dura prælia.
Te Mediolani turres te mœnia macte
Virtute, te Respublica
Cum desiderio memorant, qui ferrea fuluo
Mutaris auro secula,

Fortunæ cedens mox tempestatibus atris
Grauis senectæ pondere.
Imperium natis liquisti, atque otia nactus

Et Tempe amœna fontibus;
Scipiadæ longos superasti inuictus honores,
Syllanam & abstinentiam.
Ergo te meritò Magni cognomen adeptum
Magnus celebrat Iouius.

Galeacius Primus.

GALEACIVS Magni Matthæi filius hoc roseo & coruſco ore ſpectabilis, ſtaturæ dignitate, illuſtri facundia, liberaliq; vitæ ſplendore, ſuæ ætatis principum famam obſcurauit; militarique laude haud vſque adeo floruit, vt poſt egregias victorias, profligatis ſæpe hoſtibus, dux bello ſtrenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam atque Vercellas paterno regno adiectas conſtat. Quum verò Roberti regis, atque Pontificis & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & ſignis ad Abduam, deleuiſſet; magno conſilio ita victoriæ modum impoſuit, vt pacem æquiſsimam, ſingulari artificio à potentiſsimis hoſtibus expreſſerit. Verùm partæ pacis fructu diu non eſt lætatus: nam Marci fratris & Leodriſii propinqui ſui malignitate atque perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauiſsimiſque oneratus calumnijs, extremum propè ſubijt infortu-

nium. Ab ingrato ſiquidem auaroque Cæſare inter hoſpitales menſas inopinata fraude captus, & cum filio reliquiſque fratribus, qui Marci ſcelus deteſtabantur, in Modoetianum carcerem coniectus eſt. Verùm tantam eius iniuriam deprecante Caſtruccio, è cuſtodia poſt nonum menſem ea conditione eductus eſt, vt Actius filius fidei obſes ad authoritatem Cæſaris Piſas ſe conferret. Cæterùm eo beneficio diu vti non potuit, nam pauló poſt quum operam Craſtuccio libertatis & ſalutis authori enixiſsimè nauaret, in circumuallando expugnandoque Piſtorio peſtilenti correptus febre apud Piſciam exul, tantoque exutus principatu fato ceſsit; non planè miſer, quum vir ad arma natus in ipſa lætitia inſignis partæ victoriæ è vita migrauerit. Eius effigies in ſepulchro Actij filij egregiè ſculpta; depicta autem in templo ad Viboldonum Romana via dextrorſum ad ſeptimum lapidem conſpicitur.

IANI VITALIS.

Ductorem ecce Itali noſtrorum bellipotentem,
Lectiſsimorum principem.
Cui fortuna minor poſt facta ingentia tandem
Inuidit inuictiſsimo.
At tu cui ſtruis inſidias, Bauare improbe tectas?
Cui tecta tendis retia?
Ah ſcelus arreptum ex epulis nil tale timentem
Ligas tenaci compede.
Armatus poteras medio concurrere campo,
Serens aperta prælia;
Sed timor & pietas non hærent, fraude ligatum
Pedore vincis carceris.
Vincere quem reges, quem non potuère tyranni,
Magnis coactis viribus.
Nunc te pro tali ſcelere atque immanibus auſis
Euiſcerande Barbare,
Infamem eijciunt Furiæ ſub manibus imis
Inter Sinones perfidos.
Hic aliquis Galeacij vltor Polyphemus & Antheus
Vel alter ex gigantibus
Appetit aſsiduis tormentis, & tua crebris
Contundit ora calcibus.
Interea Elyſiis gaudet in ſaltibus ille
Inter piorum maximos.

ACTIVS.

Actius.

ACTIVS Galeacio genitus à prima iuuentute gemina victoria nobilitatus, quum egregij ducis atque optimi principis indolem præferret, paternæ calamitatis consors fuit. Sed eam demum iniuriam Cæsar magna vi pecuniæ expugnatus, ingenti beneficio ita rependit, vt Actius Gibellinorum principum amicitia atque auxilijs confirmatus, conuuliæ domus, ac euersi principatus fortunam restituerit. Is primus suæ gentis a magnificentia nobilium operum laudem quæsiuit. Mediolano turriculis & lateritijs mœnibus circundato; extructaque amplissima curia cum templo & sacra turri ad fastigium coronata marmoreo peristylio summæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum spectaculis dicatam. Verùm Actius omnibus insignium virtutum numeris felix videri potuit, nisi Marcum patruum, qui immani vecordia Galeacium cum vniuersa fa-

milia in extremas calamitates præcipitem dederat, vi illata necauisset. Receptum enim in gratiam, & mox pari insania atque perfidia res nouas molientem, Luchinus & Ioannes patrui, tanquam ipsis totique familiæ pestilentem omnino opprimendum censuerant. Leodrisius quoque eodem liuore atque odio quo patrem auumque Matthæum fuerat persecutus, Actium conductis Barbarorum auxilijs in magnum discrimen amittendi principatus adduxit. Verùm ille cruento prælio fusus ad Neruianum diuturno carcere cum liberis malignitatis suæ pœnas dedit. Sed Actium, quem nulla aduersæ fortunæ vis vnquam fregit, articularis morbi dolores iuuenem ætate florentem miserabili cruciatu ita fregerunt, vt singulis captus membris, ante quadragesimum annum vita excedere cogeretur. Visitur eius effigies elegantissimè depicta ad leuam diui Gothardi templum intrantibus.

PTOLOMEI GALLII COMENSIS.

Vna hic podagra victus in pace occidit
Qui victor omnium Actius bello fuit.

Luchinus.

ACTIO successere duo patrui, Luchinus atque Iohannes, ea conditione, vt hic quòd esset Mediolanensis Archiepiscopus, sacra procuraret; ille verò integris belli & pacis muneribus vteretur. Cæterùm qui antea omnibus bellis pugnacissimus imperator extiterat, principatum adeptus per legatos bella semper gessit, insigni prudentia fortunæ aleam deuitans, quum septem maximè cruentis prælijs, vel parta victoria grauissimè vulneratus discessisset. Sed qui iustissimi indulgentis, & nusquam factiosi principis laudem ferens à populo Pater patriæ & Pacis conditor appellabatur (vti maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione summum vitæ discrimen adijt. Detectis autem insidijs, coniuratos meritis affecit pœnis, fratrisque filios Galeacium & Barnabam eius concepti sceleris conscios, in vrbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignantis animi acerbitate, vt eorum nomen per epistolas euulgata conspiratione, apud principes Christianos perfidiæ nota suggillarit. Parmam auro coemptam imperio adiecit. Regnauit annos octo, corpore æger, at que animo maximè seuerus & tristis, quandoquidem amicis necatis, relegatisque propinquis, & vxore adulterijs atque incestu suspecta, inter podagræ cruciatus vitam sibi tædio atque oneri esse fateretur. Sed impudica vxor pœnam flagitij verita, non matura adhuc fata, misto poculis veneno, facilè præcipitauit. Effigies eius in Actij sepulchro marmore sculpta prospicitur.

IVLII FEROLDI CREMONENSIS.

Te ciues fleuere tui Luchine peremptum,
Quòd tecum extincta eſt iuſtitia & pietas.

Talibus exequiis, partiſque tot ante trophæis
Viſus eras felix, quum morerere, mori;
Si non crudeli miſcente aconita Megæra
Mœſtam exhalaſſes (heu miſerande) animam.

Ioannes Archiepiſcop.

VCHINO erepto Ioannes Sacri & Profani iuris poteſtatem cõplexus, incomparabili magnitudine animi principem egit, pietate, iuſtitia, ſplendore vitæ, & clementia, antiquis Heroibus comparandum. Ore probo ſemperque hilari cum maieſtate grauitatis, ſinceri animi candorem, iuſtæ liberalitatis ſpem, & facilitatem cunctis adeuntibus

pollicebatur. Inimicorum voluntates beneficijs ac humanitate flexit; hostium vero spiritus summa virtute contriuit. Fratrum filijs quos Luchinus relegarat humaniter pepercit, totiusque imperij designauit hæredes. Ge-

nuenses cum vniuersa Liguria huius imperio paruerunt, is quoque Florentinos quum ipsorum vrbi immissis per Apenninum ingentibus copijs, magnum terrorem admouisset, pacem ea lege petere coegit, vt Lucensibus, Pisanis & Senensibus bellum inferre desinerent. Actianæ vero magnificentiæ studium æmulatus, luculentissimam domum contra templum maximum iuxta Accij curiam condidit, & Abduam amnem, qua desinente Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, sumptuosissimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demum animi moderationem tum maximè ostendit, quum apud Pisas à Iacobo Corbario Pseudopontifice Senatorio galero honestatus totum id purpuræ decus, vel cohortante Cæsare, vt beneficio vti vellet, constantissimè renuit; ne his susceptis insignibus, legitimi Pontificis maiestas lædi videretur. Obijt scalari anno, natus annos LXIII. Effigies eius nullo vitiata situ, in superiore conclaui Pontificiæ domus, in cyanea

cyaneâ chlamyde egregiè picta conspicitur; ante Deiparæ Virginis imaginem habitu supplicantis.

ANTONII FRANCISCI RAINERII.

Cœrulea chlamyde insignem, niueísque nitentem
Pellibus, & Scythico maculis subtegmine fusis,
Stellanti Regum ornatu, Heroúmque, Deûmque
Insubrum venerare ducem, Ligurúmque potentem.
Hic vir hic est, viden' vt generoso effulgeat ore
Maiestas? viden' æthereas elapsa per auras
Pulsa Astrea olim, fronti vt consederit altæ,
Diuinósque oculis Venus alma afflarit honores?
Olli qua tenero nimbosa per auia lapsu
Serpit humi Eridanus, quáque altior exit, & auctus
Centum fluminibus, gemino sternit sata cornu.
Quáque assueta malo, veterúmque exercita bellis
Romulidûm, gens dura, animísque elata superbis
Auro inhians Tyrrhena agili verrit vada puppe,
Olli alacres cessêre omnes; quáque arduus almam
Principio Ausoniam secat Apenninus, vtrunque
Cùm mare prospectat, subiectísque intonat vndis.
Ille ille imperij fortunarúmque suarum
Consortes mira amplexus pietate nepotes
Constituit pulsos, solijsque locauit auitis,
Marmoreásque ædes, Phrygiísque innixa columnis
Atria, regalémque aulam laquearibus aureis
Condidit, & patriæ æternum decus addidit vrbi.
Iunctus & ante tuos operoso est Abdua ponte
Maxime Lari oculos, violenta vt flumina discant
Ferre iugum, fremitu neu quisquam assurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atque insignia dona
Coralio è fragili, trabeam, fascésque superbos
Respuit, & quæ quisque ambit, pede reppulit alto.
Ergo iterum venerare, ducémque patrémque sacrorum
Et gladio, & lituo, sceptrísque, animísque potentem.

Galeacius Secundus.

HIC est ille Galeacius Stephano Matthæi magni liberorum vltimò genitus, qui decore formæ cunctos suæ ætatis mortales antecessit. Is defuncto Ioanne patruo, sicuti in testamenti tabulis erat præscriptum, Mediolanum, & vniuersas principatus vrbes, cum Barnaba Matthæoque fratribus trifariam diuisit. Sublato autem Matthæo mira concordia cum Barnaba duos & viginti regnauit annos; sic vt per omnem ætatem communibus copijs atque consilijs imperij fines tuerentur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobilissimo ædificandi studio, quum maximos Europæ Reges constitutis admirandis ædificijs æquasset; authore Petrarcha, seipsum condita Ticinensi arce facilè superauit, quod Ticino vrbis mœnia præter luenti lapideum pontem imposuisset, perpetua protectum contignatione, munitumque

tumque propugnaculis ad vtrunque caput excitatis. Quo opere ornantibus peristylijs nullum præstantius aut iocundius in Italia videmus. Ad nobilitandam quoque vrbem cæli clementia, vbertate agri, duorúmque amnium omnis generis fructus admirabilem copiam inuehentium, opportunitate clarissimam, quæ Longobardorum Regum sedes olim fuerat, Gymnasium condidit, ex authoritate Caroli IIII Imperatoris, accitis vberrimo stipendio disciplinarum omnium professoribus, cui permagno eruditóque munere accessit bibliotheca adhortante Petrarcha, quam nos nobilissimis codicibus refertam, & demum ingruente bello, immaniter spoliatam in arce vidimus; pari militum externorum licentia euastatis viridarijs, quæ septa ferarum à parcendo Parcos vulgus appellat. Ea lateritijs mœnibus cincta viginti miliarium spacium complectuntur; paratis semper ad principum voluptates omnis generis venationibus & aucupijs. Ab hac opulentia, ambitiosa sumptuosaque libidine, cum magnis regibus affinitates quæsiuit, regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonato Britanniæ regis filio in generum adscito. Summis autem podagræ cruciatibus affectus, quinquagesimo nono ætatis anno excessit è vita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegantissimè depicta; hoc verò habitu conspicitur in inferiore porticu, quæ ad leuam intrantibus occurrit.

IVLII FEROLDI.

Musis hic Galeacius beatis
Augusta atria, nobilémque sedem
Ticini ad liquidum dicauit amnem,
Illic vt coalesceret iuuentus,
Bonisque imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet vsquequaque in orbem.
Musis & Iouius senex beatis
Ticini ad liquidum institutus amnem,
Augusta atria, nobilémque sedem
Vdo in margine Larij dicauit.
Hic armis Galeacium nitentem,
Virtutis memor inclytæ locauit,
Vt fortissimus, optimúsque princeps
Formosissimus omnium virorum
In Heroibus emicet, virósque
Inter fulgeat ille bellicosos.

Barnabas.

MARTII spiritus vis ingens,& ea semper indomita,crudelis, maximeque superba, in hoc principe vsque adeò viguit, vt innata immodico eius animo, proferendi imperij libido,neque secundis, neque aduersis prælijs frangeretur. Is enim natura pugnax & intrepidus, dum Fortunæ alea plurimum gauderet, nec vectigalia bellicis sumptibus sufficerent, populos imperio subditos in cogenda pecunia acerbissimè vexare expilareque erat solitus. Quanquam per idem tempus insano prope studio ædificandi teneretur, imperatisque operis apprimè iniuriosus, & supra quàm dici potest, aduersus agricolas immitis euaderet. Venationi siquidem perditissimè deditus, totum eius voluptatis instrumentum, quod duobus insignium canum milibus constabat,custodiendum alendumque per familias vicatim distribuerat;

rat; graui miserorum agrestium detrimento, metusque solicitudine, quum pœnas atrociter exigeret vel minimæ negligentiæ; integramque aliquando familiam quæ aprum occisum sale conditum comedisset, suspendio punire non vereretur. Ab hoc fastu fœdè prodigus & rapax, eo maximè auaritiam ostendit, quòd decem filiabus per omnem Europam nobilissimis regulis nuptui datis, innumerabiles pecunias in earum dotes contulisset. Ab vltima enim Britannia & è Cypro regiæ stirpis generos ambitiosè sibi asciuerat. Sed in dies magis ac magis ærarium exhauriebant, septem liberorum ætate florentium inconditus luxus, & paterno exemplo nihil intermissæ voluptates. Hinc Barnabas prolem suam modico imperio, si per partes diuideretur minimè contentam fore existimans, circumspicere fortunæ suæ modum qui erat exiguus si in singulos diuidundus foret, & fratris filio tantę opulentiæ dominatum inuidere cœpit. Ioannes enim Galeacius sopito atque inerti ingenio putabatur, quòd literis potius quàm armis vacaret, dedituśque religioni, nulla prope contra ac illa ætas ferret, voluptatum intemperie caperetur. Idcirco patruelibus luxu diffluentibus facile erat contemptui atque odio; sic vt de eo intemperanter obloquerentur, atque ei vitam inuiderent, nefarij consilij cogitationes cum patre miscentes; vsque adeò atrociter, vt eum quoquomodo tollendum decernerent. At Ioannes Galeacius explorata per speculatores propinquorum malignitate, anteuertere vitæ discrimen statuit, magnaque simulatione contecto consilio, quum profiteretur se iturum religionis causa ad Deiparę Virginis templum quod in montanis est; exeuntem sibi obuiam extra Ticinensem portam Barnabam patruum nihil tale timentem comprehendit, statimque cum globo armatorum vrbem irrumpens patrui domum atque arcem populo diripiendam prębuit; sic vt puncto temporis, & principatus, & tantæ opes conciderent, nec quisquam capto opem ferre auderet. Paucos verò post dies eum in carcerem Tritianę arcis cõiecit, vbi vir omnium miserrimus, qui armis totam prope Italiam concusserat, acerbitateque morum magnum sibi vndique odium conciuerat, sexagesimo sexto ætatis anno Fato cessit, paremque propè exitus sortem tulerunt eius liberi, magnis exilij & egestatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta spectatur, quum adhuc extet marmorea statua equestris, qua sepulchro eius superposita Ioannes Galeacius, vt tanti admissi facinoris atrocitatem leniret, eundem & patruum & socerum honestauit.

FRANCISCI MANFREDI Cremonensis.

Quænam te in medio grauis senectæ
Vexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit præcipitem, feróque corde
Tantas protinus excitauit vndas?
At non hæc eadem Deis, deûmque
Rectori placuere; concidisque

Tuis consilijs misélle, quódque
Insonti scelus extruis nepoti,
Fatales tibi destinant sorores.
Felix heu nimis ac nimis beatus
Si tam turpia, tam nefanda nunquam
Aegro pectore facta cogitasses,
Ac diram ingluuiem rapacis auri
Expellens, niueum integrúmque semper
Vsque ad funeris vltimas fauillas
Seruasses animi tui nitorem.

Ioannes Galeacius.

PAREM vt spectare licet, tanto imperio grauissimi oris maiestatem tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in vnum dominatum coactis vrbibus longè maximus; & vi prudentis ingenij, & belli Fortuna omnium qui in Italia regnarint, post Theodoricum Gothorum regem præstantissimus. Nemo eo neque ærarij facultatibus firmior, neque validior copijs, neque fide atque virtute ducum suorum felicior fuit. Alebat enim lectissimas copias, & quosque nominis fama inclytos duces, magnis præmijs sibi adsciuerat, per quos bella gerebat. Opulentissimæ vrbes stipendia suppeditabant, ratio & disciplina expeditaque liberalitas cuncta regebant. Domi siquidem intentus consilijs assiduè vigilare, quàm foris arma exercere malebát; quòd patre viuo non semel belli Fortunam expertus, multa ei aduersa obuenissent; adeò vt ab Aucutho Britanno Florentinorum duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, vix circumfusorum hostium manus effugerit. Serendo bello contentionis causas quærebat, serpendoque & vrgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Patauio expulerat, Gonzagis penè Mantua pulsis. Quo rerum successu Bononiam Pontificijs copijs ad Casalecium magno prælio superatis receperat. Lucensibus demum, Pisanis, atque Senensibus in ditionem acceptis, Perusia, & Assisio in Vmbria potitus, graue bellum Florentinis intulerat, eo quidem acerbius quòd insignes iniurias vltum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hostis Etruriæ iugum superbè comminantis, nequaquam insulsè reformidantes, in eum bellicosissimam Gallorum gentem, & Germanorum Cæsarem, grandi pecunia concitarant. Sed virtute ducum & Galeacij fortuna, Galli cum Armeniaco duce ad Alexandriam cæsi deletique sunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equestribus prælijs superatæ, in Germaniam sunt repulsæ. Parabat itaq; victor supremam cladem Etruriæ, proculdubiò totius Italię regnum inuasurus, nisi Fata id supremum ei decus inuidissent; ęstiuanti enim ad Lambrum amnem pestilenti morbo an veneno incertum properantia Fata tanti cõsilij spem eliserunt; anno ętatis quinquagesimoquinto

quum

quum paulò antè è Ladislao Cæsare Mediolanensis imperij susceptis insignibus, primus suæ gentis dux & princeps fuisset appellatus. Nemo regum ornatiore aut sumptuosiore exequiarum pompa elatus est, quum sin-

gulorum oppidorum legati, & tota ferè vrbana nobilitas, atra veste ex ærario donati sint, & in producendis sacerdotum ordinibus, illustrandaque pyra supra viginti millia cærea funalia eo die arserint. Effigies eius Carthusiano in templo prope vrbem Ticinum marmore sculpta multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Castellatij iuxta Mediolanum spectatur.

IVLII FEROLDI.

Huic primò nomen ducis atque insignia Cæsar
Detulit Insubrum, eximio dignatus honore.
Hic ille est bello fortunatissimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruscis.

Cui Verona potens, diuésque Bononia cessit,
Atque Antenoridæ, atque Alphææ ab origine Pisæ,
Innumeræque vrbes aliæ, populique feroces.
Ille etiam Gallos, Germanorúmque phalanges
Reppulit, haud passus nostris considere in oris,
Et Florentinos obsedit milite colles.
Armipotens illum donec mors abstulit atra
Et regnum Italiæ inuidit Fortuna potenti.

Ioannes Maria.

PERTO defuncti patris testamento duo filij impuberes Ioannes & Philippus, quibus Mariæ cognomentum fuit, ea conditione hæreditatem adiuerunt, vt Ioannes Mediolani ducis nomen obtineret, Philippus Ticini Comes appellaretur; quibus bifariam diuisæ imperij vrbes accederent, Gabrieli verò ex nobili concubina suscepto, qui his natu maior erat, Crema & Pisæ in dominatum obuenirent. Cæterùm euulgata Galeacij morte, copiarum duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipsis vrbes inuaserunt; sic, vt immensa moles opulentissimi principatus, quum ab imbecillo adolescente regi non posset, inusitata ducum proditione vndiq; concussa & dilacerata corrueret, & cuncta passim singulis in vrbibus atroci factionum malo & cruentis dissensionibus quaterentur. Nam Pandulphus Malatesta à fide impudenter discedens, Brixia & Bergomo potitus fuerat: Cabrinus Fondulius Cremonæ: Ioannes Vineatus Laudi Pompeiæ: Otho Bontertius Parmæ, Placentię, Arcelli: Tornielli, Nouariæ: Franchinus Rusca, Comi: & Facinus Canis Papiæ atque Alexandriæ, armis & factiosi populi studio, dominatum arripuerant; eoque ęrumnarum imbellis adolescens deuenerat, vt diuersos gubernatores, qui armis authoritateque Mediolani seditiones pacarent, accersere cogeretur, sæpeque eos fremente populo tanquam factiosos exauthoraret. & postremò Buccicaldus vir Gallus, qui nomine regio Genuę præfecturam gerebat, vt cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atque animo vastus, quum ambitiosè atque superbè ad Principatum Cisalpinæ Galliæ palàm aspiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus est. Sęuus autem princeps in ciues, post multos ex amicis paternis securi percussos, inauditę crudelitatis carnificinam exercuit: prægrandes enim & voracissimos molossos noxiorum primò, & mox innocentum carne nutritos, magister eorum Squarcia Giramus fera immanitate ita alebat, vt eis quos odisset princeps discerpendos obijceret, incredibili horrore gemituque pauentis populi. Hæc effecere vt nobilium ciuium vtriusque factionis generosa cohors, duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipsa curia adoriendam, mactandámque inita coniuratione susciperet. Atque ita abominandus princeps dum in templum Gothardi sacrorum causa descendit, trucidatus est; media fronte ad oculos vsque discissa, & altero crure detruncato. Nec quisquam cadenti

denti opem tulit. Deſerto autem ab omnibus, & maximè cruento cadaueri, vna omnium humanitatis non oblita ignobilis meretrix, ſupremum officium piè exoluit, quum iacentem ad tegendam vulnerum fœditatem, re-

centium roſarum aceruo cooperuit. Effigies Ioannis vno in loco quod viderim, viperijs oculis venenum ſpirans, patre viuo picta, in altaris tabula, quæ eſt contra aram templi maximi, ad extremum teſtudinis poſita, Mediolani ſpectatur.

IOAN. PAVLI Amanij Cremenſis.

Quæ nam torua leæna, quæ vel vrſa
Duro in vertice Caucaſi creauit
Tam duro ingenio virum, impióque
Humanum in genus, ac deos in ipſos?
Ille vt ſcilicet Inſubres cohercens
Infando imperio (nefas) iuberet

Immanissimus omnium tyrannus
Impastis canibus feris vorandos
Insontésque dari simúlque sontes?
Illum at quám miserè reor vicissim
Aequis vt crucietur vsque pœnis;
Nunc discerpere Cerberum furentem,
Vltorem sceleris malique tanti?

Philippus Vicecomes.

O ipso die quo Ioannes Maria Mediolani trucidatus est, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppressus excessit è vita; eo spiritu vt duces suos suprema obtestatione cohortaretur ad vindicandam coniuratorum perfidiam, attollendumque Philippum vt paterno imperio potiretur. Erat tum Philippus in arce Papiæ, morientique astiterat captiuo similis, imperij viriumque expers, & auri valde inops. Nam Facinius prodente Castellino Becaria vrbem suis copijs occuparat. Adiuuat Philppi Fortuna Beatrix Tenda Facinij vxor, quæ in ipso mariti funere cum Philippo adolescente nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atque libidine incensa, quanquam dignitate impar, annis autem superior, opportuna tamen dotalibus thesauris Philippo videbatur. Itaque raptim inauspicatæ fiunt nuptiæ, conciliantibus ducibus, qui Faciniano auro oculos adiecerant. Nec mora instructis copijs numerataque pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulsisque Sacramoro & Carolo Barnabæ filijs, qui regnum arripuerant, vehementi populi studio dux acclamatur. Plerique ex coniuratis per tumultum capti supplicio afficiuntur. Venit & in potestatem noui principis Modoetiana arx Sacromoro tormenti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno persequendisq; hostibus mira felicitas; vtpote qui singularum prope vrbium tyrannos ceperit & occiderit, reliquos exturbarit. Sed videri potuit & sęuus & ingratus erga vxorem, quæ thesauris suis desertum ab omnibus & egentem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubijs indicibus, damnatamque adulterij, vel nihil tale in tormentis confitentem refellentemq; iudices pudica fronte securi percussit, vt Allobrogum principis filiam duceret. Gessit varia fortuna, variaque morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu, vt Bergomum, Brixiam, & Veronam amitteret, moriensque Franciscum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili susceptam concubina in matrimonium collocarat, ex testamento totius imperij reliquit hæredem. Fuit Philippus adeò hebetibus oculis, vt factus senex, obuersantium ante se vultus non planè discerneret, assiduo secretoque monitore vteretur in responsis dandis, ne pupillæ vitium detegeret. Sed magnitudine generosi animi, maximos suæ ætatis Reges facilè superasse censetur, vel reparando bello inexhaustis opibus, vel in paranda laude præstantissimæ virtutis.

Solus

Solus enim incomparabile veræ clementiæ decus tulit, cùm Alfonsum regem cum fratribus, & Nauarræ item regem bello nauali ad Pontiam captos, & ad se Mediolanum perductos, non cunctis modò humanitatis of-

ficijs, sed amplissimis muneribus & copijs instructos libaraliter dimiserit, ad recuperandum Neapolitanum regnum, de quo cum Iohanna & Andegauensibus armis contendebat; vt non receptæ modò libertatis, sed parti regni beneficio commutata repentè fortuna lætarentur. Quanquam hæc tantæ clementiæ, magna quidem, sed intempestiuè quæsita laus, singulari ei cesserit detrimento. Non tulère enim contumeliam Ligures, qui regem cœperant, quòd inimicæ gentis rex aliena gratia liberatus, implacabile erga se odium seruaturus crederetur, ipsique propterea interfecto Opicino Genuæ Philippi præfecto continuò rebellarint. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, sed longè elegantissimè in domo Francisci Tabernij Epistolarum magistri in frontispicio inferioris magni conclauis ex arte plastices effecta spectatur.

IANI VITALIS.

Clementißimus atque liberalis
Insubrûm dominus Philippus hic est,
Victis regibus vnico duobus,
Qui bello, manicásque compedésque,
Leuari iubet, in suásque abire
Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & sua regna, liberatos
Tetro carcere. Discite hinc tyranni
Sunt hæc munera principum, superbos
Debellare, pios & esse victis.

Ioannes Vitellius Cornetanus

PATRIARCHA ET CARDINALIS.

MAGNVM & memorabile insolentis fortunæ exemplum inusitato sacratis viris exitu præbuit IOANNES Vitellius, Corneti in ora Tuscorum nobili genere natus. Is ab adolescentia mediocribus instructus literis: sed eis ab excellenti memoria expeditaque facundia in omnem casum serij sermonis adeò promptis, vt magnæ doctrinæ speciem præberet: vir factus, cum hac ingenij indole contulit se ad finitimum Tuscanellensium tyrannum, cui ob hæsitantiam linguæ, Tartaliæ cognomentum fuit. Hic ea tempestate inter claros duces, validas equitum copias ductabat, vtebaturque Vitellio in perscribendis epistolis, obeundisque apud diuersos principes & duces legationibus. Quibus in rebus suam adeò efficacis industriæ exactique iudicij operam probauit, vt secretioribus negotijs tanquam consilio optimus adhiberetur. In eo quippe vis ingenij mirifica eminebat, & natura erat aduersus laborem & somnum indomitus, periculorum despector, imperij & militaris laudis auidus. Itaque arma sæpe induere, & bellicis discriminibus audacter misceri, sæpeque inter milites, fretus quibusdam iuris ciuilis flosculis, controuersias minuere, magnoque vsui in asperis rebus Tartaliæ esse. Sed postquam Martini iussu, iudicióque Sfortiæ Tartalia commutati studij accusatus, tanquam ad Braccium aduersarum partium ducem transiturus, Auersano in foro detruncata ceruice conceptæ perfidiæ pœnas dedit: Vitellius Romam se contulit; breuique vir solers, & aulæ moribus idoneus Martino innotuit, à quo Protonotarius est factus. Creato autem Eugenio Vitellij studium, vti erat vehemens, expeditum, & comprobante fortuna rerum euentibus felix, in senatu adeò miris laudibus extollebatur, vt in eo vno Reipublicæ salus & dignitas niti videretur. Itaque quum fortem fidelemque operam difficillimis Reipublicæ temporibus nauaret, tanto Pontificis studio singulos honorum gradus adeptus est, vt legati quoque potestate co-

pijs Pontificijs sit præfectus. Ab hac enim secunda rerum gestarum fama eum Pontifex maturata liberalitate è Protonotario Recanatensem Episcopum, nec multò post Patriarcham Alexandrinum, & mox Florentinum

Archiepiscopum, demumque ad nuntium exoptatæ victoriæ Cardinalem creauit. Tanta itaque Vitellius Pontificis gratia insignis & potens, inimicos & inuidos gloriæ suæ obtrectantes facilè contemnebat. Erant enim magna quæ ad insigne Reipublicæ commodum gesserat, quum tyrannos pontificij imperij ditionem impudentissimè lacerantes, ad vnum propè omnes deleuisset. Nec si quid paulò acerbius & violentius gerendo bello patrasset, quod sacrato viro indignum foret, vllas earum rerum querelas, tanquam ab inuidis malignè delatas, ad aures Pontifex admittebat, quum responderet, hunc esse morem factiosorum imperitorumque hominum, vt seueritatis atque iustitiæ nomen odio haberent, publicasque iniurias extrema pœna minimè vindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini Pontificis fratris filium, cæterosque Columniæ familiæ proceres, qui armati antea in Vrbem occupata Capena

porta irruperant, persecutus armis, omnibus auitis paternisque oppidis cuncta populatus exuerat; Iacobumque item Vicanum vrbis præfectum multis circa Vetrallam oppidis imperantem redactum in potestatem, & cum eo Trincium Fulginatium tyrannum in arce Suriana securi percusserat. Antoniumque deinde Pisanum ab Etruriæ oppido Pontaderam appellatum, virum militia clarum, & multis literarum ornamentis insignem, quod Priuernum in Volscis occupauisset, tumultuario prælio fusum captumque, indigno miserabilique supplicio ad oleam suspenderat. Qua necis atrocitate vel ob id magnam inuidiam subijt, quod Antonio id mortis genus tanquam honestissimo viro, & diu cum laude militiæ versato, indignum, deprehensisque tantum latronibus meritum, suppliciter deprecanti non modo non indulserit, verùm crudeli vsus ironia in carnificem versus dixerit, Lege ergo age, & æqua postulanti, viro forti præclaroque geminum innecte laqueum, altioremque ramum delige, vt honestius ac splendidius pendeat; atque ita miserabiliter duplici capistro, vir alioqui tam fœdo supplicio indignus, in arbore strangulatus pependit. Eandem etiam Etrusco bello supplicij sortem tulerat Armalerius Asculanus, egregij nominis Centurio, quum ad hostes ex leui coniectura transiturus putaretur. Romæ autem acerbè conquisitis & raptis ad supplicium, qui excitato tumultu Pontificem in fugam per Tyberim coniecissent, Lateranensisque templi sacraria direptis quibusdam donarijs impiè violassent, carnificinam in campo Flore exercuerat, horrentibus trementibusque Romanis eius viri aspectum, properataque & nimis sæua iudicia, quæ vel summæ dignitatis deprecatores omni misericordia atque humanitate semper vacua reperissent. Verùm non multò pòst Vitellius opinione gratiaque Pontificis decidit, quum aduersus Alfonsum regem missus pro Renato Andegauense ad Neapolim eò euentu bellum gessisset, vt post profligatum captumque Vrsinum principem Tarentinum, & mox dimissum, parta victoria vti noluisse parùm fideli aut importuna cunctatione crederetur; sicuti antea Picenum agrum occupanti Francisco Sfortiæ, nec tum viribus aut incolarum studijs præualido, repentè petita mari fuga, simulatoque salutis suæ periculo, concessisset. Onerauit demùm immani nefarioque ausu cum suam tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfonsum regem sub fide induciarum opprimere cogitasset. Ab eo siquidem rege ad Salernum obsessus, vt instantis periculi casum effugeret, vir æquè fallax & vafer, cum rege inducias in tres menses pepigerat, quo spatio turpissimè fidem abrumpens, coniunctis cum Iacobo Caudala censibus & copijs, ad regem tum fortè hyemantem ad Iulianum vicum Auersani agri improuisus aduolauit. Nec regem alia res seruauit, quàm religiosè excultum eo die numen; solenni enim tum fortè festo die Christi natalis, paulò pòst auroram triplici sacro intentus, ante aram procideret, quum Vitelliani improuisi inexpectatique hostes adesse nunciati sunt. Tanta autem fuit irrumpentium celeritas; vt ferè capto regi breue spatium ad elabendum non planè peractis sacris relinqueretur; & impius hostis omnem sacrorum apparatum, & expositam ad celebre epulum regij Abaci supellectilem auidè diriperet. Id facinus ingratum Pontifici, odiosumque sacrato ordini, & cunctis exe-

trabile, vehementer Vitellij existimationem labefecit, quum in eius industria, quanquam singulari atque mirifica fluxa, fides & atrox violentia damnarentur. Eius autem improbi atque audacis animi notam Patriarcha salso dicterio diluebat, quum diceret, se, vti rex expetisset, quod pollicitus fuerat, bona fide præstare voluisse. Paulò enim antè Alfonsus per præconem Patriarchæ cum iactantia nunciarat, se Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò redacturum, vt tanquam infimi ordinis sacrificulus, missarum sacra vno denario sibi perageret. Ad quod insolens dictum Vitellius sua vsus ironia responderat, non abnuere conditionem, vt magni regis capellanus efficeretur. Verùm se non prius quàm inchoante anno ipso Christi natali die munus hoc suscepturum, vt auspicatò & gratuitò quidem ei sacra solennia celebraret. Sic vt postea rex periculo ereptus in magna suorum frequentia acutissimi sacerdotis ironiam agnoscens, se eo scommate probè elusum fateretur. Sed is non multò pòst malo genio animum eius vastum & insatiabilem impellente, maximum imperium & summum denique pontificatum affectare cœpit, aut viuo Eugenio, si ille sub censura concilij exauthoratus concideret, aut certè mortuo, quando iam difficilem morbum animi languore concepisset, ab aduersi Basiliensis concilij decretis. In eam spem adipiscendi pontificatus venerat, quòd validissimis copijs subnixus, singulas pontificiæ ditionis arces, per fidos sibi atque obnoxios clientes in potestate haberet. Nec defutura sibi Patrum studia atque suffragia, vel primo comitiorum die arbitraretur, quoniam sibi opulento pecuniosoque ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat Florentinos tanquam ingratos, quòd eorum Rempublicam ciuili seditione perturbatam se sua authoritate compositis rebus conseruasse prædicabat. Illi tamen in ipsius contumeliam Rainaldum Albitium primarium ciuem ab se vehementer commendatum exilio mulctauissent. Venetis autem indignabatur, quòd per legatos apud Eugenium omnem suam gratiam & dignitatem conuellere contendissent. Noua itaque consilia cum Nicolao Picinnino suscepit. Is tum clarissimus bello dux Philippi Mediolanensis exercitibus præerat, defendebatque acerrimè eius ditionem aduersus Venetos Florentinis fœdere consociatos. Summa consilij erat, vt Picinninus in Etruriam accerseretur, ipse è Latio promotis copijs cum eo se coniungeret. Id consilium interceptis ad montem Politianum literis, planè detectum est. Scribebat enim Vitellius ad Picinninum notis arbitrarijs, quæ fieri volebat, quæ tametsi ab interprete explicari non poterant, magnam tamen commutatæ fidei suspicionem afferebant. Erat apud Eugenium omnium consiliorum arbiter Ludouicus Patauinus Patriarcha Aquileiensis, ex Medico Cardinalis factus, vir astuto peracrique ingenio Vitellij potentiæ vehementer infensus. Is quum graui facundia in Vitellij mores atque consilia criminosè inuectus disseruisset, Eugenium nunquam integra Pontificij imperij potestate Vitellio viuo potiturum, illius opprimendi consilium obtulit atque perfecit. Præerat arci molis Hadriani Antonius Rido, vir militaris, & ad omne patrandum facinus paratus, quòd commendatione Ludouici ad eam præfecturam peruenisset. Hunc quæ Pontifex peragi imperet, atque ipse cupiat, secretò edo-

cet,& quæ in negocio opus forent ſedulo conſtituit. Igitur ad Calendas Apriles moturus caſtra Vitellius Antonio ſignificat, vt ſibi Hadriani pontem tranſeunti adeſſe velit,vt de cuſtodia munitioneque arcis & profectione ſua quædam cum eo communicet. Eam occaſionem excipit Antonius tendendis inſidijs idoneam. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auerſus Anguillarius cum quatuor millibus equitum duobusque millibus peditum; ipſe poſtremus cum familiaribus agmen claudit. Tum verò Antonius porta arcis egreſſus præteruectum totius pontis longitudinem, inermis & compoſito vultu ſalutat; accedensque propius ſimulatione ſecretioris colloquij procedentem comitatur, pedes equitem, habenas molliter tractans, tam diu de annonæ ſupplemento, de inſtaurando tormentorum & telorum apparatu verba producit, quo ad contra arcis portam peruentum eſt. At Vitellius ſe maturè curaturum pollicetur,vt nihil earum rerum indigeret, ſe Reipublicæ cauſa in Etruriam ducturum, tantiſperque Cornetum ex itinere diuerſurum, vt ædificatam ab ſe magno ſumptu domum inſpiciat. Eodem verò puncto temporis Antonius equi frenum arripit, ſignum dat, cataracta demittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt ſatellites, perturbatumque inopinato malo Vitellium circumſiſtunt. Ille nihil ſe deſerit, calcaribus equum ſed fruſtra incitat, atque incuruum gladium, quo militari more cinctus erat, crociter educit. Sed obluctantem ſatelles falcato haſtilis vnco, quod hodie Roncham vocant, per ceruicem corripit: alter dextrum brachium, quo diſtricto gladio in Antonij caput ictum minabatur,grauiter vulnerat,atque ita cruentus intra portam arcis pertrahitur. Hunc ſupremæ calamitatis malo perturbatum, & ſe ingratè proditum,profundo ſuſpirio conquerentem, ornatiſsimo in thoro collocant,obliganturque ei vulnera, & Antonius vt bene ſperet cohortatur,quòd in poſterum Eugenius non militari,ſed ſenatoria eius opera vti vellet. Ad id Vitellius anxiè æſtuans, ſe non eſſe adeò rerum imperitum reſpondit, vt temerè crederet,ſummæ dignitatis viros vel iniquo iure captos dimitti ſolere. A' ſumma autem arce per præconem Vitellianis pronunciatur,vt timere, tumultuarique deſinant,quando iuſſu Pontificis graui de cauſa Cardinalis eſſet interceptus; Atque ita Comes Auerſus ſub ſignis iter extendens, opulenta Vitellij impedimenta in arcem Roncilioni ſuæ ditionis tanquam ſuam prædam abduxit. Nec multò poſt, vt nonnulli tradunt,ſiue acerbitate vulnerum, ſiue indito veneno, fato functus eſt,caruitque honore funeris & tumuli, quanquam ei poſtea propinqui Corneti marmoreum cenotaphium extruxerint, quod hodie cum rudi elogio viſitur.Sed munificentiſsimæ domus ſtructuram atque amplitudinem,Pontificum hoſpitio dicatæ admiramur.Antonius autem Rido tanti patrati facinoris præmium vel in morte tulit, marmoream equeſtrem ſtatuam,quæ in veſtibulo templi Diuæ Mariæ nouæ ad arcum Titi conſpicitur. Ludouicus verò in demortui Vitellij locum, vt copijs præeſſet,ſuffectus eſt. Vera Vitellij effigies depicta in magno conclaui eius domus Corneti ſpectatur.

FAERNI.

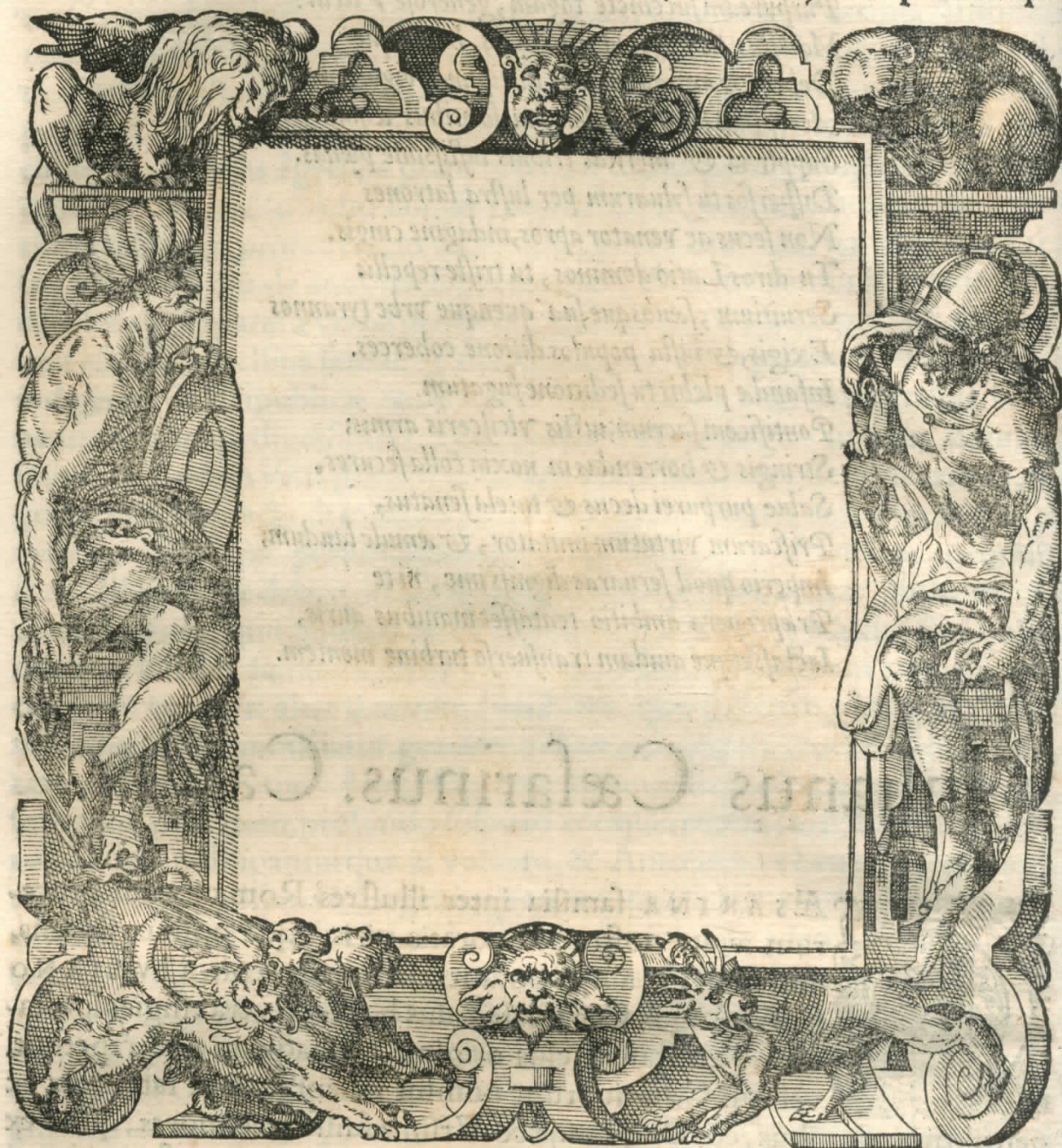
Quis tua facta potis, laudésque æquare canendo
Purpuream ſuccincte togam, generoſe Vitelli?
Maieſtas tibi Romani paſtoris, honórque
Debet, & antiquum tibi diſciplina vigorem
Acceptum ſeruata refert. tu ſontibus æqua
Supplicia & meritas tribuis iuſtiſsime pœnas.
Diſperſos tu ſyluarum per luſtra latrones,
Non ſecus ac venator apros, indagine cingis.
Tu diros Latio dominos, tu triſte repellis
Seruitium, ſæuósque ſua quenque vrbe tyrannos
Exigis, & iuſta populos ditione coherces.
Infandæ plebis tu ſeditione fugatum
Pontificem ſacrum, iuſtis vlciſceris armis;
Stringis & horrendas in noxia colla ſecures.
Salue purpurei decus & tutela ſenatus,
Priſcarum virtutum imitator, & æmule laudum;
Imperio quod ſeruaras digniſsime, ni te
Præpropera ambitio tentaſſet inanibus auris,
Iactaſsétque auidam tranſuerſo turbine mentem.

Iulianus Cæſarinus. Cardin.

CÆSARINA familia inter illuſtres Romanorum procerum ætate noſtra, honoratis viris atque opibus florens, ſummam, vt aliqui volunt, claritatem cepit, à IVLIANO ſancti Angeli Cardinale, cuius hoc loco vera effigies ſpectatur. Vetuſtatem eius originis nequaquam altè repetunt, vel qui Cæſarinorum nomini fauent, quum fateantur ex gentilitijs inſignibus, eos Columnijs & Vrſinis fuiſſe recentiores, quòd ex alienis argumentis ſua inſignia condiderint. Scutum enim geſtant, in quo vrſus ad columnam cathena deligatus pingitur, ſuperſtante tamen aquila nigra, quæ à Cæſaribus præclara nobilitatis teſtificatione ſtudioſis partium ſuarum & clientibus dono dari conſueuit. Narrant autem ſuperiore ſeculo cruentis factionibus infami, cùm Vrſini cum Columnijs de dignitate armis contenderent, Cæſarinos tanquam Gibellini nominis adhæſiſſe Columnijs, inſigníque edito facinore viciſſe Vrſinos hoſtes; ideoque Cæſarinos tanquam præclaræ eius victoriæ authores, vinctum & columnæ cathenatum vrſum ad memoriam clariſsimi facti in ſcutis expreſsiſſe. Sed hæc ex fama potius tradita per manus, quàm ex annalium fide referuntur; quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus diſcordijs & Germanorum Cæſarum ſæuitia à ſtirpe propè exciſa, certo hiſtoriarum lumine caruerit. Verùm Cæſarinæ familiæ dignitatem facilè demonſtrat præ-

rogatiua insignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo tertio amplissimis codicillis confirmato, eius familiæ princeps inueterata consuetudine maximum vexillum gestat, cùm bello (si incidat) tum pace in spe-

ctaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam veteris disciplinæ Lupercalibus edi solent, vt armata iuuentus in equis simulachra præliorum repræsentet, & legiones per singulas tribus composito ordine decurrant. Fuit Iulianus honesta facie, statura insigni, ingenio excelso, eloquentia singulari, & moribus candidissimis, in gymnasiis accuratè versatus, ciuilis & diuini iuris scientissimus euaserat. Qua facultate ad parandam sibi senatoriam dignitatem opportunè gradum fecit. Nam ea tempestate eius scientiæ professores præcipuo erant in honore, propter grauissimas de Pontificia dignitate disceptationes, quum dira diuisione tres vno tempore summi pontifices fœdissimo exemplo Christianis præessent sacris. Fuerat adscriptus in numerum eorum iudicum, qui in consessu Pontificis de supplicibus libellis referunt, & sententiam dicunt. Quo in obeundo munere Iulianus longè omnium subtilissimè atque rectissimè referebat. His itaque

instru-

instructus literis à Martino lectus est in senatum, tanto omnium fauore, vt paulò post in Bohemiam legatus sit missus, ad sanandos eius gentis animos Husitana superstitione laborantes, obstinatissimeque etiam tum in insania peruicaces, quanquam nuper Hieronymus à Praga eius hæresis crimine damnatus Constantiæ, & combustus, in ipsorum contumeliam concidisset. Ea enim erat de Iuliani virtute constans opinio, vt vni illi ea prouincia demandanda censeretur. In omni siquidem senatorio munere apud eum vigebant dignitas sine fastu, doctrina sine ostentatione, sine fuco probitas, & studium sine factione. Qui mores non modò factiosa in vrbe, aulaque maximè superba, sed apud omnes, quibuscunque serio acturus congrederetur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione sua repperit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quàm vt à sententia susceptæ semel, quanquam nondum inueteratæ superstitionis discedere vellent; sic vt nequaquam adhortationibus sacrarum concionum, sed planè validis perdomandi armis essent; quod victis pariter atque victoribus maximè calamitosum foret. Aditis itaque Germanorum proceribus, & pertentatis eorum animis, quum arduum atque difficile, maximeque sumptuosum esse prospiceret conflare exercitum, qui ex diuersis auxilijs par esset bellicosæ munitæque syluis atque fluminibus genti subigendæ, Basileam se recipit, ad obeundum secundi muneris officium, scilicet vt indicto inchoatoque Concilio legatus præesset. Sancita enim lex fuerat Constantiæ, vt post quinquennium renouata sacrosancta Synodo, antistites, sacratique viri totius Europæ conuenirent, vt controuersiæ de Diuinis placitis morumque censura suprema disputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei suffectus ita probauerat, vt Iulianus continuato legationis honore, toti Basiliensi negocio præficeretur. Cœptum itaque excitatumque Concilium concursu sacerdotum eum habuit euentum, vt Eugenius ad id celebrandum vocaretur inuidia principum & quorundam antistitum, qui ei specie religionis parti Pontificatus felicitatem inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauissimæ res commodo Reipublicæ à pijs hominibus peragendæ; quòd Bohemorum insania magnis artificijs sananda videretur; quòd Turcæ Mysorum & Hungarorum fines vastarent; quodque explicanda essent veræ fidei dogmata, in quæ Reipublicæ Christianæ Episcopi sublata discordia consentirent. Quæ omnia vt ritè discuti, rectéque decerni possent, præsentis Pontificis personam efflagitare videbantur. In hac re deposcenda adeò multus fuit Iulianus, vt appareret, nimio pietatis studio aduersa & planè aliena Pontifici postulare. Ponebat enim decus suum quòd probitate Christiana niteretur, ante commodum salutémque Pontificis, qui in seuerissima Synodo dignitatis, & totius fortunæ suæ periculum esset aditurus. Extant duæ à Iuliano scriptæ epistolæ ad Pontificem, quibus eum graui cum obiurgatione reprehendit, quòd citatus laboranti Reipublicæ non subueniat, & contra iusiurandum indicto concilio non intersit; vsque adeò intemperanter, vt seni & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non defuturam scribat. Nec excusandus censeretur, si parum pia, parumque generosa tergiuersatione hominum probatis-

simorum opinionem falleret. In ea expostulatione Iulianus planè impudens & ambitiosus quibusdam videri poterat, nisi in eo mirum communis concordiæ studium, & cura religionis præclara extitisset. Cæterùm Eugenius vti aliàs profunda prudentia vetus senator, & Pontifex quanquam nouus, sui muneris & personæ nusquam oblitus, eam contumeliam lenissimè dissimulauit. Synodum enim tanquam immanem & multorum capitum belluam ad exitium maximorum pontificum cæca rabie concitatam esse disserebat; ratus, his adimi libertatem & vitam, qui in externis terris ei belluæ se committerent. Non reformidabat tamen Concilium, sed eius locum deuitabat, Balthasaris Cossæ exitum perhorrescens. Igitur Eugenius commonefacto Iuliano, vbi sensit insidias sibi parari, Concilij locum damnat, tanquam Hispanis, Gallis atque Italis antistitibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, solenneque Concilium in vrbe Ferraria futurum edicit, accersiturque è Constantinopoli Iohannes Græcorum Imperator, vt ex eius authoritate Græcæ gentis controuersiæ cum Latinis componantur. Nec multò pòst pecunia Pontificis conducta aliquot triremium classe Imperator cum lectissimis suæ gentis Episcopis atque proceribus emensus Hadriaticum Ferrariam aduehitur, comitante ipso Iuliano Cardinale legato. Is enim Basileæ malignitatem quorundam detestatus, qui non studio instaurandæ religionis, sed circumueniendi Pontificis inaudita libidine ducebantur, ad Eugenij voluntatem se contulerat. In Concilio namque Eugenio, quòd citatus non venisset, confestim exauthorato, creatus fuerat Pseudopontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filijs natu iam grandibus senex, Eremitarum more in abdita & nemorosa loca tædio publicarum rerum secesserat, Felixque appellatus, magna celebritate Basileæ fuerat coronatus. Sed aduentu Græcorum quum Synodus metu pestilentiæ è Ferraria Florentiam translata maximè floreret, actiones Basilienses magnoperè refrixerunt. Felix autem eam intempestiuæ dignitatis tulit sortem, vt exutus pontificatu Cardinalis à legitimo Pontifice crearetur, quòd seni venerando atque innocentissimo, honos purpuræ ad solatium relinquendus esse videbatur. In his grauissimi negocij disceptationibus Iulianus eximiam cum præclari studij & generosæ industriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum malè sanam de processione Spiritus sancti Græcorum opinionem Romano dogmati conciliasset. Interea compositis apud Florentiam Græcorum & Latinorum controuersiis, peractoque conuentu, Ladislaus Polonorum & Hungarorum rex, prosperè cum Turcis ad Hemum montem conflixit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verùm Ladislaus suarum & hostilium virium æquus æstimator, ab ea victoria prudenti consilio non iniquam pacem quæsiuit, concedente eam Amurathe, qui explicare se Hungarico bello, & aduersus Ciliciæ regem sibi ad iniuriam opportunum, maturè proficisci cupiebat. Ea pax Pontifici & Christianis principibus post insignis victoriæ prouentum nunciata, tanquam intempestiua, inutilis, atque indecora displicuit. Iampridem enim Christiani ferè omnes, collatis viribus, ingens bellum in Amurathem decreuerant, orante & vehementer expetente Græcorum Imperatore, vt sibi à ferocissima gente circumuen-

cumuen-

cumuien o opem ferre maturarent. Georgius quoque Castriotus, cui Scanderbego cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiusque præfectos magnis detrimentis affecerat, se cum validis copijs Regi Hungaro Thraciam inuadenti affuturum pollicebatur. Eo modo Rex iuuenis secundæ victoriæ spe incitatus, adhortatione principum pacem violat, bellumque suscipit, maiore quàm antea apparatu conatuque. In ea rerum occasione Eugenius Iulianum, quo nemo potior videbatur, legatum ad regem misit, qui eum eiusque gentes ad sacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitus aduersus imminentem violandæ pacis infamiam. Sed vnus religionis respectus verecundiam discutiebat, pronunciante legato, fidem infidelibus Mahometanis nequaquam esse seruandam; quando ipse eius conceptæ fallaciæ inane piaculum authoritate pontificia continuò esset deleturus. Iurarant pacem solenni cerimonia, hinc Ladislaus & illinc Sannoceus Amurathis legatus, ea stipulatione, vt vtriusque legis instrumenta proferrentur; hinc scilicet Euangeliorum liber consecratus; illinc Alcorani religiosum volumen, quo Mahometis dogmata continentur. Ladislaus per hunc modum à fide data (nequaquam regio more) discedens, inauspicatò motis signis ad Varnam Pontici littoris vrbem infesto exercitu penetrauit, vt in ora Christianam classem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes, Christianorum leuitatem atque perfidiam grauissimis verbis detestatus, è Cilicia rediens, magnis itineribus ad Hellespontum traductis copijs, septimis castris peruenit ad Varnam. Eius aduentus nostrorum opinione celerior regem inprimis & Iohannem Hunniadem Turcico assuetum bello vehementer perterruit. His autem animis vtrinque in aciem est descensum, vt primo congressu Amurathes de victoria desperasse tradatur; nisi noua & recentissima Turcarum ala nostris imperitè laxantibus aciem victoriæ occasionem ademisset. Ladislaus enim acerrimè pugnans, stratis nobilioris alæ equitibus ad Ianizaros prætorianos pedites penetrarat; sed sinu facto in medium receptus, suffraginibus equi succisis, Rex corruit atq; ita trucidatus est, Hunniade frustra interfecti cadauer è manibus hostium eripere conante. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ præfixum circumferentes, sublato clamore, nostrorum fugientium tergis institerunt. Hunniades intactus effugit. Iulianus verò legatus, qui prælata cruce hortabundus regia signa sequebatur, quum ad lacunam sitienti equo habenas laxasset, superuentu hostium, aut, vt plerique existimarunt, Hungarorum sæuitia trucidatus interijt, multa eum contumelia onerantibus Barbaris, quòd sacerdos contra ius Gentium fidem violandam abrupta pace fœdè censuisset. Vir certè tam tristi vitæ exitu indignus, nisi eo Fati genere aditum sibi ad cœlum perenni cum gloria muniuisset. Præclarum autem viuidæ gloriæ lumen, quod æternum luceret, hoc verè pio atque honestissimo vitæ exitu posteris suis reliquit. Nam post multos annos ab hac optimi senatoris memoria, qui pro salute Christianæ Reipublicæ se deuouisset, Alexander sextus Iulianum Cæsarinum huius nomen referentem, generosis ornatum moribus; & Leo decimus Alexandrum eruditi ingenij, virtute insignem, ad instau-

randam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (vt illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæsarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate sustinet, exscribendam tradidit. Vixit annos quadraginta sex. Obijt anno à partu Virginis quadragesimo quarto supra millesimum & quadringentesimum.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

Te decorant magni cognomina Cæsaris, vnde
Ducis auos, atauósque, & priscæ exordia gentis;
Quisque lacertosus vexilla patrúmque Quiritúmque
Extollit sinuosa auro, atque asperrima signis
Vestrorum decus heroum, columénque nepotum.
Te decorant ostro insignes duo lumina, patres
Conati euerso pariter succurrere seclo
Qui tecum æthereis potiuntur nectare mensis.
Te decorat tua te pietas immensa labantem
Quæ ruit (heu pietas miseranda) vt fulciat orbem.

Tamerlanes Scythar. Imp.

TAMERLANES Schytharum Imperator, qui propter inauditam animi feritatem atque sæuitiam portentosasque vires, orbis TERROR, & CLADES Orientis appellatus est; ex humili militiæ loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ virtutis opinionem, & denique ad summum imperium ascendit; insigni præsertim applaudentium militum studio, quum adulatione quadam Temir Cuthlus vocaretur, quæ vox Tartaricè fortunatum ferrum significat. Eum Samarcandæ vrbis, quæ est ad Iaxartem amnem Sogdianæ regioni finitimum, infimæ clasſis ciuem fuisse tradunt. Quam vrbem vsque ab Alexandri Magni temporibus Quinto Curtio notam videmus: testantúrque Persæ, homines historiæ non ignari, quibus cum nos collocuti sumus, Samarcandam à Tamerlane tanquam patriam suam totius subacti à se Orientis opibus & spolijs mirè auctam atque exornatam fuisse. Erat Tamerlanes ore truculento recedentibusque oculis semper minaci; corpore autem ingenti, validisque neruis adeò firmo lacertosoque, vt Scythici ingentis arcus chordam, quòd paucissimis præstare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro scopo sagittarijs in ludo propositum, emissæ harundinis spiculo perfoderet. Sed eum nonnulli authores altero crure debilitatum, ideoque deformiter incedentem scribunt. Cæterùm acclamatus imperator vna præsertim nominis authoritate, ex innumeris gentibus belli prædæque auidis, tot copias contraxit, vt proficiscentibus

tibus alimenta viris, & herbida paſcua iumentis deſutura crederentur. In eius exercitum coiuere Sogdiani, Aracoſij, Bactriani, Hircanique, qui hodie vno nomine à Barbaris Zagatai appellantur. Præterea Scytharum etiam

Hordæ, quæ à Iaxarte ad Volgam amnem, & vltra id flumen vſq; ad Moſcam ſedes habent. Hordas enim agmina Tartarorum vocant, quæ incertis ſemper ſedibus per immenſas ſolitudines vſque ad Imaum montem euagantur, Amaxobij ab antiquis vocati, quod in curribus centone protectis aduerſus frigora vitam degant. Harum Hordarum maximè potentes, & bellicoſæ Caſſania, Sciabania, Nogaiaque Moſcouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Cane Cathaino, qui in ora Oceani regioneque Sinarum potentiſsimus regnat, imperia accipiunt. Sublatis itaque ſignis Tamerlanes, eam multitudinem tranando Volgam traduxit, curſus rapiditate & multitudine aquarum poſt Nilum & Iſtrum fluuiorum ampliſsimũ. Sed is diductus in ſeptem cornua quibus in mare Caſpium turbidus & lenior erumpit, commodiorem tranſi-

tum præbet. Itaque humilioribus repertis vadis infra Cithracam celebre Emporium omnis multitudo tutißimè transuecta est. Fuere in ea tot gentium colluuie centum myriades peditum & equitum, ingensque maioris & minoris pecoris numerus, quòd partim ceruicibus tranantium equorum, partim subitarijs ratibus sustinente atque excipiente in medio profluentis amnis equitatu traductum est. Singuli porrò equites peditem in equi clunes sublatum transportarunt. A Volga demum qui Rha antiquitus appellatus est, Tamerlanes per Hiberorum, Albanorumque nemorosas conualles, ad Derbenthi oppidi angustias peruenit, quæ ferreis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcluduntur. Nec satis constat an metu tanti hostis præsidiarij Persæ loci custodiam deseruerint; an vi depulsi fuga salutem quæsierint. Tum verò effusa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodem itinere quo Hyelon & Absaga Christianis de Hierosolymitano regno cum Ægyptijs certantibus centum fermè annis ante aduentum Tamerlanis in Syriam penetrarunt, incertum socij an hostes forent, quum religiones Idolatrarum sequuti, neque harum neque illarum partium viderentur. Verùm illi frustrà muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorum sacris ad Mahometis superstitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ vrbibus captis, & Sulthania Persarum olim regia, direpta atque incensa, dextrorsum iter flexit, Eufrateque ad Arsengam superato, in Cappadociam sese effudit; quo Baiazetem Turcarum regem soluta obsidione Bizantij magnis instructum copijs, vt fines tueretur, aduentare didicerat. Peruenere itaque duo maximi orbis imperatores duobus longè maximis subnixi exercitibus ad Stellam montem, memorabili Pompeij Magni victoria & Mythridatis calamitate celebratum. Huic ab Antitauri radicibus exporrecto vasta planities subiacet, campis vndique ad conserendas manus latè patentibus, qui hodie Turcarum lingua Cassouas, id est campi Anserum appellantur, quòd id volucrum genus statis anni temporibus eò conueniat, vt in Europam agminibus atque imperio ducum prouolet. Congressuris itaque summis ducibus & in vnius prosperæ vel aduersæ pugnæ euentum, de vita atque Asiæ imperio certaturis, suæ artes vtrique non defuerunt. Tamerlanes enim peculiaribus gentis suæ confisus armis edixit, vt vnis sagittis ineundum prælium, idque indefessè instaurandum, & denique conficiendum esse existimarent. Se enim daturum operam, vt ab aurora ad occasum Solis strenuè rem gerentibus sagittæ non deficerent. Instituerat siquidem plures camelos qui per agmina circumducti sagittarum fasces, pediti atque equiti suppeditarent. Ex aduerso Baiazetes Scythicæ non imperitus pugnæ, quod vnum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronunciari iusserat, vt equites elatis supra capita scutis, primum sagittarum imbrem constanter exciperent, inclinatisque repentè hastis, in hostes procurrerent; quòd fœda inermisque hostium multitudo, hastarum cuspidibus transfodi, & gladijs concidi facilè posse videretur. Imperata igitur fecère fortißimæ Turcarum alæ, contemptisque intrepidè sagittis, ingenti procursu grauique impetu in confertos irruere, tanta vi, vt magna loricis & galeis carentium strage edita, vix hosti ad expediendos abiectis arcubus acinaces spatium relin-

relinquerent. Sed tanta erat sagittariorum circumfusa vndique multitudo, vt posteriora Turcarum agmina, densissima atque perpetua cadentium sagittarum grandine sternerentur. Tartari enim more suo in cœlum sagittas emittunt, vt grauiore casu decidentes, ceruices equorum & terga perfodiant. Neque enim oblongæ & inflexæ Europeorum peltæ, neque rotundi Asiaticorum clypei, infixas perforantesque sagittas sustinebant. Nusquam ab vlla annalium memoria, numerosiores copiæ, tumultuosius & acrius vel efferatis in mutuum cruorem animis, obstinatius inter se manus contulerunt; reciprocante siquidem magno æstu vrgentium propellentiumque agminum victoria incerta per multas horas instar pelagi aduersis agitati ventis modo hac, modo illac iactata est. Sed ea demum inclinante Sole quanquam multo parta cruore penes Tartaros stetit. Baiazetes equo pluribus sagittis confixo, cadenteque quum strata suorum vexilla conspexisset, captus est, seruatusque ad ludibrium satietatemque alienæ superbiæ, immani scilicet Tamerlanis animo nullis in miserum, & tanti modò nominis regem accumulatis contumeliis vnquam exaturato. Victori namque victus, vt gradum faceret ascendenti equum, dorsum præbere cogebatur: Exemplo vti credi par est, Saporis Parthorum regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiusmodi iniuriis insolenter oneratum ad mortem adegit. Sed eadem fati vis nequaquam maturè Baiazetem suis ærumnis eripuit, quum prius in cauea ferrea per Asiam circumductus diu fortunæ suæ miserabile spectaculum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroque Tamerlanis ingenio, singulare iustæ seueritatis exemplum prodiit. Quum enim homo Ligur gemmarum insignis mango, ob idque Tamerlani qui magnopere gemmis oblectabatur, familiaris, inducto sermone de Baiazetis miseria, illum humanitatis atq; clementię blandè admonuisset, & vt meminisse vellet Baiazetem inter Mahometanos reges victoriis & opibus fuisse clarissimum. Tamerlanes obducta fronte, contortisque in illum oculis, verbum redargutus respondit: se non regem nobilitate atque potentia superbum; sed hominem improbum, impieque nefarium digna pœna plectere, qui maiorem natu fratrem inhumaniter occidisset. Cæterùm Tamerlanes ea victor acie qua supra centum & quadraginta millia hominum cæsa feruntur: spolia legit, exercituique æquissimè distribuit. Victores porrò largiter ac opiparè per triduum epulati sunt: nam equi propè innumerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerunt, vt quum vsui esse non possent, passim ad instruenda conuiuia mactarentur. Tartaris enim mos est equina carne populariter vesci, & quum cætera alimenta defecerint, incisa sub aure equorum vena, epotoque inde sanguine inediam tolerare. Transgressus autem Taurum montem Tamerlanes, in Mesopotamiam irrupit, tanto armorum strepitu terroreq; hominum, vt passim omnibus vrbibus reciperetur: tendi enim pretorium sibi iubebat primo die in quo conspectum vrbium se dabat, colore candido, vt intelligerent homines clementiam & salutem se statim dedentibus sincera fide promitti. Secundo die rubro tentorio vtebatur, quo denunciabat in cunctabundos gladium esse districturum. Tertio porrò die atri coloris papilione extenso, indicabat se cuncta ferro & flamma absumpturum.

Enimuerò truculenta voce profitebatur, ſe Dei maximi iram eſſe, quæ deprauati ſeculi mortales vlciſceretur. Nulla fuit nec in Meſopotamia, nec in Comagena, nec demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit. Nam ſuperato Eufrate vſque ad maris Syriaci oram ſigna promouerat. Hæſit tantummodò aliquandiu ad Damaſcum, in expugnanda arce, quum ea in noſtrum morem à Florentino architecto munitiſsimè ædificata, tanti victoris impetum retardaret. Sed cæſa in Libano monte materia, arcem erecta munitione circumuallauit; ea altitudine, vt Scythæ ſagittarij mœnium coronam ſuperantes ad vnum cuſtodes omnes interfecerint. Exinde quum Sulthani Memphitici copias per Duces non longè à Peluſio profligaſſet, Ægypti regnum & Memphis immenſæ vrbis opes inſatiabili animo meditantem, vna ſitis auertit, quæ per arenoſas ſolitudines aquæ indigas, timebatur. Itaque victorijs ſuis modum imponens, quum & exercitum eius atrox peſtilentia popularetur: ſpolijs onuſtus Samarcandam redijt, vbi fato functus eſt, anno à partu Virginis quadringenteſimo ſecundo ſupra milleſimum. Anteceſsit autem eius mortem ingens & luridus Cometes, quo portendi mors tanti regis viſa eſt, quanquam & Ioannem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentiſsimum principem, eodem defunctum anno, reſpexiſſe multi crediderunt. Fatali quoque ſorte eueniſſe conſtat, vt vtriuſque principis bini hæredes filij parem fortunam tulerint, quum vtriuſque proles, à paterna virtute ſic degenerarit, vt imperium tueri nequierit, breuique curriculo duo maxima imperia, ſi modò conferenda ſunt, collapſa defecerint.

FAERNI.

Ille nouus Xerxes, Orientis victor, & ingens
Quacunque permearet, horror gentium,
Compleuit totos Scythico qui milite campos,
Hoc ſe ferebat ore trux Tamerlanes:
Cuius in aduentum tutæ altis mœnibus vrbes
Ipſumque terræ contremiſcebat ſolum;
Ipſi adeò montes, ipſæ per deuia valles
Vim Barbarorum non ferebant agminum.
Quare ab Caucaſeis Aſiam conuallibus omnem
Ad vſque Nili flumina armis ſubdidit;
Euphratem & Tigrim, & rapidum tranauit Orontem
Vi, vaſtitate, cæde, cuncta proterens;
Vtque olim fœda cum tempeſtate coorta
Erumpit atra nube fulmen igneum:
Obuia quæque cadens perrumpit, & alta ſonanti
Templa atque ſolidas ſtrage turres diſijcit.
Subſidit vaſto tellus labefacta fragori,
Humiliſque mentes ſternit humanas pauor:
Haud ſecus ille viam ferro molitus, & igni,
Euertit arces, oppida æquauit ſolo.

Regem

Regem Asiæ horribili captum impete Baiazetem
Caueáque clausum ferrea circumtulit.
Hæc agitantem illum, & spirantem immania iussa
Quæ cunctus vndique orbis expauesceret,
Exiguo cæcæ domitum molimine febris,
Fatalis vno soluit hora triduo.
Déque tot insanis opibus, de tot modo regnis
Reliqua vna paruo gleba texit puluere.

Baiazetes I. Turcarum rex.

BAIAZETES eius nominis primus Othomannorum principum ordine quartus, hoc austeri oris Scythico rictu, hirtísque cirris discriminata prolixè barba terribilis, à singulari celeritate repentinoque & vehementi bellicarum actionum impetu HILDRIM est appellatus, quę vox apud Tartaros cum tonitru terrificum fulmen significat. Ne quis autem miretur, vnde ad nos antiquorum præsertim Turcarum regum veræ imagines peruenerint, operæprecium erit enarrare, quo pacto curiositati nostræ fortuna arriserit. Hariadenus Barbarussa Othomannicæ classis præfectus, quum ardente bello inter Carolum Cæsarem & Franciscum regem in auxilium à Gallis euocatus Masiliam peruenisset, amicitiam iniit cum Virginio Vrsino Anguillariæ Comite, Gallicarum aliquot triremium præfecto, certatumq; est inter eos magnis muneribus, ea tamen conditione, vt aliquanto preciosiora Barbarus acciperet dona quàm rependeret. Nam illum Virginius Romana liberalitate nostrarum rerum copiam auidè expetentem, cælato argento & multa serica veste donauit, ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobilissimi operis, & Persico acinace gemmata vagina insigni, qui Hismaelis Sophi fuisse dicebatur, atq; item talari toga auro & purpura intertexta, addens arculam ex ebeno & ebore fabrefactam, in qua vndecim Othomannorum regum vera simulachra, pro captu barbarorum artificum preciosis coloribus in leuigatæ chartę tabellis depicta visebantur; quæ Virginius elegantiæ studiosus omni alio munere pluris ęstimauit. Neq; Barbarussa commentitijs imaginibus Virginium decepisse existimandus est; nam quum inferiorum Othomannorum tabellæ pictæ & numismata ærea, quæ apud nos visuntur, cum illis mirè conueniant, superiorum etiam regum veras esse formas censendum est. Has omnes Virginius magnis exoratus precibus Alexandro Farnesio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium virorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantiq; imperij fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quob Othomanzicum hodie vocatur, Othomannus est appellatus, quod nomen postea in familiam transijsse perspicimus. Tanta autem virtute atque fortuna Othomannus fuit, vt inter nobiliores Scythici sanguinis familias, vetustatis dignitate sibi pares, ma-

ximè illuſtris emineret, ſummumque ei decus Eureneſij, Thuracambi, Michalogli, atque Malcoccij æquis animis concederent. Pugnaci ſiquidem ingenio atque imperij auido finitimos, vel etiam ſuæ gentis feliciter ad-

ortus, clariſsimas Aſiæ vrbes Sebaſtam, Synopen & Ancyram audaci conſilio & inuictis armis ditioni ſuæ adiecerat. Imaginem eius quæ maximè ardentes oculos repræſentat, habitu acinacem diſtringentis expreſſerunt, quod intelligi volebant Othomanorum imperium armis quæſitum, armis defendi proferrique debere. Proinde vetus atque perpetuum Turcarum inſtitutum eſt, vt intranti templum ſupplicandi cauſa imperatori Taliſmanus æditu us ſacerdos occurrat, claraque voce pronunciet, vt meminiſſe velit imperium quod iuſtitia & virtute bellica partum ſit, non alijs quàm hiſdem artibus conſeruari propagarique oportere. Conſtat autem Othomannicæ domus imperium cepiſſe anno à partu Virginis treceteſimo ſupra milleſimum, quanquam quingentis ante annis Turcas ex Scythia profectos in Aſia ſedes occupaſſe compertum eſt: qui tamen regem, aut ſummum imperatorem initiò non habuerunt, vtpote qui diuiſi per Tetrarchas

&

& regulos cum imbellibus Asiæ populis Constantipolitanisque Cæsaribus suo arbitrio bella gerere consuessent, quamuis eos aliquando in vnum consentire coegerit communis metus à Gothifredo Bolionio vniuersæ Asię illatus. Tum enim coactis viribus, & Solymano tumultuario duce creato, ad Nicæam cum eo collatis signis haud prospere conflixerunt. Cæterum Othomannus quum viginti octo annis regnasset, fato functus est, Orcane filio imperij hærede relicto. Hic magnitudine animi, vi corporis, & cupiditate proferendæ ditionis patrem æquauit: bellicis autem æquè bonis & malis artibus, vir dolosus & solers, profusaque in primis & perenni erga milites liberalitate superauit. Per hunc modum veterano instructus exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimonium eius filia iniuisset, Michaeli Paleologo Constantinopolitano imperatori graue bellum intulit; adortusque demum Prusiam Bythiniæ caput, eam vrbem obsidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu ea victoria lætatus est: nam in ea oppugnatione sagitta ictus, quum spiculum humeri ossibus infixum sine vitæ discrimine reuelli nequiuisset, obducta plaga, febrem & saniem mortiferam aliquot post menses accersiuit, anno eius imperij vigesimo secundo. Orcani successit Amurathes filius, vir nequaquam maiorum exemplo manu promptus, sed bello & pace simulator egregius, quippe qui astu & vigilantia singulari, occasiones proferendi imperij opportunissimè captaret, nusquam firma fide aut incolumi iureiurando: pacem tamen cum Paleologo religiosè tuebatur. Magno autem Amurhatis commodo bellum intestinum inter Græcos sub id tempus exarsit. Nam Græci proceres ab imperatore rebellarant, subnixi societate Marci Craiouicij Bulgarorum principis. Itaque enata est occasio Græciæ & penè toti Europæ exitialis, qua Paleologus viribus impar subigendis rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis postulare coactus est. Dedit hoc amicitiæ liberaliter, & astutè vicinus Amurathes, traiecereque in Greciam duodecim millia delectorum Turcarum, quibus maturè Græcorum & Bulgarorum audaciam Paleologus repressit. Eo euentu vt confecto bello remissis septem millibus Turcarum in Asiam, reliquos præsidij sui causa, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facilè impetrarit. Nec multo post Amurathes non obscurè à suis inuitatus, qui vbertatem Thraciæ & Græciæ agrorum extollebant, tanquam socius vel inuiti Cæsaris, cum sexaginta millibus Turcarum per Hellespontum in Græciam traiecit, simulatione persequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea defecissent. Præstitere officium in traiectu duæ Ligurum onerariæ naues, quæ eius portorij pretium insigni auaritiæ Christianæ probro, aureum nummum in singula militum capita tulerunt. His copijs Callipolim expugnauit, peruagatusque latè Græciam & Thraciam, vel gemente imperatore. Philippopolim, & quæ est supra Hebrum Hadrianopolim occupauit; consternatosque ad arma, resistereque demum æquo campo ausos Lazarum Seruiæ Despothum, & Marcum Craiouicium acie superauit. Lazarus eo prælio captus in carcere mori coactus est, cuius indignam necem seruus natione Triballus, eius olim cliens vindicare constituit, certissimæque morti se deuouens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnas-

ſet annis viginti tribus. Hoc Amurathe genitus eſt Baiazetes, de quo ſcribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium eſt auſpicatus, Dijs non obſcurè id execrabile ſcelus damnantibus, cuius poſtea præclarus vindex Scytha Tamerlanes extiterit. Itaque Baiazetes æmuli fratris ſolutus metu, in vrbe Hadrianopoli imperij ſedem fixit, quod ad proferendas vires Aſiatica Pruſsia opportunior cenſeretur, infenſo ſcilicet animo atque arma expedienti in Triballos & Myſorum gentes, quæ rectà ſecundum Iſtrum ad mare Ponticum extenduntur. Propterea Marcus ſummo diſcrimini obuiam armis eundum ratus, quum in aciem deſcendiſſet, cum vniuerſa Bulgarorum & Myſorum nobilitate trucidatus, imperium cum vita amiſit. Ab ea victoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Boſna eſt, & interiorem Macedoniæ atque Epiri partem, quam Albaniam dicunt, adeò infeſta populatione inuaſit, vt nemine reſiſtere auſo, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciam adduceret. Nec multò pòſt euaſtata Theſſalia, Thraciaque vſq; ad Boſphorum, & deletis Bizantiorum ſuburbanis delitijs, Bizantio caſtra admouit, tanto Græcorum metu, vt Ioannes Imperator diffiſus viribus ſuis, ad imploranda auxilia in Galliam vſq; nauigare cogeretur. Agnouit periculum iuſtáſque preces rex Carolus, vti maximè pium & Chriſtianorum opulentiſsimum regem decebat, & Ioannem fratris filium, qui poſtea Burgundiæ principatum adeptus eſt, cum nobiliſsimo equitatu in Pannoniam miſit, vt Sigiſmundo Bohemię atque Hungariæ regi, in communes hoſtes arma paranti iungeretur. Hic eſt ille Sigiſmundus, Henrico Cæſare proauo, qui ad Bonconuentum in Etruria obijt, & Ioanne Bohemiæ rege auo, qui in Gallia eo prælio cecidit, quo Ioannes Galliæ rex à Britannis captus eſt: patre verò Carolo quarto Cæſare inclytus. Is tum validas copias ex regnis ſuis finitimiſque Germanis coegerat; atque ita ſuſcepto itinere ad Nicopolim Myſiæ vrbem penetratum eſt. Sed ea vrbs improſperè tentata, Baiazeti ſpatium dedit ad cogendas copias, qui ſua vſus celeritate, cum ſexaginta millibus equitum ad tertium calendas Octobres noſtris in conſpectum ſe dedit. Pugnatum eſt ſumma noſtrorum temeritate, Gallorumque præſertim, qui primi agminis decus depoſcebant. Neque enim retineri potuerunt, quin vel inuitis ducibus & fruſtra retentantibus in primos hoſtium antecurſores impetum facerent, antequam peditum Germanorum phalanges, & Hungari Bohemique equites appropinquarent: Frementes enim dicebant à Sigiſmundo exploratæ victoriæ gloriam ſibi inuideri. Eo modo Baiazetes temerè effuſos, nec confertos ſeruantes ordines, lunata acie circumuenit, atque omnes in medio Gallos trucidauit. Quorum infelici exitu, noſtri repentè territi in fugam ſe dederunt: tanta trepidatione, vt Sigiſmundus ægrè è manibus hoſtium elaberetur: Ioannes autem cum paucis ducibus pretioſo cultu conſpicuis in poteſtatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & ſalutem ſuppliciter deprecanti reſpondit, ſe vitam, vel mortem merenti conceſſurum, ob id quod iuuenis & regio ſanguine editus eſſet; in conſpectuque eius captiuos omnes præter quinque proceres, quos ad ſolatium carceris comites dabat, ad vnum trucidari iuſsit. Horum nomina à nobis memoriæ tradita ſunt, in eo libello, quo Italica lingua ad Carolum Quintum

tum Othomannorum origines & res gestas perscripsimus. Hac nostrorum clade, suaque insigni victoria elatior factus Baiazetes, nihil sibi moræ attulit, quin ad oppugnandum Bizantium conuolaret, defatigatisque iam & attritis Græcorum viribus, eò deuentum erat, vt ferocissimo hosti resisti non posset, nisi Tamerlanes Scytharum imperator centum miriades equitum & peditum trahens in Asiam torrentis more sese effudisset. Is hostis vel inuitum Baiazetem interpellata victoria in Asiam auocauit; ausumque collatis signis acie congredi, toto penè eius exercitu cæso, ad Stellam montem viuum cepit; ea feritate, vt eius procumbentis tergo, quum equum inscenderet ad ludibrium vteretur; ferreaque demum cauea curruli in morem feræ bestiæ, vsque ad vitæ miseriarumque exitum circumtulerit.

AVGVSTI Cocceiani.

Tune credideris fortè, nefas, hic tibi maximi
Spectari superum fulmineam regis imaginem
Quod depicta Iouis tela vides, egregia manu
Præclari artificis, quod tabula conspicis in breui
Magnum terrifico orbem tonitru, atque æthera concuti;
Nuncque atris Acherontis tenebris omnia contegi,
Nunc tingi liquidis sulphurei fulguris ignibus.
Non non ad Semelen auricomam Iupiter amplius
Fraudes coniugio commeditans ventitat improbus.
Nec tu Thessalicum fortè putes cernere Apollinem
Arcus lætiferos quod videas, & quod harundines
Conspectes celebres, tela Dei insignia Delphici.
Hic mortalis erat, non Deus, hic Barbarus, impius.
Germani trepido sparsit atrox sanguine limina
Ne Europæ atque Asiæ regna sibi præriperet ferox;
Hic ceu flamma rapax lauricomos per tumulos furit
Quum latè Boreas præcipitat flamina Thracius.
Sic flagrans rapidos in miseros Danubij Incolas
Ignes, sic celeres intulit in Pannonias faces,
Inuoluitque furens excidio robora Belgica,
Vnde illi meritò nomina sunt indita FVLGVRIS:
Sed non longa manet pœna tuam iusta superbiam,
Maior namque tuis è Scythia nascitur ignibus
Torrens, horribili diluuie qui rabiem tibi
Restinguat, furiásque impediat fortior asperas:
Ecce ecce ab Tanai gens properat sæua Tamerlanis
Infandi auspicijs, lataque iam regna Bithyniæ
Peruadunt, acies iam Scythicæ prælia conserunt
Tecum, iam caueas, aurea iam vincula comparant,
Inclusumque Asiæ te rapiunt cuncta per oppida.
Nunc ite, atque animos Imperijs tollite principes,
Fortunæ, immemores quàm rota sit prona, volubilis.

Celebinus Turcarum Imp.

CELEBINVS quem alij Cyrum; nonnulli, Turcæque præsertim Mahometem à lustrico die appellatum tradunt. id nomen ideò tulisse videtur, quòd impuberes regum procerumque filios Turcæ Celebinos vocant. Is Othomannorum principum, vt ex hac eius imagine gladium vibrantis cernitur, formosissimus idem fuit atq; fortissimus; decore siquidem frontis honos, & candidi oris modicè diffusus pallor, constantésq; sine tristitia oculi, compositi animi indices, quum imperium adijt, pubescentem mirè commendabant; in tanto præsertim publicæ cladis luctu, paternæque miseriæ dolore, in quo animum non demisisse maxima laus videri potuit. Constat Baiazetem duos quos habebat filios Mustapham & Celebinum in Asiam ductos, secum in castris habuisse, singulari tamen pruden-

tia

tia quum pugnæ tempus immineret, paululum eos ab eo periculo summo-
uisse, ne cum tota prole incertæ fortunæ aleam subiret. Sed iuuenes ex lu-
gubri prælio intenta fuga ad mare descendentes, vt in Thraciam ad Bospho
rum transirent, Bizantiorum mioparones interceperunt: ea quidem sorte,
vt Mustaphas à Paleologo Cæsare vsque ad mortem in carcere sit asserua-
tus. Celebinus autem struente ei imperium fortuna, aut suo vsus astu, aut
certè (vt credi par est) nautarum Græcorum auaritia adiutus, feliciter est
elapsus. Hunc Hadrianopolim obliquis itineribus venientem, præfectus
cum veteranorum manu à Baiazete Thraciæ præsidio relictus, militesque
omnes, tanquam postliminio redditum, lætis pro præsenti fortuna animis
exceperunt. Iam enim quo euentu ad Stellam montem dimicatum esset ex
fuga elapsis didicerant. Turcæ siquidem qui Scytharum manus effugerant
cateruatim ad Propontidem, Hellespontumque præcipiti fuga fereban-
tur. Nam ibi propter Castella ad Abydum & Sestum vtrique littori im-
posita Turcicæ ditionis, despectis naualibus Græcorum custodijs, tutissi-
mus erat traiectus. Conuenerant plures veterani ex præsidijs deducti, & ita
frequentes iam ex Asia redierant, vt Celebinus iusto confirmatus exercitu,
Græcorum copias tumultuario progressu sibi imminentes facilè repelle-
ret, & veteres fines fortiter tueretur: quanquam enim rex nouus & iuuenis
ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea
militum importunè exutus, vigilantis tamen & imperterriti nomen tue-
batur. Quòd si Paleologo terra marique certa præsidia & parandi exer-
citus expeditæ facultates suppetissent, Christianique reges occasionem cœ-
lo propè demissam agnouissent, quam victoria Scytharum aperuerat, pro-
fectò non in Europa modò, sed in Asia Othomannicum nomen, vndique
pulsum atque deletum foret. Itaque Celebinus beneficio Tamerlanis & Pa
leologi qui patre fratreque sublatis, integra atque legitima iura parando
imperio sibi pepererant, nostrorum ignauia confirmatus, Bulgaros, Tribal
los, & Macedonas diu afflixit, vsque ad Sigismundi Cæsaris aduentum. Is
enim propter eximiam pietatem generosique animi laudem, Augusti no-
men meritus valida potius quàm felicia arma in Turcas iterum suscepit,
excitauitque Hungaros & Boiemos, vt studio tuendæ & propagandæ re-
ligionis aduersus Barbaros, tam pia quàm necessaria arma induerent. Agi-
tabat enim animo, inuictos maiorum suorum spiritus gerens, quo pacto
cladem ad Nicopolim acceptam vlcisceretur. Nam Celebinus iuuenis fra-
ctas à Tartaris copias trahens, reputatione Baiazetis acerrimi & antea in-
uicti ducis omnino contemnendus esse videbatur. Sed eadem fortuna quæ
strenuè audentem Sigismundum tredecim ante annos ad Nicopolim elu-
serat, pari libidine ad Columbatium infesta persequebatur. Id est oppi-
dum Seruianorum Triballis finitimum, iuxta Samandriam, non longè à
Danubio positum. Eò paribus animis & viribus instructi Celebinus &
Sigismundus peruenerant. Christiana acies equitatu impar, sed peditatu
in media acie constituto superior, iniquissima ratione cum Barbaris con-
currit. Equestris enim fermè totus hostium exercitus latè cornua extendit,
adortusque equites Hungaros & Bohemos qui in cornibus erant, cruen-
ta edita pugna, loco depulit, breuique circumuentum vniuersum pedita-

tum sagittis confixit. Neque enim pedites magna parte corporis inermes sagittarum multitudinem sustinere poterant, quum ordines dissoluerent, & cominus congredi properantes ab hastatis demum, gladijs & clauis ferreis rem gerentibus, vndique sternerentur. Sigismundus qui in ea exercitus perturbatione præstantis & strenui ducis, acerrimique bellatoris officio nullo in loco defuerat, desperata victoria, non minore periculo quàm ad Nicopolim insequentium Barbarorum manus effugit. Cæterùm Celebinus ab ea victoria quum paucissimis annis imperasset, morbo absumptus, Amurathi filio imperium reliquit, quum Christianis sacris Alexander quintus præesset.

FRANCISCI MANFREDI Cremonensis.

Macte animo puer, & magna puerilibus annis
Virtute exuperans, fractisque audentior armis
Qui medias inter classes, tela inter & hostes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem; & patriam subitò (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rursum palantia cogis
Agmina, confirmásque animos, reficisque labantis
Imperij vires, sceptróque potiris adempto.
Quin & quantum armis posses, quo turbine telum
Conijceres Celebine, & stricto comminus ense
Hostiles rueres turmas, densasque phalanges
Teutonicæ norunt gentes, nouere feroces
Sauromatæ, norunt infracta binominis Istri
Cornua, Treijcijque duces, & pallida nouit
Græcia, desertique agri, populatáque rura.
At tibi purpureæ primæuo flore iuuentæ
Inuidit fortuna, & ineluctabile fatum:
Dúmque animo maiora agitas, nec sufficit amplum
Imperium patris, & totum spe concipis orbem
Stamina disrumpunt Parcæ, victúsque superba
Tandem morte cadis, lucósque inuisis Auerni.

IOAN.

Ioan. Aucuthus Britannus.

IOANNIS Aucuthi ex vltima Britannia inclyti bello ducis, vera effigies, in templo maximo Florentiæ colossea magnitudine spectatur, quum propter insigne meritum à grauissimo senatu equestris statuæ, & tumuli honorem ad eximiæ fidei bellicæque virtutis testimonium honestatus fuisset. Is Anglico sanguine progenitus fuit, ex stirpe Frisiorum Germanorum, qui in Insulam transgressi, pulsis veteribus indigenis, sedes beatiores, & denique regnum & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus bello Belgico, æquè apud Gallos hostes, ac suos virtutis nomine clarus, cùm Lionetto Clarentiæ regulo, qui Odoardi regis filius à Galeacio secundo Vicecomite in generum ascitus fuerat. Sed his nuptijs incredibili conuiuiorum sumptu atque apparatu ludorum Mediolani celebratis, conceptus est Lionetto morbus ex

mutatione cœli, luxuque epularum, & nouæ nuptæ complexibus, qui non multò pòst ad Albam Pompeiam initæ affinitati & vitæ finem attulit. Barnabas nouæ nuptæ patruus, qui tum graue bellum in agro Mantuano gerebat, facilè à Lionetto impetrauit, vt Aucuthus Britannorum dux atque eius comitatus princeps, in castra auxilij nomine duceretur. Barnabas enim vir pugnacissimus Anglicæ disciplinæ atque virtutis, periculum facere cupiebat. Pluribus itaque tumultuarijs prælijs Aucutho summa vi summaque prudentia, occasiones parandæ victoriæ feliciter excipiente, & Anglis egregiè sagittis rem gerentibus, eò admirationis Barnabas est adductus, vt probaret gentis disciplinam, & Aucuthi vim ac ingenium magnoperè suspiceret, nec multò pòst crescente mutuis officijs beniuolentia, Aucuthus in generum ascisceretur. Collocata enim est ei in matrimonium filia, quam ex Porra nobili concubina susceperat. Ea affinitas virtutis nomine parta Aucutho stipendia auxit, & famam Anglicæ virtutis per Italiam extendit, quòd bellicosissimus princeps tale de externi viri virtute non temerè iudicium fecisset, proptereaque à principibus liberisque ciuitatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempestate externis copijs & ducibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autem certis offensionibus, vt Angli, qui erant apud Albam mortuo Lionetto relicti oblitique eius affinitatis, ab amicitia Galeacij & Barnabæ repentè discederent, hostibúsque eorum iungerentur. Qua voluntatum commutatione multa Cisalpinæ Galliæ oppida, crudeli Anglorum rabie vastata sunt. Exinde Aucuthus copijs & stipendijs auctus, nouas spes, aliamque fortunam sibi quærendam existimauit: Gregorio namque Pontifici operam nauauit, receptisque singulari cum laude togatæ Galliæ vrbibus, quæ defecerant, quinque oppidorum ditionem virtutis ergò promeruit. A' Pontifice demum ad Florentinos vberiora stipendia pollicentes, & ab his non multò pòst ad Pisanos, atque inde rursus ad Florentinos transgressus est; eo crescentis laudis, accumulatique honoris successu, vt facilè nemo Aucutho dux melior putaretur. Longo enim bellorum vsu peritus, graui simul ac expedito ingenio occasiones præsentire, terminare consilia, atque arma celeriter expedire didicerat: idem quum oporteret acerrimus bellator, & cunctator egregius. Idcirco ab eius schola tanquam ab exacto militiæ magistro multi qui postea inclaruère, summi duces prodierunt, quum ea quæ ille prosperè gessisset apud hostes & socios pro documentis & disciplinæ præceptis haberentur. In his fuère Albericus Balbianus, Sfortia, Braccius, Carolus Malatesta, Paulus Vrsinus, & qui ab hoc interfectus est, Mostarda. Sed super innumerabiles pugnas feliciter depugnatas incomparabile decus tulit, quum profligatis ad Alexandriam Gallis, signa Florentinorum ad Abduam vsque promouisset, vt descendentibus Gallis ad Mediolanum iungeretur. Ab aduerso enim Gallorum exitu deiectus consilio, vsque adeò constanti imperterritoq; animo se recepit, vt nequicquam incumbentibus Iohannis Galeacij victricibus copijs, Ollium, Mincium, Athesim, vado traijceret, disruptisque ab hoste fluminum aggeribus, per continentes paludes incolumis in Patauinum agrum se reciperet, quum duces omnes à nemine præterquam ab Aucutho superari locorum iniquitates, & validissimorum hostium

hostium interdiu noctuque acriter incumbentium impetus sustineri posse faterentur. Obijt Florentiæ planè senex, funeratusque est splendidissimè in templo maximo, anno Christianæ salutis M CCC LXXXXIII.

IVLII Feroldi.

Aucuthe Anglorum decus, & decus addite genti
Italicæ, Italico præsidiúmque solo.
Vt tumuli quondam Florentia, sic simulacri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Albericus Balbianus.

LBERICVS Balbianus exiguo eius nominis, togatæ Galliæ oppido ortus, inter Italicos duces primum illustris famæ locum obtinuit, Aucutho scientiæ militaris existimatione planè par, sed honoribus & genere copiarum multo superior. Nam magister equitum proprio cognomento appellatus est, qui supremus militiæ honos apud Neapolitanos reges, Comesstabilis nuncupatur. Sub signis autem quatuor millia cataphractorum, & totidem leuis armaturæ equitum voluntarij nominis habuisse traditur, quibus externarum gentium vaga arma, ea tempestate per Italiam ad omnem prædandi licentiam circumferentium, frenauit, non vnoque in loco feliciter profligauit, vsque adeò egregiè, vt pristinum Italicæ dignitatis decus, quòd corrupta sensim disciplina perierat, insigni cum laude restitueret. Nam fortissimus & generosissimus quisque spe laudis ad eius signa coibat; atque ita effecto ingenti veteranorum equitum agmine, cui diui Georgij nomen & tesseram dederat, cuncta obuia sternebantur. Is tum in eum quem hodie magna ex parte intermissum videmus, armaturæ morem equites instruxerat, adinuenta atque addita cassidi buccula, quæ est ad prospectum subductilis, & transuersam tantum rimam quum deducitur, ad oculorum vsum relinquit: Cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quod loriculam à casside dependentem, nequaquam satis gulam tueri aduersus validos mucrones existimaret. Bardis quoque maioribus recocto corio inauratis & pictis, equos vndique vsque ad genua protexit, & capita frontalibus ferreis stylo prominente armauit, quo incitatis equis hostis in congressu feriretur. Sed hodie hæc maximè decora, tutaque Bardarum tegumenta tanquam nihil profutura aduersus sclopettorum glandes, Italus pariter & Gallus abiecit. Quum per multos annos Ioanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ præfectus, aut summus Imperator operam nauasset, ab eo discedens aduersus Ladislaum regem in Apuliam descendit, Ludouici Andegauensis auspicia secutus. Quo bello insidijs circumuentus in potestatem hostium deuenit, qui eum durissimo peruigilio diu torserunt. Sed non multò post liberali beneficio Iohannis Galeacij redemptus est: Nam gratissimus princeps Albe-

rici ductu Bononiensium & Florentinorum copias Barnardone Aquitano acerrimo duce fuso captoque insignem victoriam se adeptum esse meminerat: vnde vrbs Bo nonia interfecto Iohanne Bentiuolo in eius ditio-

nem deuenisset. Verùm Iohanne Galeacio repentina morte surrepto, Albericus suo commodo alieni exempli spectator, oblitus datæ fidei acceptique beneficij, in eius liberos ingrato animo arma conuertit, quod cæteri duces nefario scelere singulas occupantes vrbes passim rebellassent; qui demum valescente Philippi filij potentia, varijs intercepti casibus fermè omnes iustas perfidiæ pœnas dederunt, quum Albericus nusquam tyrannus, plenus gloria apud paternos lares, ante sexagesimum ætatis annum, renum dolore vexatus, vita excessisset. Hoc vitæ exitu Iohanne germano fratre felicior, quem diu militiæ eximia cum laude versatum, Bononienses ab eo detrimentis affecti securi percusserant. Huius sanguinis apud Insubres insiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum studio & multis fortibus factis clarus, cùm pro Carolo Cæsare Franciscum Sfortiam oppugnaret, ad Alberici progenitoris gloriam aspirabat, nisi inuidia virtutis

comes

comes in medio vitæ cursu veneno epulis indito, nihil tale veritum sustulisset. Alberici effigies Ticini in arce ad sinistram porticum picta, habitu triumphum comitantis, conspicitur.

GEORGII Iodoci Bergani.

Oenotria priscam fugarant gloriam
Rerum, adfluentes copiæ
Et sola virtus credita est tum bellica
Externum habere militem,
At Balbianus dedecus turpissimum
Non sufferens, & patriæ
Virtutis & prudentiæ non immemor
Procul fugatis exteris
Domesticum per militem vi reddidit
Fines quietos Italos.
Huius fide atque armis Ladislaus suam
Campaniam cum portubus
Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arcésque regni & oppida.
Hic militari hac profuit solertia
Arti decúsque hoc addidit,
Vt quæ bouillo nuper essent tergore
Compacta, mox hæc ferrea
Gestaret arma miles, atque vulnere
Tutum calybs defenderet.
Tantum Camillo debuit vix vindici
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.

Sfortia & Braccius.

HI duo heroes, duoque eius ætatis belli fulgura SFORTIA & BRACCIVS, ex Alberici contubernio disciplináque prodierunt, qui ab initio fraterna charitate inter se coniuncti, pari spe, parique industria, & paribus insignium laciniarumque coloribus militantes, vsque adeo inclaruêre, vt fatali demum ambitione atque superbia diducti, diuersas militiæ sectas de nomine conderent, ac æmulatione gloriæ atque potentiæ ex amicis hostes facti, ex aduerso semper arma tractarent; qua dissensione potius quàm simultate opimis stipendijs summísque honoribus clari atque opulenti euadebant; quum sese infami astu promercalique militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus venditarent, bellaque alere quàm finire mallent; quod vterque de fortuna sua immodicè

ſperandum putaret, & nihil imperuium viuidæ virtuti, generosè & fortiter agentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere fermè pares; ſed Braccius nobiliſsimis Perusiæ familijs propinquitate coniunctus, ipſo Sfortia

apud Cotignolam togatæ Galliæ oppidum honeſta familia orto, originis vetuſtate nobilior putabatur. In Braccio aſtuti & efficacis ingenij vis ardens eminebat; in Sfortia autem naturæ ſimplicitas, nullo fuco, nulloque literarum ſubſidio ſubnixa; apertique animi conſtans, & indomitus vigor laudabantur, in robuſto præſertim corpore ad ferendos labores geſtandáque arma præualido. Braccius habitu corporis proximus delicato, ſplendore vitæ rerumque omnium apparatu ſumptuoſo mirè gaudebat, vtpote qui vel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profuſus eſſet. Ex aduerſo Sfortia ad delitias rudis & agreſtis, frugi diſciplina, conuictu ſubitario & planè militari, contemptuque prorſus omnis luxuriæ lætabatur; vtpote qui valida potius quàm decora arma, proceros & peracres generoſæ ſobolis equos, vir equitandi peritiſsimus, vera imperatoriæ dignitatis inſtrumenta eſſe putaret, nec quicquam ad inanem ſpeciem exquiſiti ornatus oſtentare

Braccius.

ostentare consuesset. His diuersis moribus & pari conatu ad magna imperia atque opulentos principatus, & postremò non dissimili vitæ exitu in sua fata properantes, pari militum studio colebantur; & eo quidem ita pertinaci, vt ad alteram factionem transiuisse maximè turpe & flagitiosum existimarent. Accidit autem eo tempore, quo Alfonsus rex & Ioanna regina inter se de imperio & regnandi conditione armis contendebant, vt vtrinque summi duces Sfortia & Braccius ex aduerso copijs præessent, factisque demum inducijs ex veteris amicitiæ memoria, ad Saccomanniam Campaniæ syluam coirent, detersisque variarum offensionum odijs, per plures horas familiarissimè colloquerentur; exactè & grauiter de militari disciplina, de successibus vtriusque fortunæ, occultisque multorum euentuum causis disputantes; detecta obiter nonnullorum malignitate atque perfidia, vt melioribus consilijs in mutuos vsus viam aperirent. Verùm

non multò pòst eam renouatæ amicitiæ speciem nouum bellum facilè discussit atque extinxit. Nam Braccio vrbem Aquilam acerrimè oppugnante atque obsidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginæ auspicijs, ingentibus copijs præfectus, delectusque est ad liberandos obsidione Aquilanos, quòd nemo ducum aduersus Braccianam vim, eo validior & promptior censeretur. Itaque Sfortia quum ex Apulia profectus, & signis Ortano eductis, copias flumen Aternum traduceret, solus ipse imperator è tanto exercitu subsidentibus equi cruribus limoso in vortice, grauantibus armis absorptus interijt, præsenti gaudio in morte durissima felix, quod dudum Braccianas alas amnis tuentes ripam, & frustra Sfortianos transitu prohibere ausas, edita pugna à Francisco filio profligatas conspexisset. Ferunt Braccium audito tanti hostis casu, nullum lætitiæ signum dedisse, quòd ab Ariolis accepisset, se quidem Sfortiæ superstitem futurum, sed non multò pòst repentina morte hostis fata secuturum. Nec his vatibus fides defuit; nam Franciscus paterno imperio præfectorum omnium & militum hortatu suscepto, Aquilam ire pergens Pontificijs copijs se coniunxit, editoque memorabili prælio in subiectis Aquilæ campis, Braccius superbo fastu hostium contemptor fusus atque interfectus est, dum supremos indomitæ virtutis conatus ederet. Cadaueri exequiarum & sepulchri honos defuit; quum à Pontifice tanquam impius sacris esset interdictus; sic vt tanti nominis duo imperatores pari & fatali quadam sorte sepultura caruerint: nam Sfortia nusquam apparuit, & Braccij cadauer Romam delatum, profano in agro extra portam Næuiam defossum est. Variæ omnis ætatis eorum imagines multis in locis spectantur.

ANTONII Francisci Rainerij.

Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merso generosus ab vndis
Dum puero, ingentem liquit in amne animam.
Hæc memorant. At vera magis Polyhymnia magni
Facta ducis famæ tradidit, atque obitum.
Scilicet vndosum dum sanguine tingit Aternum
Hasta atque armisono conspiciendus equo,
Commotum fluuij numen, voluisse nitentem
Pollutis illum mergere vorticibus.
Vt fama & rapti Herois tumefactus honore
Aeternus tanto funere Aternus eat.

IVLII Feroldi.

Braccius dux ille fortis atque pugnacissimus,
Hostium qui sæpe fregit arma felicissimè
Atque summum persecutus est sacrorum principem,
Quippe multis imperauit vi potitus oppidis
Ac potissimum occupauit ciuitatem Romuli
Quique regibus, tyrannis, vrbibusque liberis

Italûm

Italûm fuit pauori maximo, & formidini
Hac repreſentatur hoſpes, qua vides imagine.

LEONARDI Aretini.

Tranſiui intrepidus per mille pericula victor
Non acies ferri, non iuſtis mœnia foſsis
Conatus tenuêre meos, domat omnia virtus.

Carmagnola.

RANCISCVM Buſſonium, cui à Subalpinę Liguriæ oppido Carmagnolæ cognomen fuit, agreſtis villici filium, eumque ſubulcum fuiſſe ferunt: verùm in puero contumacis ingenij & tetrici oris ea inerat indoles, vt à prætereunte milite, pro armigero puero ſit abductus. Exinde varijs inſuefactus bellis, vti valde patiens laboris, & ad ardua quæque militiæ munera capeſſenda promptus & audax, facilè turmæ præfectus euaſit, illudenteque demum fortuna quum ſub Facinio Cane quatuor turmarum ductor aliquandiu fuiſſet, poſt illius mortem imperator eſt effectus, ſcilicet vt vtriuſque humanæ ſortis graue exemplum poſteris præberet. Creuerat honoribus, gratia, diuitijs, ſub Philippo Vicecomite vſque adeò ſecundis rerum ſucceſsibus, quum viuidæ eius virtuti nihil eſſet imperuium; vt eum in familiam ſuam adoptaret, propinquamque nobiliſsimi ſanguinis ei in matrimonium collocaret, eumque ædificantem luculentiſsimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret; quæ domus etiam nunc reliquas omnes Mediolani laxitate, magnificentia, & ſumptu antecellit. Iamque ad ſummum fortunæ ſuæ faſtigium peruenerat, vt quum ibi conſiſtere non poſſet, æmulorum obtrectatione præceps daretur. Philippus enim mutabilis ingenij ſui naturam ſecutus, Carmagnola penè contempto, Guidonem Taurellum nauali de rege Alfonſo victoria clarum, attollendum ſuſceperat. Huic mirè ſtudebat, ex aduerſo Carmagnolæ infenſus Oldradus Lamponianus, Philippo intimus, vtpote qui à prima vſque adoleſcentia ſummæ gratiæ locum paraſſet. Non tulit contumelias vir notiſsimus meritis & nomine ſuo indignas; Carmagnolamque natale oppidum à Philippo diſcedens ſe contulit, vbi piè inuiſit patrem exactæ ætatis, & quem iampridem priſtinæ fortunæ ſordibus eduxerat coemptis prædijs, & multo auro ditauit. Indeque ſuperatis Alpibus per Germaniæ fines ad Venetos profectus eſt, vt Franciſco Sfortiæ adipiſcendo principatu iter viamque ſimul fatis ſuis aperiret. Nam aliquanto pòſt ſuſcepto apud Venetos militari imperio, eoque fortiter geſto, Veronaque & Brixia Philippo ademptis, in curſu gerendarum rerum oborto liuore Venetos offendit, perinique, vt credi par eſt, perfidioſæ cunctationis accuſatus, quòd profligatam à Phlippo Venetam claſſem: ad Cremonam ter-

restri auxilio minimè iuuisset, occupandæque eius vrbis enatam occasionem malignè prætermisisse diceretur. Quas ob res simulatione consultandi euocatus Venetias, custodiæ traditus est. Nec diu post quum apud su-

piciosos, & vbi de Repub. quæritur sæpius inclementes Patricios, infesta suffragia valerent, de diu torto vel insonte capitale supplicium est desumptum; ea fama, vt nonnulli eum indignissimè damnatum dicerent, quòd auaritia præcipitique malignitate maturatum ei exitium arbitrarentur. Nam ex damnati opibus supra ducenta millia aureorum nummûm ad fiscum redibant. Ego verò de summæ æquitatis senatu nihil dubitauerim, nisi apud eos non occupatę Cremonæ dolor iusticiæ neruos eliserit. Auxit autem inuidiam atrocis inexpectatique supplicij spectaculum interdiu populo editum, cùm indignè tantus imperator ad Columnas rubras, vbi noxij plecti solent, inserto in os ligneo lupato, ne vociferari posset, traheretur; multis aut insontis calamitatem, aut æquo seuerius ingrati Senatus decretum detestantibus; cùm egregiè fortiterq; rerum bello gestarum recens memoria spectantium animos, excitis ferè lacrymis, ad misericordiam permoueret.

Adami

ADAMI FVMANI.

Sedula apis veluti maturis aduolat vuis
Vt liquido vacuas distendat nectare cellas,
Ad te sic mea se celeri tulit impete Musa
Bellica quem ad magnos virtus euexit honores
Francisce, æternum pietas per secula nomen
Cui peperit, cuncto procerum cum astante Senatu
Ac magnis vnà tecum de rebus agente.
Ad Scabrum haud veritus confestim exire parentum es
Fortiáque infirmo circundare brachia collo
Illicet hoc vnum malit, quàm mille referre
Gesta tua præclara, & deuicto ex hoste trophæa.
Magnorum decus Insubrum, dux inclyte, tandem
Orta licet subito, fractum te attriuerit ingens
Tempestas, Caurique, importunæque procellæ,
Ne dubita tua te pietas, tua maxima virtus
Venturo meritis cumulabit honoribus æuo.

Gattamelata.

RASMVS Narniæ natus, cui ab astuta dissimulatione tanquam ad bellicos dolos longè promptissimo GATTAMELATAE cognomen fuit, ignobili patre, vtpote qui Funariam exerceret, genitus fertur. Is è Braccij schola per omnes militiæ gradus nauiter ascendens, clarissimus bello dux euasit. Eum à Braccio vnicè adamatum fuisse, prouectumque in lucem miro studio ferunt, quum ei nobilitatis insignia, laciniæque suos colores honoris causa concessisset, quibus demum, vel exercitus Veneti creatus imperator semper est vsus; quando tanti ducis insignia promeruisse sibi maximè decorum existimaret. Post mortem Braccij, cui præfectus equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interijsset, atque ipse eodem prælio captus, in potestatem hostium venisset, vbi redemptus remissusque est, ad Nicolaum Piccininum se contulit, ad quem post cladem acceptam Bracciani nominis milites vndique coibant, vt factionis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduersus Franciscum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde varia vagaque stipendia apud diuersos principes merens, egregiam, sed cauti potius quàm pugnacis ducis famam adeptus est, quo nomine Venetis mirè commendatus expeditusque est; quibus maximè placebant qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quando summi discriminis aleam vitare mora & cunctatione pecuniosi homines proficere, properantiumque congredi hostium impetu ludificari consueuissent. His conciliatus moribus Gattamelata

imperij militaris decus tulit, quum vigilantissimi optimique ducis operam Reipublicæ nauasset. Nec quisquam ducum post Carmagnolam securi percussum, gentilemque Leonissanum sagittæ ictu Brixiano amissum

bello maiore studio, propensioreque voluntate à Venetis obseruatus, & grauioribus testimonijs excultus est. Omnibus siquidem his bellis, quibus varia & diuturna contentione Bergomum, Brixiam, Veronam, & Cremam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam vsque auxiliaria arma promouerunt, multus vbique, & valde conspicuus summa fide felicique prudentia bellum administrauit. Postremò quum iuxta Benacum lacum in Brixiano agro Alpibus subiecto niuosæ durissimæ hyemis frigora obstinatissimè pertulisset, in Paralisii incidit morbum, quo non plane senex post multos dies è vita sublatus est. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum summa virtute coniunctam, ænea equestri statua honestandum censuerunt, curaruntque faciendam ingenio præstantissimi eius ætatis statuarij, cui Donatello Florentino nomen fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, absolutę pulchritudinis statuam armati

equitsi

equitis militare tenentis sceptrum, elegantissimè perfecit, quam hodie eruditi artifices admirantur, Pataui collocatam in ea area, quę Antoniani templi frontem aspicit. Tumulatus est celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis sæculi carmen marmori inscriptum legitur.

INCERTI AVTHORIS.

Dux bello insignis, dux & victricibus armis
Inclytus, atque animis Gattamelata fui.
Narnia me genuit media de gente, meóque
Imperio, Venetûm sceptra superba tuli.
Munere me digno, & statua decorauit equestri
Ordo Senatorum, nostráque pura fides.

Nicolaus Piccininus.

FORTEBRACCIORVM familiam honestam potius, quàm antiquam Perusiæ floruisse constat, quam Nicolaus qui ab exigua humilíque statura Piccinini cognomentum ferebat, è sorore Braccij inclyti ducis genitus clarissimam fecit. Nam ex eadem domo bellica laude insignes aliqui, & ex his præcipuè Fortebraccius, cui Stellæ cognomen erat, prodierunt. Hunc multi Braccio & Piccinino propè parem euasurum credidere, nisi in Vmbria à Sfortianis Bracciano nomini infensis, tumultuario prælio victus, acceptoque per oculum mucrone interfectus fuisset. Is Romani Pontificis perpetuus hostis, propter nefariam audaciam execrante Pontifice aquæ & igni interdictus, sicuti Braccio acciderat, sepultura caruit. Mors eius permagnum dolorem Piccinino propinquo suo attulit, de quo hæc ad illustrandam eius imaginem dicenda videntur. Nemo siquidem ea tempestate Piccinino prosperis pariter ac aduersis clarior fuit, vtpote qui tanta nominis fama frueretur, vt eum plerique quas pararet victorias, vera ipsius virtute adipisci: quum verò hosti consertis prælijs succumberet, nequaquam imperitia aut ignauia, sed malignitate fortunæ extortam ei è manibus victoriam fuisse prædicaretur; quòd nunquam vel in externis difficultatibus animum dimitteret; nec vsquam amissa ratione etiam in subitis ac inopinatis casibus frangeretur: quandoquidem integra semper spe insultanti victori hosti fortiter repugnare, postremusque omnium præliando, nec terga vsquam obuertens, sese explicare, atque recipere consuesset. Erat enim natura ingenio præditus apprime pugnaci & feruido, mirabiliterque solerti ad præcauendos hostium dolos, tendendásque insidias: sed qui in omni rerum vsu iustitia, moderatione atque prudentia à Francisco Sfortia æmulo (vti multis apparuit prælijs & bellis) liquido superaretur. Piccinino namque viro peracri, concitatoque bellatori, & aspera quæque tentare auso, fortuna sæpius illudebat, vti tum accidit, quum Brac-

cius vrbe Roma potitus Sfortiæ armis pelleretur, nouissimo præesset agmini, nec se (vti præceperat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnæque auidus passim obuerteretur à persequentibus Sfortianis at-

que Romanis, quorum pecus abigebat, ad aquæductum fusus captusque est. Aquilano autem prælio calamitatem aduersi casus cædemque Braccij & Piccinini intemperantiam multi referebant, quòd custodiæ stationem, in qua aduersus obsessorum eruptiones ab auunculo imperatore fuerat constitutus, auiditate conserendæ pugnæ deseruisset. Brixiano quoque bello ad Tennam oppidum supra Benacum vsque adeò audacter temereque in confragosa montium loca sese intulit, vt à copijs suis intercluderetur, necesseque ei foret baiuli Theutonis validi procerique humeris exportari, vt per media hostium castra simulatione vulnerati gregarij militis ad suos referretur, tam insano quàm necessario, sed felici admodum periculo, quum Philippi principis imperium totiusque exercitus salus Barbari agasonis fidei commissa videretur. In ea quoque pugna quæ ad Binam antiquitus Bibriacum commissa est, vsque adeò feruidè ac insolenter imperatorij muneris

neris oblitus hostibus se immiscuit, vt quum pro casside aperta tegeretur galea, in occipitio graue vulnus acciperet, quo affectis neruorum initijs sinistro crure perpetuo claudicarit. Cęterùm perpetua exercenti arma, & Philippo, Venetis & Florentinis, Pontificique Eugenio vti diuersa tempora tulerunt, integra fide summaque virtute operam nauanti, insignis ei, & propè singularis gloria obuenit, vna præsertim Luca vrbe, aduersus oppugnantium Florentinorum vim fortissimè defensa conseruataque. Cuius beneficij equestris statuæ monumentum ei decreuerunt, cuius quod ex ære poni non potuit, simulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro spectatur. Postremò quum iam senex diuturnoque nunquam intermissæ militiæ labore confectus, Picenoque in agro apud Laureum montem à Francisco Sfortia profligatus, ex inducijs ad Philippum accersentem peruenisset, in Paralisis morbum incidit, maturanteque eius mortem acerbissimo animi dolore excessit è vita septuagenario proximus. Nam per eos fortè dies nunciatum ei fuerat, Franciscum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Francisco Sfortia, deletis eius copijs captum fuisse. Philippus qui eum insigni virtutis merito fideique nomine mirificè amabat, omni funeris honore prosecutus est, sic vt in templo maximo tumularetur. Sed eius viri memorabilis, cuncta insignia monumentaque Franciscus Sfortia victor & imperij compos, postea deleuit; non boni quidem mortui, sed filiorum eius odio, quando illum semper probum fidelemque amicum extra belli controuersiam fuisset expertus: ij verò Franciscus & Iacobus in ipsum capitalis odij inimicitias perfidiosæ simulationis semper exercuissent. Tantùm enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, vt non prius Iacobus, vel ascitus gener, odium ponere desierit, quàm ab Aragonio Ferdinando rege simulatione redintegratæ amicitiæ Neapolim accersitus, & in carcere ab Æthiope seruo securi mactatus fuerit, vir profectò virtute bellica Piccinino patri par, spirituque Braccio æquandus, nisi iam ingenti ferocia successuque rerum, cunctis propè formidandus, turbandæque pacis semper author, in perniciem suam consumptis omnibus amicitijs, immitia fata prouocasset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Hæc tibi mansuras æterna in secula laudes,
Hæc spolia, & victo celebres ex hoste triumphos,
Robur, & astutæ præstanti in corpore vires,
Et populis defensæ vrbes: tuáque inclyta virtus
Sanguineo peperêre solo, fortissime ductor
Ausonidum; quisquam an tanto tibi certet honore
Armorum, ac titulis clari Mauortis, & almæ
Militiæ? Nónne hos oculos atque ora ferebas?
Nónne sub hoc quondam gladio cecidêre volantes
Turmæ equitum, peditúmque simul, pulsique tremore
Oenotrij obstupuêre duces, atque Itala signa?
At nos exigui miramur corporis artus

Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores?
Scimus, & Ismenias bello fregisse cohortes
Sæpius in paruis victorem Tydea membris.
Ipsa equidem, longè terris Atlante relicto
Caucaseisque iugis, & cincto nubibus Ossa,
Laurigerum redimita caput, petit ardua cœli,
Inde alacris sese tollit super æthera virtus.

FINIS SECVNDI LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN TERTIVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLOREN. DVCEM

MAGINES insignium Herourn, quæ subscriptis Elogijs admirabilē numerosi populi speciem in Musæo spectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatæ sunt, vt qui primi cesserunt è vita, nullo dignitatis seruato discrimine, reliquos antecedant; scilicet vt quos properantis fati cæca libido æquales fecit, varia demum, atq; inclyta virtus ad animi delectationem, cum ipsarum actionum, tum formarum, & vultuum iocundissima diuersitate discriminet. Quo fit, vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, non aliunde, & iure quidem optimo, initium suum expostulet, quàm ab ipso nomine magni COSMI progenitoris tui; cuius illustris fama (vti reor) nullo æuo consenescet. Quanquam idem in te repetitum nomen diffusiore augustioréque prorsus lumine corruscum, id totum superius familiæ vestræ iubar plurimum offuscet facileque præstringat. Hoc siquidem, si rectè proloqui diuinaréque licet, radioso lumine viam tibi sternis in cœlum, quum virtute animi, vitæ innocentia, æquitatéque imperij cunctos huius seculi principes fortuna pares aut superiores, merita consensu omnium gloria plenus antecedas.

ELOGIORVM
LIBER III.
Cosmus Medices.

HOC vultu inter seueritatem atque lætitiam egregiè temperato COSMVS Medices ingentem, qua maximè valuit exactæ prudentiæ vim præferebat, quum Florentiam patriam ab se regio sumptu admirandis ædificiorum lectissimarumque artium monumentis decoratam multò florentiorem fecit. Is à lustrico statim die Christiani baptismatis id Græcum nomen diuinante patre tulisse videri potest, quòd ciuium omnium absoluta virtute ornatissimus esset euasurus. Quippe qui postea illustri apud omnes sapientiæ opinione, non in patria modò, sed in omni

Italia cuncta propè belli & pacis consilia togatus & inermis felicissimè rexerit, idque vnum semper, quod securæ atque opimæ pacis intererat, contenderit, vt Italiæ principes exæquata potentia suis contenti finibus pacem tuerentur, & ciuitas optimè constituta Republica aduersus intestinas discordias quibus antea plurimùm laborasset, permunita, atque opulento ocio tranquilla redderetur. hac in re Ioannis patris moderata consilia grauiter æmulatus. Is enim inter ciues idem clarissimus ac opulentissimus fato concedens, exquisita totius ciuilis disciplinæ præcepta reliquerat, quibus filij virtus enitescere posset. Sed Cosmum ingenti prouectum cursu, & collecta gratia paternæ authoritatis nomen superantem, atrocis inuidiæ inuasit morbus excelsæ virtuti fato quodam comes datus. Nam præpotentes patritij liuore inducti, in caput eius conspirarunt, vsque adeò infestis corrupti Senatus suffragijs, vt tanquam affectati in libera ciuitate principatus reus, qui neminem offenderat, & studiosè multos suis opibus ab egestate subleuarat, citatus in curiam custodiæ traderetur: eo euentu, vt ab insitata inimicorum acerbitate, qui tum erant in Magistratu, crudelissimum senatus decretum, atque ipsum carnificem expectaret; venenique insidias veritus, ab omni ferè cibo totum quatriduum abstineret. Hoc decuriones sibi maximè inuidiosum fore censentes, si ciuis clarissimus paucorum tantùm suspicione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris custodiæ præfecerant, Cosmum crebro singultu, plenisque lachrymis innocentiam suam superis commendantem, cohortati sunt, vt de veneno quicquam suspicari desineret, bonaque spe confirmare animum vellet, postquam & in curia & in vrbe amicissimi ciues, quibus eius salus cordi foret, non deessent. Post eam quoque consolationem Federicus, vt totam veneni suspicionem auerteret cum Cosmo cœnauit delibatis singulis dapibus, accersiuitque intrò ad detergendam mœstitiam multarum facetiarum vrbanæque dicacitatis hominem non insulsum cognomento Farganacciam, qui Bernardo Guadanio Vexillifero erat familiaris. Cum hoc vt Cosmus secreto colloqui posset, Federicus dissimulanter spatium præbuit, facileque à scurra impetratum est, vt pretio accepto, oneratusque promissis, eum Vexillifero commendaret. Dedit enim ei tesseram Cosmus, vt pecuniam à diuæ Mariæ nouæ Xenodochij præfecto præsentem acciperet; atque ita acutus scurra ad salutem summi viri propitius, pecuniam cubitum eunti Vexillifero postridie detulit; milleque aureis & centenis ea occculta largitio stetit, qua Cosmus haud dubiè seruatus est. Nam Guadanius maiorum præmiorum spe allectus, reuocatusque ab atrocitate ad lenitatem, non multò post ita moderatus est suffragia, vt inimicorum Cosmi caput eius deposcentium vota, relegationis ac exilij decreto eluderet: & quo enixius studium certioremque operam præstaret, Cosmum curia atque vrbe eduxit. Nam vbi è turriculæ carcere productus est, Decurionibus impetratæ salutis gratias egerat, & se Reipublicæ causa exilium æquo obtemperantique animo laturum, fuerat testatus, tanta eius ordinis ad gratiam proclinatione, vt exeunti curia stipatores ex prætoria cohorte darentur, qui eum aduersus inimicorum gladios protegerent, inuiolatumque deducerent. Quo mitioris decreti euentu

tu valde consternati perturbatique aduersæ factionis principes, qui eum præcipiti damnatione, maturatoque supplicio tolli, quàm exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentissimeque excitato ad armatum concilium populo, deponendos præsentes Magistratus, nouosque his subrogandos esse postularunt. Cæterùm Cosmus ita excesit patria, exulatumque Venetias abijt, vt in ciuitate optimo & beneficentissimo ciue orbata magnum sui desiderium relinqueret: Venetijs verò ab omnibus Patritiorum ordinibus non tanquam exul, sed pręclarus de ingrata deprauataque patria triumphator exciperetur. Exinde Venetijs, & in Senatu, & in corona, domique sæpius auditus, quum de rebus publicis grauissimè dissereret, summæ virtutis atque prudentiæ præconium tulit. Nec totum in exilio transegit annum; satagentibus namque in eius reditum veteribus amicis, creatus est Vexilifer Nicolaus Coccus, & cum eo Octouiri supremæ potestatis decuriones, à quibus de reducendo Cosmo in Senatu studiosè relatum est, secundissimisque ferè omnium suffragijs decretum emanauit, quo exhilarata ciuitas redeuntem summis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi studio, vt non secus ac olim Cicero reuocante Senatu Romano, Cosmus à Florentia libera Pater patriæ sit appellatus. Nec multò pòst capitalis iniuriæ memor, creatis è factione summa solertia Magistratibus, offensiones quas ore, sermoneque dissimularat, ita ad animum reuocauit, vt non eas vlcisci, sed in posterum ab insidijs acerbissimorum hominum salutem & dignitatem suam vindicare velle videretur. Itaque aduersarum partium principes perturbatæ armis Reipublicæ, excitatique tumultus accusatos, nec comparentes, in exilium egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodulphum Perutium, Nicolaum Barbadoram & Pallantem Strozzam, qui ciuium potentissimi atque inquietissimi censebantur. Exinde ciuitas ingenio Cosmi turbulentis ciuibus eiectis, domi & foris felicioris seculi incrementa sensit. Tanta namque erat morum temperie facilitateque naturæ, vt non eloquio, non cultu, non ipso denique conuictu & comitatu fastum vllum ostenderet; modestia tantùm, humanitate & studio honestæ virtutis supra cæteros eniteretur: singulari tamen quæ sibi & patriæ vrbis ornamento esset, magnitudine atque elegantia ædificiorum, perpetuaque benignitate hospitalis domus cunctos superare contenderet, quum natura frugi, priuata in mensa nihil ad exuperantem copiam, sed ad nitorem cuncta, ciuilemque Etruscæ disciplinæ temperantiam, alioqui liberalis, & maximè sumptuosus in hospites dignitate doctrinæ claros reuocaret. Erat enim sicuti maximè pius in egenos, officiosus in afflictos, & longè omnium omnis virtutis largissimus æstimator, qua vna re superabat ciues, æquabat reges, & sibi certum iter ad perennem laudis famam sternebat. Nunquam eum institutæ liberalitatis pœnituit. Nullus vnquam ædificandi sumptus eum deterruit. Nullus vnquam vel aduersus fortunis eius casus, popularis beneficentiæ consuetudinem interrupit.
Quarum rerum admiratione ducti nonulli ciues, vt incomparabiles magnificentiæ laudes verbis eleuarent, sæpe dictitabant, tantam vim inexhaustæ pecuniæ, nequaquam ex argentariorum negociatione, quæ in omnibus Europæ emporijs à Cosmi institoribus exerceretur, sed ex Bal-

thaſſaris Coſſæ theſauris prouenifſe, quos vti vir eximiè probus & pius condendis templis atque Cœnobijs profudiſſet, vt delegantis mortui amici ſecreta vota impleret, & fidem ſuam ſine piaculo tueretur. Conſtat ex aduerſarijs rationum codicibus, quos ipſi vidimus, Coſmum ſupra quadraginta myriades aureorum nummum, in priuata & publica ædificia contuliſſe. Piæ verò aut occultę largitionis ſumptum myriadum decem ſummam exceſsiſſe. Verum eam ſuſpicionem facilè apud rerum peritos auertebant paternæ opes, quæ ſignata pecunia, & quæſtuoſiſsima menſariorum negociatione immenſæ propè conſtiterant, quum nullum vnquam alienæ decoctionis, aut ſuæ conturbationis detrimentum per multos annos accepiſſet. Prædiorum verò reditus aſtrictaque priuati ſumptus frugalitas quotidianam modicæ familiæ impenſam facilè ſuperarent. Duxit vxorem nomine Conteſsinam è Bardorum antiquiſsima gente, quæ Aluerniæ oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem qui fato iuuenis eſt ereptus, & Petrum ſuſcepit, ex quo nepotes vidit Laurentium & Iulianum, qui poſtea admirabili ſorte geminos Pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic vt Coſmus exceſsiſſe è vita beatus exiſtimari poſsit, quanquam Petrum diſtortis articulari morbo totis artubus miſerabiliter affectum, ſed virili ingenio planè fortem, ad Reipublicæ gubernacula relinqueret. Conceſsit fato Coſmus ſeptuaginta amplius natus annos, tumulatuſque eſt Laurentiano in templo ab ſe condito, vt tota ſacra æde inſtar ampliſsimi ſepulchri vir incomparabilis & ciuium maximus, nequaquam anguſto loculo tegeretur, cum hoc breui titulo, ſed longè omnium qui inſcribi poſsint honeſtiſsimo:

COSMVS MEDICES HIC SITVS EST DECRETO PVBLICO PATER PATRIÆ.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quid de Sidonio bis tinctam murice veſtem?
Quidue manus ſimilem doctas formare figuram?
Artificiſque decus tantum admiramur, & artem?
Suſpice grandæui cœleſtes oris honores,
Effigiem quicunque vides, & fixus in illis
Tranquillum Heroa, & mixta grauitate verendum
Sume oculis, dulcique nota pia lumina vultu.
Non hic inſigni gladio per tela, per hoſtes
Egit equum, aut largo fœdauit ſanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, nec claſsica cordi,
Verùm conſilij fœcundum pectus, & alto
Ingenio virtus: qua toto cognitus orbe
Ipſe ſui columénque fori, ſanctique ſenatus
Etruſcum decus & nomen ſuper æthera vexit.
Sed qui honor? aut vlli laus maior contigit vnquam?
Ingrata quàm de patria duxiſſe triumphum
Hadriacis exul veniens reuocatus ab oris?

Quæ

Quæ poterant potiora peti? quàm qui modò sæuam,
Mortem expectabat, dirámque in colla securim,
Audiret populi tollentem ad sydera vocem,
Expectate veni PATRIÆ PATER inclyte nostræ.

Alfonsus Neapolitan. rex.

IN hoc Alfonso Neapolis Rege, qui primus Hispanici sanguinis stirpem, vt in ea diu regnaret, Italiæ inseruit, nulla ciuilis bellicæq́ue virtutis, aut literarum ornamenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter armatos valde formosus atque conspicuus, & vti nunquam expers vrbani moris ab erudita facundia, inter togatos admirabilis. Quibus arridentis naturæ excultiq́ue ingenij dotibus cumulatè instructus, ad magnum imperium, nouumq́ue regnum vel spes eius rectè conceptas fallente sæpe fortuna, vehementissimè contendebat; postquam ipsum naturæ ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraconansis imperij hæreditatem detulisset. Eius autem votis, vti semper bono ingenio ad illustre decus reuocatis, tum primùm fortuna benignè sese aperuit, quum is in Corsicam aduersus Genuenses, ad oppugnandam vrbem Bonifacium ab Hispania traiecisset. Sub id namque belli tempus Ioanna, quæ Neapolitano in regno post Ladislaum fratrem præcipiti fato ereptum successerat, Andegauensium Gallorum armis pulsabatur, quærendaq́ue ei erant ad tutelam imperij externa præsidia; postquam Romani Pontifices contra se pro Gallis stare putarentur. Itaque fortissimo æquè ac nobilissimo defensore sibi opus esse rata, accersiuit Alfonsum Corsicanis rebus diu hærentem, & cum valida classe susceptum confestim adoptauit in filium, communicatoq́ue Regij diadematis honore imperij consortem fecit. Cæterùm post aliquantum tempus Regina, vti parum pudica, & ob id sæpe inconstans & leuis, perditeq́ue amatoribus semper obnoxia, enatis inde peracerbis offensionibus, causas quæsiuit, quibus adoptionis pacta rescinderet, Alfonsumq́ue ingratum appellaret, quòd eius probra iniquiore animo pateretur; vsque adeò alienato infestoq́ue animo, vt Regina mater Alfonsum filium declararet hostem, atque in eum arma conuerteret. Itaque Alfonsus insolens contumeliæ, nihil abdicata spe regni, cœpto ductoq́ue per varios successus bello, eum militiæ fructum cepit, vt maximè peritus Italicarum artium, inter inclytos eius ætatis imperatores præstantissimus euaderet, & sæpe victor & quandoque victus ab indomita virtute se ipso maior semper & clarior haberetur. Cæterùm quum fortuna multos atque mirabiles in eo rege iactando ludos edidisset, ad extremum pudore victa, eum promeriti regni compotem fecit. Extrema namque obrutum clade, captumq́ue nauali prælio ad Pontias insulas, ita benignè complexa est, vt ex ea calamitate properè ereptum, non modò liberum, sed inexpectato etiam munere amplissimum Regem ex captiuo redderet. Siquidem per-

ductus Mediolanum tantùm abfuit, vt in triumphum ad inanem pompam duceretur, vt Philippus Vicecomes, vti generosum victorem decebat, cum ingenti clementiæ gloria eum summo cum honore susceperit, in ami-

citiæque fœdus receptum, & liberalissimè instructum pecunia, validisque auctum copijs, ad repetendum Apuliæ Regnum ab se dimiserit. Eo namque tempore Renatum Andegauensium partium ducem, ipsumque prouinciæ Narbonensis regem, Ioanna nouo adoptionis iure ad Alfonsi contumeliam in regnum euocarat. Verùm renouati belli is exitus fuit, vt Alfonsus vrbe Neapoli per aquæductum capta, Renatum amissis copijs in arcem compulsum regno expelleret, & consensu procerum, quòd Ioanna suo fato concessisset, speciosissimum ducens triumphum, rex appellaretur: secundoque demum bello Senensibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorum opibus, ad Etruscum imperium aspiraret. Vir enim animo ingens, subnixus virtute, nondum fortunæ suæ terminos statuerat, multóque aggere sua aptè munienda rebatur, vt maximè diuturna parti imperij fundamenta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illustre studium

dium parandæ laudis, quod perenni in omnes beneficentia, totiusque aulæ splendore incomparabili consequebatur. Nam Federicum Cæsarem ex Lusitana vxore propinquum suum, ideoque Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate sibi deuinxit, vt Germanorum comitatus omnis, qui Cæsari amplissimus aderat, veste serica, aureis torquibus, equis conspicuis, elaborato argento, signataque aurea moneta donaretur, & nunquam satis celebrata benignitate magnificentissimi Regis in Germaniam rediret. Itaque Alfonsus opulentissimum regnum egregia virtute partum, cunctis his artibus, quæ victori atque optimo regi verum decus adstruerent, Neapolitanorumque procerum animos conciliarent, sapientissimè confirmabat; tanta prudentia, vt noui imperij opes, exquisitis semper amicitijs, certisque fœderibus apud principes stabiliret. Ante omnia vrbis muros vetustate collabentes restituit, additis ad portas lapideis turribus, & portum amplificata mole capaciorem, securioremque reddiderat, quum in construenda noua arce, quæ portui immineret, inusitatæ admirabilisque structuræ laudem quæsiuisset. In tota porrò vita, quæ ei continuatis ferè bellis laboriosissima semper fuit, nullam se vel maiorem vel iocundiorem voluptatem capere prædicabat, quàm ex cœtu virorum insignium, qui cæteris vna præcipuè eruditionis commendatione præcellerent. Cum his siquidem honestissimos sermones, administrandóque regno vtilissimos ex historijs assiduè serebat. Apud eum namque omnis doctrinæ percupidum illa tempestate florentissima ingenia spectabantur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomæus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius historiam non illepidè perscripsit, Bracellius Ligur. Ab his namque scribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenij grauitate vsuque rerum præditi viderentur. In hos etiam vsus, condita sumptuosissimæ supellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinum versis, rem literariam, quæ erat intermortua, suscitare ab inferis, enixéque locupletare contendebat; vtpote qui Castrensibus vigilijs summum decus bello adeptus, in ocio demum, & per interualla incertæ pacis vberrimam ex literis laudem lectitando atque audiendo semper appeteret. In celibatu singularem, eamque paucis incompertam liberi tranquillique animi felicitatem reposuit, sic vt eum nunquam pœnituerit connubia reiecisse, quum filium Ferdinandum regiæ indolis ex nobili concubina in spem regni suscepisset, quem satis legitimum regem fore prædicabat, si pertinaci virtute fortunam, quæ non semper cuncta daret & eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato concessit non planè senex, concepta febre ab assiduis falconum aucupijs apud Nolanos campos, Sarnensium paludum insalubri auræ subiectos, quum regnasset annos vigintiduos, triennio post quàm Mahometes Othomannus Bizantium expugnaret.

FABII Beneuolentij Senensis.

Poma quot autumnus, quot verno tempore flores
Terra ferat gremio narret; quot littus arenas,

Spargat, & immenso discurrant æquore pisces,
Qui cupit Alphonsi meritas percurrere laudes.
Hic & inaccessas Lybiæ penetrauit ad oras,
Lothophagum gentem domuit, retulitque superbum
Vrbibus euersis, & victo rege triumphum.
Sensit & ipse ferox Gallus quid dextera posset
Illius, Ausonia iussus decedere terra.
Hic quanquam bello clarissimus extitit Heros,
Non minus excoluit Phœbum, Musasque sorores.
Ergo iam duplici præcingi tempora fronde
Qui meruit, clari diuino carmine vates
Pieridúmque Chorus, meritis celebrate choreis,
Atque recurrentes laudetis semper in annos.

Franciscus Sfortia.

HIC est ille incomparabilis fortunæ atque virtutis Heros Franciscus Sfortia, qui abdicato Attendulæ familiæ nomine, paterni cognominis titulum gentilitium fecit, supra id etiam cuncta disciplinæ militaris munera fortiter atque feliciter æmulatus. Is post patris interitum effectus imperator, diu vaga & mercennaria arma vario euentu circumtulit, ægrè aliquando supra aduersæ fortunæ difficultates ita eluctatus, vt viuido spiritu sese ad ingentem famam omnibus bellis efferret, & deuicta passim fortuna, proculcatáque inuidia, & perdomitis Braccianarum partium reliquijs, aut certè bello gestarum rerum felicitate superatis, inusitata virtus eum opulentissimi imperij compotem fecerit. A' Philippo siquidem Mediolanensium principe ascitus gener, eius imperij euasit hæres; sed qui nonnunquam spretus & ex vsu belli rursus expetitus, exiguam spem obtinendi eius principatus aliquando retineret: & inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret. Egit principem annos sexdecim, tanta imperij æquitate, moderatione, clementia, popularique humanitate, vt qui armorũ fulgore hostibus terribilis erat, & inuictus aduersus omnem vitiorum intemperiem, publico iudicio eius seculi principem longe optimus censeretur. In hunc siquidem hominem præter inuictum corporis atque animi robur, summa etiam dona, quæ tribui poterant, natura contulerat, personæ scilicet dignitatem eximiam, os probum, & in omni congressu aspectum sine superbia suis pariter atque hostibus venerabilem, sic vt cuncti in eo sæpius concionante facundiam absoluto oratore parem admirarentur, eoque plenius quòd nullas attigisset literas; & nihilo secius in omni ciuili militaríque negocio, efficacis prudentiæ, diuiniq́ue iudicij vim expeditam & incredibilem afferret. Sed literarum decus quum sese eius expertem ingenuò pudore sępe dolens liberalissimè tuebatur. Iustæ siquidem & verę laudis, quæ viuenti ornamẽto esset, & transiret ad posteros, erat auidissimus. A' Ioanne

Simoneta

Simoneta namq; insigni historico, & à Philelpho poeta percelebri res suas bello paceque gestas perscribi celebrarique iubebat, sicuti etiam patris vitam Leodorix Cribellus eius iussu antea perscripserat. Obijt senex intercu-

te morbo sublatus, absoluta iam Mediolani arce, quæ ad imperij munimentum incomparabilis structuræ existimatur; quum numerosam prolem ad cumulum felicitatis reliquisse videri posset, si liberi, nepotesque paternæ & auitæ virtutis, quàm nominis æmuli esse maluissent; quanquam ea fuerit sequentis seculi iniquitas, in quam fato quodam inciderunt, vt eam vel robustissima cuiusque magni principis virtus, neque ferre, neque superare potuisse videri queat. Fuere qui ei inexorabilis odij notam inurerent, quod persequendæ Braccianæ factionis nunquam oblitus, Iacobum Piccinini filium summæ spei ducem, sub quo Bracciana arma reflorescere posse viderentur, nequaquam syncera fide in generum asciuerit; scilicet vt eo vinculo pignoreque deceptum, ad teterrimam necem Ferdinando Neapolitano regi proderet. Ab eo enim rege contra fidem, refricata veterum offensionum memoria, vir impiger in carcere per Æthiopem seruum auersa

ſecuri mactatus eſt, ſingulari quidem cum infamia tantorum principum, qui vindictæ libidinem ſacroſanctæ fidei & hoſpitalis menſæ religioni prætuliſſent.

PETRI Angelij Bargæi.

Si quiſquam Eridani ad ripas, campóſque iacentes
Inſubrum, emiſſa quos olim Larius vnda
Irrigat, excultæ fœcundans vbera terræ,
Venerit, & magnæ molem ſuſpexerit arcis
Quæ ſeſe latè oſtentans ſeptemplice muro
Aequatur cœlo, & vaſtæ latus obſidet vrbis:
Nec rerum, ne tanta operum monumenta tuorum
(Quanquam illa æternum multum celebranda per orbem)
Supremo admirans dignetur munere laudum:
Sed tibi facunda tribuat præconia lingua
Tum demum inſigni cum te pietate paternum
Illuſtraſſe decus, clarúmque in ſecula nomen
Nouerit, vnde tui cognomina tanta Nepotes
Regibus eximijs nunquam aſpernanda ſequantur.
Et meritò, nam quis maius maiore parauit
Virtute imperium? nam quis melioribus vnquam
Auſpicijs, almæ percuſſit fœdera pacis?
Quis demum optatam felicior vſque ſenectam
Attigit? & vitæ cepit meliora beatæ
Præmia? nunquam hoſtes tete videre pauentem
Cedere perculſum turpi formidine pectus.
Nunquam illi audaci tua caſtra laceſſere ferro
Aggreſſi, euentus belli ſenſêre ſecundos.
Martia quin ſæuam fugerunt agmina dextram,
Confertas quoties placuit concurrere vires,
Conſilijs quoties voluiſti oſtendere quantum
Cederet inferior fortuna ingrata labori.
Sed quid ego hæc? lætis cum iam non vlla trophæis
Ora tuis careat multo ſudore paratis,
Cum iam nulla ſacros tellus oblita triumphos
Præferas inſignes titulos, quos neſcia vinci
Obtulit exuperans non vna pericula virtus.
Salue igitur ô fama ingens, ingentior armis,
Magnanimum quondam heroum certiſſimus auctor
Sfortia; deuicti cuius virtute potentes
Aſpexere ſuo manantes ſanguine riuos,
Cuius & egregias laudes, præclaráque facta,
Teſtati miſera gnatorum in morte parentes
Aequarunt cœli tandem fulgentibus aſtris.

Amurathes II. Turcar. Imp.

MVRATHES eius nominis ſecundus Turcarum princeps imperium Mahometis Celebini patris inſigni de Sigiſmundo Cæſare victoria confirmatum excipiens, nihil antiquius habuit, quàm fines proferre, lateque finitimos Chriſtianorum regulos vrgendo armis ſummouere, penitusque delere: & vt id certius atque validius efficeret, primus Othomannorum phalangem peditum inſtituit, quam diſciplina ab antiquis Macedoniæ regibus repetita incumbenti hoſtium equitatui in prælijs opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrederetur: multo namque vſu compererat, equites in eo obeundo tali munere parum idoneos, hoſtiumque item Myſorum Triballorumque & Illiriorum equites armorum genere atque animorum conſtantia Aſiaticis & Thracibus ſæpius ſuperiores euadere didicerat. Fuêre ab initio in ea phalange non plus

quàm octo milia delectæ iuuentutis, sed eam postea successores duplicatis ferè supplementis, adeò auxerunt, vt animaduersa vi atque industria peditum, sæpe ex ea parte virium incomparabiles victorias de hostibus retulerint, quòd inueterati multis stipendiis milites, & in vnum densati corpus insuperabile robur ostenderent. Hoc militum genus parentibus Christianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturque his sacrorum legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipsa statim pueritia erudiri mos est. Ianizaros Amurathes, hoc est nouæ gentis milites appellabat, educatosque in aula prætoriæ cohortis perpetuos corporis sui custodes & stipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumentum (id Exarcolam vocant) ex coacta crassiore lana densatum, quod erat gladiis impenetrabile, & demissa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à fronte autem ornaretur aureo aut argenteo cono, quo cristas inducrent. Sagittis atque hastis, atque item paruis securibus rem gerebant; sed ætate nostra reliquis ferè omnibus hastis & arcubus abiectis, nostrorum imitatione sclopettarii præcellentes euaserunt.
His fretus Amurathes, Lazarum Seruiæ Despothum, qui Mysis & Triballis imperabat, continenti attritum bello, & pluribus fusum præliis, regno expulit, Scopia, Nouomonte, & Sophia vrbibus ei ademptis, captisque duobus eius filiis, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti ærea pelui, lumine orbauit, horumque sororem, vt tantæ iniuriæ dolorem lenire videretur, quòd esset egregiè formosa, in matrimonium duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam, incursiones incolis maximè funestas fecit: adortusque demum Græciam, vastabundus in Peloponnesum excurrit; perruptoque ad Isthmum Corynthiacum Examili muro Constantinopolitani Imperatoris fratrem repentina belli clade obruit: victriciaque arma statim in Venetos conuertens, Thessalonicam magna vi tormentorum adortus expugnauit & incendit. Sed longè maximum operum eius fuit Ladislaus Poloniæ & Hungariæ rex in Varnensibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli gloriæ quàm securæ pacis auidior ex primo felicis belli prouentu, Carambo Amurathis duce profligato captoque, nouam opimioris victoriæ spem induens, recentia pacis fœdera violare religionis causa minimè dubitasset. Cæterùm Amurathes fastidita proferendi imperii cura, aliquando simulata in immensum pietate, ita regno se abdicauit, vt rerum gubernaculo Hali purpurato Mahometis filii nutricio relinqueret, & in nemorosum Bythiniæ specum cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cœlestium abderetur. Sed vir apprimè grauis & astutus, cùm de Ladislai aduentu Christianorumque principum consiliis, qui terra marique bellum parabant, certius didicisset, è sacro eo luco, reiecta superstitione, ad tuendum illico regnum prosiliit. Verùm aliquanto pòst non eadē fortuna Hungaros adortus, frustra oppugnato Belgrado, ad Sauum atque Danubium confluentes, graue detrimentum cruentissimè repulsus accepit. Simili quoque supremo eius conatu infeliciter oppugnauit vrbem Croiam, quam ei insigni dolo Scanderbechus alumnus abstulerat; dum iuuenis longè fortissimus paternum imperium inuictis armis recepisset, & Turcas frequentib. fusos præliis tota penè Epiro depulisset

depulisset. Ab hoc irrito incœpto rex barbarus vsque adeò acerbum ex animi dolore morbum concepit, vt quum senex è castris Hadrianopolim referri se iussisset, paucissimis diebus deliranti vesanoque similis, vitam relinqueret, quum alterum atque trigesimum regnasset annum, & Mahometem filium ea lege, vt perpetuus Christiani nominis hostis foret, imperij & sæuitiæ in nos suæ atrocissimum Othomannorum principum hæredem reliquisset.

AVGVSTI Cocceiani.

Quæ tibi, quæ leua incessit mens optime patrum
Ioui, nouus qui pectore errat spiritus?
Vt tanta Scythicos reges tibi pinxeris arte
Quos turba nostrûm suspicit Quiritium,
An ne iuuat Latij truculentos nominis hostes,
Ferásque nostro sæpe pastas sanguine
Spectare? vt rediuiua iterum præcordia pulset
Virtus, & altè exurgat Italûm decus.
Hæc vtinam. Interea votis Roma annue nostris,
Et excitare hæc intuens spectacula.
Europæ atque Asiæ, hi si nescis regna superbi
Tua tenent ignauia, nec te pudet.
Ergo purpureas traxerunt sanguine lymphas
Et Ister & Panysus altis alueis;
Et nostræ albescunt etiamnum cœdis acerui
Deserta laté Mysiæ per æquora,
Pannoniæ regem quum defleuêre peremptum
Manu impotentis Amurathis effera.
Et positum aeria est monimentum insigne columna
Aeternus horror vt loco insit, & metus.
Scilicet vt geminæ hæc cœlo capita alta ferentes
Cædant columnæ Cæsarum vni Barbaræ,
Et gladij, & galeæ, & clypei, Romanaque pila
Scytharum acinaci, & pharêtris impijs.
En quo degenerum cecidit spes tanta nepotum
Et Christiani nominis regum decus,
Quorum dum glicit furor & discordia demens,
Absumpta in auras prisca cessit gloria.

Georgius Castriotus Scanderbechus Epiri Princeps.

NEMO Christiani nominis princeps aut imperator Georgio Castrioto vehementius atque felicius arma Turcarum exercuit: nemo frequentius acie victor extitit. Is à Barbaris Scanderbechus est appellatus. Nam pater eius Iohannes quum in Epiro, eaque parte Macedoniæ, quæ ad Hadriaticum vergit, regnaret, nec finitima Turcarum arma sustineret, his legibus ab Amurathe pacem impetrauit, vt ei obsides filios daret, in queis virtute animi formaque corporis Georgius plurimùm eminebat. Itaque regia in aula liberaliter educatus est, instructusque diligenter non modò Barbarorum literis & moribus ad Mahometanæ superstitionis disciplinam, sed in omnem armorum eius gentis exercitationem, tanto successu, vt ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur; qui honos magnæ equitum

equitum alæ ſigniferum exprimit. Erat autem Amurathi longè omnium gratiſsimus; vtpote qui indolem regij oris præ ſe ferret, & non obſcura ſummi futuri ducis indicia præbere videretur. Nam quotidie cum ſumma Amurathis oblectatione ſimulachra præliorum in hortis regijs edere cum æqualibus erat ſolitus, in quibus ipſe expediti conſilij vigore, & mira vi corporis, omnes ætate grandiores ſuperabat, eumque idcirco Amurathes, quòd ſupra militari ætatis tempus proceræ ſtaturæ præſtantisque ingenij indomitum robur oſtenderet, in Aſiam miſit aduerſus Ciliciæ regem, quo bello ſummam laudem rebus fortiter geſtis eſt conſecutus, ob idque pleniorem, quòd ſingulari certamine Scytham multarum palmarum gladiatorem ſuperbè oſtentantem vires & prouocantem confeciſſet: perſimiliq; auſu inſignis dux Perſa equeſtribus armis pugnam ciens, paremque ſibi bellatorem ex hoſtili acie ad certamen inuitans, haſta transfixus proſtratúsque fuiſſet. Dum eo modo bellica laude & ſingulari Amurathis gatia floreret, patrem amiſit, Othomannicaque arma eius ditionis vrbes atque oppida impotenter occuparant; ita vt Amurathes ploranti Scanderbecho ſpem daret, ſe maturè paterni imperij ditionem ei conceſſurum. Sed nihil aſtutis Barbari regis promiſsis credens, inſigni calliditate ſolertiaque vſus, in Epirum euadens, per adulterinas literas arce paterni imperij potitus eſt, excitisque Epiri & Macedoniæ populis legitimi principis prolem agnoſcentibus, princeps eſt acclamatus: tantaque animorum propenſione liberatæ gentis eſt vſus, vt per multos annos, & Amurathis, & Mahometis filij inuictos antea regum exercitus frequentiſsimè profligarit, atque retuderit. His autem bellis hoc ei præcipuum militiæ decus obuenit, quòd quum Amurathes fruſtra cum ingentibus copijs miroque tormentorum apparatu Croiam vrbem oppugnaſſet, dolore irriti conatus, non multò poſt ad mortem ſit adactus; ſeptemque Othomannici nominis clariſsimos duces è purpuratorum Baſſarum ordine acie deuicerit & caſtris exuerit. Quarum rerum memoriam ſucceſſusque admirandos Marinus Scodrenſis, ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari volumine edito, mandauit ad poſterros. Cæterùm Georgius aliquanto poſt cum Mahomete inducias pepigit, quum ille Græciæ excidium moliretur, ipſe verò Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauenſium arma ægrè ſuſtinentem Epiroticis armis ſe duce defendendum ſtatueret. Itaque maturam opem imploranti regi proſperè tulit. Nam Georgij aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiæ ita profligatæ ſunt, vt rex præcipua Georgij virtute ſe conſeruatum fateretur. Verùm exactis inducijs Mahometes, qui Byzantium interfecto Græcorum imperatore manu cœperat, Trapezuntium euerterat imperium, Ciliciæ, Myſiæ, Illyricique reges occupatis regnis occiderat, non ſecus ac antè pater Amurathes Croiam expugnare non potuit, propugnante Georgio & non vnam cladem obſidentibus inferente. Quamobrem Pius Pontifex excitatis ad capienda arma Chriſtianis regibus, belloque indicto aduerſus Mahometem, exiſtimauit neminem frenandis debellandisque Barbaris Georgio priorem ducem eſſe deligendum; tanto quidem ſtudio, vt Georgium non totius Epiri modò, ſed Macedo-

niæ regem deſtinaret. Cæterùm in eo conſilij decreto, conatuque Pius Anconæ fato eſt interceptus. Nec his demum honeſtiſsimis belli cogitationibus Paulus ſecundus ſucceſſor incubuit, quanquam Georgius, vt præſenti facundia eum minus decoris occupationibus implicitum permoueret, admoneretque publicæ ſalutis Cardinalium ſenatum, graui ſuo incommodo Romam petijſſet, quòd immoderatæ Barbarorum cupiditati atque audaciæ, niſi conſentientis totius Europæ viribus, reſiſti non poſſe, apud imperitos & deſides teſtaretur. Nec quicquam poſtea priſtina ſua laude dignum geſsit, ea ſcilicet vniuerſæ concordiæ ſpe deſtitutus. Atque ita cùm Liſsi eſſet, ad Dryllum amnem, & de bellicis rebus cum præfecto Veneto conſultaret, lætalis eum febris inuaſit. Laceſſente autem ea in die ſæuius, vbi fatalem horam adeſſe ſenſit, impuberem filium Iohannem, totiúsque regni opes & copias Veneto ſenatui commendauit. Nec multò pòſt è vita ſublatus eſt, anno ætatis ſexageſimo tertio, à partu verò Virginis ſexageſimoſeptimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum. Fuit Georgius vi corporis & virtute animi, militarique felicitate (vti reor) nemini ſecundus. Habuit in conuictu quum perpetuas aleret copias, lectiſsimorum hominum amplius duo milia, nec vnquam auctis copijs maius militiæ robur quàm ſena equitum, ternaque peditum expeditorum milia hoſtibus oppoſuit. Delectu enim veterani militis non numero victorias parari prædicabat. Horum nomina factaque memoriter tenere conſueuerat, ſummusque illi erat honos, cui ipſe diſcumbens de patera ſua propinaſſet. Qua comitate coniuncta cunctis in rebus ſummæ liberalitati, ſuos ſibi maximè conciliabat, quando etiam in eo, quòd maximè accendendis ſtudijs intererat, ſumma pietas emineret. Vbi verò armatus prodibat, tanta oculorum alacritate, tantaque hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, vt non eximiè modò pugnaces, ſed ferociſsimos, contemptoresque impiorum hoſtium efficeret. Erat autem vſque adeò excelſa ſtatura, toroſoque habitu & robuſtis artubus, ac naſo prominente decenterque incuruo, vt magni proculdubio herois effigiem repræſentaret. Qua formæ ſpecie eius familiæ regulos qui Apuliæ inſiti ſunt, præditos fuiſſe conſpeximus, vti ex collatione eius imaginis, quæ in Muſæo ſpectatur, videre licuit, præſertim in Ferdinando pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinenſi prælio regia manu confoſſus occubuit. Narrabant gentiles eius, quod etiam à ſcriptoribus memoriæ proditum eſt, Georgium nunquam detrectaſſe pugnam, nunquam hoſti vertiſſe terga, nullo vnquam in diſcrimine metu occupatum, nunquam vulneratum, niſi leui ſemel ſagitta in crure fuiſſe; ſupraque duo hominum milia, barbarorumque præſertim, diuerſis in prælijs ſua manu interfeciſſe, quando ſingulis tantùm ictibus, ſingulos qui congreſsi eſſent conficere eſſet ſolitus; quòd prægrandi ponderoſoque acinace tam validè quàm peritè vteretur, quo medios hoſtes ad vmbilicum proſcindere, tranſuerſos diuidere ſoleret, & ſæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facilè detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hoſtes qui ex prælijs euaſiſſent, cùm Byzantij in aula admirantibus cunctis enarrarent, Ma-

hometes

hometes ipse illum potentis dextræ inusitatæque violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque facile à Georgio, vt sibi Byzantium mitteretur: talem namque eius esse temperaturam prædicabant, vt eius ictum nulla vel ferrea corporum munimenta sustinerent. Tanta autem inusitatæ virtutis eius viri fama erat, vt Turcæ post mortem eius potiti tota ferè Epiro, sepulchrum Scanderbechi apud Lissum quæritarent, admirabundique vsque adeò piè venerarentur, vt superstitiosi homines eruta demùm sepulchro, tanti Herois ossa religiosè diriperent, quum quisque se bello inuictum, tutumque fore crederet, si frustulum ex ossibus reliquijsque inuictissimi imperatoris, in Amuleto ceruicibus suspensum, iturus in prælium gestaret.

FAERNI.

Turcarum clades, Othomanni nominis horror,
Epiri tutela, illo iacuère sepulchro
Quo quondam inuicti cubuerunt ossa Georgi.
Nunc & membra viri, & dissectum in frusta sepulchrum
Interijt, sparsi manes, concisa vagantur
Ossa, nec in gelida nunc saltem morte quiescunt:
Namque vt is assertum toties cum laude paternum
Imperium, exacta moriens ætate reliquit
Illicet immanes tenuerunt omnia Turcæ.
Tum clari Herois venerati nobile bustum
Ossáque, marmoráque, inuictum condentia corpus
Abstulerant, sibi quisque in partes secta minutas,
Tanquam ijs bellica vis, & Martius ardor inesset,
Et genium præstare bonum, sortémque valerent.
Si quæ alijs tumulum virtus parat, abstulit illi
Atque eadem diro venerandum præbuit hosti.

Bartholomæus Coleonus.

HVIC Gattamelatæ honore par, ac ætate fermè æqualis fuit Bartholomæus Coleo Bergomas, verùm genere atque opibus aliquanto superior. Is Sfortianæ simul & Braccianæ disciplinæ diligentissimus obseruator, multis fortibus factis, constantis atque impigri ducis famam est consecutus, eoque præsertim prælio, quo Gallorum sanguinaria manu bella gerentium, feritatem atque sæuitiam pari crudelitate vindicauit. Mortuo namque Philippo, quum Mediolanenses sese in libertatem asseruissent, Raynaldus Gallorum dux ab Asta vrbe suæ ditionis Alexandrinum agrum hostiliter inuaserat, nec quem ei opponerent Insubres habebant, Francisco Sfortia ipsorum imperatore aduersus Venetos bellum ge-

rente, qui ſine certa pernicie inde reuocari non poterat. Erat tum Coleo cuſtodiæ traditus Philippi iuſſu, propter inanem concepti transfugij ſuſpicionem. Itaque hunc maximè idoneum qui Gallis reſiſtere poſſet, rati, cu-

ſtodia educunt, adiunctoque ei Aſtore Fauentino, cum parte copiarum contra Gallos proficiſci iubent. Conſerta eſt ad primum hoſtis cõſpectum pugna maximè atrox & cruenta apud oppidum Boſchum. Nam Galli pro genti inſita ſæuitia contra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, diffibulata caſſide iugulabant. quod vbi Coleoni nunciatum eſt, clamore edito ſuis edixit, vt Italicæ conſuetudinis obliuiſcerentur, & nemini Gallo parcerent: atque ita graui ira ſuccenſus conglobatis alis in hoſtes irrupit, fuſoſque proſtrauit, ſic vt magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, vix ſupplex ſalutem impetrarit. Primis ſtipendijs diu vagatus turmæ equitum præfecturam à Braccio promeruit: nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre popinquorum inſidijs interfecto, miſer & errans domo exierat; matre etiam in carcerem à mariti percuſſoribus

ribus immaniter coniecta; sic vt paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola non multò post ei turmam duplicauit, iustæque demum alæ vexillum detulit Braccius. Rex autem Alfonsus vberiore auxit stipendio; & ipse quoque Sfortia honoratiore militia nobilitauit. adhæsit tandem Philippo, sub quo bella multis annis viguerunt. Cæterùm Coleo Veneti imperij fortunam agnoscens, eius auspicia opportuno tempore secutus est, vigintique amplius annis eorum copijs cum imperio præfuit. Eo autem bello quod aduersus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia togata excitatum est, Coleo dux primus omnium instituisse dicitur, vt tormenta aduersus hostium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantùm defendendisque vrbibus vsui esse solerent. Spingardas enim ita vocabant minora tormenta tricubitalis longitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudine violenter effunderent. Hæc paruis curribus inserta post acies auehi, & signo tuba dato, quo sua agmina relicto interuallo hinc atque illinc panderentur, in oppositos, hostes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononiensis agri, hostilem aciem ita perterruit, vt quum Spingardæ pila Herculi Ferrariæ principi calcaneum detersisset, malignè & barbaro more Coleo fecisse diceretur; qui viros fortes gladio atque hasta pro virtute & gloria dimicantes, inusitata atque horribili pilarum procella sternendos curaret. Ea enim humanitate milites ducesque extra cruorem per id tempus in Italia depugnabant, vt eo prælio funalibus accensis, quum nox ingrueret, amplius quatuor milia cataphractorum equitum admirabili ridendaque hodie spectaculi contentione concurrerint. Fuit Coleo corporis statura erecta atque habili, adeoq; formosus & agilis, vt regina Ioanna ingenio procaci mulier, auidaque virorum fortium, Coleonis amore caperetur, quum ea spectante cunctos in palæstra iactuque ferrei vectis, & saltu cursuque certantes, cum magno spectantium plausu superaret. Deerant ei Latinæ literæ, sed his præditos suspicere, & per eos historiæ veteris noticiam consequi erat solitus. Nec ingenium eius ab vrbanis facetiis alienum fuit, vt ex eo ioco apparuit, quo Galeacium Sfortiam acutissimè perstrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono misisset vulpem cauea inclusam, vt exactæ ætatis duci nec semper astuto illuderet, Coleo eum statim pari dono remuneratus est, mittens Tinungulum compeditum loro, & binis de more accipitrum argenteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre gestari solet; quasi tantæ fortunæ principi ingenij leuitatem exprimeret, qui nihil præter ornamenta & inanem effigiem, grauis & strenui ducis præferre censeretur. Oderat nebulones; fures autem & delatores seuerè puniebat, quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatem cultu & conuictu admodum liberali tuebatur, magnificentiæque deditus tribus templis suo sumptu ædificatis patriam honestauit. Condidit autem peramœno in situ castellum structuræ elegantis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum vixisset annos septuaginta sex, excessit è vita condito testamento, in quo senatum Venetum ex quadrante scripserat hæredem, vt congestarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & sibi viuens sepulchrum ad aram maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam

ſcitiſsimè depicta Bergomi conſpicitur. Senatus autem ei meritò ſtatuam equeſtrem æneam ad templum Ioannis & Pauli cum marmorea baſi erexit, Petauina quidem magnitudine grandiorem & luculentam, ſed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

AVGVSTI Cocceiani.

Non ſic Aeacidem Græcia Theſſalum
Non ſic Annibalem aut Aſdrubalem fera
Carthago, meritis tollet honoribus,
Non ſic Scipiadas graues
Pœnorum vrbibus, vrbs inclyta Romuli
Quanuis imperij trans mare terminos
Longe protulerint, regnáque Punica
Latè ſub iuga miſerint.
Et contra madidos impius Annibal
Campos Roma tuo ſangnine fecerit
Cum præceps animi conſul ad Aufidum
Infauſta agmina perdidit.
Et quamuis rapidus fortis Achillei
Currus magnanimum traxerit Hectorem
Vnde omnis Phrygij concidit imperi
Spes, & præſidium, ac Deus,
Vt te Cenomani maxime Coleo
Certant perpetuis tollere laudibus
Alpinæque caput gentis, & hoſpitum
Cultrix Brixia nobilis,
Et montana tuis clara crepundijs
Nataliquе ſolo mœnia Bergomi
Et patres Veneti, qui iuga neſciunt
Soli barbara perpeti.
Nam cum conſilijs bella ſagacibus
Et gladio forti Martia geſſeris
Gallorúmque graues fregeris impetus
Miſcens effera prælia,
Nunc ardentis equi viuidus & ferox
Stans dorſo ſtatua æternus in ænea
Pro templo, meritis par vt erat tuis
Geſta re bene publica.

Galeacius Sfortia.

EX hoc Galeacio Sfortia qui decore formæ ingenij pręstantia & perampla stabilique existimatione paterni imperij, principum maximè fortunatus, & ipso tantùm vitæ exitu miser apparuit, non absurdè suspicari licet, aliquam omnino inesse vim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentiorem, quando hic nullo insigni maleficio, nulla impotentis, noxiæque superbiæ acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum vel graue odium promeritus, immani paucorum familiarium perfidia, ex leuissimis offensionum concepta causis, improuiso occiderit; scilicet vt ex felicissimo florentis ætatis ac imperij statu præceps datus, seruituræ mox Italiæ, multo nostro cum luctu viam aperiret. Posuerat militiæ rudimentum in transalpina Gallia, eò missus à patre

cum veteranis copijs, vt Ludouico Regi inopinata præpotentum Galliæ procerum defectione circumuento, opem ferret. Sed vix tum expugnatis quibusdam oppidis in Aruernos penetrarat, quum nunciata patris morte, per infestas Allobrogum gentes mutato sæpe habitu, Mediolanum redire coactus est. Præstitere fidem nouo principi, quam Francisco patris initis antea fœderibus dederant, Veneti, Ligures, Florentini, ipseque Ferdinandus rex Neapolitanus: quorum amicitia fretus, fauoreque item Blancę matris, cuius humanitas ad gratiam amoremque parandum apud Insubres multum valebat, imperium domi & foris firmissimè stabiliuit. Itaque splendidissimo rerum omnium apparatu vsque ad regalem fastum, principem egit integros decem annos, & vti ditissimi imperij opes sapientia patris amplificatæ constitutæque tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis studium, magnanimi Regis instar per omnes numeros extendit. Nam præter veteranorum peditum cohortes, alas equitum ex omni Italiæ nobilitate lectissimas, & perpetuis cum suis tum paternis stipendijs inueteratas, ea consuetudine in hibernis continebat, vt adulto Vere in campos produceret, solennique lustratione inspectas, ad equestres ludos committeret, propositis quidem opimis præmijs, quibus concurrentium pręstantissimi honoris causa ornarentur. Hoc equitatu qui duorum millium cataphractorum numerum superabat, nihil splendidius & comptius videri poterat, quum quisque lacinijs acu pictis & præaltis cristis, & equo vndique auratis bardis protecto esset conspicuus. Hippagiorum verò puerorum versicolore lacinia militares principis equos producentium atque incitantium, ea erat species, vt eius ostentationis admirabilis pompa, omnem vel externorum etiam principum apparatum magno interuallo superare crederetur. Par quoque apud eum erat totius aucupij & venationis instrumentum. Nam præter insignium canum multitudinem supra centena falconum paria in remotissimis ad Oceanum Borealem conquisita, tanto alebat studio sumptuque, vt in magnis porticibus eæ volucres canterijs & perticis insidentes, mira cum voluptate spectarentur, quum ex his sedibus ad ornatum tela serica picta acu, squamosoque opere inaurati argenti refulgens dependeret, & volucres argenteis sonantibus pedicis vincirentur, & pileolos gestarent, quorum apices & gemmæ & vniones adornabant. Tota porrò familia, quæ ex delectu nobilis iuuentutis per singulas ditionis vrbes accuratè habito, constabat, vt fides obses foret, pretioso amictu, elegantibusque munditijs exculta spectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei serici, & phrygio opere ad argumentum principis depictam singulis annis non bis à principe dono acciperet; alerenturque omnes opiparè: hospites autem longè omnium luculentissimè. Ipse præter venatorias equestriúmque armorum exercitationes, pilæ ludo tanta cum voluptate tenebatur, vt ingentis structuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæterisque in arcibus ad vsum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longissimè iactabatur; sic vt inde palmæ decus iurgiosa contentione, & multo cum sudore peteretur. Cęterùm in serijs, recti & honesti amans, iustitiæ vsque ad seueritatem erat tenax, dabatque enixè operam, vt nihil in iudicijs esset venale, aut ad

ad gratiam corruptum, quando pœna inexorabili certiſsimoque præmio cuncta constarent, & vna præſertim annonæ vilitate, tanquam parato ad id populari plauſu maximè lętaretur. Sublatis verò vndiq; latrociniȷs, castigataque licentia militari, & propagata apud cunctos ordines commerciorum ſecuritate, ita amari ſimul & metui cupiebat, vt nonnunquam ſordidi mercatoris ſimulato habitu diſcurrens per ditionis regiones, oblatos in via aut in diuerſoriȷs hoſpitalibus ſimpliciſsimos homines, ad ſerenda de principe colloquia pertraheret, eruendoque certiſsimos de ſe rumores, vtraque nominis ſui fama frueretur; paratus vtique ad præmium exoluendum, aut infligendam pœnam. Nam in Pado, Abdua, Ticinoque, custodes ad traiectum lintribus præpoſitos, qui ab ſe precibus atque pecunia tentati eſſent, vt ſine teſſera properantem tranſueherent, ex merito aut ſuppliciȷs extremis, aut peramplis præmiȷs afficere conſueuerat. Audiebat autem cum voluptate literarum & ſapientiæ studiȷs præstantes viros, & benignè quidem attollebat: contendebatque graui ſumptu, vt Ticinenſe Gymnaſium profeſſorum celebritate, & studioſæ iuuentutis frequentia cæteris omnibus præcelleret. His artibus quum boni, ſplendidiſsimique principis nomen tueretur, premebant eius famam intemperantis vagæque libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxiariantis ſeculi conditio, in ipſis præcipuè nobilioribus matronis, vt totum pudicitiæ decus ab humanitate aulæ alienum prorſus & ſubagreste putaretur, ideoque princeps ad licentiam libidinis proclinatus, & iuuentæ vigore venustateque oris ſupra omnes ſpectatu digniſsimus, procacibus fœminarum oculis & deſideriȷs cupidiſsimè deſeruiret. Erat enim tum vulgatum inter fœminas, nullam ex principis concubitu fieri impudicam, earumque maritos, qui ineptis hirci videri poſſent, ita excellere aureis cornibus, vt dignitate cunctos anteirent. Per hunc modum Galeacius quum vndique beatus, arridentis fortunæ fastigium teneret, Allobrogico bello victor, è castris duriſsima hyeme Mediolanum rediȷt, vt Natalis Christi diem ſolenni hilaritate cum vxore & liberis atque amicis celebraret, coniuratiſque ſimul in necem ſuam limen aperiret. Coniurauere diuerſo animorum habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatus cubiculo principis adſcripti. Andreas conſumpto magna ex parte patrimonio propter rei domesticæ inopiam, ſuperbiæ ipſius atque luxuriæ aduerſam, turbido ferocique ingenio, res nouas moliri, quas ex cæde principis certo ſibi commodo ceſſuras, & coniurare omnino statuerat: ad audendum verò immane vſque adeò & periculoſum facinus vehementer incitabat, illata ſibi iniuria à Castellioneo Comenſium antistite, à quo ſacri latifundiȷ poſſeſſione contra ius interrupta locatione, ſe periniquè ſpoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriæ odiȷque venenum vertebat in principem, qui à ſe ſuppliciter deprecante eam contumeliam ſæpe rogatus, aduerſarium in extrahenda lite præpotentem, neque auertere, neque mollire voluiſſet. Carolus gentilium ſuorum totius principatus fortunam ad Sfortianos delatam ægrè ferens, germanæ ſororis probro quam Galeacius adamaret, atque ſubigeret, permouebatur, tantò indignantius, quòd eam decoro adoleſcenti, qui ętatis florem principi fruendum dediſſet, conciliaſſe & commu-

nicasse suspicaretur. Principem enim in amore improbum, atque adeò impudentem plerique vel falsò existimabant, vt alienæ libidini lenocinij obsequium lubens præbere crederetur. Olgiatum verò penè imberbem, leuissimumque adolescentem inani spe parandæ gloriæ inflauerat Cola Montanus literarij ludi magister; si occiso tyranno patriam in libertatem assereret; sæpe Cassios & Brutos in schola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti consilium olim suscepissent. Hic Cola quondam Galeacij pædagogus, dirum in principem odium conceperat impotenti eius contumelia percitus, quòd ille puerilium verberum nimis memor, postquam adoleuit, imperiumque suscepit, ipsi Colæ tanquam immiti subagrestiq; præceptori, acceptas olim plagas nudatis clunibus loro palàm rependi iussisset. Huius Colę diris cohortationibus coniurationem inchoatam ad exitumq; perductam fuisse, Olgiatus ipse ex quæstione perscripsit. Igitur obstinatis efferatisque animis ad id patrandum scelus confirmati, principem inter frequentem custodiam corporis diui Stephani templum intrantem, vt sacris solennibus interesset, circumsteterunt, abditis sub sinistri brachij manica pugionibus. Primus à fronte Lamponianus in speciem turbam dimouentis, porrigentisque literas sese insinuans, nihil à familiari metuentem ad infimam ventris partem perfodit; repetitoque ictu læuum percussit tempus. Carolus autem & Olgiatus à tergo inermem lethalibus plagis consauciarunt, sic vt vndique petitus à Deipara virgine frustra opem implorans repentè concideret, & expiraret; iuxta quem traiecto pectore prostratus occubuit Ripeus ex custodibus promptissimus, quum in percussores gladium strinxisset. Per hunc modum cadente principe, exortoque inde terribili tumultu, quuum quisque ad fugam metu perculsus se expediret, tanta conflictatione procursum est, vt multi è turba in templi foribus eliderentur; desertoque ab omnibus templo sacerdotes è sacrario prodeuntes, tria tantùm cadauera fœdato multo cruore pauimento iacentia reperirent. Nam procul à principe, Ripeoque, ipsius Lamponiani cadauer solùm lingua & dentibus commordens iacebat. Eum enim per mediam mulierum turbam incuruo passu euadere conantem, satelles æthiops, cui Gallo fuit cognomen, adacto per imam sedem lato hastilis ferro confecerat. Cæterùm sacrificuli principem vt abluerent, in sacrarium calentibus adhuc membris retulerunt. Lamponianus insultantis plebis & puerorum turbę ad ludibrium concessus, iniecto laqueo per cunctas vrbis regiones raptatus est. At Carolus & Olgiatus quum immixti effugientium turbæ, elapsique varias latebras quęsiuissent, biduo pòst diuersis in locis, quod tanquam execrabiles parricidæ à nemine vel propinquo reciperentur, ad teterrimum supplicium rapti sunt. Olgiatus ipse, mirum visu audituque, vesana constantia obstinatum animum in conspectu carnificis gerens, seseque in ipsa morte confirmans, hæc contumaci ore protulit verba; Collige te Hieronyme, stabit vetus memoria facti; mors quidem erit acerba, sed tormentum breue, atque eius fama perpetua. Hæc quidem digna viro forti videri poterant, nisi impium facinus intempestiua atque inhumana crudelitas eleuaret, quòd pro tyranno, æquum bonumque principem, nec ab ipso quicquam hostile meritum occiderit, scilicet vt diuturnum ciuibus

suis

suis luctum ex infelicitate ad externos prolapsi principatus pararet. Hos etiam quod miremur in carcere versus pangere potuit, quos ad argumentum imperterritæ mentis quanquam rudes, huius Tragœdiæ elogio subijciendos existimauimus.

HIERONYMI OLGEATI PERcussoris Galeazij Sfortiæ ducis Mediolanensis.

Quem non mille acies, quem non potuere phalanges
Sternere, priuata Galeaz dux Sfortia dextra
Concidit, atque illum minimè iuuere cadentem
Astantes famuli, nec opes, nec regna, nec vrbes.
Hinc patet humanis quæ sit fiducia rebus,
Et patet hinc sæuo tutum nil esse tyranno.

Cola quoque Montanus aliquanto post in alpibus Bononiensium comprehensus, quod dira malignitate in principem percussores ad coniurandum concitasset, meritas sceleris pœnas dedit, quando eum Laurentius Medices inusitatæ immanitatis vltor egregius, latronum more laqueo necari iusserit.

IOVII Iunioris.

Quis te dira cohors furor? & quæ insania tanta
Impulit, horribili stimulata
Eumenidum rabie, & sæuis agitata colubris,
Vt domini nil tale merentis
Corpus in egregium, crudam conuertere dextram
Auderes, scelerisque nefandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, tibi præmia certa
Sperares, nomenque perenne
Te non eximij iuuenis deterruit alto
Insignis reuerentia vultu,
Impia; sed nec te tenuerunt templa, nec aræ
Nec superûm solennia sacra
Non (vt rere) ferum crudeli morte tyrannum
Conficis; at iustum innocuúmque
Rectorem Insubri imperij, cunctisque colendum
Quo simul vnà concidit omnis
Spes Italûm, longos semper lugenda per annos,
Scilicet vt nostros populatus
Vrbibus euersis fines in viscera nostra
Cum Gallo sæuiret Iberus.
Vos vos ô Scyllæ, formáque tricorporis vmbræ
Harpyæque, & vos Gorgones atræ
Ardenti sontes animas immergite Auerno
Et stygio exercete flagello.

Carolus Burgundiæ dux.

HIC qui seuera minacique fronte districto gladio, & coruscantibus armis conserere manum cupere, Martioque spiritu fulgurare videtur, Carolus est Sequanorum & Belgarum princeps, qui vi bellica, castrensi apparatu, magnitudineq; animi, non suæ modò, verùm superioribus etiam ętatis duces, sic antecessit, vt summæ gloriæ fastigium assecuturus crederetur, nisi eum arduis & audacibus innixum consiliis, immoderataque fortitudine quæque aspera aggredientem, turbulenta & insolens fortuna perculisset. Nam Philippo è Gallorum regia stirpe, cui Optimo cognomentum fuit, patre genitus, consanguineorum arma vsque adeò vehemens & ferox exercuit, vt Ludouicum XI apud Luteciam Parisiorum acerrimo circumuentum bello ad pudendam pacem redegerit, quum

quum ad montem Alerium ingenti edito prælio quanquam vulneratus, victor euasisset. Exinde Ludouicus dissimulata potius quàm confessa pacis necessitate, quòd conspirationem multorum Galliæ procerum timeret, cum armato fœdus iecit, pudendum herclè, sed demum sibi & Galliæ vtilissimum. Nam coniuratorum animi atque eorum arma repentè conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus propinquo Regi, debellatis Eburonibus, Leodioque ipsorum vrbe ferocibus armis expugnata delataque, in Heluetios inauspicata arma conuertit, eo euentu, vt fatali sua peruicacia experiretur, quantum interesset inter nobiles Gallos pro gloria pugnare, moderateq; vti victoria solitos; & agrestes qui ab insita animis Barbarie, cruoris auidi de vna tantum vita cum hostibus dimicarent. Neque enim fas erat, qui Gallicam nobilitatem armorum strepitu, & nominis fama contudisset, ab vllis omnino quàm ab efferis egentibusque rerum omnium populis, quibus animorum peruicacia indomitum robur efficeret, frangi atque opprimi posse. Heluetij namque iure fœderis pro Renato socio Lotaringiæ regulo, quem Carolus oppugnaret, arma ceperant: quo bello vnam atque alteram ad Gransonem & Amoratum victoriam secundis prælijs consecuti, ita Carolum superarunt, vt ille in primo exutus castris, impedimenta, totiusque exercitus opes, suamque in primis pretiosam supellectilem amiserit; in secundo supra quatuordecim millia lectissimorum militum interfecta desiderarit. Ab his duobus detrimentis iratus & fremens, tertij certaminis aleam subire non dubitauit. Nam eum Nanseum oppidum oppugnantem pertinaciusq; hęrentem, Heluetij per niues ad soluendam obsidionem progressi adortique, quum ille incœpto absistere indecorum putaret, inito prælio fuderunt, circumuentumque, nec agnitum trucidarunt, quum desertus esset à suis insigni perfidia Campobassi Neapolitani, qui quum aliquando colaphum a Carolo insolenter accepisset, in id tempus vindictę, patrandique sceleris occasionem distulerat. Fuere qui eum effugisse, & Mosæ pontem transiuisse affirmarent: quod diu in Burgundia creditum est. Verùm puer è Columnia Romana familia cubiculo eius assuetus inter cadauera repertum à næuo lateris, enormique vngue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumulatus est apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibusque Mediomatricum. Reliquit filiam ex Lusitana vxore natam, quæ nupta est Maximiliano Federici Cæsaris filio, ex qua Philippus susceptus est, qui huius Caroli quinti Imperatoris inuictissimi pater fuit. Cæterùm in Carolo id vnum ad summæ per-illustrisque virtutis cumulum defuisse videtur, quòd Genij sui captum sensumque quàm alienæ prudentiæ placita sequi maluerit, quasi arrogantis & elati supra æquum ingenij esset amicorum bene consulta contemnere, & contrà, peculiari sententiæ semper adulari. Quæ res plerosque perdidit: Nam qui sua intemperantius amant obliti rationis, citissimè præcipites dantur, vt reliqua sua omnia quum fata vrgent penitùs euertant. Carolus enim nimio fortasse gloriæ studio adductus, virtutes quas in eo maximæ erant atque admirabiles, splendoris, munificentiæ, facilitatis, exactæque bello disciplinæ, & in pace pietatis; vna obstinatione animi, dum sibi irato acriter indulget, corrupisse videtur.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vidiſtine vt Pyrrhi effigies armata ſariſſam
Vibret, & à ſummo ſpargantur funera ferro?
Vtque ferus Lybicam contorqueat Annibal haſtam?
Huc ſimulac conuerte oculos, fulgentiáque arma
Egregij ducis, & latè mucrone coruſco,
Inſpice turbatos vultus, ſpirantiáque ora
Martis adhuc triſtes pugnas, atque horrida bella:
Hos olim inſignes habitus, atque ora gerebat
Illum ſanguineis quum formidauit in vndis
Et Liger, & trepidi ſpectator Sequana belli,
Infractæ Gallorum acies, & Belgica paſsim
Agmina letiferæ ſenſerunt fulmina dextræ.
Heu miſer, heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis veſanus amor, quem Gallia diues,
Belgarúmque omnes procerum tremuere cohortes
Contempſere rudes populi, gens Barbara victrix
Funeribus ſtatuit medijs, victúmque trophæis
Expoliat cunctis, nudúmque relinquit arena:
Vix tandem inuentus parua requieſcit in vrna.

Iulianus Medices

HÆC vera eſt imago Iuliani Medicis, qui magni Coſmi ex Petro filio nepos, & Clementis maximi Pontificis pater fuit, à celebri pictore, ita ſcitè expreſſa, ſicuti ſeniores teſtantur, qui viuentem viderunt, vt Clementem Pontificem toto oris habitu reſpondiſſe ad patris lineamenta viderimus. Euaſerat Iulianus, quum adhuc viueret pater æqua gloria editis equeſtrium ludorum ſpectaculis, paribuſque omnis elegantiæ, comitatis, atque munificentiæ muneribus, Laurentio fratri propè par; & quod natu minor eſſet, populari fauore princeps iuuentutis fuerat acclamatus. Capeſſens verò Reipublicæ munia, ea morum actionumque moderatione fratrem ſummis nitentem virtutibus æmulabatur, vt cunctis ciuium ordinibus eſſet cariſsimus, ſupraque cæteros ciues ipſi duo fratres mirè concordes eminerent, & Rempublicam paternis auitiſque artibus feliciter adminiſtrarent; vtpote qui veteres opes, maiorumque perpetuam inter ciues exiſtimationem validis affinitatibus, numeroſis clientelis, & noua denique virtute corroboraſſent; diſtributis vſque adeò appoſitè ac ſapienter Reipublicę officijs, & collatis ad æquitatem honoribus, vt nullo cultu, nulla eminentiore nominis appellatione, ſupra ciuilem, nulloque deducentium comitatu à cæteris ciuibus differrent: ſola tamen authoritate cæteris omnibus præſtare, & præclara virtute atque potentia ciuitatis principes cenſebantur

bantur; ideoque fiebat vt studiosè colerentur ab his qui publicum bonum & ciuitatis tranquillitatem, omni veteri odio, aut nouæ obtrectationi anteponendum iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obscurum in ci-

uitate principatum, vna gens Pactia ferre non poterat; satis quidem cum viris & cognationibus, tum etiam fortunis abundans; sed quæ esset moribus admodum superba & insolens, multumque auida pecuniæ simul & tenax, ideoque apud populum minimè gratiosa, ac ob id in necem fratrum conspiraret: quoniam vigentibus stabili authoritate Mediceis, nullum sibi satis honestum in Republica locum relinqui arbitraretur. Erat familiæ princeps Iacobus equestris ordinis, qui quum nulla virtute emineret, perpetuò aleæ studio perditus, iraque præcipiti & contemptu superûm putabatur infamis. Hunc impulerat Franciscus fratris filius ore pallens, ingenio liuidus, & perpetuus honesti moris irrisor. Is Romæ nummariæ negociationi assuetus Xysto Pontifici erat familiaris, à quo si fas sit de homine sacrosancto non iniquè suspicari, nefarij consilij ratio omnis emanasse creditur; scilicet vt Hieronymo Riario, cui erat auunculus, maiores opes adstrueret, quæ ei obuenturæ putabantur, si Florentinæ ciuitatis statum sublatis

Mediceis commutasset. Franciscus quoque Saluiatus Archiepiscopus Pisanus, nullam vel mediocrem ex literis probatisue moribus laudem meritus, vtpote qui ambitu adulationeque, & prauis omnino artibus ad eum honorem contendisset, ex contentione sacerdotij acre odium in Mediceos conceperat, & ad Riarium, Pactiosque ipsos se totum contulerat, ratus pulcherrimum fore, patriam in libertatem vendicare, & purpurei galeri decus à Pontifice, vel execrabili nauata opera promereri. Quibus autem initijs, quo'ue exitu susceptum, patratumque sit id immane scelus, Angelus Politianus, summæ doctrinæ vir, vt qui cunctos atrocis eius Tragœdiæ actus spectaret, peculiari Commentario, qui impressus extat, luculentissimè perscripsit. Nos atrocissimi eius editi facinoris summam tantùm attingemus, vt bonis mortalibus præclarè constet, superos impiorum vindices solere esse certissimos. Igitur coniuratione diu anteà Romæ secretis deliberationibus agitata, & Florentiæ demum in Montughio Iacobi Pactij suburbano instructa, Raphael Riarius Cardinalis è Gymnasio Pisano Florentiam vocatur. Specie quidem inuisendæ pulcherrimæ atque ornatissimæ vrbis, verùm vt coniuratorum animos præsentis personæ authoritate confirmaret, quanquam vti planè iuuenis, captuque ingenij parum grauis, tantæ rei constitutæ ignarus esse putaretur. Egere Pactij multo astu, vt is à Mediceis fratribus in Fesulanam ipsorum villam honoris & iocundæ voluptatis causa ad conuiuium vocaretur, vt ibi ambos fratres inter hospitales mensas trucidarent. Sed quum Iulianus ex molesta pituita impeditus interesse nollet, deiecti ea spe, rem ad sacra, quæ ex festo Solis imminebant, in ipsumque templum maximum reiecerunt; in quod ambos fratres tum religionis, tum honoris causa erga Cardinalem omnino conuenturos iudicabant. Conficiendi autem negocij munia inter se eo ordine dispartiti sunt, vt Franciscus Pactius, & Bernardus Bandinus obtruncandi Iuliani partes desumerent; Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum pedagogo Laurentium aggrederetur, accepta tum ex condicto ad distringendos gladios tessera, quum medijs in sacris seruatoris Christi hostia sacerdotis manibus attolleretur. Antistes verò ipse Pisanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis suis, fidaque clientium occulta armatorum manu in speciem salutandi vexilliferi curiam occuparet. Iacobus autem cum equestris dignitatis, tum ætatis honore conspicuus, vbi patrata fratrum cædes esset, equum conscenderet, & armatis clientibus septus per forum discurrens, populum vocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus vires adiungeret. Iam cœpta erant sacra concinente sacerdotum choro, & tesseræ tempus instabat, quum Pactius atque Bandinus deambulante Laurentio, Iulianum oculis frustra requirerent. Quapropter ad Mediceam domum conuolarunt, vt in Iuliano omnem prodeundi moram, iocundis adhortationibus abscinderent, nunciantes quasdam formosas, adamatique nominis matronas in templum peruenisse. Itaque viri efferatæ mentis, quod mirum est, hilari vultu aptè compressa perfidia, Iulianum retardante fato segnius se expedientem, medium honoris causa, & insertis iuuenili comitate subter humeros brachijs in templum deducunt, pauloque post vnà deambulantem ad tesseram/repentè districtis sicis circumsistunt. Bandinus medium sub papilla transfodit, cadentique illicò in-

cumbit

cumbit Pactius, & ferro in ventrem & iugulum adacto conficit, vsque adeò atroci & feruida manu, vt crebrò repetens ictus seipsum in genu præalto vulnere consauciaret. Bandinus quoque furiata mente Norium Iuliani familiarem obtruncat. Sub idem temporis punctum Laurentij percussores incondito impetu illum adorti, vnam tantùm, neq; lethalem ad iugulum plagam inflixerunt, quòd is præsenti animo educto statim gladiolo, & reiecta, intortaque ad leuam chlamyde, constantissimè se defenderet, & ab amicis in proximum sacrarium duceretur, vbi obseratis foribus ab imminente Bandino seruatus est; atque inde obligato vulnere, stipante armatorum amicorum caterua domum deductus est; sæpe sciscitans, an frater esset incolumis, & ne Cardinalis violaretur edicens, quem, lintеati sacerdotes in eo tumultu custodiebant. Dum hæc fierent, perculsaque metu omnis turba diffugeret, & terribili strepitu tanti tumultus, templum corruere videretur, Pisanus Antistes cum suis, Curiæ scalas ascendit, postulatque à ianitoribus, vt ad vexilliferum, ad quem haberet mandata Pontificis, admittatur. Is erat Cæsar Petruccius, & tum fortè cum Decurionibus, vt festo die sæpe accidit, tempestiuè prandebat, admirantibus conuiuis importunum hominis aduentum, quòd ea hora serijs colloquijs aliena prorsus, atque inepta videretur. Sese tamen Cæsar è mensa celeriter expedit, eúmque exceptum in suam deducit cellam. Vix cœpto colloquio Cæsar in Antistite perplexa & malè cohærentia verba, obliquo item obtutu oculos inconstantes, & vultum magni euentus expectatione suspensum animaduertit, atque inde insidias spectat, relictoque in cella Antistite, ad Decuriones foras se proripit, & sublata voce, ministros Curiæ assuetos aduocat, atque item apparitores cum argenteis clauis, priscorum lictorum more summum Magistratum prȩeuntes, & vt erat egregiè forti atque expedito consilio, Poggium arreptum crinibus solo deturbat, & in superiorem turriculam cum Decurionibus properè se subducit, arreptoque veru è proxima culina, scalæ aditum tuetur. Magno autem miraculo accidit, vt consurgentibus vndique ad opem ferendam ministris, coniurati & Perusinorum exulum manus Antistitem secuta, diuersis in cœnaculis Curiæ includerentur, obserantibus sese vltrò valuarum seris, quæ sine peculiari claue aperiri non poterant. Quo casu quum diducti, nec consensu valerent, nec collatas in vnum vires ad conandum haberent, cuncti per partes ad vnum omnes præeunte Poggio clarissimi Oratoris filio, iniectis laqueis è fenestris præcipites dati sunt, vsque adeò iratis & furentibus omnium animis, vt præcisis primorum capistris ad singulas columnellas, secundis & tertijs suspendio locus pararetur, & præcipitata cadauera plebs cruoris & prædȩ auida dispoliaret, & in frusta concideret. Iam enim populi fremitus aream occupantis, vulgata Iuliani cæde, ad Curiam peruenerat, magnoque studio plebs Mediceis fauens, proditores, occupatoresque Curiæ, ad supplicium deijci deposcebat. Interim Franciscus ipse Pactius, è domo Iacobi patrui nudus extractus, delatusque in Curiam, quum neque hisceret: neque contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è fenestra suspenditur. Nec multò post eum Pisanus ipse Antistes, totius inauspicatæ coniurationis seriem perscribere iussus in eadem lintea stola sacerdotali, ita longiore capistro præceps datur, vt Pactiano cadaueri cohærens, papillam rabidis dentibus appete-

ret, in eoq; atroci indignantis & fugientis animę habitu, rigentibus oculis, meritas concepti sceleris pœnas daret. Eandem quoq; fœdę necis sortem tulere duo Iacobi Saluiati, quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus verò ipse Pactius, qui armatus in equo ad aream Curiæ procurrerat, vt populum ad libertatem vocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & è summa Curiæ corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta sese eiecit, biduoque pòst à Montanis agrestibus in fuga captus est, Florentiamque perductus, vbi de scripto expressis coniuratorum nominibus fœdissimæ necis supplicium tulit, vsque adeò in eum concitata plebe, vt sepulturæ honore indignus putaretur; bisque tumulatus, semel in templo, iterum in pomerio, indeque erutus, quòd supremas Christianæ pietatis cohortationes, sese itidem Cacodæmoni impiè deuouens, reiecisset; diu à pueris per vrbem raptatus, in Arnum traheretur. De Renato quoque Pactio, qui ad armandos agrestes in Mugellanam villam præcesserat, par supplicium est desumptum; retractusque etiam est ex fuga Montesiccus, qui Hieronymi Riarij familiaris, militiæque peritus, totius coniurationis erat conscius. Is ab initio interficiendi Laurentij partes susceperat, sed eius postea hominis virtute atque admirabili humanitate ex multis colloquijs delinitus, eam cędem vti in villa promisisset, in templo se patraturum pernegarat; scilicet ne homicidio detestabile sacrilegij scelus adderetur, proptereaque vnus omnium honestiore dignus supplicio, securi percussus est. Laurentij quoque percussores, qui triduum in Cœnobio latuerant, nec à cucullatis prodebantur, latebra extracti, detruncatis naso atque auribus, eandem latronum more laquei pœnam tulerunt. Reliqui Pactianæ familię in carcerem coniecti sunt; vnusque omnium Guliermus, qui Laurentij sororem in matrimonio habebat, in villam impetrante vxore, relegari meruit: & Raphael Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis seruatus est. Hanc in vindicanda atrocissimi sceleris audacia, senatus seueritatem vel ipse Barbarus & nostræ religionis hostis, Baiazetes Turcarum imperator insigni religione probitateque comprobauit, quum Bandinum ex fuga elapsum Constantinopolim, deposcenti Laurentio, tanquam parricidam, & impium templi violatorem ad supplicium tradidisset. Atque ita ille cunctis damnatus gentibus ab eadem fenestra laqueo suspensus, iustum ciuibus vindicatæ feritatis suæ spectaculum præbuit. Neque Hieronymus Riarius coniurationis author, vltores Deos diu fefellit, quum apud Forolinium, oppidanorum conspiratione, in mensa trucidatus, & per fenestram in forum præcipitatus, vel feras nefariæ malignitatis suæ pœnas expenderit.

PETRI ANGELII Bargæi.

At, ô Deorum quisquis in cœlo soles
Nefanda sæpe facta vindex persequi,
Nec ferre inulta. perfidi num Pactij
Dedere sat supérque pœnarum tibi?
Cùm Iulianum patriæ nouum decus
Quiuere templo in ipso adorti occidere
Nil suspicantem tale; cum fœdissimè

Turpata

Turpata fuso permaderent sanguine
Sola ipsa Fani, limina, atque altaria.
Nanque haud furentis hercle sæuos impetus
Fugere Plebis, haud latebris abditi
Cauere dexteras piorum vindices.
Non & paratam Thracij regis fidem
Sensere; nam cum Barbarus tantam luem
Perhorruisset, execratus patriæ
Remisit vsque ab vltima Propontide.
Inserta quare plurimis cadauera
Collum capistris ciuitas lætissima
Spectauit; illa nec miserta sontium.
Quin insepultus horridus, nudus, lacer,
Canesque, auesque pauit, & pisces, datus
Præceps in amnem, manibus Iuli tuis,
Bandinus ille, perditus sicarius,
Bandinus ille, Thracius quem Bosphorus
Vti piaculum, & scelus teterrimum,
Existimauit impium & nefarium,
Suisque longe deferendum à fluctibus.
Sic, ó rubentis Iupiter vindex, tua
Vt iura discant colere, discant legibus
Parere certis, temnere & quid sit Deos,
Puni cruenta perfidos vi dexteræ.

BENEDICTI Varchij.

Nam quis te liuor? quæ te tam dira furentem
Patrandi sceleris rabies, regnive parandi
Ambitio, patrios tecum euersura penates,
Impulit effera gens furijs vltricibus olim?
Vt iuuenem florentem opibus, virtute decorum,
Conspicuum forma, dulci grauitate verendum,
Præstanti insignem eloquio, nil tale merentem
Incautum, ante aras, & Dijs spectantibus ipsis,
Aggressa (infandum) media testudine templi
Allectum blande, prætentatúmque dolose
Conficeres, ferro toties per pectus adacto?
Et clarum obscuro fœdares sanguine fratrem,
Totius Italiæ simul absumptura salutem?
Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
Aequandum, non vlla vnquam sat cæde piandum.
Impia corda, immani secla, immitia fata,
Fata malis hominum gaudentia, quid mage sæuum,
Damnosumue magis vidit sol? Castore læso
Occidit Ausoniæ Pollux, columénque, decúsque,
Et si non aliud, Medicæ spes altera gentis,
Clementísque pater, totus cui paruit orbis.

Mahometes secundus
TVRCARVM IMPERATOR.

HOC atroci, vereque Tartarico recedentium oculorum obtutu, malignoq; pallore buxei vultus, & enormi contigentium labra, narium curuitate, Mahometes fuit, quem Turcæ, non modò cæteris Othomannis superiorem, sed exæquatis vitijs atque virtutibus, Alexandro Magno parem volunt. Nam rerum gestarum gloria, & magnitudine animi cum progenitores, tum cunctos qui eo seculo maximè florerent, cogniti orbis reges, vel qui postea his sexaginta annis regnarunt, procul dubio superauit. Natus erat ex Despoti Seruiæ filia, quæ puerum Christianis præceptis & moribus imbuerat: quorum mox oblitus adolescendo ita ad Mahometis sacra se contulit; vt neq; hos, neq; illos ritus teneret, & in arcano

cano prorſus Atheos haberetur; vtpote qui vnum tantùm bonæ Fortunæ numen coleret, quod præclarè conciliari viuida efficacique animi virtute prædicabat. Itaque nulli addictus religioni, cunctorum hominum accuratas de dijs, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat; eo animi decreto, vt nullum vnquam ius amicitiæ aut fœderis, niſi ex commodo, exceptaque ad proferendum imperium occaſione, colendum atque ſeruandum arbitraretur, & rem bellicam vſque adeò enixè & liberaliter curaret, vt cuncta munia, vetere Græcorum lege ad pœnam & præmium reuocaret. Præcepta autem maiorum ex diſciplina militiæ conſtituta, quibus illi tantum imperium peperiſſent, pleraque emendando, augendoque, vti opus foret, nouis artificijs, ac ampliore omnis generis armorum apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia inſtituit, quod maximum apud antiquos in claſſe ad omnes res gerendas momentum, poſitum eſſe intelligebat. Qua vna re Venetorum vim mari ab antiqua laude inſuperabilem, poſtea contempſit. Sed primum eius, & nobiliſsimum bellicorum operum fuit, Conſtantinopolis terra marique fortiter expugnata, cæſoq; Conſtantino ſupremo Græcorum imperatore, antiquiſsimum Græciæ imperium funditus euerſum. Exinde Peloponneſum ingreſſus, Græcorum & Venetorum copias ſecundis prælijs deleuit, hexamylique murum à Venetis in Iſthmo magno ſumptu & longo labore reſtitutum, ex vſu victoriæ totum diruit. Nec multo poſt Eubœam inſulam expugnata Chalcyde Venetis ademit, atque item Lesbum deleta propè Mytilene vrbe. Tanto verò apparatu Illyricum adortus eſt, vt Stephanum Boſnæ regem, Iaiza vrbe, totoque regno expelleret, & occideret. Eodem quoque terrifico impetu in Epirum deſcendens, Croiam vrbem, quam pater Amurathes fruſtra oppugnarat, atque item Scodram expugnauit; Homaremque & Malcoccium duces per Dalmatiam ad Euganeos vſque penetrare iuſsit. Quibus irruptionibus graue vulnus Venetis eſt inflictum, cæſo à Barbaris ad Soncium amnem Nouello eorum imperatore. Eaſdem quoque immanium cædium & incendiorum clades Stiriæ & Carinthiæ gentes, ad quas Barbari deflexerant, ſenſerunt. Pannonijs quoque arma inferre auſus, Belgradum inproſperè tentauit. Mox ad ſeptentrionem conuerſus, in ipſa Taurica Cherſoneſo, Theodoſiam quæ Capha dicitur, Boſphorani regni caput, Genuenſium coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit; Caloianne & Dauide fratribus è regio ſanguine captis & interfectis. Exinde tot partis victorijs, ad Orientem eſt conuerſus. Pyrametoque Ciliciæ rege debellato, & regno eius in prouinciam redacto, aduerſus Perſas, offenſus Vſſumcaſſanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratem Othomannica ſigna promouit: eo belli euentu, vt ipſum Vſſumcaſſanem multis inclytum victorijs, vno præſertim tormentorum apparatu ad Arſengam ſuperarit. Erant vtique ea quæ geſſerat per ampla timendaque finitimis, quum inſatiabili gloriæ cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac ſimul Italiam rerum quondam dominam adoriri: atque item coacto ingenti tertio exercitu, in vlteriores Perſas penetrare conſtituit. Itaque miſſus eſt ad oppugnandum Rhodum cum valida claſſe Meſithes purpuratus, è gente Paleologa: In Italiam autem Acomathes, cui

ab exciso anteriore dente Gendico cognomen fuit. Hic ab Aulone in Salentinos traijciens, Hydruntem expugnauit, summumque inde terrorem toti Italiæ intulit: sed dispari euentu Mesithes Christianæ militiæ vim, cùm Rhodi mœnia tentasset, infeliciter expertus est: quum interim Mahometes aduersus Persas ire pergens, apud Nicomediæ lacum repentino intestini dolore correptus, extremum vitæ suæ diem, tridui cruciatu festinata morte absoluit, anno ætatis quinquagesimo tertio, imperij autem trigesimo secundo, magno quidem Christianorum commodo. Nam Acomathes, qui amplius sesquiannum circumfusa Christiana arma contempserat, cognita imperatoris morte, cùm supplementa nouarum copiarum præsidio in Italia expectaret, interrupta spe ingentis victoriæ, mœrens & gemens excessit. Cæterùm Mahometes, qui impietatis apud suos, apud nostros verò perfidiæ & inhumanæ crudelitatis notam subijt, hanc saltem confessione omnium certam laudem à Barbaris repudiatam, non insulsè tulisse existimatur, quòd ei literarum, & præcellentium artium decus cordi fuerit: quando cunctas clarissimarum gentium historias sibi verti in Turcicam linguam iuberet: vt inde haustis militiæ præceptis, actionum suarum disciplinam, exemplorum varietate confirmaret, & præclaros artifices pictoresque præsertim insigni liberalitate complecteretur. Nam & commentaria rerum ab ipso gestarum à Liberto eius Vicentino conscripta legimus, veraque eius imagine sumus potiti, quam Gentilis Bellinus è Venetijs Byzantium euocatus pinxerat, quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oblectationem iocundissimam refersisset.

LEONARDI Griffij (vt fertur.)

Qui vici innumeros populos, tot regna, tot vrbes
Solus & immensi qui timor orbis eram:
Me rapuit quæcunque rapit mors improba: sed sum
Virtute excelsa ductus ad astra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non,
Fuderit Ausonios tot licet ille duces.
Vici victores Danaos, domuique feroces
Caoniæ populos, Sauromatásque truces.
Pannonius sensit quantum surgebat in armis
Vis mea, quæ Latio cognita nuper erat.
Arsacidæ sensere manus has, sensit Arabsque,
Et mea sunt Persæ cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum, superare superbam
Italiam: sed non fata dedere modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aspera quæque sub alto
Pectore condideram, vertit & hora breuis.
Sic hominum fastus pereunt, sic stemmata, sicque
Imperium, atque aurum, quicquid & orbis habet.

Federicus

Federicus Feltrius dux Vrbini.

HIc est ille FEDERICVS Feltrius Vrbinatium princeps, qui in ſpectaculis equeſtrib. ab ictu lanceæ dextro orbatus oculo, iniquam honeſtiſsimo ore deformitatem præfert. s ab adoleſcentia datus in contubernium Franciſco Sfortiæ, totam Sfortianæ militiæ diſciplinam ita hauſit, vt quum in eo certiſsima magni futuri ducis indoles excelleret, ab inuicto Imperatore ex fratris filia gener aſciſceretur. Hunc militari & demum Imperatoria florentem laude, vſque adeo patrum noſtrorum ætas admirata eſt, vt eum priſcis illis ducibus, qui ab eodem orbitatis incommodo ſummæ virtutis opinionem & famam ſunt conſecuti, non temere compararet, quod ſingulorum peculiares quaſdam virtutes æmulari, argutiſsimoque ingenio decerpere videretur. Nam quæ propria

Philippi Macedonis laus fuit, multo consilio bella suscipere, multoque maxima celeriatis vehementia conficere; oborientes rerum casus ad rationem flectere; nouas semper occasiones ad alendum bellum aperire; frustrari longa mora hostes, eorumque præfectos pecunia sæpe tentare, & commentitijs literis suspectos & inutiles reddere, probè didicerat. Astutijs porrò, planeque Punicis artibus Annibalem æquabat, quo nemo vnquam callidius insidias tetendisse; nemo peritius instruxisse aciem; nemo arma promptius atque ferocius expedisse traditur; quando etiam in toto rei bellicæ negocio subitæ inexpectatæque prudentiæ mira laus effulgeret, ei profectò persimilis, quæ in Romano Sertorio viguisset. Nam præoccupare imminentium hostium consilia; munitiora loca castris antecapere; hostes imagine committendæ pugnæ distinere, diuque ludificari, ac fatigatos demum longi laboris atque vigiliæ mora, ideoque vinci paratos, peracri repentinoque impetu inuadere consueuerat; sic vt non omnino sit mirum si qui octies collatis signis conflixisse traditur, bis tantùm æquo Marte pugnauerit, quum sexies victor, profligato atque exuto castris hoste triumphalem lauream retulerit. Cæterùm bello & pace enitebat in eo ingenium graue admodum, sed sine vlla seueritate, quando in omnes lene miteque esset, sine mollicie, & nusquam ad contumeliam iracundum. Facundia valuit efficaci, atque apprimè temperata, qua neminem offendens cunctos modestiæ & probitatis admonebat, potius quàm acerba increpatione castigabat; vtpote qui milites ingenuosque præsertim, pudore, certius quàm pœna metu in officio contineri prædicaret. Eum porrò militiæ morem tenebat, vt Tirones equites, quos ex nobilissima iuuentute instituebat, ad parandum decus semper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriæ auidos fore prouidebat, hoc sibi vnum præstari postulare erat solitus, vt quum in conspectum hostium deuenirent, non prius eorum aciem reformidarent, quàm in eam audacter & fortiter primas hastas confringerent; quo impigrè facto, si ita videretur vt secunda pericula vitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipsos ex eo receptu vel pudoris, vel ignominiæ subituros. Dux nanque præliorum & eius sæculi morum eximiè peritus, existimabat ad primos impetus plerunque parari victoriam, qui longè vehementissimi ab effreni, & ætatis vigore concitato milite quum à veterano decurione inducitur prouenire consuessent. Multis siquidem militiæ exemplis compertum habebat, Tirones vti nondum duri Martis pericula expertos, ab incōsulta ineundi prælij cupiditate, quòd hostem elatis animis facile contemnunt, vehementem & plerunq; insuperabilem vim afferre; sic vt eam perturbata primo impetu aduersariorum acie, quæ non facile reparari atque restitui queat, cœptæ semel victoriæ secundissimus euentus continuò subsequatur. Hanc in eo perpetuam bellicæ laudis existimationem splendidissimè cumulabant literarum honos & magnificentiæ studium. Nam qui Prætorium laxitate & structuræ elegantia Vrbini ædificarat, in eo etiam Bibliothecam condidit, codicibus disciplinarum omnium refertissimam; existimabatque nihil esse alienius & turpius in bono principe, quàm nescire literas, cuius incommodi socerum, eundem atque nutricium maximè pœnitere memoria teneret. Raptus est

fato

fato suo, quum Herculem Atestinum aduersus Venetos formidiolosa Ferrariensibus arma inferentes, oppositisad Stellatam oppidum copijs tueretur. Ex his enim locis à Padana aura insalubribus, & palustri solo damnatis, letalem concepit morbum, quem iam planè senex diu ferre non potuit: eo fortè die moriens, quo Robertus Malatesta post relatam ad Xystum Pontificem de Alfonso Aragonio ad Velitras profligato triumphi lauream in Vrbe vita excessit.

PETRI ANGELII Bargæi.

Artes si docuit Punica gens suas
Captantem insidijs Annibalem duces;
Si præstante Philippus
Fudit consilio hostium
Inuictas acies: si sapientia
Sertori potuit bellica cædibus
Non vnis legiones
Affecisse Quiritium:
Ingenti quoque te Sfortia gens suo
Astu, consiliòque & sapientia
Instructum bone Feltri
Bellis præficere horridis
Quiuit. sic similes quos Dea præpotens
Orbatos oculo fecerat altero,
Virtus ipsa coegit
Inuitos tibi cedere.
Cui præter decora hæc maxima, maximas
Reddunt Aonidum numina gratias,
Culti & ripa Metauri
Et fluxu Tiberis rapax.
Dum terga igitur conteget vndique
Cœlum, cum Latio Græcia nobili,
Quod viuit tibi semper
Se debere fatebitur.

p

Magnus Caythbeius Memphiticvs Svlthanvs.

HAC peracri atque retorrida fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus visebatur, quum Selymus gemina potitus victoria Mamalucchorum regnum interfectis duobus supremis regibus euerteret, opulentisſimæque regiæ ornamenta reuelleret, vt ſe nequicquam præpedientibus arenis inuicta arma Memphim vſque protuliſſe diſceſsiſſeque inde victorem teſtaretur. Fuit Caythbeius natione Circaſsius, conditione ſeruus; verum ab admirabili virtute, atque fortuna dignus eo imperio, quod per duos & viginti annos ſigulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex venalitio ſeruorum ordine Mahometanæ legis beneficio liberfactus, ſed perpetuus Manceps regis, vt primum è literario, militarique

rique ludo adolescens prodijt, incredibili prosperoque semper cursu, singulorum ordinum honores percurrit atque promeruit; creatusque demum Diadarius, qui est summæ præfecturæ honos, cum multis fortibus factis, tum varijs in aulæ primates obsequijs, latè gratiam eo euentu adeptus est, vt in comitijs inter multos vel egregiè fortes & gratiosos frustra ambientes, suffragijs victor, & rex, & Sulthanus acclamaretur; neque de se rectè conceptam efficacissimæ virtutis opinionem vsq; fefellit: in hoc vnum semper intentus, vt instaurata militia, quæ longo æuo emarcuisse videbatur, veteres equitum alas lectissimis supplementis corroboraret, & in expeditionem educeret. Legebantur autem ex ipso præcipuè Circassiorum genere, iuuenes acerrimi & robustissimi. Eius enim gentis homines toto habitu maximè lacertosi, validos artus, imperterritas mentes, & tolerantia omnis laboris corpora ad militiam afferebant. Circassij nanque squalida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæque propterea prorsus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoque rigentes gelu, ita prædatoribus Scythis expositi sunt, vt mortalium miserrimi existimentur, & captiuitatis iniuriam non magnopere doleant, nec parentes perpetua damnati inopia, interceptos liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipsa statim infantia paruo pretio mercatoribus diuendant, à quibus pueros ideo expeti persuasum habent, vt honestos milites, præclaros duces, & si ita fati sors vehat, maximos reges efficiant. Circassij populi eum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atq; Mengrellis ad Bosphorum contra Tauricam Chersonesum extenditur: ea porrò lege atq; his cerimonijs Christum Deum adorant, quibus Moschi & Roxolani Græcorum ritus sequentes vti solent. Cæterùm Caythbeius è sordidissimo loco à prima pueritia Memphim perductus, atque institutus his moribus atque artibus, quibus Mamalucchi equites certatim incumbunt, ad summum rerum fastigium peruenit. Vbi verò primis comitijs sine vlla repulsæ suspicione rex extitit, & per Caliphum sacrorum principem desumpto Sulthani titulo, more gentis consacratus est, nihil omnino antiquius habuit quàm proferre fines, imperij limites armis tueri, Arabumque præsertim infestas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduersum se insolescere pati. Magnanimo nanque & potentissimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia validis armis vindicanda videbantur, & Persæ qui sæpe repentinas in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis transitu deterrendi; reprimendaque item Othomannorum arma, quæ formidolosa erant Syris ad Issicum sinum finitimis, quòd Turcæ præsides Ciliciæ, nuper sublato rege Pirameto in Prouinciam redactæ, veteres fines transire, alienaque inuadere arroganter auderent. Itaque tribus bellis ingenti animo susceptis, parique fortuna confectis, Arabes nequicquam se longa fuga eripientes, iustis affecit cladibus, antiquisque eorum domicilijs & sedibus latè expulit; eo rerum euentu, vt ad vnum omnes reguli Arabes, atque his pemixti Mauri & Aegyptij, qui regiones inter & Nilum, dextrum Rubri maris littus incolunt, sese conferre ad authoritatem Memphitici regis & tributa pendere cogerentur. Persæ quoque duobus tumultuarijs prælijs fusi, vltra Euphratem in Mesopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamalucchi ad Tarsum castrametantes Turcas adorti, capto Cher-

ſeogle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clariſsimam, de inuicta gente victoriam retulerint. His ſecundis ſuceſsibus, quum Memphitici imperij fines ad occaſum per Africam vſque ad Cyrenem extendiſſet, in repentinum atque inexpectatum, ideoque grauiſsimum bellum incidit, conſpirantibus ſcilicet ſubſeruis Æthiopibus in Mamaluchorum cædem, planeque rebellantibus: quibus magna multitudo Arabum, & Aegyptiorum, tædio prædurae ſeruitutis ſe coniunxerat. Sed Caythbeius expedito equitatu turbam nequaquam militaribus armis, ſed oblatis tantùm caſu atque his inualidis armatam telis, quanquam contumaci ſpiritu ſeſe in libertatem vendicantem, per partes aggreſſus multo labore diſiecit, atque perdomuit. Ab eo diuerſorum præliorum cruento exitu, magnus Aethiopum numerus, communicatæ perfidiæ pœnas dedit. Pars verò eorum fermè tertia compedibus eſt reuincta, vt qui nuſquam ipſum verè libertatis bonum experti, emptique pretio fortibus dominis ſeruire condiſcerent. His rebus geſtis Caythbeius plenus gloria, & apud noſtras gentes pari virtutis atque fortunæ illuſtri fama, Sulthanorum clariſsimus euaſit. Nam is eſt qui externæ amicitiæ appetens ad proferendum nomen Laurentio Medici Camelopardalim dono miſit. Id animal præaltis anterioribus cruribus, cùm humiliora terga, breuesque ſuffragines haberet, ceruinumq; caput ab erecta rigidaq; ceruice, duobus inſigne corniculis dorſum eius candidis in orbem maculis in ruffo colore diſperſis, mirè variegatum ſpectaretur, vti prorſus innoxium, non Etruriæ modò, ſed toti Italiæ diu mirabili ſpectaculo fuit, vtpote quod ab ipſis vſque Romanis temporibus Italia non viderat, quum in extremis Aethiopiæ regionibus ad Nili fontes difficillimè capiatur. Simili quoque munificentiæ ſtudio paulò antè ad Galeacium Sfortiam Elephantem perdomitum, & Tigridem oblongis atris virgulis maculoſam, ab inſita feritate terribilem dono miſerat: quas belluas pictura eleganter expreſſas in arce Mediolani hodie etiam ſpectamus. Cæterùm ſeneſcentem Caythbeium Dultibes vxor Arabici generis, ideoque ambitioſi ſpiritus mulier, perpetuis adhortationibus perpulit, vt Mahometem filium imperij hæredem relinqueret, antiquata ſcilicet ea lege, qua filius patri ſucceſſor eſſe vetabatur, quum Aegyptios reges vetere maiorum inſtituto nequaquam obſeruata ſucceſſione liberorum, ſed communibus equitum ſuffragijs creari mos ſit; eadem penè iuris formula, qua Romæ ſummos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari conſtat. Nec defuere Proceres, qui ab impudenti adulatione Reginæ conſilijs aſſentirent, multa vtique corrupti largitione, quum eſſent ex eo numero, qui nullam gratiæ ſpem pro ſe in comitijs habituri viderentur, extraque ſortem petitionis poſiti melioribus, vt ſæpe fit, tanti principatus fortunam inuiderent. Itaque primarum claſsium principes abrogata comitiali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperioſæ & ſatagentis Reginæ promulgatum, quod non inepta æquitatis & exempli ratione, cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino abſurdum, quoniam fortiſsimo principi, atque optimè de Republica merito, & ægrè conceptum ex ſenectæ vitijs morbum ſuſtinenti, adiutorem dandum cenſebant, qui ingentia curarum pondera in patre, recentibus viribus ſubleuaret; ſicuti antea maiores ſuos Saladino Sulthanici imperij conditori ad honeſtiſsimum poſteritatis exemplum tribuiſſe meminerant. Nec

multo

multò pòst Mahometem viginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & consortem imperij nouis appellationibus salutarunt. Sed ab excessu demum Caythbei, qui damnatæ quorundam procerum rumoribus adoptioni, non diu superfuit, Mahometes non multum ea inauspicata hæreditate lætatus est. Nam Mamalucchos dolore ereptæ suæ sortis, interruptæque prærogatiuæ iniuria perculsos, dira intestini belli rabies ita inuasit, vt Mahomete interfecto, quatuor secundum eum principes creati, paucorum mensium spatio turbulentissimis comitijs trucidarentur: eo anno, qui fuit à partu virginis supra millesimum & quadringentesimum, nonagesimus sextus.

PAVLI IOVII Iunioris.

Si quondam Hesperio quos misit Bœtis ab orbe
Dalmatáue, aut Lybies Mauris circumsona tellus
Aeneadum fasces, Capitoliáque alta tenentes
Obstupuit populus Latialis, & inclyta Roma
(Externos quanuis dominos) æquauit olympo,
Insueta admirans alienæ nomina terræ,
Nonne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris
Aduersi fines mundi, rigidámque relinquens,
Arcton, Cimerias vbi Bosphorus asperat vndas,
Venerit ad magni septenflua flumina Nili?
Atque ibi seruiles habitus exutus, & ora,
Consensúque ducum magno prælatus honore
Tum demum Aegyptum, & Pharias compescat habenas?
Et Syriam quacunque rapax procurrit Orontes
Sceptra tenens latè magna ditione gubernet?
Scilicet hæc tantæ virtuti, ingenuóque labori
Conueniunt, nanque ille diu in sua damna ruentes
Victor Erythræi depellit littore Ponti
Prædones Arabum, simul & felicibus ausis
Trans fluuium Euphratem, *trans pictæ Persidis arua*
Cogit Ithyræo gaudentes vulnere Parthos.
An memorem quod Coryciæ propè mœnia Tarsi
Rettulit infesto ex Turca sublime Trophæum,
An subito oppressa Aethiopum seruilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore
Muneribus placet Italiam penetrare, suáque
Laude frui; magno sic vecta per æquora sumptu
Bellua, quam prisci coniuncta voce Camelo-
Pardalim appellant, geminum cui vertice cornu
Fulget, & insigni distinctum tegmine corpus,
Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris
Non vitam ferro amisit, sed morte quieta
Et natus lacrymans posuit sua membra sepulchro.

Matthias Coruinus rex PANNONIÆ.

NON inuictis modò armis, ſed magnitudine animi, admirabilique virtutum omnium concurſu Matthias Coruinus Pannoniæ rex, cunctorum ſuæ ætatis Regum decus ſuperauit. Patrem habuit Ioannem Hunniadem, ſecundis pariter ac aduerſis, ducem, omnium qui cum Turcis arma contulerint, longè clariſsimum; vtpote qui Turcarum fulmineus terror appellaretur: quorum magnam multitudinem in Belgradi foſsis proſtrauiſſet. Is natione Semidacus & Valachus, duos habuit filios Ladislaum & Mathiam. Ladislaus, quòd Vldericum Ciliæ Comitem regis propinquum, qui capitales inimicitias cum Hunniade patre ſemper exercuerat, apud Albam confodiſſet, à Ladislao rege ſecuri percuſſus eſt,

Mat-

Matthia custodiæ tradito, abductoq́ue in Bohemiam, vt ibi de nobilissimi adolescentis supplicio, extra Hungarorum oculos consideratius atque liberius decerneret. Nam tametsi Matthias eius cædis conscius fuisse putabatur, quòd tamen interfecti Ciliensis cruore manus minimè polluisset, nec duodeuigesimum attigisset annum, plerosque Procerum ad misericordiam commouebat, quum vnica proles Hunniadis interitura crederetur. Quid enim eius viri memoriæ ab Hungarica gente, vel gratius, vel honestius persolui posset, quàm si eius sobolem à teterrima nece seruarent; quum ab Hunniade se toties seruatos, Turcicisq́ue trophæis nobilitatos esse faterentur? Eo modo fluctuante Rege, fata viam aperuerunt, qua captiuo & sæuam securem expectanti, non salus modò, verùm & Pannonici Regni corona pararetur, Ladislaus enim Rex dum Pragæ nuptijs vacaret, veneno intra paucas horas sublatus est, Bohemiæq́ue regnum arripuit Georgius Pogibraccius, qui vigore animi, clientelis, atque opibus, Procerum erat potentissimus. Cæterùm morte Regis audita Michael Zilagus, Matthiæ auunculus, apud quem erant veteranæ copiæ, quæ sub Hunniade stipendia meruissent, cum matre Matthiæ Budam contendit. Quorum aduentu Hungari Proceres permoti matris lachrymis, præsentisq́ue exercitus studio & viribus adducti, commendante Hunniadis sobolem Michaele, extemplò vel vinctum adhuc cathenis apud Pragam Matthiam, Regem declararunt, missisq́ue legatis à Poggibraccio postularunt, vt sibi Matthiam redderet, quem publico consensu Pannoniæ regem salutassent. Nec mora Pogibraccius consilium expedit, obtemperandúmque Hungaris censet, quòd putabat confirmando nouo regno nihil sibi fore opportunius, quàm si Hungaros eo beneficio obstringeret, & Bohemis consociaret. Itaque non cathenas modò detrahit Matthiæ, sed ei ad certissimum amicitiæ pignus filiam despondet, & tradit; ornatumq́ue Regij cultus muneribus Budæ regnaturum dimittit. Fuere qui existimarent à Pogibraccio regnum affectanti, venenum Ladislao præbitum fuisse, cuius vxor, quæ Caroli quarti Cæsaris, Bohemiæq́ue regis neptis erat, vterum gestaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, grauéque negocium attulit Matthiæ, quum de regni possessione cum Regina armis contendere cogeretur. Sed post editum infelicem partum, Regina contentioni finem fecit honestis conditionibus, legitimeq́ue demum antiquo Regum diademate apud Albam coronatus est; sic vt regnarit supra annos triginta sex, occupatus semper nouo bello, quum perpetuis, & inuictis armis vndique sibi amplissimam laudem & gloriam parandam existimaret. Non sustinuere ardentis Ducis vim Poloni, qui arma Hungaris inferre ausi fuerant. Hæc eadem Germanorum robora perfregit, quum Austriæ Viennam Federico Cæsari adimeret. Valachorum exercitum ancipiti prelio profligauit, quo ipse sagitta vulneratus, sed planè victor discessit. Binis quoque prælijs Turcarum ab Illyrici limite irrumpentium audaciam ita contudit atque repressit, vt Mahometes eorum imperator, omnium propè gentium victor, successorq́ue eius filius Baiazetes, æquissimis legibus pacem petierint. Gessit aduersus Slesi-

ſitas ad Vratislauiam vrbem acre bellum, tanta vtique felicitate, vt in toto Hungarici regni limite deuictarum ab ſe gentium ſummæ gloriæ trophæa ſpectarentur. Verùm ob id maiore præconio dignus videtur, quod transmiſsis auxilijs Italiam Turcarum metu, qui Hidruntem in Salentinis occuparant, liberaſſe exiſtimari poſsit, poſtquam inuicti antè, pertinaciſsimeque reſiſtentes Turcæ, vnum Blaſium Magarem è Matthiæ præfectis pugnaciſsimum, timendum eſſe, ipſa demum deditione poſt egregios multarum eruptionum conatus oſtenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perſpicacis ingenij iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis, & literarum intelligentia polleret. Neque enim Regem aut Ducem abſolutæ virtutis & gloriæ famam adipiſci poſſe prædicabat, niſi literarum præſidio munitus, omnis ætatis inſtituta militiæ, ipſaque antiquorum ſtratagemata ex hiſtorijs percalleret; quando ea documenta, quæ magno vſui militiæ forent, ab ignaris literarum, niſi longiſsimo tempore experiundo percipi non poſſent, quæ alij ex veterum exemplis legendo facilè conſequerentur. Propterea peculiari propè ſtudio in Regiam ſibi viros aſciuerat, non optimorum modò ſtudiorum, ſed nobiliorum etiam artium laude inſignes, quorum conſuetudine legendo & diſputando, mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim ocij è grauiſsimis occupationibus ſuffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat; multuſque viſebatur in ea bibliotheca, quam exquiſitis libris nullo deterrente ſumptu refertiſsimam eſſe curauerat. Forum verò Budæ præcellentium artificum tabernis exornarat, qui ex Italia præſertim certis inuitati præmijs, Budam confluebant. Regia enim Budæ veræ virtutis domicilium, perpetuique ſplendoris hoſpitale diuerſorium cunctis gentibus patebat. Quandoquidem vincere hoſtes, & ſcribenda facere, & virtutem liberaliter exornare, Regiæ fortunæ proprium munus eſſe duceret. Inuexerat toti prouinciæ Italicas artes, cultum domeſticum, Hunnicæ gentis mores ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, vt Regnum ex plumbeo aureum, deterſaque rubigine ſplendidum reddidiſſe Pannonij faterentur. Hac illuſtri fama Chriſtianorum regum florentiſsimus, quum vigeret, agitaretque animo ingens bellum aduerſus Turcas, & lætiſsimè pranſus eſſet. Bolanumque Venetum legatum honoris cauſa equeſtri dignitate inter ſacra ſolennia perornaſſet, repentè apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquageſimo ſexto, à partu autem Virginis Nonageſimo ſupra quadringenteſimum atque milleſimum, eo feſto die qui Palmarum celebritati dicatus eſt. Effigies eius armata equeſtris, luculentiſſimè depicta Romæ in Campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus ſpectatur, ad quam arridet altera perſimilis Andreæ Mantiniæ manu picta, quæ in muſæo noſtro conſpicitur:

ANTONII THEBALDEI.

Coruini breuis hæc vrna eſt, quem magna fatentur
Facta fuiſſe Deum; fata fuiſſe hominem.

Pau-

PAVLI IOVII Iunioris.

Vos ò qui celeri gradu
Lucum Castaliæ rupis, & ardua
Parnaßi iuga scandere
Certatis viridem per nemorum comam,
Qua riuo resonans sacro
Leni lympha fugax perstrepit alueo
Auratæ cytharæ modos,
Insignémque lyram ponite, ponite
Si quis poße putat suo
Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
Coruinum meritis tollere honoribus.
Nam si Mœonij senis,
Seu quæ Virgilij Musa canit Deos
Sese reddat ab inferis,
Nec curet Siculæ regna Proserpinæ
Haud vnquam valeat satis
Summis quam deceat, tollere versibus
Coruinum egregium ducem,
Quem nec laurigeri poßet Apollinis
Laus, nec Pierij Chori
Princeps, dulce canens Calliope melos.

FINIS TERTII
LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN QVARTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

VARTVS hic liber, magnanime Cosme, recentiorum Heroum imagines continebit, quibus elogia idcirco superioribus adstrictiora, breuioráque sigillatim affigentur; quoniam eorum, quos ipsi virtutis suæ fama florentes vidimus, præclara nomina historijs nostris abundè celebrata sint, & vti reor, ad posteros etiam transibunt. Ex instituto autem ordine, primus sese obtulit Carolus rex Galliæ, qui coalescentis, nec confirmatæ adhuc pacis tranquillitatem Italiæ inuidit, liuore tamen nostro potius quàm suo. Quippe qui euocatus accersitúsque ad euertendum passim publicarum rerum statum, eò grauior ingruerit, quò apud ignaros periculi, imperitósque militiæ nequaquam metuendus esse putabatur. Sed eius externæ gentis vis repentina & impotens, vel serò nos docuit, dissensionum nostrarum intestinæque discordiæ protinus obliuisci, vt paratæ seruitutis incommoda vitaremus, quæ demum serendo bella ex bellis nobis parum maturè insanire desinentibus importata, si non cautiores, & fortiores fecit, vti propulsanda pericula flagitabant, patientiores certè reddidisse videtur ad perferendam inusitatæ conditionis igonominiam. Neque aliter nos ipsos vltro præcipites datos consolari possumus, quàm quòd primos tantæ cladis authores æqua vltrix scelerum Furia meritas pœnas dare coegerit. Hic itaque Rex Gallus, qui vel nolens domum tuam suo impetu euertit, te præclaro exemplo admonet, vt irruptiones externarum gentium, quarum vis vehementissima intolerandáque esse consueuit, graui maturóque consilio auertendas potius. quàm armorum fiducia sustinendas arbitrere. In hanc enim publicæ salutis curam & Cosmus & Laurentius maiores tui, summæ prudentiæ viri, semper excubarunt, vt quantum consilio præstari posset, externa arma longissimè arcerent. Neque enim aliter quàm his inundationibus obrui & conuelli potest hic tuus Principatus, haud dubiè fato datus, & mirifica demum tua virtute confirmatus; quandoquidem nulla omnino intestina fraus extimescenda videatur, agenti Principem absolutæ pietatis atque iusticiæ auspicijs, qualem in rectè constituta Republica æquè boni malique ciues optatissimum esse confitentur.

ELO-

Carolus VIII Galliæ rex.

RIS hoc gestu & armorum cultu Carolum Galliæ Regem eius nominis Octauum, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iussit, quum Rex ipse pictori se exprimendum accuratè præbuisset. Is Ludouico vndecimo patri succedens, deficientes ab se Britones armis subegit, capto in acie Ludouico Aurelianc atque in carcerem coniecto, quem certa iura Regij sanguinis ipsi successorem destinabant. Ab hac victoria Rex iuuenis, quanquam nec ingenio stabili, nec satis firmis pusilli corporis viribus polleret, pacati tamen atque opulenti Regni subni-

xus facultatibus, bellicoſorumque Procerum vocibus incitatus, aduerſus Aragonios reges terra marique bellum ſuſcepit, euocante eum atque adiuuante Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infenſiſsimus. Ea namque tempeſtate fatali malo Italiæ nati, exitialibus inter ſe conſilijs diſſidebant Alfonſus rex Neapolitanus, & Ludouicus Sfortia Mediolani princeps, qui tum potentia atque authoritate nominis ſupra cæteros eminere credebantur. Ille apprimè ferox, bellicoſus, & inſolens: hic verò ingenio ſubtili, aſtuto, maximeque ambitioſo, odia contraxerant, quæ minimè expiari poſſent, niſi dijudicante belli fortuna alteruter præceps daretur. Itaque Carolus vehementi impetu Italiam intrans, & ſubitò percurrens, quantum Galli armis auſuque valerent, cum ignominia Italicæ diſciplinæ pluribus prælijs oſtendit. Hæc enim ferè tota, aut inſcitia atque auaritia ſuperiorum ducum, aut longo ocio reſtincta perierat; ſic, vt nemo ducum aut militum ſupereſſet, qui cruentam aciem ſe vidiſſe teſtaretur. Quo vitio accidit, vt facilè Gallus honeſtum prætendens titulum, Piſanos eiectis Florentinis: hos verò eiectis Mediceis, & Senenſes pulſo Pandulpho Petruccio, vendicaſſe in libertatem videri vellet. Ex inde Pontificem terrore inuecti in Vrbem exercitus ſubactum ad fœdus ineundum compulit, Gememque Baiazetis Turcarum imperatoris fratrem ſibi tradere coegit, quo adiutore in Græciam ſe traiecturum confecto Aragonio bello prædicabat. Qua inuſitata Galli hoſtis felicitate cuncta obuia ſternentis perculſus Alfonſus, ideoque nihil pro priſtina ſua militari laude auſus, ita deſpondit animum, vt Ferdinando filio Regnum cederet; extemploque cum regia Gaza in Siciliam profugeret; eo euentu, vt filius pari hoſtium impetu vndique pulſus vrbe Neapoli atque arcibus, Regnoque demum toto, ocisſimè pelleretur. Obſtupuere ſtatim ad eius ingentis celeriſque victoriæ curſum cuncti principes; vſque adeò conſternatis metu animis, vt in vnum pro publica ſalute, dignitateque Italici nominis conſpirarent, & arma contra Gallos vndique cogerent. His rebus cognitis Carolus Campanis, Brutijs, Apulis, & Samnitibus, valido copiarum præſidio confirmatis, regredi extemplò, & contra infeſtos viam ferro aperire conſtituit; atque ita profugiente Alexandro, Romam prętervectus, Piſas repetijt; & per Apuanos Ligures ſuperato Apennino, ad Tarrum amnem profectus, Venetas, & Sfortianas copias, eum tranſitu prohibere conantes, cruento edito prælio ita proſtrauit, vt penè intactus, & nuſquam poſtea laceſsitus in Galliam rediret, nec Italici belli obliuiſceretur: renouata namque amicitia cum Ludouico Sfortia, reſtitutaque ei Nouaria, quam Aurelianus occuparat, Ferdinandum Regem paternum repetentem regnum longo exercuit bello: eo tamen rerum exitu, vt Galli duces militeſque ad vnum propè omnes varijs caſibus interirent, & ipſe demum tertio anno poſtquam Neapolim ceperat, apud Amboſiam oppidum, ex ludo paruæ ſphæræ rediens, ignobili in cella, ſubito animæ deliquio correptus expiraret. Vixit annos viginti ſeptem, imperauit decem. Id verò tanto Regi inſigni probro datum eſt, quòd intempeſtiuis amoribus deditus, eneruatuſque molli ocio apud Allobrogum diffluentia longo luxu oppida, Aureliano Nouariæ obſeſſo opem ferre noluerit, repudiatamque coniugio Margaritam Maximiliani Cæſaris filiam

liam ab se expetitam, desponsatàmque, ad patrem remiserit, vt Anna Britanniæ citerioris Reguli filia hæresque maiore commodo duceretur: quod Reges nullis pudoris potius, quàm commodi priuati legibus obediant.

LANDRIANVS Mediolanensis.

Impiger aerias Carolus dum transilit Alpes
Parthenopen stricto dum petit ense ferox:
Horruit illum omnis bello clarissima tellus
Itala, & inuicti frena superba tulit.
Victorem sed ne hunc æterna secla viderent
Nostra ducem, ante annos inuida mors rapuit.

Vitellij Fratres.

HAC vna latiore in tabula Vitellij quatuor germani fratres cum sene patre conspiciuntur, quos admirabili mediæ ætatis vigore, atque illustri bellicæ laudis fama florentes, inuida virtute ante diem immitis Parca surripuit. Hos Nicolaus pater post longam contentionem eiecto Iustino æmulo, atque eo demum interfecto, in patria Tipherno non obscuræ potentiæ principatum adeptus, in disciplinam Virginio Vrsino tradidit, qui tum Romanorum Procerum splendore domus, & multis militiæ partis honoribus erat clarissimus. Qui liberorum animosa prole atq; ea enixè ad summum militiæ decus contendente, planè beatus senex pater videri potuit, quum excedens vita, familiam certissimo militarium iuuenum præsidio confirmasse crederetur, nisi occultior aliqua vis fati adultæ iam virtuti indignam atque inexpectatam perniciem attulisset. Præcipiti namque impetu fortuna in Vitellij nominis sobolem incurrens, ex breui interuallo singulos perculit atque prostrauit: miserabilem herclè in modum, quando partim fœda, partim ignobili morte conciderint.

Ioannes Vitellius.

IOANNES siquidem natu maximus, quum ad Auximum Piceni vrbem in oppugnatione versaretur, immani tormento discerptus interijt.

Camillus Vitellius.

CAMILLVS huic proximus, in Apulia Circellum oppidum apposita ſcala conſcendere & capere contendens, molari propè lapide ſupernè deiecto, nequicquam protegente galea oppreſſus eſt. Is tum Gallis, Virginioque duci operam nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnaciſsimi ducis laudem, eo præſertim die fuerat conſequutus, quo non procul à Luceria Germanorum integram phalangem Aragoniis militantem, inductis & ſæpe circumductis in orbem ſagittariis equitibus deleuerat. Primus in Italia ſclopettariorum equitum turmam inſtituit, quod equitum genus poſtea intermiſſum eſt, quum nimia atque inhabili ſclopettorum longitudine præpedirentur; ſic vt hodie non miremur breuiores & leuiores, aptiore induſtria à Germanis iuſtitutos, qui noſtris nuper haſtatis equitibus maximo terrori in Germania fuerint.

MICHAELIS SYLVLI LVsitani Cardinalis de Camillo Vitellio.

Victorem Pyrrhum post magna atque inclyta facta,
Fœminea, fama est, occubuisse manu.
Et te surripuit post inclyta facta Vitelli
Fœminea dextra missus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis distantia seclis
Clara duorum facta exitus vnus habet.

Vitellius Vitellius.

ORIENS Camillus, Vitellium filium reliquit, quem Venetis & quatuor Pontificibus, vti erat bellicæ rationis & multi consilij apprimè gnarus, impigram fidelemque operam nauasse vidimus.

Paulus Vitellius.

CÆTERVM in Paulo & Vitellocio ætate minoribus vis ardens impauidi animi, & in arduis belli casibus mirè efficax ita enituit, vt vterque ad militaris imperij nomen non temerè aspirare milites crederent. Paulus ingenio excelsior, & iudicij grauitate præstantior expediendis consilijs, atque armis promptissimus habebatur; sed aliquanto fortasse seuerior & sæuior, quòd dormitantes vigiles impunè interfici, & sclopettarijs hostium captis erui oculos, & præcidi manus iuberet, quòd indignum esse videretur, strenuum sæpe nobilemque equitem ab infimi ordinis despicato pedite inulto vulnere prosterni. Nondum enim inuecto externarum gentium cruento more, Itali milites sanguinarij & multæ cædis auidi esse didicerant. Paulus hac virtute disciplinaque prouectus, quum Venetas copias in Apennino profligasset, Pisanosque egregiè suam tuentes libertatem, aliquot oppidis expugnatis conterruisset, eorum mœnibus tormenta admouenda esse censuit. Sed eius conatus, quanquam vehementissimè cœptus, eum habuit exitum, vt malignè obtrectante collega Ranuccio Martiano disparis dignitatis atq; virtutis duce, perfidiosa potius quàm necessaria cessatione à semicapto Stampacis propugnaculo retraxisse tormenta crederetur; quasi eius vrbis subactæ lætitiam Florentinis inuideret; inanissima quidem suspicione, quum inde à probo auidoq; veri decoris duce perampla triumphi laus peteretur. Itaque à præpotente factione ciuium, vrgenteque Ranuccio, perfidiæ accusatus, vir insons captus, præcipitique iudicio in curia securi percussus est; quanquam vel inusitati generis tormenta adhibita, in acerbissima quæstione nihil quod integritatis famam læderet, elicere potuissent. Eo enim supremo malignitatis decreto concidit, quod viri suspicaces, & Reipublicæ causa maximè sæui factiosique, immeritò tortum nequaquam ex tuto dimitti posse iudicarent. Sed eius immanis iniuriæ vltor postea extitit Alexander filius, quem hodie patris æquantem laudes, & Hungarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos duces adnumerat.

ANTONII FRANCISCI
Rainerij.

Vrbis vt ingratæ scelus, & victricia Pauli
Audijt immiti colla resecta manu
Scipiadum maior; Tua quid benefacta Vitelli
Quid valuere mea? ah dixit, & ingemuit.

Vitellocius Vitellius.

T Vitellocium immanior vis atque ſæuitia Cæſaris Borgiæ ſuſtulit, quum is cruentiſsimo homini, perfidioſo aſtu ex recenti defectione in gratiam receptus apud Senogalliam ſe credidiſſet. Ibi enim ſimulatione colloquij militaris perductus in domum cum Paulo Vrſino ſocero, Franciſcoque Vrſino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandem necem deſtinatis, ſtrangulatus interijt; meritas certò iure pœnas pendens, quòd ſe à ſanguinario, nefarioque tyranno ſyncerè in fidem receptum imprudentiſsimè putarit; quanquam ea reditus leuitas exitio cunctis futura ab ingenio Pauli ſoceri largitione promiſiſque corrupti Vitellocio improbante emanaſſe credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ diſciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus ſuis inſtituit, quibus & haſtas, & ſecures, ferreaque pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ordinauit-

que vt densata acie procurrere, consistere, regredique, & decurrere in cocleam, nihil perturbatis ordinibus condiscerent; cuius phalangis inuicto robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæsaris ducem, in Vmbria profligarat; & capto ad Basianum Guidone Feltrio Vrbinatium principe, Pontificias copias insigni edita pugna deleuerat.

PAVLI IOVII Iunioris.

Eheu quid faciant, cuiquam homines curúe habeant fidem?
Ten' sic negligis? atque ipse tui nil memor, impij
Te imprudens potuisti manibus credere Borgiæ,
Infaustis manibus, sacrilegis, atque nefarijs?
Quid si non tibi notissimus vsque, & satis, & super
Cunctis ille fuisset rabidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atque hominum lues.
At non te latuit quid fugiens Cæsaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mœonij senis
Pompeius, Pharij quum peteret littora perfida
Regis naue cita. Non equidem vita ferocibus
Committenda tyrannis, iter haud tutum ad eos satis
Dixit; sed mala sors omne animi consilium rapit.

ANTONII FRANCISCI Rainerij,

Non me diua potens atque volubilis
Motu quæ rotat hæc omnia præpeti
Deprensum Ionio mersit improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Hinnitu alipedum cum litui sono
Lætantem, rapido sustulit impetu,
Nec me æuo & spolijs tot grauidum nouis
Hæres, nobilium patria principum
Linquentem gelido marmora funere
Victorem, tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius æquore
Martis fulmineo sæuior agmine,
Parcarum Lachesi surdior vltima,
Et fatum, atque fides credula, perdidit.

EIVSDEM.

Non mare me, non Mars, sæua aut mors perdidit; at me
Perdidit, omnibus his Borgius asperior.

P E-

Petrus Medices.

PETRVS Medices, quem Laurentius pater authoritate atque opibus florentem in Republica principem reliquerat, hac militari specie thoracatus & prolixè comatus pingi voluit. Nam tum viros radi solitos non decebat barba, contrarioque more nostro, capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuuentæ feruore alacer, robustos, gestandisque armis habiles artus equestribus spectaculis ad bellicam imaginem ostentare, aduersis sæpe hastis in ludo concurrere, variaque pugnæ simulacra edere erat solitus: quòd ita ad popularem gratiam expediret, sicuti patrem & patruum cum præclara laude fecisse meminerat. Verùm hæc studia quanquam digna essent eo iuuene, quem palmæ decus accenderet, cum tamen aliquanto longius quàm oporteret, à ciuilibus officijs abstra-

hebant à quibus ſecus ac pater iuſſerat, ita abhorrere videbatur, vt ſæpe venationi falconumque aucupijs, ac amatorijs vanitatibus occupatus, actiones Magiſtratuum inſpicere negligeret; alloquia ciuium faſtidiret, & contemptu quodam rarò intraret curiam. Quibus moribus fiebat, vt paternæ modeſtiæ, & Etruſcæ frugalitatis obliuiſceretur, obiterque ſuperbiæ & luxui, atque item libidinibus quibus offendi ciuile decus poſſet, propalam ſe dederet, quum honeſtas quaſdam familias aſsiduo atque licentiore matronarum cultu probroſas effici nonnulli ſuſpicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes, quæ proterui atque intemperantis famam premebat, cito deferbuit ex nuptijs lectiſsimæ vxoris Alfonſinæ, quam ex Vrſina gente duxerat; conciliante id coniugium Clarice matre vt ex eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri diſsimilis, vti ſæpe feroci, & tum maximè quum forte meracius biberet, acriter ad iracundiam parato; ſed quòd amœnitate Muſarum & Muſicis concentibus cito molliretur, & quò luberet, facile flecteretur. Nam à Politiano præceptore inſtitutum erat domi certamen Etruſcorum Poetarum, quo non obſcura laus, ſumma iocunditate quærebatur; quando alternis dicerent, & ad pares numeros reſponderent, qui extemporaneæ facultatis plauſum à circumfuſa audientium corona petebant. Latinarum namque & Græcarum literarum ſtudia, ea tempeſtate Florentiæ vigebant, ita vt arguti iuuenes Etruſcos rithmos peramœnis floribus adornarent. Hos mores opima pax ferebat, atque his pacata ciuitas honeſtiſsimè lætabatur; ſed vbi è Gallia terribile claſsicum concrepuit, non temerè conceptus pauor totum inexperti iuuenis animum occupauit: ſic vt facile in coſilio longe omnium grauiſsimo fœdè fatiſceret, & ciues antiquæ memores libertatis ad priſtinum odium, & in ſpem excutiendæ ſeruitutis erigeretur. Erant tum Florentini Aragonijs regibus fœdere coniuncti, & cum Alexandro Pontifice ſentiebant. Ingruentibus autem Gallis, ſocius aderat Ludouicus Sfortia diu antea per legatos Petrum ab Aragonijs diuellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, cenſuit ius fœderis non eſſe violandum. Quo decreto Sfortiam vehementer offendit, quoniam aſtuta eius conſilia ab ancipiti, malequè fido ingenio, ſibi detecta ad Gallos detuliſſet. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, non ideo euocari Galliæ regem, vt Italiam externis gentibus ſubigendam & proculcandem daret; verùm vt ſuperbi & comminantis ſibi Alfonſi ferocia, infenſiſsimi regis metu frenaret. Itaque Petrus repentina per Lunenſem agrum Gallorum irruptione perterritus, ſeræ pœnitentiæ conſilium ſumpſit; ob id quòd Ferdinandus Alfonſi regis filius, in Aemilia alteram Gallorum & Sfortianorum manum minimè ſuſtineret, & claſsis Aragonia Liguriam improſperè tentaſſet, Florentia profectus ad Sergianum deſcendenti Carolo obuiam iuit, vt honeſta conditione propoſita pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem planè victorem Laurentius & Ioannes Medicei, Petro infenſiſsimi hoſtes quòd ab eo ex leuiſiſsimis offenſionibus in exilium acti fuiſſent. Horum deſperatione proceres Gallos ab ſe alienatos Petrus reperiebat; neque aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm ſi arces cuſtodiendas regijs præfectis traderet, quæ erant quatuor, Piſana, Labronenſis, Sergiana, & infra lu-

cum

cum Feroniæ Petrasanctensis. His obsignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem, Petro collegæ aderant, vsque adeo animis exacerbati sunt, vt à Petro Rempublicam priuati commodi causa prodi dictitarent, & in eum concordibus consilijs conspirarent. Nec multum inde Petrus confecto eo negocio, quum ad exornandas ædes, quibus regem exciperet, Florentiam rediisset, & ad Decuriones ascendere vellet, à Iacobo Nerlio Curiæ ianua est prohibitus. Qua insolentis facti acerbitate perculsum, redeuntemque domum, populus sublato clamore, & coniectis lapidibus vsque adeò contumeliosè insecutus est, vt vix mentis compos euadendi fugiendique tumultus consilium expediret, & sancti Galli porta principatu, patria atque penatibus vnius horæ momento excidens, sese eijceret, Bononiamque perfugeret, tanta trepidatione, vt vix Iohanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum desumpserat, vt sese occultaret, elabendi spatium daretur. Errauit in exilio integros decem annos, sæpius contumacis fortunæ suæ fallacissimos nutus expertus: vnde ei reliquæ opes absumptæ, & multum æs alienum contractum est, oppigneratis scilicet Alfonsinæ vxoris dotalibus bonis. Nam ab initio Virginius Vrsinus, quum accepta in stipendium pecunia eum reducturus, ad Rapolanas aquas vsque peruenisset, commutato repentè consilio, in Apuliam se conuertens, spes eius infregerat: biennioque post Liuiani audacis beniuolique ducis consilium secutus, ad Romanam portam ita copias signaque promouerat, vt obseratis repentè valuis exclusus, irrito conatu regredi cogeretur, eo quidem grauiore detrimento, quòd propinqui aliquot ciues, Mediceique nominis studiosi, tanquam hostilis eius accessus conscij, capite plecterentur. Promissis demum Borgiæ Cæsaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipsis propè Florentiæ mœnibus admouisset, non modò conceptam spem, votaque eius fefellit, sed existimationem exulis & salutem in summum periculum coniecit. Quòd Borgia malè fidus, rebus clandestinè compositis, inter conditiones, Petrum tanquam hostem iudicatum Florentinis expetentibus traditurus esse diceretur. Nec multo pòst Vitellocio etiam adhæsit, ex nece fratris Florentinis inimicissimo, quum is occupato Aretio bellum intulisset. Sed eum terrorem valida Gallorum auxilia ab rege Florentinis socijs missa ita sustulerunt, vt Petrus eandem aduersi conatus sui sortem tulerit, vsq; ad Gallicum bellum, quòd Magni Consalui virtute ad Formias parta victoria confectum est. Erat tum in partibus Gallorum Petrus, qui prostratis fœdeque deletis partium copijs, vt se ad Caietam periculo eriperet, quum onerarium lintrem conscendisset, & secundo Lyri amne deueheretur, in ostio fluminis summersus interijt: nauigium tormentis cumulatè onustum, facilè absorbente irato mari, quum impetu tumentis amnis allidentes decumani fluctus contrario repercussu pulsarentur. Hoc ignobile mortis genus ei meritò accidisse plerique existimauerunt, quòd in morte Laurentij patris, Leonium illustrem medicum, indignum prorsus ea immanitate, vt de infelici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitasse crederetur. Reliquit auspicacioris fortunæ hæredem Laurentium filium, quem à Leone Pontifice patruo, eiectis Feltrijs, Vrbini principem constitutum, sed non diu eo munere lætatum vi-

dimus: ex quo genita eſt hæc Catherina, quam hodie eruditis moribus excultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatam in thoro Henrici optimi regis Galliæ conſpicimus.

ANDREAE Anguli.

Quisquis es armatam effigiem longámque ferocis
Medicei iuuenis ſuſpice cæſariem;
Huius enim Lyris tantum ſe ſunere tollit
Gallorum, quantum clade fluit tumidus.
Et magni virtute patris Laurentis, Etruſcum
Arnus pacatas in mare voluit aquas.
Hunc gemini decorant fratres, queis Tybris amœnus
Pontificum titulos, ſacráque ſceptra dedit:
Summiſitque Vmber nato ſera colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Moſa, Ligérque colunt.

Chriſtophorus Columbus.

QVIS non miretur hac honeſtiſsima fronte hominem, qui inuſitata animi magnitudine portentoſoque immenſi ingenij vigore valuerit, aſpero ignobilique Arbizolo Liguriæ vico iuxta Sauonam naſci potuiſſe? Hic enim ille eſt Chriſtophorus Columbus, ſtupendi alterius & nullis antè ſeculis cogniti terrarum orbis repertor: quem profectò benigna ſalutarium ſyderum conſpiratione natum fuiſſe exiſtimare fas eſt, vt incomparabilis Liguribus honos, eximium Italiæ decus, & præfulgidum iubar ſeculo noſtro naſceretur, quod priſcorum Heroum, Herculis, & Liberi patris famam obſcuraret. Quorum memoriam grata olim mortalitas æternis literarum monumentis cœlo conſecrarit. Columbus à prima adoleſcentia diuerſis nauigationibus patrio more deditus, cuncta emporia, inſulas, littoraque mediterranei maris peragrauit: & vti erat Geographiæ apprimè ſtudioſus, curioſi ingenij neruos omnes contulit ad contemplationem earum naturæ rerum & regionum, quæ terræ globo continentur, adeò pertinaci ſpiritu laboreque, vt ex aſtronomia tropicorum, æquatoríſque & climatum menſuras, totiusque item nauigatoriæ membranæ, & Magnetis vſum exactiſsimè perciperet, inflammatusque ſtudio atque admirabili cupiditate explorandi Oceani raperetur, vt poſitos columnis Herculeis terrarum limites irrideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras ad occidentem Solem extendi prædicaret, quarum Plato ipſe, & Seneca, & plerique alij Græcorum & Latinorum nonnulla expendenda Coſmographis argumenta reliquiſſent. Ea quoque ſpe Columbus magis ac magis implebatur, quòd paulò antè, patrum noſtrorum memoria, à viro Gallo, cui nomen fuit Bethancor, Inſulas Fortunatas, & à Luſitanis Heſperides, vltra Viride promontorium repertas eſſe didicerat: ſuperatumque demum

demum esset Henrici Lusitani regis classe, extremum Æthiopiæ promontorium, quod Bonæ spei nomen tulit, vltra Capricorni circulum Antarctico polo subiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam externis gentibus homo

Ligur, elato pertinacique ingenio, iniquè ferens Ligures, qui inueterata naualis disciplinæ authoritate & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab alijs ausu, occasione ingentis parandi nominis spoliari. Hæc eius vota aliquandiu delata ad reges, & semper reiecta, ad extremum Hispaniæ rex Ferdinandus sic impleuit, vt adductus perseuerantia peritissimi hominis, quinque naues ab se impetrari pateretur. Quanquam id concedendæ expeditionis munus, plerique non periculosum modò, sed planè insanum & impium esse prædicarent, vastissimis Oceani fluctibus naues & Hispanos homines committi ad libidinem vani Liguris & decoctoris, qui vitæ suæ iacturam parui duceret: si in eadem pericula multi ipso peritiores nautæ, fortioresque homines perducerentur. Itaque Columbus cum paulo minus ducentis hominibus Hispanici generis è Gadibus soluens, inter occidentem atq; meridiem cursum teunit, aquatusque apud Fortunatas Octo-

bri mense in dextrum vela flexit, & sulcato per multos dies Oceano, nusquam apparentibus terris, conspiratione nautarum penè oppressus est: cùm peregrini vnius amentiæ vniuersam omnium salutem, desperato nauigationis exitu minimè credendum arbitrarentur: quando infinitus pateret Oceanus, nec suffectura essent alimenta, si serò pœnitentibus redeundum in Hispaniam esse decernerent. Sed eos vel atrocissimè consternatos sacramenti militaris sæuerè admonuit, quo regi fidem dedissent, se nusquam ab authoritate imperioque ipsius esse discessuros: multisque rationibus ostendit, certam eos proditionis pœnam in Hispania subituros, si temerè summi commodi, summæque gloriæ cœpta, & fęliciter ad finem penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horrore perturbarent. Vix dum socijs naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus volantes aues conspexit, prædixitque non longè abesse terras, è quibus illæ euolassent. Nec eum fefellit opinio: breui enim peruentum est ad Insulas ferè innumerabiles, maximamque earum adeuntes, valde nemorosam, & luscinijs, & psitacis refertissimam, sed humano carentem vestigio, Guadalupeam vocarunt. Inde perpetuis prouectus Euris, atque his vno tenore perflantibus, secundissimo cursu, quòd nusquam fluctus inter se refringantur, ad insulam ingentem, nomine Hispaniolam peruenit. Ea distat à Gadibus rudi supputatione, miliarium Italicorum circiter quinque milibus, Cancrique Tropico supposita, in longitudinem tota proscinditur: refertque castaneæ folij formam, magnitudineque Britanniam excedere perhibetur. Eius insulæ gentes Columbus blandis nutibus atque munusculis ad se facilè pertraxit, didicitque ex mulierum inauribus, & quibusdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum segetisque præsertim sint inopes, captúque ingenij adeò simplices, vt literarum prorsus mediocriumque artium sint ignari, vtpote qui nocturnos lemures adorent, quos nunquam viderint, sed inerrare domicilijs eorum noctu persuasum habeant, qui arbitri vitæ simul & fortunæ cuncta bona pariter & mala mortalibus dispensare soliti sint. Horum lignea simulacra incisorio pyrite lapide vsi ruditer effingunt, religioseque venerantur, Zeminos appellantes vtriusque humanæ sortis largitores. Hos populos tormentorum portento aspectuque velificantium nauium territos & stupefactos, facilè ad venerationem Christianæ crucis induxit, fœdereque icto cum aliquot prępotentibus insulæ regulis, cognouit manare aureas harenas ex amnibus, qui ex præaltis montium iugis in Oceanum deferantur. Itaque contentus hoc bene auspicato nauigationis initio, relinquere apud regulos ex suis Hispanos homines, totidémque ab his indigenas mutuæ fidei obsides accipere, reuertique in Hispaniam ad regem constituit. A quo demum perfuso tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorem classem impetrauit, vt reliqua scrutarentur, aggregantibus se ei certatim Hispanis, tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac secunda nauigatione Columbus, Amirantis regijque præfecti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus insulas, partim desertas, partim ab immani & truculenta Canibalum gente incoli, Piraticisque eorum latrocinijs cuncta infesta esse didicit. Ii mortalium cruentissimi atque efferatissimi humanis vescuntur carnibus: nullum numen adorant

rant; nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; constuprant fœdè mares & venenatis instructi sagittis remigantes in alueis vniligneis longissimè prædantur. Cæterùm Columbus recto cursu ab Hispaniola ad occidentem pertendens, insulam Hispaniola duplo maiorem apprehendit: quam propter longitudinem, ab initio continentem esse crediderat; sed anfractibus eius enormi flexu superatis integrè circuiuit, & Cubam appellauit: pari auri copia & simplicitate incolentium Hispaniolæ persimilem, atque inde demum in aduersam ingentium terrarum & regionum continentem ad Austrum sitam, Boreæ flatibus appulsus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua fronte septentriones spectantem, & introrsus sub æquatore situm, alij Sanctæ crucis terram, alij Pariam, alij Darienem vario in loco vocauère. Columbus ostium immensi fluminis subijt, quod ideo os Draconis appellatum est, quoniam tortuosis vorticibus nauigia absorbere posse crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos esse, nec vllis donis mansuefieri posse compertum est; vestiri eos versicoloribus psitacorum pennis; arcubus & ligneis clauis præliari: nostrorum acies periculo facto reformidare, atque refugere in nemorosas latebras consuesse, constabat. Tot aditis exploratisque gentibus Columbus, factus mortalium celeberrimus; non vno in loco constitutis legendi auri officinis, multisque castellis ad præsidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere non potuit: Accusatus enim ab Hispanis innatæ crudelitatis & auaritiæ, causam pro se dicere coactus est, felici quidem euentu, confutata æmulorum malignitate, quum ab rege gratissimo atque iustissimo præfecturam Hispaniolæ fratri impetrarit; ipseque non multo pòst auctus opibus, & sua fama felix, quum tranquillè senesceret, in Hispania obijt, relinquens aurifera regna, audentium Hispanorum virtute proferenda, vti mox euenit ad summam Hispaniæ felicitatem. Sic vt Columbus dignus omnino videri possit, qui à Liguribus præsentia potius quàm vetera hodie mirantibus, luculentissima statua Genuæ decoretur.

IANI VITALIS.

Tu maris & terræ trans cognita claustra Columbe
Vectus naue cita penetrasti
Ignotos populos, atque abdita maxima regna
Antipodúmque orbem extremorum.
Hic aliæ ventorum animæ tua lintea leni
Implerunt Aquilone, nec alto
Fulserunt Helices clarissima lumina cælo,
Nec vertit mare tristis Orion,
Hic legem accipiunt mitem Zephyrique, Notique,
Aequora nec tolluntur in altum.
Tu gentem incultam quarum vel pomifera arbos
Numen erat, vel purpureus flos,
Vel fons irriguus liquidis manantibus vndis,
Formas vera religione.
Tu vitam humanam instituis, tu mœnia & vrbes

Stare doces opulentas,
Et parere grauidam non vno è semine terram,
Et connubia iungere certa.
Vnde etiam extremi lætis cum vocibus Indi
Te memorant, patrémque salutant.
Salue non Ligurum modò, sed decus orbis, honórque
Nostri secli magne Columbe,
Cui meritò Iouius Heroas dedicat inter
Nominis æterni monumentum.

Ascanius Sfortia Cardinalis.

SCANIVS Sfortia, senatoriæ dignitatis supremum decus, quanto nunquam antea vel postea sit visum, ornatissimo familiæ delectu cultuque, officiosissimi nominis authoritate, & rerum omnium apparatu opulentissimo, ita expressit & impleuit, vt multorum iudicio sacrati viri existimationem atque amplitudinem supergressus esse censeretur. Nam post eius mortem obsolescente sensim Pontificiæ aulæ maiestate, conspirationeque inusitata quarundam gentium eneruatis Romanis viribus, vsque adeò iactata despectáque est religio, qua sacræ opes nitebantur, vt neminem postea vel maximum Cardinalem ei æquari posse fateamur. Nam si vnis diuitijs, vnisque tantùm fortunæ muneribus potius, quàm animi virtute & dignitate morum illustrium sacratos viros omnino æstimandos & suspiciendos existimemus, nemo ferè Ascanio veniet comparandus. Lectus fuerat in senatum à Xysto Pontifice commendatione Ludouici fratris, qui Catharinam Galeacij germani fratris filiam Hieronymo Riario Pontificis propinquo nuptui dederat. Inde Ascanius opimis sacerdotiorum redditibus, ipsoque patrimonij censu ditissimus euadens, eum in Vrbe tenorem vitæ instituit, vt domo maximè hospitali, egenisque perbenigna, & erga omnes insigni præditos virtute apprimè liberali, summa beneficentiæ fama potiretur, essetque aliquanto principi propior, quàm sacrato sacerdoti, quòd ante omnia venatoriæ voluptatis & nobilioris aucupij exercitationes regio sumptu studioque perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facilè principem inter senatores se gessit. Sed authoritate atque opibus, & noua denique gratia auctior euasit, quum ab excessu Innocentij octaui Pontificis comitia rexisset. Circumductis namque suffragijs, ad Borgiam totum se conuertit, emptusque proculdubio profusissima largitione, vt ille omnium deterrimus pro optimo Pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus extitit: quum nonnulli eius ordinis candidati, Borgia potiores repulsam tulissent, qui Hispanum occultę malignitatis summæque simulationis hominem exitio cunctis futurum, stultissimè Pontificem creatum nequaquam falsi vates denunciabant. Cæterùm Ascanius, qui domum Borgianam peramplaq; munera ex ea suffragatione fuerat consecutus, aliquot post annos exitialis

amentiæ

amentiæ suæ pœnas dedit. Nam Alexander, vt filium Cæsarem Borgiam ad summas opes proueheret, cum Galliæ rege Ludouico in perniciem Sfortianæ & Aragoniæ domus conspirauit, tanta immoderati animi acerbita-

te, vt cunctos Italici sanguinis regulos expellendos auitis imperijs, & scelesta manu pernecandos susciperet. Itaque Ascanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis eo euentu in Germaniam profugit, vt cum mox Heluetijs fretus armis Mediolanum repetisset, Ludouico fratre ad Nouariam ab hisdem Heluetijs fœdè prodito, ipse coniectus in fugam prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino, ad Ripaltam Castellum supra Trebiam, Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliam fratre, quum aliquandiu Venetijs præalto in carcere custoditus esset, repetente eum Ludouico rege in Galliam pertrahitur: sed triennio post, quod mortuus esset Alexander Pontifex, Romam à Georgio Ambosio Cardinale perductus est: quoniam maximè idoneus putaretur in toto comitiorum negotio conciliandis suffragijs. Nam Georgius non obscuro ambitu ad Pontificatum aspirabat: sed fata Pio tertio Pontificatum detulerunt, simul &

celeriter eripuerunt: paucissimis namque diebus excessit è vita, instauratisque comitijs Iulius secundus Pontifex ei suffectus est. Hic Ascanium Ambosio frustra contendente in Galliam abduci vetuit, quod indignum esset sacerdotem nihil tale meritum, paternique imperij fortuna expoliatum in carcere custodiri. Per hunc modum Iulij beneficio liber factus, & pristinæ restitutus dignitati, quum ad repetendum Mediolanense imperium, ingenti solertique ingenio consilia contulisset, conscioque Consaluo magno, & Liuiano adiutore Gallis bellum moliretur, veneno sublatus triduo interijt, eò minus infelix, quòd diri Pontificis teterrimam necem epoto temerè veneno, quod conuiuis erat destinatum, vidisset. Eum aduersus tot fortunæ contumelias infracti animi laudem meritum, Iulius marmoreò sepulchro honestauit, quod ad Flumentanam portam in templo Deiparæ virginis conspicitur.

PAVLI AMANII Cremensis.

Hæc est quam mira depictam conspicis arte
Augusta Ascanij effigies, magni illius inquam
Sfortiadæ, cui non vultu fortuna minaci
Vnquam animi effregit vires: est Gallia testis,
Hadriacique maris domini, qua mente superbum
Quàm forti tulit imperium, captiuus & hostem
Quàm se prudenti sæua à ditione redemit
Consilio, ac tandem Italiam vacuásque reuisit
Summi Pontificis sedes, & Tibridis oram
Ipse vbi erat sacri decus & pars magna senatus.
Quòd si non atris peperissent pocula succis
Dirum illi exitium extremos tetigisset honores:
Ast illum huc virtus, illuc sua fata trahebant

Ludouicus Sfortia Mediolanensium princeps.

VDOVICVM Sfortiam Mediolanensium principem, cui Moro cognomen fuit, nequaquam à fuscedine oris, quòd esset æquo pallidior ita vocatum ferunt, verùm ab argumento, quòd pro insigni gestabat Mori arboris: quæ idcirco sapientissima arborum censeatur, quoniam tardè & non prius germinet & florescat, quàm hyemis iniuriam effugerit, statimque tuto partu ocyssimè fruticet, quasi hoc ingenio suo esse insitum indicare vellet, in omni actione nunquam properè, sed grauiter consilia inire, atque ea sicuti oporteret, maturè & celeriter explicare. Verùm id postea gestamen comprobante euentu longè vanissimum extitisse videmus: quandoquidem ab tanta opinione prudentiæ, nihil demum sibi sapere sit visus, quum exutus principatu, miserrimus omnium mortalium cla-

trato

trato in carcere perierit. Erat eo ingenij instinctu Ludouicus, vt omnem ingenitæ prudentiæ vim, subtili astu, & multo simulationis artificio muniendam arbitraretur: propriaque item vota contegere, dissimulanter men-

tiri, fallere ex commodo, atque traducere simpliciores homines, ex disciplina officioque non insulsi principis esse putaret: quoniam adaperti & liberè sentientis persona, inexpectatis sæpe iniurijs nimis exposita crederetur. Cæterùm in eo vigebat facundia illustris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata, & grauis, quam oris & corporis habitus apprimè generosus & excellens magnoperè commendarent: quibus dotibus coniuncta erat congressus & alloquij nunquam fucata facilitas, vt perhumaniter responsa daret plena grauitatis & æquitatis: in neminem iratus aut asper: vtpote qui subamara & ingrata his qui peterent, quodam sobriæ iocunditatis lepore mitigare consuesset. His moribus per multos annos aut fratris filij tutor, aut eo demum sublato princeps appellatus, imperium cum insigni gloria dignitateque Sfortiani nominis rexit, consilio potius semper vsus, quàm expeditis armis, quòd ex incommoda valetudine vir natura nec belli-

cosus, nec acer, ab armorum exercitatione studioque facilè discessisset, diceréque soleret scriptorij calami, quàm ferri aciem plerunque efficaciorem habere vim in gerendis administrandisque bellis, quæ ad præliorum aleam vel multa cum ratione deducta, inopinatas sæpe calamitates dimicantibus importarent. Quibus institutis atque consilijs, quum arridente fortuna singularem non inanis gloriæ suæ fructum perciperet, & foris prudentiæ nomine magnus & clarus haberetur, mirè sibi placere poterat, quòd ab initio tutela fratris filij depulsus, & Pisas relegatus; ea authoritate redijsset, vt inimicos, Ciccumque præsertim Simonetam authorem exilij capite damnaret, eiectoque dolis Eustachio vetere fidelique custode, Mediolani arce potiretur, ac Heluetios & Sedunos arroganter ad Domossulã irrumpentes, cruenta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello post sæua pericula honestissimam pacem sibi atque Italiæ peperisset: supra id quod maximè decorum videbatur, principatus ornamenta & titulos à Maximiliano Cæsare fuisset consecutus. Verùm vbi Carolum regem immatura & repentina morte surreptum, quo cum tuta pax vigebat, illi autem Ludouicum Aurelianum veterem hostem suum successisse didicit, ingenti metu præsagientis animi ita correptus est, vt pauor qui ei fatalis erat, ægrè dissimularetur, sed nihil tamen in eo mentis rationem elideret. Omni siquidem ingenio atque ope celeriter contendit, vt ea imminens ab Alpibus clades auerteretur. Verùm Dijs inuitis præsidia paranti omnia frustra fuerunt. Nam Gallus desumptis statim regijs insignibus, auido atque anteparato animo ad Italiæ totius imperium aspirans, cum Alexandro Pontifice, Vanetoque Senatu exitiale toti Italiæ & Galliæ maximè funestum fœdus percussit. Nec Veneti cæca proferendi imperij libidine inducti, à supplice exorari potuerunt, quin accerserent ab Alpibus Gallos, ipsis demum certam perniciem allaturos, quòd apud Senatum recentis offensionis dolor, qua ereptum sibi Pisanum imperium querebantur, plus valuisset, quàm Balneolanæ pacis memoria, qua Sfortiæ industria, grauissimi belli metu atque periculo liberati fuissent. Quamobrem Ludouicus impio certè, sed necessario consilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concitare coactus est, quum à Maximiliano Cæsare auxilia desperaret, qui tum Gallorum opera Heluetio bello premebatur, & Federici Aragonij auxilia æquo remotiora, & languidiora fore perspiceret. Conatus demum est cum rege hoste grauis tributi pactione pacem redimere, vt sibi tantùm liberisq; suis paterni dominatus possessio, iuraque relinquerentur. Sed has conditiones, quæ dubij belli pericula tollerent, & antiqua Aurelianæ domus iura confirmarent, ab initio auribus libenter admissas, rex postea insolenter reiecit, quòd vndique vim ac insidiatores in Sfortiam comparasset, quos ille procul dubio non diu sustinere posse iudicaret: in eius rei negocium enixè satagente Triuultio, qui peculiari incensus odio, Sfortiani nominis capitalis erat hostis. Is manebat in præfectura apud Astam Aureliani vrbem, & cuncta quæ opus erant ad bellum impigrè callideque parabat. Nec multo pòst Obegninus atque Ligninius clarissimi duces cum iusto exercitu magnoque tormentorum apparatu in Italiam missi, Sfortianos vrbe Alexandria depulerunt, fœdè profugiente Galeacio Sanseuerino, qui adulterinis

Calatini

Calatini fratris literis, Mediolanum in medio ardore belli perfidiosè fuerat reuocatus: sic vt inopinata profectione omnes ferè copias desereret, Gallisque fœdè relinqueret, & serò de fratris perfidia conquereretur. Eo nuncio & defectione Calatini ad Gallos, importunè terrefactus Sfortia, ideoque consilij factus inops, properè in fugam se coniecit, quod vndique perfidiam timeret: & tum fortè Simon Horrigonus Insuber æquè perfidiosus & scelestus ad interficiendum principem frustra summissus, Landrianum ærarij præfectum trucidasset, in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis sita erat. Fugientem cum liberis Ascanioque fratre Comenses receperunt, apud quos concionantem admirabili constantia, & de consilijs suis multorumque perfidia disserentem, ego tum puer maximè sum admiratus. Atque inde miser, & à multis desertus Lario emenso, & superato Abdua monte, quem montem Graium hodie vocant, vnde Abdua profluit, in Germaniam est profectus, paucisque inde diebus quum esset ad Bolzanum in Rhetia, Mediolanensem arcem nefaria proditione Bernardini Curtij clientis sui Gallo traditam cognouit, simulque occupatam à Venetis Cremonam, pari perfidia tradente arcem auarissimo custode, cui Bataleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæsarem conuenisset, & de reditu consultaret, inter multas belli deliberationes, grauem sibi pecuniæ iacturam imminere prospexit, quod ea à Cæsare auidius expeti, neque auxilia maturè expediri viderentur. Itaque comprobante Ascanio, priusquam auri inopiam sentiret, conandum sibi aliquid existimans, Heluetijs & Grisonibus inter se fœderatis, & mercenarijs gentibus se commisit. Hi namque expeditas legiones, quibus eum reducerent, pollicebantur, quod iam inuisum Insubribus Gallicum nomen esse cœpisset. Nec mora, adiuncto etiam sibi Sequanico equitatu, ab Alpibus Rheticis descendens, à Comensibus, Mediolanensibusque lætissimè receptus est, Lignino nihil obsistente, & cum Gallicis præsidijs vltra Ticinum profecto. Sed quum Ludouicus in expugnanda Nouaria aliquot dies absumpsisset, noua Gallorum auxilia Tramulio duce superuenerunt, & cum his multò plures & fideliores Heluetiorum cohortes, quàm essent apud Sfortiam. Ab his vsque adeò grandi Gallica largitione deprauati sunt cuncti ferè duces, qui Sfortię militabant, vt nullo pudore contra sacramenti militaris fidem eum ante receptæ Nouarię mœnia Tramulio traderent. Commonstrarunt eum Heluetio habitu inter phalangis ordines gregarij militis specie traductum, Rodulphus Longus Griso, & Gaspar Silenus Heluetius. Pari quoque perfidia Sfortiam deseruere Sequani & Burgundi equites, quos mercede coniunctos adduxerat, Aloisio scilicet Valdreio Bastardoque Rosio ducibus, Ligninij opera atque pecunia corruptis. Perductum in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem, vt victorem regem venerari sibi liceret, ad se perduci vetuit, quanquam eum postea ex itinere prætoriani equitis insignia, atque arma mentitus intentis oculis spectarit extra clementiæ pudorem, quum regiæ humanitatis in captiuum penitus obliuiscendum putaret. Natura enim prædurus, & recenti suo efferatus carcere in Locensem turrem, erepto scribendi solatio miserum inexorabili sæuitia coniecit, ita quinto tandem anno vexatus, ictericiæ morbo diuturnam mise-

riam morte effuderit. Audiui ego postea à Petrofrancisco Pontremulo, qui in eadem custodia fidus comes, perpetuo seruitio Sfortiæ fuerat concessus, eum totius infortunij sui miserias virili pioque animo pertulisse, sæpeque dixisse, hanc sibi pro veteribus delictis extremæ calamitatis pœnam à magno Deo fuisse impositam; postquam consilia sua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta vis fati præuertisset: ita vt in ea vnam diræ necessitatis causam referret, quòd amici & socij penè omnes vel summis obstricti beneficijs, fidem impudentissimè fefellissent, præter vnum omnino barbarum Baiazetem, qui ex condicto Venetis terra marique arma inferens, sibi promissa, quanquam sera auxilia, in ipsam vsque Venetiam transmisisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Quantam ruinam præcipiti dabit
Lapsu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, quæ ab excelsa minetur
Mole, Deis, medióque cœlo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi atque ambitio mala
Euexit ad summum cacumen,
Sæpe ruunt grauiore casu.
Nam te quid olim consilium iuuit?
Quid cum dolosi pectoris artibus
Astus iuuere, atque in periclis
Ingenij experientis vsus?
Felix cruento SFORTIA *prælio*
Si concidisses, nec miserabilis
Fœdum exitum vitæ vidisses;
Quum patria, solióque auito
Expulsus, altè in carcere Gallico
Pœnas dedisti, quòd nimis improbus
Non tutor, at crudelis hostis
Præripis imperium nepoti.
Ergo insolentem pone superbiam,
Qui fidis alti viribus ingenij
Fortuna sic gaudet iocari
Vertere quum cupit ima summis.

CAESAR

Cæſar Borgia Valentin. dux.

ÆSAREM Borgiam, qui ſanguinario ingenio, immaniſque ſæuitia veteres tyrannos æquaſſe cenſeri poteſt, viroſo ſanguine, execrabilique ſemine progenitum ferunt; quod faciem atro rubore ſuffuſam tuberculis, qui ſaniem leuiter expuerent redundantem, oculoſque introrſus recedentes, & atroci vipereoque obtutu ſcintillantes ac igneos oſtenderet; quos nec amici quidem & familiares contuendo ferre poſſent, quanquam eos inter fœminas iocabundus, mira commutatione ad lenitatem conuertere conſueſſet. Cæterùm artus reliqui ad decorem egregiè reſpondebant, quum ei eſſet habile corpus, valida neruorum compage firmiſsimum, quod tam aptè quàm impotenter ad cunctas pedeſtris & equeſtris armaturæ, ludorumque omnium exercitationes afferebat; vtpote qui longiſsimè & peritiſsimè iaculari, in palæſtra vel robuſtiſsimum quen-

que prosternere, currentem in arena taurum vno macheræ ictu decollare didicisset. Susceperat eum in minori fortuna Rodericus pater, ex Vannotia Romana, quam à formæ venustate, & morum illecebris, miraque demum fœcunditate legitimæ propè vxoris loco habuisse constat. Vigebat adolescente in Cęsare peracutum & erectum ingenium, proptereaque missus fuerat Pisas, vt in Gymnasio iuri ciuili operam daret. Sed vbi pater Pontifex est renunciatus, in Vrbem properè rediјt, galerique purpurei dignitate collata in Senatum cooptatus est: quem honorem postea fastidiuit atque reiecit, quum ad firmiores opes magnaque imperia effreni libidine raperetur. Primum omnium permutati ingeniј & fluxæ fidei documentum præbuit, quum à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente, cui à patre Pontifice legati specie, comes & obses datus fuerat, è Velitris Romam profugisset. Exinde armorum studio teneri, contemnere galeri decus, & Candiano fratri, qui ductaret exercitum, inuidere cœpit, eò quidem insanæ æmulationis exitu, vt ipso fratre Candiano, quo cùm hilariter apud matrem cœnarat, iugulato, proiectoque in Tyberim, se totum à senatorio ordine abdicata purpura, & desumpto militari sago ad arma transferret, & Pontificiјs copiјs præficeretur; conniuente prorsus ad immane parricidiј scelus patre Pontifice; qui & ipse vim sibi afferri ab efferato filio proculdubiò metuebat. Itaque sublato principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret, Gallis se coniunxit, fecitque sponsalia cum Carlota Albretæ familiæ regiј sanguinis puella, apud Aquitanos pernobili. Tum enim Pontifex totus in eam incubuerat curam, vt ingentes filio opes, peramplique imperiј facultates, vel summa cum iniuria pararet: eiectis primò Vrbe Latioque Columniæ familiæ proceribus, Vrsinisque demum insigni dolo pernecatis, & excisa propè Gaietanorum familia, quum eius proceres, occupato eorum dominatu, veneno aut ferro sustulisset. Verterat quoque eandem sæuitiæ atque perfidiæ rabiem in reliquos Pontificiæ ditionis regulos, quatuorque simul Camertium proceres Varaniæ antiquissimæ stirpis strangularat: Guidonem Feltrium Vrbino pepulerat: Ioannem Sfortiam Pisauro adempto, paratam cædem effugere coegerat; expulsis etiam Arimino Malatestis. Et quum Galliæ togatæ imperium affectaret, Catherinam Sfortiam Hieronymi Riariј quondam vxorem, Gallicis fretus auxiliјs, Foroliuio & Forocornelio deiecerat, captamque cònstantissimi animi fœminam, magno probro, & parum virili superbia in triumphum Romam perduxit. *His tantis belli sumptibus*, quum sacrosancti ærariј pecunia minimè sufficeret, opulentissimum quenque ex aula sacerdotem, & in his aliquot Cardinales veneno tollendos curabat, vt eorum diuitiјs in Fiscum redactis potitus, profusissimè largiretur. Vna enim liberalitate qua milites sibi obnoxios & fidos redderet, famam quærebat, ita vt quum asciuisset sibi in stipendium multos vndique manu promptos, & ex secunda classe Romanorum ciuium, censu atque audacia præpotentes, affectare Romanæ ciuitatis imperium, Vrbem Hispanis inquilinis replere, & per eos nobilissimi sanguinis proceres, quos eiecisset, diu arcere à patria speraret. Hęc cum impio patre cogitans, attonita in Vrbe noctu vagabatur, quum nusquam interdiu viseretur, quoniam lucem libenter effugeret, ne

deformis

deformis & truculenta facies spectaretur. Nouissimè tot cædium cruore nondum satiatus, Astorem Manfredum, quem Fauentia expulerat, quòd esset decorus adolescens, sceleste & immaniter prius constupratum, & mox fracta ceruice necatum, Tyberi mersit. Hanc infamis seculi pestem quum neque Dij, neque homines ferre possent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam vtrunque sustulit, quum in Vaticana villa cœnantes, ex medicata Falerni vini lagæna parataque ad exitium nonnullis Cardinalibus conuiuis, venenum bibissent. Pater senex non diu veneni vim ferre potuit; at ipse qui dilutius bibisset, atrocissimo, sed non lethali morbo correptus est; sic vt magnis conseptus copijs dux acer, sibi vsui esse nequiuerit, dilabentesque copias, & duos veteres hostes paucissimis diebus Pontifices creatos viderit. Sed Iulius hominem vel mille neces meritum, quem in mole Hadriani custodiri iusserat, ea pactione dimisit, vt togatæ Galliæ arces reciperet. Elapsus itaque Cæsar ab Ostia nauigio Neapolim peruenit, vbi à Magno Consaluo iussu regis comprehensus est, atque in Hispaniam deuectus; ne vir bellicosus, quum ad eum magnus militum concursus fieret, recentis in Italia partæ pacis tranquilitatem turbaret. Ad extremum Cæsar post tertium annum deceptis custodibus è Medinæ arce funibus se deiecit, beneficioque Beneuentani reguli nactus equum, ad Ioannem Cantabriæ regem confugit. Apud hunc, armis cum Alarino regulo contendentem, militans, quodam tumultuario prælio ad Mendauiam victor, glande traiectus concidit; sic vt non agnitus, & exutus armis qui triumphum meruerat, ad regem nudus sarcinæ modo vili iumento impositus, pendentibus brachijs & cruribus referretur. quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, quum ea victima non hosti ignoto, sed manibus tot insignium procerum, quos crudelissimè pernecasset, acerbissimis tormentis dilaniata omnino mactari debuerit. Sepultus est Pompelonæ, arguto Hispani poetæ carmine honestatus, quod Latinè postea Antonius Vacca ad eandem sententiam sic vertit:

ANTONII VACCE.

Terræ qui modò terror vniuersæ
Valentinus erat, sepultus hic est.
Tantillo hoc spacio quiescit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hospes qui freta longa, quique terras
Curris, res auidus notare dignas,
Siste hic adueniens gradum, neque vltra
Iam quoquàm properes; videre maius
Toto nil potes orbe, digniusque,
Quàm quo tantus homo iacet sepulchrum.

ANDREAE Angulij.

Heu quantum fuerat satius, dux maxime Cæsar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hispano patre, magnarum puer indole fulgens

Virtutum, & iuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fœde insignia tanta
Tu despexisses; regnandi dira cupido
Inuasit, quum te rorantem sanguine fratris,
Vel saltem est animum aggressus quum bellicus ardor
Ille tuum, priscos quo æquasti Marte Quirites,
Tótque duces, validásque acies, tótque oppida & vrbes
Vicisti, indutus mentémque animúmque tyranni
Aut nihil, aut Cæsar demens iactare solebas,
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Prælia tractare, vt Romæ celeberrimus olim
Mos fuit; at non illa inhians & sanguine & auro
Exercere, domo dominósque expellere auita,
Tótque horrenda animo comittere funera sæuo,
Quæ pudor Hispano me ortum genitore, Quirini
Inque vrbe, & tectis hisdem tam fœda referre
Nunc prohibet; sacri quum spreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales sátque supérque,
Cantabriæ miser vt cecidisti inglorius agris.

Nicolaus Vrsinus Petilani
COMES

HOC honesto caluitio derasaque barba, & vetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè vigilantis, & verè statuarij ducis specimen præbebat, quum Venetis militaret & Vrsinæ familiæ decus, post enectum Neapolitano in carcere Virginium, illustri armorum studio tueretur. Is plura stipendia vario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atque Aragonijs fecit; cautique semper & egregiè constantis famam est consecutus. Bis aliena potius perfidia, quàm sua culpa in potestatem hostium deuenit; semel ad Cesenam Ferdinando Aragonio militans, quum fortè ad vrbis Decuriones pro expepiendis commeatibus ascendisset; eum nanque inermem & nihil tale suspicantem Guido Guerra vir factiosus & insolens comprehendit, frustra reclamante Cesenatium senatu; sed ab ea vi temerè illata, Guido qui Gallis adhæserat, eum habuit euentum, vt ab Aragonijs in vrbem irrumpentibus continuò pelleretur. Iterum verò ad Nolam quo ipse & Virginius cum Aragonijs copijs, ingruente ad Capuam Carolo sese contulerant. Ibi enim dedentibus vrbem Nolanis, ea conditione vt duces copiæque regiæ incolumes forent, Arsius Gallus contra fidem pactionis ipsos duces manu cepit, & copias hostiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliam à Carolo perduceretur, e medio Tarrensis pugnæ tumultu ad Venetam aciem profugit; sic vt sæuero vehementique suo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinatas in fugam opprtunè

retentaret, restitutisque animis ad conseruandos ordines egregiè confirmaret. Qua cohortatione summa proculdubio clades auersa est, & grauioris ignominiæ dedecus Italo militi ademptum, tanta cum laude, vt mox e

à Legatis Venetis & Sfortianis seruati exercitus gratiæ certatim agerentur. Exinde Veneto conductus stipendio in obsidione oppugnationeque Nouariæ strenuam nauans operam, Gallici tormenti pila iuxta renes ad dubiæ salutis euentum vulneratus est. Post id verò bellum prosperè confectum, Veneti collecta authoritate florentem, in Francisci principis Mantuani discedentis locum, imperatorem crearunt: qui honos perpetua cum dignitate nominis, vsque ad vitæ exitum ei permansit. Eius ductu Germanorum copiæ iussu Cæsaris per Athesis Vallem irrumpentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hispanorum cohortes contra Germanos Venetis accessisent, post expugnatum Petræ Castellum repressæ sunt. Nec multo post diræ coniurationis bellum in Venetos est exortum, conspirantibus in vnum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrocissimi turbinis procellam, Venetus diu ferre nequiuit, amisso scilicet ad Ab-

duam exercitu, quo die aduersus Gallum regem Petilianus vllo vsui vel eximiè cautus & fortis imperator esse non potuit, quum in id male exploratum pugnæ discrimen ab inconsulto præproperoque collega Liuiano, vel renitens & nolens raperetur. Ab ea clade Venetus cunctis propè copijs & vrbibus exutus est. Nam singulæ ciuitates aduentantis cum terrore victoris regis, nec impetum, nec ipsam vrgentem famam sustinentes, extemplo rebellabant. Solus Petilianus è suorum strage se recipiens, vt iterum operam præstaret, animum non despondit; suasitque patritijs Venetis, vt de Republica non desperarent: positis nanque castris ad Mestrium oppidum, & collectis profligati exercitus copijs, constanti animo substitit; amissoque Patauio, vt Taruisium in potestate retineretur, immisso præsidio curauit. Neque diu pòst, non semper immitis Fortuna, inflictarum pertesa cladium, ita commutata est, vt præ pudore Venetis viam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante siquidem in eam curam Petiliano, Andreas Grittus Venetus legatus è Taruisio cum expeditis copijs noctu mouens, eius portæ, quæ Cauda longa vocatur, pontem, fœni plaustro de industria obsessum occupauit; oppressisque præsidij Germanis, vrbe atque arce potitus est. Qua contumelia singularique iactura accensus Cæsar, intra paucos dies è Germania descendit; castrametatusque ad Fanum beatæ Helenæ, Patauium ingentibus tormentis expugnare adortus est: cessissetque ea vrbs amplitudine & vetustate pernobilis, proculdubio Cesari non suis modò è Germania magni roboris copijs, verùm etiam Gallorum & Hispanorum auxilijs confirmato, nisi Petilianus supremo Romanæ virtutis opere edito, murum perruptum hostilibus tormentis, iamque ad ingressum audaciæ hostium patentem, memorabili fortitudine defendisset. Cæsar enim alioqui bellicosus, & in dubijs ausibus plerunque pertinax, vbi militare decus emineret, postquam Hispanos fortiter repulsos, & fœda missilium ignium, omniumque telorum clade obrutos vidit, ab vltimi certaminis alea temperandum multis de causis iudicans, irrito conatu elusus & inglorius in Germaniam redijt. Neque fata Petilianum partæ gloriæ suæ diu superstitem esse voluerunt; nam septuagenario maiorem diuturnæ vigiliæ, immoderatusque labor, administrandis regendisque præsidijs susceptus, facilè confecerunt: sic vt eum lenta febris, & concitata aluus ad Leonicum Vicentini agri oppidum nõ multis diebus extinguerent. Senatus tanquam summæ fidei atque prudentiæ ducem non temerè luxisse visus est, quando ei postea parem frustra desiderarit; ob idque ei honoris causa è ligno equestrem statuam erigi iussisset; eo tamen decreto, vt ei tranquilliore Reipublicæ tempore, ænea inaurata poneretur; vel ob id perenne decus merito, quòd pro externis regibus, (vti Romanum decebat,) nusquam arma ferens; pro gloria tantùm aut salute Italici nominis omni tempore dimicarit.

ANTONII FRANCISCI Rainerij.

Vrsini venerare ducis picta ora manusque
Erydanum quicunque bibis; Tyberimue, Athesimue,
Tyrrheno quicunque mari, Hadriacòue potenti

Allueris; celsi aut iuga suspicis Appennini
Ille etenim Ausonios cùm se effudisset in agros
Horrida tempestas; totamque inuoluier armis
Cerneret Italiam; & trepidantes pectore partes
Italiæ Venetos decus, & cùm maximus hostis
Fulminibus claram Pataui contunderet vrbem
Exitium in magnum; stetit imperterritus ille
Huc illuc aciem voluens, vrbémque pererrans,
Romulidum prisca fractus qua Barbarus arte
Vique animi inuicta, Ausonijs excessit ab oris.
Salue ò bellipotens, tot qui vnus millia contra
Sublapsam nobis vigilando restituis rem,
Qui fera Gallorum, & Germanæ robora pubis,
Innumeras acies qui comprimis Hispanorum
Et coniuratos Itala in præcordia reges.

Franciscus Alidosius Cardinalis Papiensis.

NON ineptum fore putauerim, ad instituendam rectæ atque honestæ vitæ disciplinam in sacratis viris, si ad exemplum posteritatis Francisci Alidosij Cardinalis vita improba, & non serò subsecutus peruersos mores inusitatus interitus exprimatur. Sic vt eius nobis hæc imago ex viuo vultu ducta magnæ sit admirationi, quòd tantam in se decori & liberalis aspectus dignitatem præseferre videatur; vt hinc coniectari liceat deprauati animi labem illustris formæ specie aliquandiu posse contegi, abscondique facile vel peritissimis physiognomiæ artis magistris. Ortus erat ex nobili Alidosiorum familia, quæ in Aemilia via Forocornelij principatu olim potita est; educatusque liberaliter, sed aliquanto licentius, quàm exeunti pueritiam ad tuendum pudorem expediret. Adolescens nanque roseo ingenuoque ore conspicuus, Iuliano Rouereo adhæsit, qui postea pontifex Iulius Secundus appellatus est. Apud hunc multis & arcanis, expediti ingenij & parati corporis obsequijs, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam aduersus prostratæ pudicitiæ rumor vehemẽter eleuaret quòd inuerecunda consuetudine, aulæ principes sibi conciliasse crederetur; vnde illi purpurei galeri honos maturè collatus est, permagnæque illi ex sacerdotijs diuitiæ, nunquam frustra petenti affluenter obuenerint; sed quibus coniunctæ (vti mox apparuit) insitæque essent familiares superbo eius ingenio pestes, cum libidinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, malignique liuoris; quæ hominẽ natura irrisorem, & ab æquo & bono dissidentem, ad sermones contumeliosos & impuros, impudentibusque mendacijs refertos impellebant; vt ex commodo proferendæ ambitionis & voluptatis instrumenta pararentur. Mirè enim sibi placebat, quum plerosque eius ordinis splendoris & munificentiæ gratiæque nomine prorsus anteiret; postquam ei literarum & veræ virtutis ornamenta deessent,

& non obſcurè Forocornelij dominatum optimo iure ſe petere à non ingrato Pontifice profiteretur, quòd eam vrbem olim Alidoſij maiores obtinuiſſent. Cæterùm in ea re Iulium ſpe ſua duriorem inueniebat; occupatum ſcili

cet Gallico bello, & concilij à Gallo rege indicti offenſionibus circumuentum, nec quicquam aliud coquentem, quàm vt Pontificij imperij opes augeret, ſtudio religionis, amoreque patriæ communis, quam in libertatem aſſerere aduerſus externas gentes magnopere contendebat. Verùm Fortuna generoſis atque ſanctiſsimis conſilijs aduerſa, ita Iulij cœpta perturbauit, vt vndique victor Gallus, impotentibus fretus armis maximè vrgeret. Quo rerum ſucceſſu Alidoſium peruerſè potius lætatum, quàm malo publico conſternatum ferunt; vtpote qui priſtinæ innixus cupiditati, Forocornelij vrbē beneficio Galli victoris, quàm Iulij munere adipiſci mallet; proptereaque perfidioſis artibus, importuna ad ſuſtinēdum gerendumq. bellum impedimēta, Franciſco Mariæ Feltrio, qui Pontificijs præerat copijs, afferre diceretur, vt Gallis incumbentibus victoriam aperiret. Erat enim Bononiæ in munere legationis expediendis caſtrenſibus rebus atque pecunijs, obſcuro quodam

aſtu

astu semper aduersus, & usque adeo auaritia, libidine atque seuitia infamis, vt a Bononiensibus Verre Tulliano rapacior & sæuior vocaretur; ob id præsertim quum insontes nec vllo iudicio conuictos, simplicissimo tantum liberoque ore locutos patritios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem strangulasset; eoque acerbius, quod nulla Pontificij iussus in eorum necem documenta extarent. Fuere ij Albertus Castellius, Innocentius Aringherius, Sellustius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de prodenda vrbe somniassent. Itaque alienato populo, & Gallis apropinquantibus Triuultio summo duce, Feltrianæ copiæ, & Veneta item auxilia his sub vrbe coiuncta, primo repentinoque impetu fœdé profligata sunt; ita vt irrumpentes Bentiuoli veteres tyranni in vrbem reciperentur, aperiente Galeriam portam Laurentio Ariosto, quem Alidosius Bentiuolæ factionis studiosum cohortibus conscriptis portarum custodiæ, perfidiose aut imperite præfecerat. Erat tum Rhauennæ Iulius Pontifex, ad quem Feltrius amissis copijs peruenerat, quum eo etiam Alidosius vrbe atque arce desertis, se in fugam ejciens, conuolasset; vt scelesti admissi erroris veniam incusata fortuna deprecaretur. Verum hoc meditanti surda fata & superi scelerum vindices non arriserunt eum: siquidem mula vectum, indutumque atri coloris penula, Hispanicoque pileo, depositis purpuræ senatoriæ insignibus, Feltrius pedes ad Pontificem ire pergentem iuxta Vitalis ædem adeptus, mucrone per ilia grauiter adacto, è mula deturbauit. Quum cadenti Mondulphus equitum præfectus latiore sica malam cum auricula discidisset, Philippus demum Auria repetente ictus Feltrio, iacentem impresso ad præcordia gladio humi confixit; nihil se commouentibus prætorianis aliquot equitibus, qui stupente atque attonito Guidone Vaino ipsorum duce prætorijque præfecto, neque animos, neque arma ad ferendam cadenti opem expedire potuerunt. Iulius ad nuncium tanti patrati facinoris exclamans, neuter inquit eorum me fefellit, quod ominabar enim non sero euenturum sciebam; sed me fratris filij dispudet, quod dextram sacrato sanguine polluerit, quum priuato indulgere odio, quam publicæ saluti, immitisi patrui desertor maluisse videri possit. Sed Triuultius hostis egregie pius & prudens, Iulium Rhauennam tumultuose excedentem persequi noluit, recepta scilicet Bononia contentus, quam Gallicis adiutus armis Pontifex ante quinque annos acquisisset. Eius patratæ cedis nomen diuersi iudicij famam tulit, quum alij ad sacrosancti ordinis immaniter violati contumeliam, execrabilis inusitatæque cædis facinus detestarentur, quo Feltrius scelesto exemplo aditum ad Cardinalium cædem patefecisse videtur; Alij porro extra aulæ adulationẽ positi, hominem impense celebrarent, qui æquissimo iure, sacrati senatus probrum & purpuræ dedecus, tanquam plane monstrum, generosa, & vere Herculea manu sustulisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Improbior Caco, Lernæque immanior Hydra
Geryone asperior,
Ille est, Ausoniæ non enarrabilis aulæ

Pestis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidosius oris,
Quem tamen impauidus
Sustulit Herculeo confossum Feltrius ictu,
Scilicet vt merito
Sublatus terris Stygias inuiseret vmbras
Tergeminúmque canem,
Perpetuas illic pœnas, & sæua daturus
Supplicia, heu miserum,
Te pudor & pietas, & religionis honores
Deseruere simul,
Pro quibus inuidiam & rabiem exercere solebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te victoria Galli
Erigit, atque putas
Illius auspicijs cuncta exoptata referre:
Sed vetuere Dei.
At vos iam dudum cæso gaudete Tyranno
Patritiorum animæ:
Et tu cum placido lætare Bononia Rheno.
Nam quis erit scelerum
Tantorum inuentor, qui tristes improbus iras
Effugiat superum?

Baiazetes II Turcar. Imp.

BAIAZETEM qui Otbomannorum principum octauus fuit, Græcorum senum potius quàm Turcarũ more prolixa barba vsum fuisse constat, cum ex hac imagine verissima, tum etiam ex grauis nec infaceti scommatis Selymi filij dicto. Hic enim quum forte Hismaelis Persarum regis legato familiariter causam quærenti, cur subtonsa ad mentum barba vteretur, quando promissa potius magnos reges deceret, sicuti Vsumcassanes, & Sulthanus Campson, paterque ipsius Baiazetes nutrire consueuissent? illico respondit, se nolle ab ea inutili atque importuna densæ barbæ ansa expositum videri, vt corripi & circumduci posset à purpuratis suis, quorum improbam vim pater inde correptus & pertractus vnquã effugere nequiuisset. Erat enim Baiazetes non pertinacis interdum, sed valde obsequentis ingenij; sic vt è media purpuratorum consultatione nonnunquam inuitus ad ea quæ nollet actionum consilia sæpissimè raperetur; quanquam in eo non deesset bellicus vigor, constantiæ laudem affectans, & iudicium in expendendis rebus æquo & temperato principe dignum; vtpote qui Scythicæ stirpis insolentiam atque duritiem, & natura insitam genti violentiam, multa præcellentium studiorum grauitate, & ex historijs sacris aptissima exemplorum vbertate temperaret. Natura siquidem tran-

quillitati & sapientiæ deditus, Peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaque mahometanæ legis, diligentius quàm regem bellicæ gloriæ auidum deceret, rimari credebatur. His cogitationibus occupatus, quum

pater Mahometes mortuus esse nũciaretur, atq. ipse tũ esset in Cappadocia, ab ipso sperati imperij limine, à Prætorianis purpuratorũ malignitate concitatis, penè exclusus est, Corcutho nepote in Regiã sedẽ sublato. Sed nõ multo post, cũ ipsa pueri imbecillitas, tum obortus inde iustus pudor, mperiũ auo debitũ & ereptũ prætorianis largitione pacatis facilè reddiderũt; eoque facilius quòd Gemes Baiazetis frater ad imperiũ aspirãs, cõparatis copijs aduẽtaret. Verùm fortuna Gemem tribus victum prælijs ita perculit, vt Rhodum cõfugere cogeretur, captusque ibi Romano Pontifici custodiendus Romam duceretur. Exinde Baiazetes intestino bello liberatus, more maiorum in Christianos arma conuertit: quorum impetu fere perpetuo Valachos ad Istri ostia adempto Moncastra multis icommodis affixit, ingentique pugna edita Illyriorum Pannoniorumque & Croatorum copias pro cõmuni

ſalute in vnum coeuntes, apertiſque in campis contendere auſas, per Cadũ baſſam Eunuchum non longe à Sauo trucidauit: neque vſquam præterquam ad Tarſum vincentibus egregiè mamaluchis, aduerſam belli fortunam expertus eſt. Exorto demum Veneto bello non terreſtri modò, ſed nauali apparatu patre validior, ita irrupit, vt Schenderbaſſa luctuoſa incurſione, vltra Tiliauentum in Euganeos penetraret, & Deuthes præfectus claſſem Venetam Grimano duce ad Sporadas inſulas in fugam conijceret: & Venetas opes exoleſcente eorum diſciplina ſibi in poſterum mari contemnendas oſtenderet: quum anno ſequenti Barbarus ipſe audacior factus Peloponneſum intrans, expugnata fortiter Methone, & ad eundem victoriæ terrorem, Corone, Pileo, Criſſeo Naupactoque in deditionem acceptis, & paulò antè occupato Dyrrhachio terra mariſque victor euaſiſſet. Sed Hiſpaniæ Galliæque regibus in publica religionis cauſa Veneto opem ferentibus, ea conditione pax à Baiazete impetrata eſt, vt recepta dudum Cephalænia, Venetæ, vti antea fuerat, eſſet ditionis: & Leucas, Nerythuſque inſula, quam Piſaurus Venetus nauiter expugnarat, Turcis redderetur. Eius autem conciliandæ pacis Grittus author eo Barbarum facilius perſuaſit, quoniam in Perſidæ Hyſmael Sophus ex progeniæ Vſſumcaſſanis ſeſe regem effecerat, inuecta nouæ religionis opinione, quam ingenti fama ſuperſtitioſiſsimi quique earum gentium credulitate nouæ legis perſuaſi ardentiſsimè ſequerentur; vſque adeo ſupra religionis cauſam felicibus armis formidoloſus, vt Othomannico imperio hoſtis immineret. Nam eius clientes ſectatoreſque in Cappadociæ fines trahendorum in cauſam populorum nomine penetrarant; binoſque iam Baſſas Caragium & Halim, geminoſque exercitus duobus oppreſsis ducibus occidione deleuerant. Huius belli timor eò Baiazetem ſenem perpulit, vt de ſucceſſore deligendo cogitaret, purpuratorumque perfidia Selymus filiorum natu poſtremus, quem paulò antè prælio ſuperatum parricidam appellarat, fraude & dolis patre eiecto Conſtantinopolitano imperio potiretur, & ſenem patrem vir ſæuus atque impius exutum regno veneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum vicum hortorum amœnitate nobilem, iuxta Ponticum littus ire pergens, quum regnaſſet annos triginta duos ærumnoſam vitam exoptata morte commutauit; eò quidem ſeipſo minus miſer, quòd Acomatis & Corcuthi filiorum Nepotumque aliquot regia indole iuuenum, atrociſſimam necem non viderit, quum vixiſſet annos ſeptuaginta tres, ſub id fermè tempus, quo Iulius Pontifex, pro ſalute dignitateque Pontificij nominis aduerſus Gallos concilium excitantes, controuerſiam armis finiendam ſuſceperat.

IANI VITALIS.

Dum rerum exquiris cauſas, & dum procul Hunnos
Carmannos, Cilices, Sauromatáſque domas,

Baiazete

Baiazete, domi proles tua te petit armis,
Et te per fraudes amouet imperio,
Adijcit inde nouum sceleri scelus, & tibi miscet
Pocula lethiferis illita graminibus.
Intempestiuos crudelis vipera fœtus
Per sua sic tandem funera, rupta parit.
Quid tutum est cui sint ingentia regna tyranno
Si timeat natos, progeniemque suam?

Gasto Foisseius.

VIS vel imperitus ex humano vultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuersas inter se pugnantes partes nõ admiretur? Quando hinc diffusus per genas argẽteus fulgor, ad maturæ frugis pallorẽ sensim euadens vsqueadeo generosum os cõmendet, vt vehemẽter spectantes alliciat. Illinc verò radiantes, cauique oculi, præferocis animi indices, contuentes absterreant. Hac enim specie spirantem bellicam vim Gastonem Foisseium sæpe vidimus, quum feruido ingenio arma quatiens insignes victorias & triumphos agitaret. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atque animi indole referebat, in Italiam cum imperio missus, tanta vi celeritateque, sua atque aliena arma exercuit, vt prius dux quàm miles; antè triumphator quàm acclamatus imperator extiterit, summis profectò nobilioris seculi ducibus præferendus; nisi in ipso victoriarum cursu adolescens plenus gloria cecidisset. Incredibili nanque celeritate ad parandam ei inusitatam laudem & immaturum vitæ exitum properantibus fatis, irrumpentes in Insubrum agros hostes Heluetios acerrimè sustinuit, & in patriam repressit. Bononiam per lutulenta itinera præduræque hyemis glaciem raptato exercitu, formidolosa Hispanorum obsidione atque oppugnatione liberauit: igneque rapidior inde digressus, Venetas copias ad Athesim fuso Baleono duce protriuit: atque eodem cursu per arcem Brixiam aggressus, præsidij Veneti, Brixianique populi cruentissima strage edita, rebellantem vrbem recepit atque diripuit; sic vt mox tanta subnixus victoria, rursus ad Hispanos verteretur, vt Rhauennatium campos, insigni certè victoria, sed fatali suo interitu nobilitaret. Inflammatus nanque immoderato ardore delendi hostis, quum iam planè victor stratis aduersariorũ alis & legionib. incitato equo cum paucis, recipiẽtes sese hostes persequeretur, sub aggere profluẽtis amniculi confossus interijt; eo quidem euetu, vt morte sua seruasse reliquos hostes, & rem Romanã in summũ adductã discrimẽ, metu atque periculo liberasse iudicetur. Verùm ab ea mox cruẽnta exitialique victoria Galli, execrãte eos damnãteque impietatis Iulio Pontifice, premẽtibusque iterum Heluetijs, Italiæ possessione deiecti sunt. Ob eas res gestas Matthæus Sedunẽsis Cardinalis Heluetijs legionib. præpositus, vt irato Põtifici obtẽperare videret, Gastonẽ Mediolani aurata in arce magnificentissimè tumulatũ ab excelsa testudine tẽpli maximi detrahi iussit

quod oſſa inſenſiſsimi & ſacris interdicti hoſtis, indigna eo ſuperbæ pompæ ſpectaculo iudicaret; Quando ad exornandum impiæ victoriæ trophæum ſacroſancti Pontificis vexilla ad ignominiam tholo ſuſpenſa ſpectarentur.

ANTONII FRANCISCI
Rainerij.

Funera quis memoranda canat, cladémque Rhauennæ
Et tua ſumme ducum facta, obitúmque ſimul?
Ingentes cûm tu incedens per corporum aceruos
Iam victor ſtrage concidis in media.
Gallica ſenſere Heſperij, quàm viuida virtus
Senſere, vltrici cûm cecidere manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitaris, & armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadas.

Ludouicus Galliæ Rex.

IN LVDOVICO Galliæ rege eius nominis duodecimo flagrantissimum armorum studium enituit, quo in vtranque fortunam diuerso euentu longè clarissimus extitisse videtur; sed qui in omni vita proferendi imperij, quàm præclari nominis auidior à plerisque sit existimatus, quòd contra insitum generosis Gallorum regibus morem parum pius, & sæuus, pecuniæque tenax haberetur; quanquam ipse eo nomine quòd Romanum Pontificem impugnaret, impius Cæsarum exemplo dici nollet, & sæuitiē plerūque tuēdo regno necessariam esse diceret, nimiaque auri profusione regni vires à sano rege minimè eneruādas arbitraretur. Eum nanque nulli sumptus, à suscepto semel bello nunquā deterrebāt, quū parsimonia potius, quàm populorū expilatione gauderet. Proinde viri militares eum tanquā

illiberalem, minimeque largitorem ex animo non amarent, & ex aduerso populi eum tanquam innoxium, & licentiam militarem edictis & pœnis coercere solitum impensè venerarentur. Cæterùm ei vel minus benigno quàm aulæ luxus expeteret, recti atque æqui erga omnes mortalium classes præclarum ius inerat, quando nihil debere, potius quàm multa largiri sapientem regem opportere prædicaret. Neque enim quisquam vel infimi ordinis creditor diu cunctantem quæstorem expectauit: nam regij huiusmodi expediendæ pecuniæ ministri, vsque adeo exigentibus prompti aderant ad abolenda mala nomina, vt militi præsertim stipendiorum suorum statis temporibus certissimus esset prouentus: qui tamen, donatiui extraordinariæque munificentiæ auidi, tanquam impunitis superioris seculi rapinis assueti, noui lucri spem sibi ereptam, regia, eaque planè ignobili moderatione querebantur. Visus quoque est natura sæuior aut certè æquo sæuerior, quum vlcisci quàm parcere mallet, & penè totam, magnis expetitam regibus clementiæ laudem, tanquam sæpe noxiam aut inanem repudiaret. Tum enim aut ineptè aut parum generosè sese inexorabilem & immitem ostendit, quum Ludouicum Sfortiam pulsum dominatu, infamique proditione captum, & coniectum in carcerem, erepto scribendi solatio, miserum mori coegisset, tantique modo nominis principem conspectu suo indignum arbitraretur. Ab eadem etiam belli felicitate Federicum regem Neapoli eiectum, & ad se cum inuidia Hispani regis in Galliam confugientem, ad pedesque proiectum, nullo vel mediocris vrbis principatu collato, in spem honestioris vitæ erigendũ putauit; quum nõ multo post Federicus & exul, & miser, ex dolore irritæ spei fato concesserit; sæpe dolens & in luctu gemens, quòd opinione sua esset deceptus, quum infidelis propinqui regis malignitatem optima ratione detestatus, apud verum hostem clementiam omnino quærendam iudicasset. Implacabilis quoque sæuitiæ non multo post damnatus est, quum Auogarium teneræ adhuc ætatis adolescentem, regia in aula aliquandiu nutritum, eius Aloisij filium qui Brixiam Gallis ademerat, proptereaque à victore Foisseio dissectus in frusta, admissi sceleris pœnas dederat, tanquam obsidem paternæ fidei, eadem securi percuti iussisset. Verùm hæc exempla inhumanitatis, atque sæuitiæ confirmando imperio opportuna putabantur, in Italicas præsertim gentes, quæ metu potius quàm vllis lenitatis officijs, tanquam subactæ armis in fide contineri posse crederentur. Qua in re Gallos postea deceptos fuisse compertum est, ipsa ad euentum belli docente Fortuna. Nam Ludouicus qui sine vulnere Sfortiano potitus imperio, Aragonij nominis leges sustulerat, & Genuenses populari defectione antiquam repetentes libertatem, terra marique domuerat, formidandamque liberis populis arcem eorum humeris imposuerat, & Venetos vna acie cruentissima ad Abduam debellarat, Iuliumque Pontificem summis illatis cladibus, & erepta Bononia, ipsa propè vrbe Roma depulerat, in exitu victoriarum suarum hæsit, viditque se Neapolitano deiectum regno, & expulsum Mediolanensi imperio; Gallos præsides Genua eiectos; receptamque Bononiam, ac obiter Venetos in bonam spem veteris instaurandi imperij perductos, quum Britannicis pariter, ac Heluetijs Hispanicisque armis in Gallia circumuentus, qui externis terrori

terrori fuerat, sese ægerrimè patria in terra tueretur. Cuncti nanque veteres eius hostes pro causa religionis, dignitateque exagitati Pontificis, aduersus Gallos ex censura Christiana impietatis damnatos, arma desumpserant, tanto impetu, vt ea vis publica ad ipsos etiam veteres Gallorum socios, vti eodem impietatis scelere contaminatos recideret. Ioannes siquidem rex Nauarræ oppugnantibus Hispanis regno excidit: & Iacobus Scotiæ rex egressus fines, vt Henricum è continenti in Britanniam retrahere conaretur, conserta improsperè ad Tuedum pugna, victus interfectusque est: & Florentini in Gallorum gratiam concilio Pisis sedem concedere præbereque ausi, reductis à Iulio in patriam Mediceis veteribus dominis, amissa libertate stultæ temeritatis pœnas dederunt. Sed Ludouicus demum se propè à Fortuna mulctatum cernens, ad sanitatem ita rediit, vt ab infestis hostibus vel inimica conditione pacem redimeret, & ei à rege Henrico soror amabilis puella venustatis, in matrimonium traderetur. Verùm ab his nuptiis rex iam senex, & diu pertinaci & sæuo vexatus morbo, ex nuptiali face sibi rogum succendit, quum regnasset annos quindecim, vixisset prope sexaginta: dignus profectò ex cumulatis toties victoriis supra cunctos ætatis suæ reges, præalto atque ornatissimo trophæo, nisi vetus Christianissimi cognomentum ab inconsulta superbaque dissensione, quum Romani Pontificis dignitatem impotentibus armis conuellendam susciperet, declaratus sacer & impius amisisset.

IOANNIS Bellay Cardinalis Parisiensis.

Prostratis Venetis, victo Ligure, Insubre capto,
Et Romæ afflictis, Hesperiæque opibus
Palma tibi Ludouice ingens accreuerat: hanc sors
Abstulit, at non sic abstulit illa animum;
Nec fecit (neque enim sunt hæc sua) Gallia ne non
Vtraque, te patriæ diceret esse patrem.

Consaluus Ferdinandus
MAGNVS DVX.

HAC præclara planeque heroica, & vere maximo duce dignissima facie sese Neapolitanis ostentabat Consaluus Ferdinandus, quum plures victorias continenter adeptus Gallicum bellum secundissimè confecisset; triumphalique laurea (nisi eam singulari modestia reiiceret) militari iudicio acclamationeque populi exornandus censeretur. Cui ideo breuius atque perstrictius Elogium optimo iure supponendum arbitramur, quòd eius vitam & res gestas, peculiari libro edito scripserimus. Neque enim angusta papyro satis honestè capi potest hic imperator, merito cognomine consensuque omnium ferè gentium Magnus appellatus, qui nostræ tempestatis vniuersos ferè duces magnitudine animi, bellica virtute, totiusque ciuilis humanitatis atque prudentiæ præconio sine controuersia superauit. Sic vt eum tanquam summi nominis existimatione clarissimum

ducem, Ludouicus Galliæ rex, vel in hoste veræ virtutis admirator. Ferdinando Hispaniæ regi inuidere testatus sit; quum duobus his regibus apud Sauonam vnà cœnantibus, Consaluus ipse honoris causa conuiua tertius

accesisset, & à Gallo demum rege post acumulatas laudes, aurea torque è collo regio in eius ceruicem iniecta donaretur.

PETRI Grauinæ Neap.

Te prius accepit, quàm fecerit inclyta Magnum
Sors tua, te Virtus vindicat vna sibi
Nec Fortuua tuæ tribuit cognomina laudi,
Te duce, sed potius sors bona nomen habet,
Cui tantum hoc debes quod te comitata priorem
Non dux, sed Magnum est fida secuta ducem;
Abs te quicquid habes tibi prouenit; omnia tecum
Magne tenes, ante hæc maxima, magnus eras.
Felix ipse tuo, non sortis nomine felix,
Qui geris æternum non aliunde decus

B A R.

Bartholomeus Liuianus.

IN BARTHOLOMEO Liuiano ſicuti nos vidimus, & ex hac vera imagine coniectari licet, quanquam ab humili corporis ſtatura, ac ignobili ſub agreſtis acerbiq́ue oris ductu nullum ipſo dignum perſonæ decus emineret; viuidi tamen & peracres oculi, innatæ virtutis indices, quantum excelſo efficaciq́ue ingenio valeret, facile oſtendebant. Neque enim illuſtri ſanguine, neque opulentis parentibus vti apud Albianum tenue Tuſciæ oppidum natus erat; ſed aſcitus à Virginio Vrſino tanquam impiger, & maximè fidus cliens adoptiua nobilitate præſtantique militiæ ſtudio clarus, ad ſummos honores aſcenderat. Nactus ſiquidem valde opulentum, ingentiſque famæ auidum Romanæ militiæ magiſtrum, pertinaci induſtria, ſingularique labore, & incredibili vigilantia, aditum ſibi ad militaris imperij nomen patefecit. Nam poſt Gallos ad Attellam Apulam,

Ferdinandi Aragonij & Consalui Magni virtute debellatos, postquam Virginium captum vidit, è custodia per fenestram euadens, varijs demum sese bellis immiscuit, quum Braccianum Virginij oppidum aduersus Pontificias copias constantissimè defendisset; exortoque bello inter Columnios proceres & Vrsinos, Carolo Virginij filio strenuam nauasset operam, vel multum aduersante Fortuna, in eo præsertim prælio, quo ad montem Cælium Vrsini intercepto ab hoste Carolo superati sunt. Adhæsit demum Magno Consaluo cum reliquis Vrsinis proceribus, quum eius factionis copiæ spernerentur à Gallis, impensè tum Cæsari Borgiæ fauentibus. Hunc quippe Vrsini omnes vno consensu ad vlciscendam iniuriam parati atque intenti quæritabant, qui tot familiæ proceres immaniter enecasset. Itaque Consaluus præcellenti atque præcipua Liuiani virtute vsus, post deletos ad Lyrim Gallos eum Sancti Marci vrbe in Brutijs donauit: famaque est eum non multo post ipsius Consalui & Ascanij Sfortiæ consilio atque pecunia instructum, Pisas coacto exercitu penetrare, atque inde Gallis, vt eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuisse. Sed progredientem ad Campiliam non procul à Volaterranis vadis Florentinorum copiæ, M. Antonio Columnio Iacoboque Sabello in prima acie acerrimè dimicantibus, eum fuderunt. Contulit se inde ad Venetos, trucidatisque ad Cadubrium tumultuario in prælio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergestoque antiqua vrbe Maximiliano Cæsari ademptis tantum inclaruit, vt Petiliano imperatori, æquato propè honore ex decreto senatus iungeretur. Verùm ea bellici honoris incrementa, cum ipsi, tum Reipublicæ in auspicata fuere, quum ingruente Ludouico rege Galliæ, Liuianus vel reluctante Petiliano, manus conserere properasset. Ab ea siquidem infelici pugna ad Abduam vsque adeo funesta clades contracta est, vt inde Venetum imperium amissis vrbibus penè totum sit euersum; ipse verò vulneratus & captus in Gallicum carcarem sit coniectus, in quo memorabili astu, rerum suarum commentarios perscripsit, quos legimus, in scabra vilique papyro, & latrinis tantum dicata, diligenter exaratos. Nam postquam à custodibus scribendi facultatem impetrare non poterat, ex surculis scoparùm calamos fabrefecit, intritoque carbone, & super insperso vino, atramentum parauit. In his legere fuit, se cæso matris vtero in lucem editum fuisse, quum Martis astrum directum cæli verticem obtineret; vnde sibi ab Astrologis prædictos militaris imperij honores, & certa capitis & frontis vulnera quæ vitare nequisset, denunciata fuisse asseuerat. Exacto triennio carcere emissus, & à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locum suffectus est, moxque iterum improsperè cum Cæsarianis ad Vicentiam conflixit; vsque adeo tristi fœdoque euentu, vt funestissima clades acciperetur; ipseque tranato flumine in quo nonnulli duces ex fuga perierant, Patauium ægrè perfugeret. Quod dedecus atque incommodum acceptum aliquot postea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hispanos ad Portonum atque Rhodigium susceptis; egregia cum laude resarciuit. Nouissimum eius operum fuit Abduæ traiectus, præstitumque Francisco regi insigne studium & auxilium, ea in pugna qua Heluetij iuxta Mediolanum superati sunt. In eos enim continuato per noctem prælio fatigatos & perturbatos, sed adhuc accerrimè resistentes,

quum

quum recentem equitatum suum induxisset, rusticanamque domum, qua hostes mira constantia se tuebantur incendi iussisset, aduentaretque peditatus, tandem hostis ferocia victa protritaque est. Sed ea victoria minus læta Liuiano obuenit, quod Cepinius Petiliani filius in eo tumultu cecidisset; ipse verò iam senex & thoracatus, cum pugnæ feruore, tum ardore Solis vehementer succensus, lethalis morbi initia concepisset. Nam non multos post dies oborta febre, atque intestinis in herniam defluentibus sexagenario maior ad Vicum Ghedas supra Ollium amnem ereptus est. Post mortem autem in qua omnis decedit inuidia, maximè acer, & pugnax, vigilantiaque item & integra fide præclarus dux existimatus est: sed qui teste Gritto, Reipublicæ Venetæ parum esset opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem ducem expostulet, quàm feruidum bellatorem: vtpote cui minimè grauis sit vllus trahendo bello sumptus, quando liberæ ciuitatis is omnino mos sit, non insalubriter institutus, vt incertos & ancipites præliorum casus non ineptè reformidet.

PAVLI IOVII Iunioris.

Cæsar eras quondam exectus iam matre perempta
Infans vitales blandi dum luminis auras
Haurires, cœlum medium Mauorte tenente.
Mox quia te cunctis clarum tua maxima virtus
Fecit, & æterna vexit super æthera fama,
Quòd te magnanimum, quod fortem pectore, & armis
Contra mille acies, atque agmina milia contra
Hadriaci sensere patres, Venetúmque Senatus,
Certè non aliud tibi, quàm de Cæsare nomen
Sumere debueras; quis enim te dignior illo?
Quum toties validum bello deieceris hostem,
Et toties referas Veneto victore triumphum.
Testis erit Germana suo cum Cæsare pubes
Fulminea disiecta manu, longèque fugati
Finibus Insubrum Heluetij, gens effera, testes.
Improbus at si aliquis tibi fortè obiecerit illud
Vt te puguandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, inique suo seruarit carcere Gallus;
Nesciet heu demens quantum sibi vendicat ipsa
Fortuna omnipotens; non hoc obiecerit vnquam
Qui sapiens, rerum dominam cognouerit illam.

Campſo Gaurus

Aegypti Siriæque Sulthanus.

IN Neminem, vt videri poteſt, vel ab initio blandius, vel in exitu acerbius & petulantius Fortuna iocata eſt, vti impudens & lubrica ſpectatæ probitatis obtrectatrix, quam in ipſo CAMPSONE Gauro Memphitico rege. Is enimè Scythicis pruinis puer eductus, & manceps educatus in ergaſtulo apud Memphim, Mamaluchorum diſciplinam, & cuncta per ætatem militiæ munera nequaquam ſegniter apprehendit; tanto bonæ famæ ſucceſſu, vt nullo correptus ambitu, & aureæ mediocritatis fructu contentus medijs in claſsibus conſeneſcere, honeſtique nominis potius quàm præclari primatis dignitatem tueri velle videretur. Sed defuncto Caitbeio, occiſoque ſubinde Mahomete eius filio, quum per inteſtina bella proceres de imperij hæreditate ad interitum propè totius ordinis dimicarent

micarent, nec ij vllum cruentæ controuersiæ exitum viderent, qui primæ clasis decus sustentabant, vt plerunque fit regem elegerunt, quem nemo timeret, nec quisquam haberet odio, aut innoxiæ tantum probitatis fama cognitum impensius adamaret, & coleret. Itaque Campson hoc innocentiæ suæ titulo extra inuidiam omnemque ambitus suspicionem positus cogentibus proceribus vltro delatum, inuito similis imperium excepit; eaque illud moderatione dignitateque tutatus est, vt Mamaluchi simultates deponerent, augerentur vectigalia; partaque rerum tranquillitate, ab Othomanis regibus suspiceretur; & ab Hismaele Persarum rege coleretur, tanquam intermedius maximarum opum, summaque nominis authoritate rex amplissimus. Hoc enim instituto Campson non imprudenter vtebatur, quo effrenatas vtrinque & nunquam satis perdomitas duorum præpotentum regum voluntates & vires, deterrendo & coercendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non semper salubri consilio, quam parabant immitia fata ad res perturbandas viam inuenerunt. Deuouerat se bello Persico Selymus, vt Hismaelem in Calderanis nuper campis superatum, funditus euerteret. Obstabat Selymi audaciæ æquissimus belli arbiter & spectator Campson, ab ea æquitatis ratione prorsus infelix. Nam vti periculo proximus, permotusque recenti adhuc exemplo Tarsensis pugnæ, & superiore Vssumcassanis audacia, qui nunquam flumen ipsum Euphratem imperij sui limitem esse pati voluisset, in neutram inclinabat partem, & se vtrinque totius belli disceptatorem & iudicem exoptari & deligi cupiebat. Verum Selymus superbo ingenio interdicentis arma vanissimi senis, minas & vires contemnens, easque ferro retundendas esse existimans; postposito Persa, magnæ sibi gloriæ futurum duxit, si superato Amano monte in Syriam inexpectatus irrumperet. Ab eo nuncio percitus ira Campson, & suorum perfidiæ ignarus, promotis à Damasco castris, in Comagene ad Singam amnem Selymo obuius fuit, & extemplo cum hoste collatis signis conflixit; eo victoriæ euentu, vt Cayerbeio Alepiano præfecto insigni perfidia Campsonem non deserente modò, sed infestis persequente armis, Mamaluchi quanquam eximiè fortes, amissis ducibus funderentur; & Campson ipse fugientium suorum incursu, vti erat ætate multoque abdomine grauis, ingentique præpeditus hernia, in multo puluere nemine agnoscente, cadenteque equo proculcatus interiret. Repertum cadauer, triduoque ostentatum Syris, subitam rerum commutationem admirantibus, non Syriæ modò, sed Iudææ atque Aegypti occupandi Selymo victori ianuam aperuit.

IANI VITALIS.

Fortuna cæca & surda verè diceris
Et mente vanas prædita
Ad alta tollis scamna in imo conditos
Vt mox cadant profundius,
Morosa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocyus

Fugas, deinde te nihil petentibus
Benignitate prodigis
Campson vt ille Gaurius nil ambiens
Nil te proterua flagitans
Inuitus imperator oræ Aegyptiæ
Tumultuosa militum
Ex fece plebis factus, insolantia
Supra volabat nubila,
Inter receptus altiora sydera
Mox excidens altissimus
Absumptus armis hinc & hinc rebellibus
Grauis senectæ pondere
Fit ludus atrox impotentis alea
Tuæque peruicaciæ,
Amisit & cum vita opes quas maximo
Cum regno habebat maximas.

Tomumbeius Vltimus.

Aegypti Syriæque Sulthanus.

DAMNATIS hercle auspicijs, & iam fatali ruina concidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, vt labantibus & ferè perditis rebus succurreret. Ita verò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, vt se tanquam indignum excusaret, parumque paratum ad periculosissimi belli vim sustinendam: sic ut amore patriæ potius, publicæque salutis & dignitatis causa, quàm vllo ambitu diadema suscipere videretur. Eum nanque longè optimum atque fortissimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aptior, & ad defendendam communem iniuriam, magnitudine animi, militarique ausu promptior censeretur, In hunc præcellenti virtute sua, militumque omnium studio nixum, & Dijs inuitis arma expedientem, Fortuna admirabili excitato ludo, infesta iacula contorsit, vsque adeo atrociter, vt peculiari decreto præstantissimi hominis virtutem sibi omnino excindendam susciperet: qua cadente, ipsum vnà concideret Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis superbiam sæuamque tyrannidem cunctis hominibus, præsertimque Aegyptijs intolerandum & inuisum. Itaque Tomumbeius explicatis consilijs aduentanti Selymo ad Matarean sua castra opposuit, frustra tormentis, cæcisque fossarum insidijs permunita: magnoque statim ardore & pari spe victoriæ, vtrinque clasica recinerunt. Sed admirandæ pugnacissimi regis fortitudini, ne Selymus deleretur, obstitit illa eadem perfidia, quæ Campsonem oppresserat: Nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi insidiosè parassent, ita Turcis indicarant, vt longè omnium iniquissimo & cruentissimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimentorum suorum spe deiectus numerosi hostis toremnta non diu sustineret.

Amissis

Amiſsis enim illuſtribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato intra vrbem Memphim eo animo ſe recipit, vt per obſeptas magnis trabibus regiones de imperio, & de liberis ac vxoribus egregio conatu decertaret.

Verùm Selymus cui fida comes & nuſquam abſcedens Fortuna aderat, fortiter aggreſſus vrbem cuncta perrupit, & continuata per triduum dimicatione magnam partem Mamaluchorum vel pertinaciſsimè repugnantium trucidauit, fruſtraque reliquos, ad Deorum inanium templa confugientes, & ſub fide deditos interfici iuſsit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium vltra Nilum ſe recipientem & nouas comparantem copias Fortuna perſequi deſijt, vti nondum tot illatis iniurijs exaturata, ſcilicet vt in regem ab ingenti inuictaque virtute conſtantiſsimum, impotentis ſuæ libidinis totam iracundiam effunderet. Ipſa nanque inuita reparatis copijs, & ad Nili ripam pontemque ſupremo audaciæ conatu edito confligentem perculit; quærentemque latebras per paludem calamis obſitam, prodentibus incolis, Selymo victori captum vinctumque tradidit; vt de rege ſummæ, ſed infauſtæ virtutis, clariſsimo, ſpectaculum verè deforme Scyticumque prorſus

ederetur. In eum siquidem Selymus abdicata omni vel regiæ clementiæ, vel iustæ humanitatis laude, quæ singularis fero eius ingenio proponebatur, crudelissimè statuit, quum diu in quæstione de thesauris accerbissimè tortum, impositumque vili camelo, & per vrbem circumductum, ad Basuelam Syriæ portam laqueo necari, vncoque ferreo suspendi iusserit; vt Aegyptij se victorem esse faterẽtur qui sublatis duobus supremis regibus, Sulthanorum imperio finem attulisset.

AONII Palearij Verulani.

Non fuit in toto rex æquè oriente beatus
Nec magis in toto rex oriente miser
Quàm dolor Aegypti, olim Tomumbeius, auro
Ingenti, atque armis, & ditione potens;
Captus ab hoste fero miserum simul, atque beatum
Exemplo potis est commouisse suo;
Quid rides temere? Quid fles? vis te cohibere?
Et natum post hac te meminisse hominem;
Mi trabeam induto, gemmis, auroque corona
Cingebat fulgens, & diadema caput:
Mi quondam ornabant pretiosa monilia collum;
Nunc fractam vili respice fune gulam.

Iacobus Triuultius.

ATVRAM non sæpe cuiquam sua dona cumulatè largiri solitam præclaro Iacobi Triuultij exemplo intueri licet; quippe quæ ei parum liberalis & decori oris rictum, eumque à simo naso in obtusam cuspidem prominẽte, prorsus ignobilem dederit; atque item iusto humiliore, quanquam quadrata, & ferendis armis habili statura esse voluerit; ita vt ingẽtis spiritus vigorem qui plenissimè inerat, nequaquam generosa vultus specie, prsonæque dignitate subleuaret. Natus est Mediolani, patre non admodum opulento, sed maioribus claris; diuersa tamen fama. Nam Aconcius Triuultius inter percussores Iohannis Mariæ Mediolani prinpicis annumeratus, eius parricidij nomine damnatus est. Ex aduerso autem Erasmus apud Philippum interfecti fratrem & successorem forti fidelique studio non præclaros modò militiæ honores, sed ipsius etiam principis consanguineam cum dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Post hunc Erasmum, Antonius, & Ambrosius, Francisco Sfortiæ Philippi soceri imperium & hæreditatem adeunti, semper aduersati sunt. Ipse verò Iacobus tanquem acer, & ex Guelpha factione validus hostis, secus ac Renatus frater, à Ludouico semper dissensit, & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non posset, foris sese grauiter

grauiter varijs bellis exercuit: in Etruria primo, & demùm contra Auximates,atq; inde ad Aragonios reges se contulit, quos Ludouico infensissimos esse cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfon-

si Dauali regia gratia præpotentis sororem in matrimonium duxit. Verum ingruente in Italiam Carolo Galliæ rege, profectus in Galliam togatam cum Ferdinando iuniore nulla re memorabili aduersus Gallos gesta, cum ipso Ferdinando Romam atq; inde Neapolim se recepit: visusque est parum opportuno tempore missionem impetrasse, & ad victorem Gallum illico certa militiæ conditione concessisse: propterea quòd audisset, Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate perculsis noua fœdera aduersus Gallos percussisse: summo nanque voto, vt his se applicaret, Sfortiani nominis hostes quærebat. Itaque redeunti Carolo, Tarrensi in pugna ante primam aciem, operam tam fortem quàm felicem præstitit, & famam strenui peritissimique ducis consecutus est. Defuncto autem Carolo Ludouicus Aurelianus successor, eum Astæ vrbi cum ala equitum præfecit. Indeque mox suscribente votis Fortuna, maximum eius operum fuit,

Ludouicum Sfortiam Mediolanensi imperio depulisse;nec multo pòst eum etiam captiuum in Galliam perduxisse; vnde ei liberalitate regis magnas opes vel graui cum inuidia obuenisse constat,quando ab his meritis Mareschalchus, quod est apud Gallos Equitum magister, sit appellatus, & ab hoc insignis dignitatis munere, memorabiles sæpe victorias Gallico nomini pepererit. Quarum omnium nobilissima proculdubio fuit ea,qua Feltrium, Baleonumque ad Bononiæ mœnia castrametatos,sine suorum vulnere profligauit, Bononiamque Bentiuolis restituit. Quæ victoria prudentiæ & felicitatis nomine eo plenior & clarior extitisse visa est,quòd non multo pòst Gasto Foisseius ad ingentem aspirans laudem,cum summa Gallorum clade, iacturaque totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipsa funesta victoria concidisset. Sed qui nusquam prælio fuerat superatus, ad Nouariam inusitatæ Heluetiorum audaciæ ita cessit,vt vindicasse iniuriam biennio pòst ad Mediolanum censeatur, quum Heluetiorum legiones, ipso apud Franciscum regem depugnante perdomitæ superatæque sint,& Mediolanum vix toto vertente anno aduersus Maximiliani Cæsaris impetum peculiari ipsius consilio constantissimè fuerit defensum. Cæterùm non multo pòst Triuultium sua illustri laude,& ciuili parsimonia gaudentem, & vti erat elegantium literarum appetentissimus, publica Gymnasia admirante iuuentute frequentantem, vehementer exagitauit inuidia, inhiante scilicet eius oppidis Lotrechio, qui summa regis gratia subnixus, Mediolani erat in præfectura. Qua de re, vti indigna suis meritis exacerbatus, noua fœdera cum Grisonibus Heluetiorum socijs,sibique ad Mesochium castellum antiquæ suæ ditionis finitimis renouauit, vt dignitatem suam tueretur aduersus immodicas Lotrechij cupiditates, quæ ad eripiendum Viglebanum voluptarij secessus vrbem extendebantur. Hanc nouam renouati fœderis pactionem,obtrectatores vsque adeo regi suspectam fecerunt, vt senex septuagenario maior vocatus in Galliam, tanquam ad dicendam causam media hyeme per Alpium niues contendere cogeretur,qua in re vel ob id minus benignum quàm sperasset Franciscum regem inuenit: eo quidem acriore animi cum dolore, quòd ab ipso patre Camillum filium spurium perfidiose atque impiè defecisse reperiebat. His conflictatus curis indignabundus senex apud Carnutes exorta stranguria facile interijt: vir profectò Italorum ducum celeberrimus, & optimus, nisi grauissimam & propè perennem inuidiam, quum externæ gentis iugum patriæ primus imponeret, cum execrabili seruientium ciuium detestatione subijsset. Tumulatus est Mediolani apud ædem Nazariam suæ tribus sumptuosissimo sepulchro ab se condito, quod postea Iacobus nepos eius & hæres, accumulatis ornamentis luculentius fecisse vidimus.

PARTHENII Parauicini.

Non violam, aut Paphium florem, mollèmue Hyacinthum
Spargite, non magni poscunt hæc munera manes,
Sed Galeas clypeósque, ensésque, & Martia dona
Ferte, & honorata feretrum præcingite lauro,

Hoc

Hoc ducis egregij funus, sacreque Triuulti
Inferiæ, quo fama Italûm, Mauórsque Latinus
Extulerat caput, & priscum affectabat honorem.
Armorum proceres celebrem longo ordine pompam
Ducant, & tanto persoluant iusta sepulchro
Concussisque frequens exercitus assonet armis.
Tum vos Scipiadæ manes, vmbræque Camilli,
Vos Decij, Fabijque duces, & clara Quirini
Progenies, vbi nox furuas extenderit alas
Ferte pedem, & cineres venerati & nobile bustum
Magnanimi excipite Herois, faustóque sequentes
Agmine, ad Elysios vmbram deducite campos
Hos Mauors illi, Palláque indicit honores.

RAINERII.

Insubrum columen Triuultius hæc tulit ora
Quem ad magnum Bellona edidit Eerydanum,
Mauorti permixta Deo; treis pectore vultus
Treísque animos habuit, tergeminásque manus,
Ter letho sternendus erat; sed dente maligno
Vna ducem inuictum sustulit inuidia.

HIERONYMI Vulpij

Sunt tumuli Iacobe tui certamina, captæ
Vrbes, captiui, regna, trophæa, duces.
Hos tumulos tibi tu propria virtute parasti,
Nos tibi pro titulis carmina bina damus.
Vicerat hic hostes animis; at nomine mortem
Vicit; & inuictus vixit, & interijt.

Tristanus Acunius Lusitanus.

HAC honesta canitie viridis adhuc senectæ, cultuque nobilibus margaritis picto, ac internitente passim insignium, gemmarum fulgore, supra quàm dici posset ornatissimo Tristanum Acunium Emanuelis Lusitaniæ regis lagatum vidimus, quum Flumentana porta præeunte Elephanto in Vrbem inueheretur. Indicæ victoriæ suæ trophæa ostentans, donaque afferens Leoni Pontifici, vt supremæ fortunæ decus præclara magni numinis prouidentia ad felicitatem seculi collatum gratuleratur, quando eum etiam tanquam sacrorum principem ritè creatum, religiosé atque suppliciter venerari iubebatur. Munera fuere planetæ, & pluuiales Dalmaticæque vestes, vnis solennibus sacris dicatæ, quas innumerabiles,

margaritæ Phrygijs operibus intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex si quidem in India Tristanus multas sibi prætiosiores diuitias congesserat, præclaris rebus cum grauitate prestantis ingenij, tum bellicosa manu gestis;

adapertis scilicet, aut institutis Indicæ negociationis emporijs vltra Calecuthum vsque ad opulentissima Cambaiæ, Narsingæ, & Bengalæ regna; passimque per oram amicitias iunxerat, tributaque aromatum imponens, vltra Gangem Lusitani nominis famam propagarat. His rebus gestis redeuntem ad triumphum, superantemque extremum Aethiopiæ promontorium, quod nautæ Bonæ spei vocant, rapidissimi Aquilones vltra circulum Antarcticũ tãta vi propulerũt, vt in vasto pelago lõgissimi tractus terras adierit, quas non ingentis insulæ, verùm eius continentis immensæ regionis quæ ad Perurana & Cuscana regna connectitur, esse crederet; quam nemo tamen præter eum hactenus inuenerit; non secus ac Magalano accidisse videmus; qui per angustas quasdam fauces in occidentalem Oceanum circuito toto terrarum orbe, stupenda nauigatione penetrauit. Sed Elephantus aurea instratus stragula, & turrito ephippio Indos homines gestans in se admirantis

mirantis populi ora conuertit, quum extenta proboſcide, eaque nemini noxia, & paſſu ad modulos tibiarum temperato iocundiſsimè laſciuiret. Obſtupuere in tantæ molis bellua Romanus in primis populus, & ſuburbanæ gentes, tam docile ingenium, humaniſque adeo ſenſibus propinquum; quòd magiſtri ſceptro ferreo imperantis vocibus parêret; venerarique principem & auguſtiore habitu homines certo geſtu videretur, circumfuſæque puerorum turbæ adulari didiciſſet. Cæterùm Elephas publicæ hilaritatis oblectamentum, vix toto biennio Romani cœli lucem vel diuerſæ paſtionis intemperiem perferre potuit; quum fluente aluo paucisſimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non ſecus ac incomparabilis ciuis diu luxit, quòd communis omnium voluptas quæ ad famam dignitatemque Vrbis pertineret, immaturo alioquin viuacisſimæ beſtiæ interitu, erepta, videretur. Ob id Leo Pontifex non obſcurè præproperis extincti fatis ſubiratus, vt populi deſiderium, quanquam inani picturæ ſolatio deliniret, Elephantum ſimillima effigie, menſuraque membrorum iuxta turrem Vaticanæ portæ pingi iuſsit, cui & hoc quoque Epigramma inſcriptum eſt.

BEROALDI Iunioris.

Monte ſub hoc Elephas ingenti contegor ingens
Quem rex Emanuel deuicto oriente, Leoni
Captiuum miſit decimo; quem Romula pubes
Mirata eſt, animal non longo tempore viſum
Vidit & humanos in bruto pectore ſenſus.
Inuidit Latij ſedem mihi Parca beati,
Nec paſſa eſt ternos domino famularier annos.
At quæ ſors rapuit naturæ debita noſtræ,
Tempora, vos ſuperi magno accumulate Leoni.

At Rex Emanuel ad extendendam ſubactæ abſe Indiæ laudem, dignum fama ſua ratus, ſi recentis muneris gratiam nouo munificentiæ officio cumularet, Rhinocerotem etiam miſit, qui ex itinere longiſsimæ nauigationis, in littus prouinciæ Narbonenſis expoſitus, inſigni Galliæ ſpectaculo fuit. Erat hæc bellua paulo humilior elephanto, ſi altitudinem ſpectes, ſed longitudine prope par, noſtratis bubali formam referens: nam vngulas habet biſulcas, verùm tergore buxei coloris, eoque ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegitur; armaturque pedali oſſeo cornu ſupra nares eminente, quo ferire ſub vtero, atque transfodere elephantem peculiarem ſuum & interneciuum hoſtem ſolet, ſi tamen iniectæ ad collum & ocyſsimè ſtrangulantis proboſcidis vim effugiat; nam in congreſſu perpetuæ ſimultati, aut parta victoria, aut certè decora morte ſatisfacit. Sed hanc inuſitatæ feritatis belluam, quæ in arena Amphitheatri elephanto ad ſtupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & rapuit, quum nauigium quo aduehebatur, Liguſticis ſcopulis illiſum, impotentis tempeſtatis turbine merſum perijſſet; eo grauiore omnium dolore, quòd bellua Gangem & Indum altiſsimos terræ patriæ fluuios tranare ſolita, in

ipſum littus ſupra portum Veneris, vel arduis ſaxis aſperrimum enatare potuiſſe crederetur, niſi compeditus cathenis ingentibus, nihil proficiente euadendi conatu ſuperbo maris Deo ceſsiſſet. Ferunt hunc Rhinocerotem quum ab Oceano Vlyxponenſi in portu exponeretur, aſpectu, atque odore ſuo elephantum Romano grandiorem, qui tum erat in Regia, vſque adeo truculenter terruiſſe, vt elephas ipſo naturæ miraculo præcipuus hoſtis, concepto incredibili pauore, ſeptum caueæ ferreis ingentibus clatris permunitum, humerorum & capitis præcipiti impulſu perruperit, & in longam ſe proripiens fugam, terribilique barritu edito, ſtridens & furens cuncta obuia proſtrauerit. Vtriuſque belluæ imagines ex vera naturalique magnitudine picturis expreſſæ, in ipſo Muſæi noſtri atrio ſpectantur, cum hac inſcriptione ſingulis verſiculis animantium naturam demonſtrante.

Humanos Elephas retinet ſub pectore ſenſus
Rhinoceros nunquam victus ab hoſte redit.

ANTONII Sanfelicij de Rhinocerote.

Rhinoceros ego ſum fuſco deuectus ab Indo
Hinc, vbi veſtibulum lucis portæque diei,
Heſperiæ claſſem aſcendi temeraria vela
Auſa nouas terras, aliúmque inuiſere Solem.
Sſpectarat quondam vrbs noſtros in munere circi
Congreſſus, hoſtémque elephantum obiecit arena.
Hic patrias iras, æternáque prælia mecum
Exercet fidens immani corpore moles.
At loricamur triplici nos tergore, & arma
Præualidus mucro, atque inuicta cuſpide cornu.
Ipſe cadit Barrus, dum telum figitur aluo
Expugnat vires ſtultas prudentia ſolers.

FINIS QVARTI LIBRI.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN QVINTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

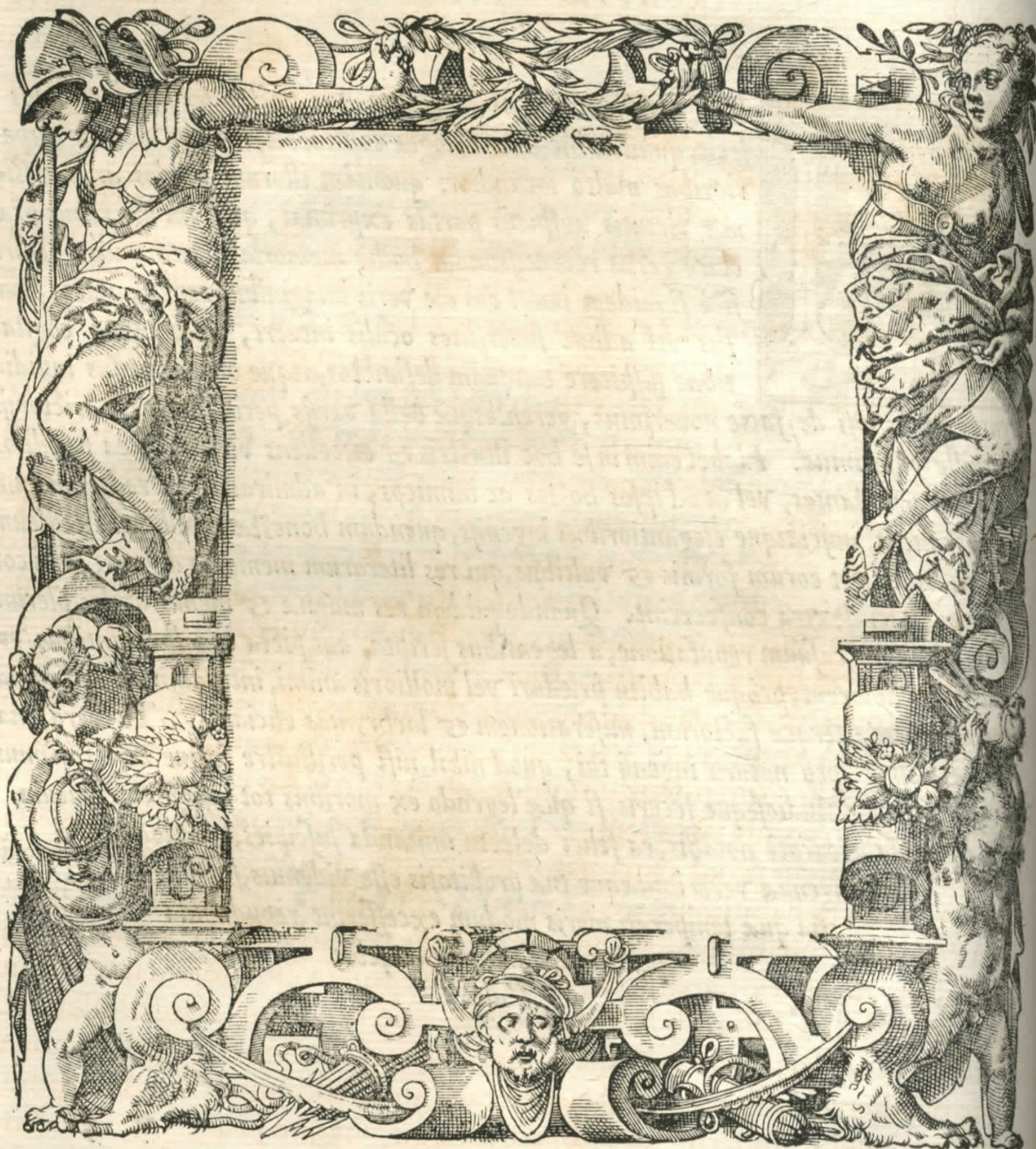

EROVM quos inclyta virtus nostro seculo clarissimos fecit, quintus hic liber Elogia continebit, eritque, vti reor, superioribus multo iocundior: quoniam illorum laudes ardentissimæ virtutis auspicijs partas exprimat, quorum ex rebus præclarè gestis recentissimam hodie memoriam retinemus. Mirificè siquidem iuuat eos ex veris imaginibus repræsentatos, rursus vti adhuc superstites oculis intueri, & benigna cogitatione suspicere tanquam defunctos, atque omni prorsus inuidia carentes, quos ipsi de facie nouerimus, gerentésque bella varijs periculis atque victorijs inclaruisse viderimus. Habet enim in se hoc illustris & excellens virtus, vt ea præditos & cæteris præstantes, vel apud ipsos hostes ac inimicos, in admirationem rediuiua cum laude perducat, injciátque elegantioribus ingenijs, quendam honestæ cupiditatis aculeum agnoscendis scilicet eorum formis & vultibus, qui res literarum memoria dignas, forti consilio & pugnaci dextra confecerint. Quandoquidem res magnæ & memorabiles plerunque ex varia tot casuum reputatione, à legentibus scripta, aut picta ora spectantibus voluptatem & dolorem; próque habitu præduri vel mollioris animi, interdum ex indignitate improbè atro citérque factorum, miserationem & lachrymas eliciant. Tu verò, magnanime Cosme, pro natura ingenij tui, quod nihil nisi perillustre atque honestissimum respicit, rectè studioséque feceris, si quæ legendo ex moribus tot insignium Ducum exempla accuratè notabis, ea felici delectu imitanda suscipies, & quod proprium ingenuæ verecûndæque tuæ probitatis esse videmus, singula vitia quæ temperati moris modum excesserint, repudianda penitus, vitandáque censebis

Vale.

ELOGIORVM LIBER QVINTVS.

Franciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps.

HIC eſt ille Franciſcus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illuſtri inuſitataque animi magnitudine, & immenſo ardore pugnacis ingenij, à Venetis delectus Imperator, primus noſtro ſeculo cruenta Tarrenſi acie Italicæ atque externæ virtutis glorioſo congreſſu, quanquàm infauſto, periculum fecit. Conſtat enim eo prælio plus ſanguinis fuſum, quàm duodus antea ſeculis; ab eoque incommodo didiciſſe Italos, nequaquàm feruidis animis, ſed ſtabili conſilio, & certa arte diſciplinæ militaris exercenda eſſe arma; cum his præſertim gentibus quæ ordines ſeruare, diuerſas

uersas repentè acies efficere, nihil vulnera & mortem, aut denique æneatormenta reformidare consuessent. His enim documentis, qui tum prælio victus videri potuit, gemino demum bello victor extitit cum insigni gloria, recepta scilicet Nouaria, & Gallis omnibus Neapolitano Regno pulsis. Non arrisit ei demum Fortuna, quum pro Gallis conuerso studio militaret. Eius siquidem impigræ virtutis vim, & conatum omnem, contumeliosi quidam Gallorum Duces, adeo importunè atque impudenter præpediuerunt, vt mox cum superbiæ, tum imperitiæ suæ ad Lyrim amnem pœnas darent. Aliquanto autem post, quum Veneto bello sese immiscuisset, & cum ala Gallorum in Patauinum agrum ad Cæsaris castra contenderet, noctu apud Insulam Scaligeram Veronensis agri pagum, Græcorum equitum multitudine circumuentus, in potestatem Lucij Maluetij deuenit, diuque seruatus Venetis in custodia, tandem Iulij Pontificis beneficio liberatus est, quum Federicum filium fidei obsidem Romam misisset. Fuit Franciscus ingenio liberali, aperto, nusquam fallaci, & denique nusquam maligno, sed qui sermone iocoso fœminarum pudori intemperanter illuderet. Verum qui vaga Venere oblectabatur, fœdum atque lethalem morbum, vt tum ea sæua tempora produxerant, facile tulit, quo miser ante diem inter varios cruciatus expiraret. Per omnem autem vitam quod vix ex censu credi poterat, cum Regia hospitalitate ac eximio totius aulæ cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, splendidorum etiam Regum æquabat decus. Sed supra omnes eius ætatis Regulos, equorum copia, delectu, varietate, nemine æmulari auso, summam proculdubio gloriam promeruit: quãdoquidem equarum greges aleret ad sobolem propagandam, accitis vsque ab vltima Hispania atque Numidia, Hiberniaque item, equabus, & admissarijs. Eo nanque tempore quotannis per Italiam liberis in vrbibus instituta erant more veterum Græcorum certamina, equorum pernicitate & cursu contendentium; vnde celeberrima laus cum opimo præmio expetita multis; vnis verò semper Gonzagæ equis promerita pararetur. Generosos autem & ad arma natos sonipedes, neque plures quisquam, neque nobiliores habuit, aut eos accuratiore disciplina perdomuit. Quorum armentorum instituta animaduersis disparis coniugij variæque fœturæ prouentibus, aliqua ex parte Federicum filium postea emendaturum vidimus; nisi insatiabili ædificandi studio allectus, aliò sumptum transtulisset. Cæterùm Franciscus his lectissimis equis, qui variè permutato semine nouæ atque pulcherrimæ sobolis videri poterant, indefesso munificentiæ studio, externarum gentium Principes sibi conciliauit, vnaque præsertim Othomannorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracum & Cilicum lectissimos, ad progeniem & bellicos vsus impetrarit. Sobole filiorum omnino felix excessit è vita, quum ex Isabella Alfonsi Atestini sorore tres liberos reliquisset, Federicum primo editum partu, matura iam paternæ virtutis indole ad summos militiæ honores vadentem, & Herculem lectissimis moribus & literis institutum, paratamque sibi & familiæ debitam sacrati cultus purpuram promerentem, & denique Ferdinandum militare decus in Gonzaga domo, clarioribus superadditis victoriarum trophæis ad summam gloriam euecturum.

LAELII *Capilupi Mantuani Cento ex Virgilio.*

O decus Italiæ, quondam dum uita manebat
Sceptra tenens, tardis ingens ubi flexibus errat
Mincius, & tenera prætexit arundine ripas,
Semper honore meo semper celebrabere donis
Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
Salue uera Iouis proles, tu maximus ille es
Vnus qui nobis magno turbante tumultu
Ante annos animúmque gerens curámque uirilem
Vltro animos tollis dictis & pectore firmo,
Arduus arma tenens, fulgenteis ære cateruas
More furens torrentis aquæ, Gallûmque rebellem
Sternis humi, campique ingentes ossibus albent.
Parthenope meriti tanti non immemor unquàm
(Dextera causa tua est) solio consedit auito.
Quid memorem spolia illa tuis pendentia tectis
Tam vulgata? quibus cœlo te laudibus æquem
Flos veterum uirtusque virum? cui cura nitenteis
Pascere equos, meritæ expectent qui præmia palmæ
Europa atque Asia, tantæ est victoria curæ.
Tu decus omne tuis tu seruantissimus æqui
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Vrbe domo socias, tua terris didita fama.
Munera præterea ex auro solidóque elephanto
Co niunxere tibi (cuncti se scire fatentur)
Regnatorem Asiæ, genus insuperabile bello,
Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
Salue sancte parens Italum fortissime ductor
Felix prole uirûm, si quid mea carmina possunt
Semper honos, noménque tuum, laudésque manebunt.

IO. BAPTISTAE *Possevini Mantuani.*

Inuicti effigiem Gonzagæ nobilis arte
Eximia expreßit spirantem pictor; at illi
Non potuit duris partum decus addere bellis,
Non presens animi robur, Populisúe regendis
Iustitiam, & largæ præstantia munera dextræ.
Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora
Mortali vultu, gradientem montibus Idæ
Phœbe manus te docta sacros effingit in usus.
Ast Iouius clara splendorem reddidit arte,
Aeternámque dedit Gonzagæ ducere vitam
Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
Secula, nec veteris lædent obliuia famæ.

Maximilianus Cæsar.

MAXIMILIANVM Cæsarem Friderico tertio Imperatore genitum, quem eruditiores Germani pro Maximiano, quod nomen est antiqui Cæsaris, cui Iouij cognomen obtigerit, Maximum Aemilianum appellant, hæc tabula ab effigie simillimum reddit. Ferunt Austriacæ domus nobilitatem Romani sanguinis stirpem respicere, perducto scilicet stemmate à Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex Tribu montis Auentini. Hos enim ad Abspurgum consedisse constat, inter Rhetos, Noricos, & Vindelicos, non longe ab Heluetijs, coalescenteque sensim potentia, Austriaci principatus (vti ipse Cæsar suæ originis religiosus indagator asseuerabat) iura & titulos cõdidisse; eiusq; dominatus claritudinẽ bellica quæsitã virtute, & longa vetustate cõstitutã propagasse.

Hinc euenit vt facilè credamus, Augustam hanc Romani Imperij dignitatem, ad Austriacos principes, quod Romani sint generis, fatali quodã iure peruenisse. Quando iampridem abolita sit militaris acclamationis consuetudo, qua Imperatores olim apud exercitum in castris fiebant, & ipsa etiam septem Germaniæ Procerum suffragatio penitus obsolescat, toto scilicet hoc honore per manus præpotentium Cæsarum legitimè tradito, confirmatoque, qui iam altas iecerit radices, vt in vna familia non dubiæ hæreditatis nihil intercisa serie, decentius atque stabilius reflorescat. Cæterùm hoc Cæsare nullus suæ ætatis Regum luculentiorem militaris habitus dignitatem, vel certius ac illustrius probi, vereque augustioris decus ad Imperium attulit. Per omnes siquidem cum bellicæ, tum ciuilis virtutis numeros, generosi spiritus inuictique animi magnitudinem, quam in aduersis pariter & secundis casibus homines mirarentur, ita præferebat, vt contemnere Fortunam videretur, eamque seuera fronte tanquam insolenter improbeque semper iniustam & instabilem, damnati fallacissimique numinis antiquorum infamem Deam appellaret, propterea non multum vel eius benignè arridentis gratia, vel acerbissimè sæuientis odio supra æquum angeretur. Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiore Cæsare dignus. Eam siquidem vbi possideret, vel non integrè exactam, diuidere statim atque elargiri amicis & hospitibus, quàm in ærarium ex ignobili parsimonia inuidiæ plenum congerere malebat. Existimabat enim nihil vnquàm ab suo felici sydere, & arcanis cuiusdam sanctioris oraculi promissis, sibi & posteris opulentissimorum Regnorum ditionem esse defuturam, quæ bella gesturo in perpetuos liberalitatis vsus sese effundenti peramplas atque inexhaustas signati auri facultates suppeditaret. Qua superba & sæpe inani opinione imbutum, & neruos sibi immodicè præcidentem, necesse erat sentire improuisam egestatem, & in medio bellorum cursu ita hærere atque fatiscere, vt non aliunde quàm ab ipso stipendiorum defectu, semipartæ iam victoriæ interpellari, & è manibus eripi dicerentur. Arriserat nanque ei Fortuna ab initio, quum imberbis adhuc, interfecto ab Heluetijs Carolo socero, Belgici eius Regni hæreditatem adiuisset: Quippe qui alacriter, beneuolentissimeque susceptus, commutatis demum seditiosiss. gentis studijs apud Brugẽses cum vxore custodiæ traditus, diuersam impotẽtis Deæ vim, sed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eũ pristinæ dignitati atq; Imperio restitutũ diuersa exercuerũt arma, quibus insigne decus, vel adhuc iuuenis adeptus est, fusis ingẽtibus Gallorũ copijs apud Ghingatã, & perdomitis Menapijs atq; Sicambris. Sed nõ multo minor ei laus cessit peritiæ atq; ausus militaris, quũ Bohemos nõ procul à Ratispona, vel sese castraq; sua perpetua scutorũ ingentiũ munitione defẽdẽtes, cruẽto edito prælio superasset, & Pannonios ex semioccupato Norico inuadẽtes Austriã, nõ semel repressisset. Nec demum eadem felicitate Heluetia arma lacessiuit. Ab his enim non longe à Rauracorum finibus, fuso ipsius exercitu, graue vulnus accepit: frustraque Italiam aspexit vetantibus Fatis, quã proculdubio Caroli nepotis Imperio reseruabant. Improsperè siquidem expeditio in Etruriam pro Pisanis aduersus Florentinos suscepta, & bellum longè grauissimum Venetis illatum, vexillaque amplissimi exercitus in conspectum

Mediolanen-

Mediolanensium promota, terribiles quidem primò impetus, sed mox inanes atque irritos conatus habuerunt. Erat Cæsar pace & bello supra quàm dici posit credulus, & suspicax; sic vt qui acie vinci non poterat, bello per moras facilè vinceretur. In vniuersum integræ pietatis atque incomparabilis munificentiæ, castrensisque disciplinæ laudem promeruit. Excesit è vita sexagenario minor apud Velsium oppidum, quum leui tentatus morbo intempestiuam acrioris pharmaci potionem bibisset.

PAVLI IOVII Iunioris.

Vatum Musa decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, o magnanimum, tolle præcor laudibus inclytis
Iam pridem superum consilio ad sydera Cæsarem
Euectum. Cythara, dulciloquæ seu fidibus Lyræ
Hunc cantare iuuat. Quàm iuuenem gloria maximis
Factis extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit ueterum mœnia circumfluus urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum uorticibus petit.
Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus;
Regem nanque suum, proh pudor, illa inclyta Gallia
Spectauit fugientem, Austriacis uiribus imparem,
Spectauit fugientem iuuenis Cæsarei impetum,
Findentis gladio perdomitis hostibus agmina,
Qualis quum tumidus profluit è uertice Vesuli
Vastans arua Padus, ceu Boreas quum fremit infidus
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens
Vel quum irata Poli porta furens intonat aere
Sternens templa Deum fulminibus celsa cacumina.
Verum Barbaricis assuetum nil nisi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Cæsareo dira fremens Theutonus euolat.
Nouere inde Patres Hadriaci quàm celeri manu
Moles contuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona sui, scuta uirum, & corpora fortium
Deplorans Athesis sanguineo uoluier alueo
Spectauit facibus fulmineis spargier omnia:
Tormentóque strepenti indoluit mœnia concuti.
At qui Tusca colunt littora, qua pulcher Etruriæ
Arnus rura rigat, veliuoli olim domini maris
Pisani eximia laude canunt illius inclytum
Nomen, iusticia percelebre, & munificentia.
Salue Auguste diu; téque simul magnanimus nepos
Inuictus Carolus, perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Libyes perdomitor. Nam tua gloria
E splendore suo nobilior fulget, vt aureis
Ex Phœbi radijs, pulchra micant cornua Cynthiæ.

DVCES TRES BALEONEÆ *Familiæ, qui vna in tabula expreſsi continentur.*

Io. Paulus Baleonus.

BAALEONOS qui ſupra ſeculum vnum inter ciues Peruſiæ authoritatis Principatum tenuerunt, quòd militiæ dediti ſpectata ſemper virtute arma tractarēt, Baioarici ſanguinis fuiſſe tradunt. Summam autem familiæ dignitatem attuliſſe fertur Malateſta, qui auorum noſtrorum memoria ſub Braccio Montonio Imperatore, militiæ diſciplinam hauſit, & per gentiles ſuos propagauit. Huius pronepos fuit hic Paulus, qui in tabula cum duobus liberis Malateſta atque Horatio pictus ſpectatur, haud dubiè familiæ clariſsimus euaſurus, niſi propinquorum inuidia Leoni Pontifici criminoſiſsimè delatus, deceptuſque ſua ſpe, in agnoſcendis

ſcendis alioqui benigni, ſed tum ambigui Principis ſenſibus, ceruices vltrò ſecuri præbuiſſet: Petruccianæ nanque coniurationis gnarus fuiſſe ex damnatorum confeſsionibus putabatur. Sed id in eius necem Leonis animum maximè perpulit, quòd hominem ingenio acrem, & manu promptum, Imperatoriique muneris ſecundas partes apud Venetos promeritum, proptereaque Peruſinis ad imaginem inuidioſæ Tyrannidis dominantem, tollere cupiebat, ſatagentibus in eius necem affinibus atque propinquis, qui non aliter quàm morte potentiam eius conuelli poſſe exiſtimabant. Siquidem Baleonis omnibus hoc ſemper fatali æmulatione fuit inſitum, vt ſi multatem nunquàm ferè intermiſſam, inter ſe cruentiſsimè exercerent: & quum pulſa Oddorum familia, præpotentes atque æmuli ciues deeſſent, ſeſe ipſos gentilitio ſanguine defœdarent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia, militari ſtudio requiſita excellens; mores bello & in caſtris nemo carperet, pace multi laudarent; niſi nuſquàm oblitus factionis vetera etiam odia vindicare, & inceſtis amoribus ſuam alienaſque familias dedecorare conſueſſet.

MALATESTA BALEONVS.

MALATESTA filius paternæ feuitiæ atque libidinis vitia deteftatus, quum foris fub Liuiano Imperatore, cui nupta erat ipfius amita, præclara cum laude militaret, egregium fibi præfecturæ locum apud Venetos parauit, exulque à Leone factus, Perufiam patriam pulfis inde Vitellio, & Gentile Baleono, fortiter recuperauit, quum antea in expugnanda Cremona, pellendifque Laude Pompeia Cæfarianis, plurimùm inclaruiffet. Ad extremum Florentinis conftantifsimè libertatem fuam defendentibus, quum annum propè integrum pertinacia Clementis Pontificis & inuicti Cæfaris arma obfeffus fuftinuiffet, defperatis auxilijs, obortaque fame afpera, maluit florentifsimam vrbem feruare ab immanitate atque fæuitia externarum gentium, quæ opulentifsimæ prædæ inhiarent, quàm parêre imperitis & obftinatis aliquot ciuibus, qui defperata venia vnà fecum ciues extrema fupplicia perpeti, interireque patriam, & incendio abfumi potius quàm fefe dedere, & fubactos confiteri cupiebant. Nec ob id fa

HORATIVS BALEONVS.

ctum

factum fidei suæ famam læsit apud æquissimos ciues, à quibus iure optimo auream seruatæ vrbis statuam meruisse, potius quàm maligna obtrectatione lacerari, communi bonorum hominum iudicio, & sacrosancti Pontificis testimonio videri potuit. Non vixit inde integrum biennium atroci & diuturno morbo succumbens, Rodulpho filio hærede relicto, quem hodie singulari cum laude bellicosæ familiæ dignitatem tueri videmus: Quũ Horatius patruus multis fortibus factis, Salernoque præsertim expugnato clarus, verùm Malatesta factiosior & sæuior Florentinis copijs præpositus, in obsidione Neapolitana Lotrechio Gallorum Duci operam nauans, non in acie, sed fortuito glandis ictu sine liberis perierit.

PAVLI IOVII Iunioris.

Tres simul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hospes summissis genibus ter lumine lustra:
Ter venerare Duces.
Gaudeat vt geminis pater inclytus, aspice, natis;
Et pariter gemini
Vt patre lætentur nati mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies centum dominata per annos
Te mea Musa canet.
Nam patrem insigni clarum virtute, maligna
Perculit inuidia,
Credulus heu nimium summisit colla securi
Præsidis Ausonij.
At vos Etrusci, meruit nam sculpier auro,
Carmine perpetuo
Ductorem vestrum Baleonum tollite ad astra,
Ob patriam, atque domos
Hostibus ereptas, seruataque templa deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.
Viuite in Elysio
Fælices animæ, quorum tenet æthera virtus
Sydere nobilior.

Selymus Turcar. Imp.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus Imperator, hoc ore truci ferocibusque oculis, insitam animo suo vim, diramque sæuitiem ostendebat, quum in sanguinem gentilium suorum & reliquorum, qui ad eius imperiosi genij nutus parum expeditè responderent(hos enim præcipuè oderat) immaniter desæuiret. Hic prorsus ingens, si vel æqui, vel iniqui auius gloria certius expendatur, Mahometem auum crudelitate simul atque animi magnitudine superasse videri potest. Stratis nanque Persis in Calderanis campis, ipsoque Hysmaele Sopho iusta acie deuicto, & Regia eius quæ vocatur Taurisium occupata atque vastata, tantum incyti nominis promeruit, quantum satis esset satiandæ ambitiosissimæ eius gentis Regum cupiditati, nisi ad longe maximum gloriæ cumulum accessissent duo geminata victoria Syriæ atque Aegypti Reges, armis deuicti atque interfecti

terfecti, Campſon ſcilicet infelix ſenex ab equitatu ſuo in fuga protritus, & fortiſsimus Tomumbeius, qui extremum cum vitæ ſuæ, tum Sulthanico Imperio finem miſerabili ſupplicio affectus, attulerit, quum vniuerſum propè terrarum orbem rerum ab ſe fulminea celeritate geſtarum, admiratione atque terrore ſuſpendiſſet. Verùm magni numinis prouidentia factum fuiſſe fas eſt credere, vt illa vis indomita & inſuperabilis ſeſe in orientem effunderet, vt Europæ inteſtinis bellis laboranti, nihil hercle merentibus Chriſtianis Regibus parceretur. Regnauit annos octo, vixit quadraginta ſex, & quum maius aduerſus nos bellum eſſet ſuſcepturus, canceroſo renum vlcere verè peſtilenti, apud Chiurlum Thraciæ pagum, morte ſolutus eſt, Pyrrho baſſæ in cuius ſinu atrocem animam exhalabat Solymanum filium commendans, ſeuereque præcipiens, vt in Chriſtianos tanquam veros hoſtes arma verterentur, neglectis Perſis, quorum inanem ſuperbiam ſatis ipſe contudiſſet. Euenit autem vt eo fatali ſibi loco, in quo Baiazetem patrem circumfuſa acie adortus opprimere cogitarat, meritas immanis parricidij pœnas daret, ſed nequaquam flagitijs pares, vtpote quæ omnem immanitatis notam excedant; poſtquàm Acomathem & Corcuthum germanos fratres, & tot fratrum filios Regiæ indolis ad vnum omnes ſuſtulerit, vt Solymano filio omni æmulatione vacuum Othomãnici Imperij ſolium pararet. Quanquàm & huic ſucceſsionis atque hæreditatis ius ipſum aliquando inuiderit. Ferunt enim eum, veſte veneno intus atrociſsimo delibuta, filium extinguere cogitaſſe; vt quædam eius verba immodicè pungentia vindicaret, ſed eius exitioſæ veſtis donum aſtuta matris miſericordia repudiatum, pro Solymano cubiculario datum, ocyſsimè perniciem attuliſſe. Sic vt hoc exemplo, immanitate feras anteiſſe videatur, monſtro quàm homini ſimilior, qui ex animo pluſquàm Tartarico nemini ſuorum pepercerit. Sed non defuere qui in eo abominabilem carnificinam tanquam ei neceſſariam, qui ſine æmulo metuque regnare decreuiſſet, verbis excuſare contenderent: quòd regnaturo omnis diuini atque humani iuris penitus obliuiſcendum cenſeant. Vſque adeo enim Imperij dira ſitis eſt, vt vel flagitioſiſsimis artibus apud quoſdam, regna tueri fas eſſe videatur.

ANTONII *Franciſci Rainerij.*

Hæc Selymi effigies Scythico quæ pallida vultu
Mortalibus minatur, & magnis Dijs,
Trux illa eſt, inhiant Lyciæ ſub tegmine telæ
Impexæ atroces vndecunque viperæ.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, lethum
Spirant, & ora vim, nefas, & impium.
Miſcuit in cano dira hic Aconita parenti
Fratreſque letho extinxit omnes horrido;
Ipſe ſuo (ni vana ferunt) fata vltima nato
Parauerat, ſuperba quæ ſors diſtulit.
Huic tamen horribiles peperit victoria laudes
Et inſolenti adaucta ſceptra dextera.

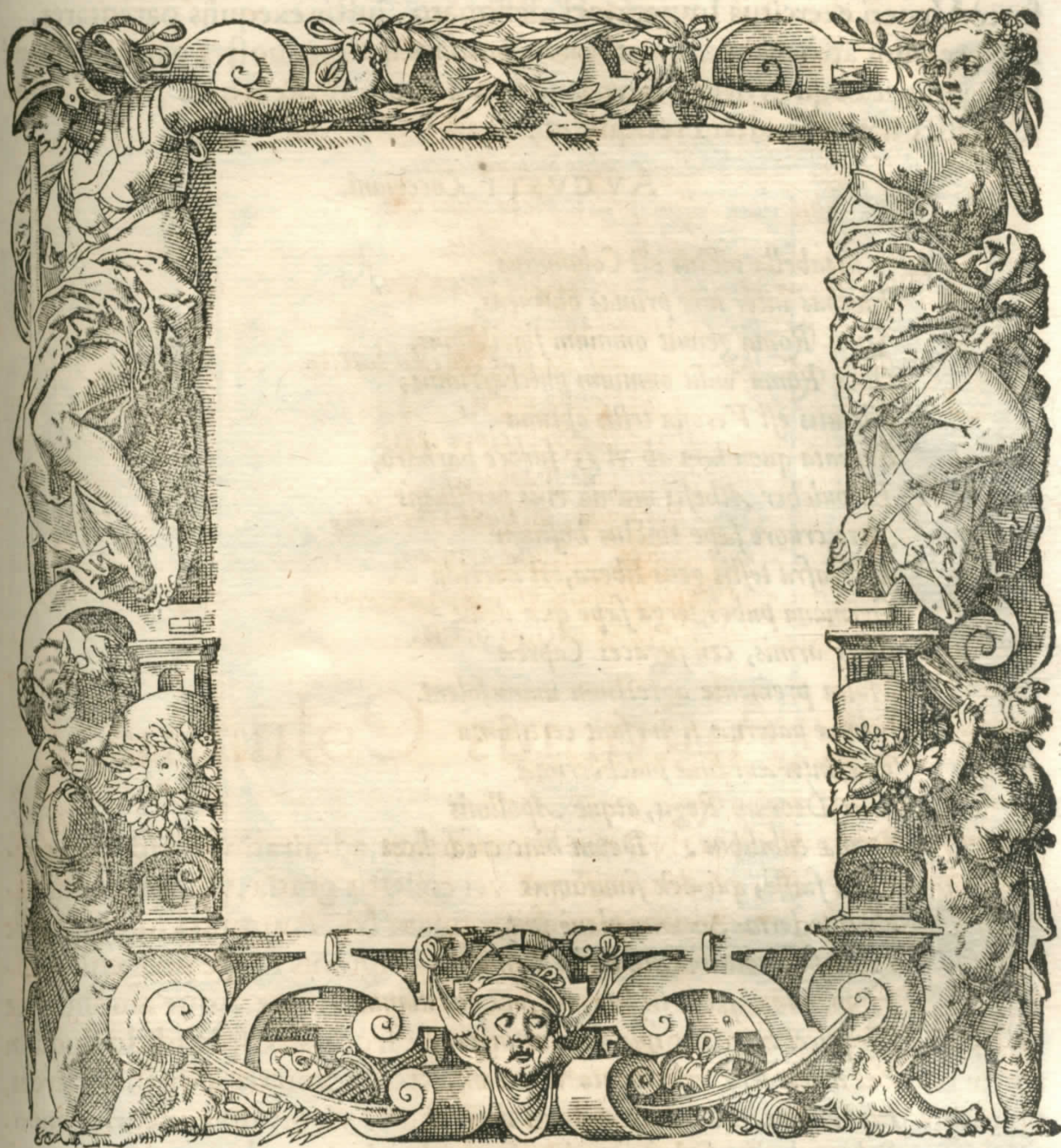
Nam qua Sol agili circum rotat ardua curru
Hyrcaniam, trucémque Persicum sinum,
Quáque coloratis longe deuexus ab Indis
Deserta Nilus arua lambit Aethiopos.
Gens Eoa omnis, varia armis, dissona linguis
Flexere Regi colla barbara effero.
Sulthani euersum Imperium, atque Aegyptia Regna
Quum totus vndique orbis expauesceret.
Nec dubitamus adhuc priscis picta illius ora
Miscere nostris (ah nefas) Heroibus.
Othomannorum quin ora perempta potentum
Vrbs hæc superbis illinit coloribus.
Fallimur, & Roma hæc non extulit ora, sed hæc tu
Nobis Ioui diuine spectanda erigis,
Itala imaginibus vafer, hisce vt pectora tentes
Exurgat vltor si quis inde spiritus,
Nostra illis adimat qui signa, vicesque rependat,
Replens cruore cuncta, cæsisque artubus.
Macte hac arte Pater, stimulis qui corda Nepotum
Ad veræ auitum gloriæ excitas decus.

M. Antonius Columna.

NEMINI vti nos summa cum admiratione viderimus, rariora spectatioraque vel cœlestis gratiæ, vel arridentis naturæ dona contigerunt, quàm M. Antonio Columnæ. Hic enim nobilissima Romani sanguinis stirpe progenitus, ante omnia staturæ proceritate, firmitate, atque amplitudine singulorum artuum, decore frontis, & splendido quodam æneæ barbæ nitore, maiestateque torosi pectoris, veteres æquabat Heroes, ob idque præsertim, quòd præclaro insignium virtutum concursu, multiplicique optimarum artium eruditione, ad eximium decus ornaretur; vsque adeo constanti vel ciuium vel externorum studio adamatus & cultus, vt quum coleretur à singulis, cuncti eum in vniuersum, vel diuersæ factionis obseruarent, atque suspicerent, eumque vnum Iulius Pontifex tanquam Romanorum Procerum lectissimum collocata ei in matrimonium Lucretia cõsobrinæ filia, generum sibi asciſceret, quum graui iudicio Rouereæ familiæ nomen, sicuti antea Felicem filiam Iordano Vrsino collocarat, clarissimis Romani sanguinis stirpibus inserendum existimasset. M. Antonius patre orbatus, quòd is Etrusco bello apud Alfonsum Aragonium militans periisset, Prospero patruo, & Fabritio huius patrueli celeberrimis Ducibus adhæsit, ab hisque certissimis militiæ præceptis imbutus, ita exactam hausit disciplinam, vt Prosperi natura cunctatoris cautum & inuictum robur; præferuidam verò in expediendis armis Fabritij vim, nobili salubrique temperamento moderari didicerit; tanto illustris famæ prouentu, vt quum in Apulia,

Apulia, Latio, Etruria, Galliaque Cisalpina, varijs prælijs interfuisset, vtroque patruo decerptis eorum virtutibus, honore auctior & maior euasurus crederetur; nisi immitia fata eius paratis honoribus properè nimium inui-

dissent. Is namque quum defensa nouissimo virtutis opere fortiter Verona aduersus immensam vim oppugnantium Gallorum & Venetorum, aliquod se nauatæ operæ præmium nancisci putasset, & à Ceurio Belga Caroli adolescentis nutricio, per moras supinè se contemni, fastu Romano succensus, non diu pateretur, ad Franciscum Galliæ Regem è Belgis contendit, à quo vti is natura Rex erat, omnis veræ virtutis liberalissimus æstimator, præfectura alæ equitum, & consacrati Regis ordinis torque honestatus est. Sed ea militia demum infausto omine suscepta, quòd tum Leonis & Cæsaris armis Lotrechius Gallorum Dux Mediolano pelleretur, M. Antonio bellici laboris & vitæ immaturum finem attulit. Nam dum instaurarent Galli bellum, & Mediolano copias admouissent, vt circumuallatæ arcis obsidio solueretur, Marcus Antonius nondum quinquagesimum ætatis annum attingens, ingentis Colubrinæ pila ictus occubuit, eadem etiam pila discerpto, & ad latus cadente Camillo,

Triuultij clarissimi Imperatoris filio, quum obequitantes in aggere hostium munitiones inspicerent. Corpus eius Prospero hostium Duci à Lotrechio concessum est, vt mœstissimus patruus, fratris filio tantæ spei, & tum fortè Veneti exercitus Imperatori designato, iustis exequijs parentaret. Luxere eum atrocissima morte surreptum socij atque hostes paribus propè lachrymis, ideoque vberioribus, quòd masculum prolem quæ paternæ virtutis esset hæres, nullam reliquisset.

AVGVSTI *Cocceiani.*

Hac in tabella pictus est Columnius
Heroas inter iure primas obtinens,
Quos Roma genuit omnium fortissimus,
Quos Roma vidit omnium pulcherrimus;
Virtutis est Verona testis optima
Seruata quondam ab vi & furore barbaro,
Et pulcher Athesis mœnia eius perfluens
Atro cruore sæpe tinctus hostium.
Est vafra testis gens Ibera, est horrida
Germana pubes, terga sæpe quæ dedit
Illius armis, ceu fugaces Capreæ
Multa premente agrestium manu solent.
Formæ paternæ signa sunt certissima
Præsentis æui filiæ pulcherrimæ
Iouis Deorum Regis, atque Apollinis
Dignæ cubilibus. Deum hinc credi licet
Illum fuisse, qui deis simillimus
Virtute, forma, viribus, planè fuit.
Hinc suspicata magna turba cœlitum,
Humana ne quem lædere, aut sors, aut manus
Nequiret hunc nec ipsa fata attingere,
Vel morte sera vel cruenta vi queant,
Homoque ob id vitam deorum degeret,
Subinuida, in Columnium potissimum
Coniurat, æreaque, tormento æreo
Missa pila; tonante cœlo, vt fulmine
Heroa sternit; Mars dolore lachrumat.

MAT.

Matthæus Cardinalis.

SEDVNENSIS.

MATTHAEVS cui Lango cognomen fuit; & honorem postea purpuræ adeptus est, apud Sedunum vrbem fœderatamque Heluetijs & Rhetis, natale solum habuit, humili quidem patre genitus, sed eo pro captu Alpinæ gentis, nihil à literis abhorrente. Quamobrem ab eo vt primum adoleuit in Italiam est missus, eo consilio, vt Italicam perdisceret linguam, & Latinis pariter literis operam daret, demumque (vti euenit) sacris initiaretur. Itaque Matthæus post prima literarum rudimenta quæ in patria perceperat, Comi sub Theodoro Lucino nobili (vti illa ferebant tempora) grammatico, poetaque, tantos processus fecit in studijs, vt nihil earum rerum quæ vel audiret, vel legeret, robusti auidique ingenij memoriam subterfugeret; vtpote qui sæpe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire esset solitus, magnamque partem

Maronis Aeneidos, & Heroidum Nasonis quanquàm subagresti vocis sono recitaret, amplecteretur que supra cunctos authores librum de Consolatione Boetij Seuerini, qui liber moralibus multis exemplis refertus, delectos quotidianis actionum suarum sermonibus flores & exempla cunctis prope casibus opportuna ita suppeditabat, vt eius eloquentia non Germani modò, sed Itali etiam eruditiores magnopere mirarentur: conciliaretur inde Sedunensi populo ad promerendum Episcopatus sacerdotium, quem Populus spectatum moribus per suffragia deligere, & Pontifici maximo mitra exornandum offerre consuesset. Vbi verò stolatus & infulatus de more in tẽplo sacras habere conciones cœpit, tanto concursu omnis generis hominum audiebatur (quòd mores exactè sobrios castosque præferret, qui ipsam eloquentiæ laudem sine cõtrouersia superarent) vt ampliore sacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat, & efficax in componendis controuersijs, quæ inter ciues atque finitimos intercederent, vsqueadeo recto atque incorrupto iudicio, vt nemo vel factiosus, eum vltrò oblatum arbitrum reijceret. Eo modo collecta authoritate apud suos populares, probitatis atque industriæ nomine potens & validus, in id incidit tempus, quo exortum est bellum inter Gallos & Iulium Pontificem, quum Ludouicus Rex, infausti dãnatique nominis causam suscepisset, excitandi concilij, cuius sanctionibus atque armis impotenter dignitas Pontificis conuelli posse putabatur. Iamque eò res erat perducta, vt Iulius ex Rhauennate cruento prælio victus spoliatusque Bononia, & nefarijs vndique armis circumuentus ab externis gentibus Hispanis atque Britannis, Heluetijsque præsertim, opem implorare cogeretur. In ea controuersia Matthæus integræ pietatis studium, egregiamque operam sic præstitit, vt à Iulio supplente Senatum, in honorẽ Heluetiæ gentis, purpuræ dignitate honestaretur. Nec multo post Mattheus multis cõcionibus apud Heluetios habitis egregiè persuasit, vt pia arma susciperent aduersus Gallos, qui res diuinas profanis commiscere conarentur. Quod ob id nõ magnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo antè sese ab amicitia Ludouici Regis alienarat, tanquam ingratè spreta & fraudata donatiuis atque stipendijs, auari aut certè nimis parci Regis acceptam cõtumeliam vindicare percuperet, eoque grauius & properãtius, quòd pro Heluetijs legionibus auxiliarijs Gallus Germanorum cohortes mercede cõducere cœpisset: cuius iniuriæ is fuit exitus, vt Matthæus cum suo astrictus officio, tũ purpurei galeri beneficio obligatus, vniuersã gẽtem aduersus Gallos concitaret, eosque Ticino pulsos, & ad alpes & in Galliã fugientes, Cisalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri victoria, qua haud dubiè Pontifici sua dignitas est restituta, Matthæus aut studium suum erga Pontificium decus aut odium in Gallos intermisit. Nam mortuo Iulio, Leonẽ Decimũ pro recipiẽda Parma atque Placentia bellũ mouentẽ mirificè adiuuit, Gallosque Duce Lotrechio iterum Mediolano depulit, instauratoque sæpe bello, quũ Leo Pontifex fato esset ereptus, atque ei suffectus Hadrianus Sextus, cuius comitijs interfuerat, nũquã ab authoritate Põtificij nominis discesserat. Mortuus est Romæ nõ planè senex primo Hadriani põtificatus anno, vir inter exactæ virtutis Imperatores, potius quàm inter Senatores numerãdus, si corporis ac ingenij robur & rerum strenuè gestarũ cumulũ spectes.

Maxime verò ei gloriosum fuit Francisci Regis iudicium, quum asseueraret, me audiente, aliquanto plus sibi sumptus atque periculi Sedunensis facundiæ indomitam vim, quàm tot legionum eius gentis cuspides attulisse.

PLACIDII *Placentini.*

En tua purpureus decorat Matthæe galerus
Tempora digna sacro triplicis splendore coronæ.
Scilicet exultans telis ferus accola Rheni
Pondus arenosum rapidis qui flexibus urget
Oceani in gremium, demens, hostilibus armis
Imperia, & leges diuum lacerare profanus
Irruerat; miseræque nouus tremor ossa tenebat
Italiæ, validis quum te Duce castra maniplis
Heluetia aduentant, bisque acres cuspide Gallos
Fundunt, Pontificemque armis victricibus ulta
Tandem nubiferas alpes transcendere cogunt.

Prosper Columna.

SAEPE hac specie prolixè comatum ferèque cincinnatum, & priscæ probitatis os subagreste, sed tamen oculis ingenuum, & quidem militare præferentem, Prosperum Columnam vidimus, atque item his armatum insignibus. In eo Romanorum procerum nobilissimo, apprime grauis & considerati Imperatoris decus enituit, quod proculdubio ad antiquæ Romanæ virtutis specimen referri posse plerique existimarunt. Quandoquidem in eo multa militaris consilij vis, egregiaque constantis animi probitas, & recti honestique appetens, moderatus animus conspiceretur. Nemo enim eo temperatius vel inter factiosos arma exercuit: nemo humanius à sanguine militum temperauit: nemo denique abstinentius innocentium hominum agricolarumque præsertim fortunas à licentia militari conseruauit. Has propter virtutes quæ in huius duræ ætatis Ducibus desiderari facilius poterant, quàm reperiri, non semel præclara voce apud Insubres, Cœnomanos, & Venetos, paganorum defensor, & Italicæ gentis pater appellatus. Fuit Prospero dissimili morum genere, & pari propè gloria militari præconio celebratus Fabritius patruelis; quo collega diuersas vtriusque virtutes in mutuum consensum, parandis victorijs opportunum, ita miscuisse constat, vt vterque ab eo temperamento, se ipso maior & clarior euaderet. Sed Prosper qui diu aduersus Gallos inuicta arma tulerat, improuiso superuentu Gallorum equitum fœdè apud Villafrancam subalpinæ gentis oppidum oppressus, captusque est; Obegnino atque Palicia eius expeditionis Ducibus, quos antea Neapolitano bello ipsius maximè insigni opera captiuos vidisset. Sed non multo pòst, clementia Francisci Regis, quum se dimidia pecunia redemisset, eam cladem

acceptam nouo victoriæ prouentu resarciuit, quum Lotrechium & Gallos ex longa contentione Cisalpinæ Galliæ imperio depulisset. Ab his rebus gestis Sfortiano dominatu Mediolani constituto, summos militaris Imperij

titulos à Carolo Cæsare promeruit. Verùm inde leuem ab initio sed mox euentu lethalem contraxit morbum, quum iam sexagenario maior, affectæ ætatis oblitus, illustrium matronarum amoribus intemperanter indulsisse crederetur. Luxerunt eum totius Cisalpinæ regionis ciuitates, hominumque ordines, tanquàm Patriæ parentem, incredibili hercle cum mœrore, præsagientes vtique verissimis lachrymis imminentem durissimorum temporum conditionem, qua cunctas ab Hispanis atque Germanis præsidiarijs acerbitates perpessi, omnino crudelius atque funestius à socio quàm ab hoste, concasuras ipsorum fortunas diuinarent.

PETRI GRAVINAE.

Nil obstat Dux magne tuis, nil amplius ausis
Fortunæ obsequium signa sequentis habes,
Vidimus indomiti superata pericula belli
Vidimus hostiles succubuisse manus.
Oppida vi capta, & validis traiecta maniplis
Flumina, & oppositos terga dedisse Duces.
Restabant arces tormentáque bellica, tandem
Cesserunt arces, flumina, saxa, minæ.

ANTONII *Casanouæ.*

Tres modo fama Duces circa tria munera belli
Ante alios primum iussit habere locum
Castra locare fuit Pyrrhi, Fabijque morari,
Marcelli proprium conseruisse manus,
Tu Castris, hostémque mora, & certamine Prosper
Vicisti, atque trium quod fuit, vnus habes.

Hysmael Sophus.

Persarum Rex.

B hac illustri, & supra mortale decus radiante, imperiosaque facie apud Persas suos se ipso admirabilior fuit & augustior Sophus Hysmael, qui nostra memoria totum terrarum orbem nominis sui fama compleuit. Is namque magni Vssumcassani Regis ex filia nepos, Haidare, cui Harduelí cognomen fuit, genitus, ac in obscuro nutritus adolescens, specie formosissimi oris cunctos æquales antecessit. Vir integræ ætatis, milites omnes dignitate firmissimi habitus & equitandi sagittandique peritia superauit. Seniores verò, vt primùm sese ætas inflexit, aptissimarum rerum scientia & castrensis prudentiæ laude ita excelluit, vt per omnem ætatem quæ ei supra æquum augustior contigit certo numini propior quàm mortali, vti augustissimus coleretur. Eerant enim res eius bello gestæ, cum victoriarũ pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam perpetua atque felici cursus celeritate mirabiles; vtpote qui persuasione con mutatæ religionis excitatis in eius sectam Orientis gentibus, Iacuppi Regis auunculi filios, Regni hæreditate depulerit, hisdemque armis quibus mortem patris vindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit. Nulla siquidem armata manus vim sustinere poterat Sophianorum, qui à purpureis capitum integumentis Persica lingua Caselbassæ vocabantur. His enim non vno in loco in aciem eductis, & passim victor, per Armeniam, Mediam, Persidem, Parthiam, Mesopotamiam, & Assyriam eius nouæ religionis sectam, eademque capitum insignia propagauit. Inde quoque aucto numero ea insana, & credulæ multitudinis turba, tumultuarijs, ideoque prægrauibus, quòd sacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines peruaserat. Verùm is Sophianorum incursus talem habuit exitum, vt per Ba-

iazetis accerrimos Duces, Galatia & Cappadocia, mutuis cum cladibus pellerentur. Secundum Baiazetem fato suo functum, Selymus filius Persicum suscepit bellum Hysmaelis offensus gloria; superatoque Eufrate, ad Artaxa

tam Calderanis in campis cum Hysmaele conflixit; eoque acie pulso & retrocedente, Taurisio Regia vrbe potitus est. Sed reparantem copias Hysmalem, & iam aduentantem veritus, continuò in Cappadociam se recepit; magnæ hercle & memorabilis victoriæ, nisi ea multo Turcarum sanguine constitisset, trophæum erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum iniurijs lacessitus in eos arma conuertit, diuque ea plerunque victor exercuit, quum interim Selymus immensa gloriæ cupiditate incensus, ad excidium Sulthanici Imperij arma conuertisset. Cæterùm Hysmael plenus gloria perdomitis & pacatis vndique finitimis, quartum & quadragesimum agens annum in magna spe longioris vitæ, contracto ex asperrima venatione fatali morbo paucis diebus absumptus est. Edixerat inusitati generis venationem qua Regio apparatu Syluestrium equorum greges petebantur, in aspera nemorosaque regione, quam Seruanam vocant. Ea est Medorum & Albanorum

norum in finibus non longe à Caspij maris conspectu ad Caucasi montis radices posita. Id regionis spatium, venatorum ingens multitudo iusti prope instar exercitus, exploratis earum ferarum sedibus & pascuis complectitur; perpetuaque corona sensim coercendo præcingit; atque indices tanquam indagine clausas vndique territando & iaculando pulsas in magnum campum compellit, in quo Rex primus defertur atque ita circumuentæ feræ voluptarium de se spectaculum adeo violentis conatibus ad effugium editis, præbent, vt magno periculo, ac nisi procul iniectis laqueis capiantur, multiplicatisque restibus diuerso venatorum nixu contineantur. Ea siquidem feritas illorum est, vt nisi defessæ cursu, & siti, inediaque confectæ & perdomitæ fustibus mansuefieri queant, vixque per aliquot menses multa periculosaque domitorum industria, stragulam & sessorem admittunt, quum dentibus & calcibus libertatem defendant. Hi aspectu sunt truces prælongis atque horrentibus comis, rigida ceruice, & arietino capite deformes: nam strigosiores habent clunes; sed crura cum toto femorum & suffraginum nexu adeo valida, vt bidui cursu minimè fatiscant; nec vngulæ latæ admodum atque prædurae ferreis soleis indigeant, quandoquidem nec in asperis rupibus, lapidosisque locis atterantur. Sed domitis graui lupato opus est, & valido capistro, quod subter crura ventre tenus deductum vim eleuantium frontes & sessorum capita pulsantium coerceat. Id itaque ferorum equorum genus laboriosum capi, perdomarique difficile, vsu verò longissimi cursus supra quàm existimari possit mirificum, ob id vnis tantum dicatum est Regibus. Is equus colore cinereo nigris ad poplites internitentibus virgis Onagros refert. Tradunt autem Persæ (vt ab Armenio Patriarcha qui Hismaelis familiaris fuit, audiuimus, nisi ea fabulosæ superstitionis putetur) horum equorum greges in tutela quorundam agrestium numinum esse constitutos, propterea que eos nefas esse per sacros lucos, & tesqua Dijs inanibus Syluanis & Faunis dicata, consectari, capereue; quando violantes sacrum gregem & lucos consecratas Dijs sedes, repentinus sequatur interitus; vt non impune accidisse Hysmaeli prædicabant, qui siue defatigatione & labore nimio difficilimæ venationis conuulsus, siue fatali percussus iniuria syluestrium numinum, immatura certè morte, & fortasse non immerita perierit. Quum prædicentium admonentiumque seniorum sacerdotum præscita, atque oracula neglexisset; eo quidem præclarius quòd Sumachiæ Regulum in eandem venationis voluptatem accersitum, eadem fatalis ausus causa sustulisset.

PARTHENII *Parauicini.*

Hanc tibi Apellea referentem ex arte colores
Effigiem, famæ, laudúmque appendimus ergo
Persarum decus, o Heros, quem Gangis ab oris
Extremóque oriente, ingenti gloria plausu
Littus ad Hesperium, Sólisque cubilia vexit,
Clarum opibus, facie insignem, & præstantibus ausis
Egregium, dum pro sacris cultúque Deorum

Pollutáque tui pro relligione Tonantis
Insurgis, piáque arma moues, totque oppida victor
Tot populos & regna tuis tot finibus addis.
Atque Asiæ magno fundis certamine Regem.
Quin etiam (rarum Ducibus) studiúmque Mineruæ
Excolis, Aonidúmque artes; nil denique inausum
Nil intentatum, ingenióue manúue relinquis
Macte o iustitia Princeps, & pacis honore,
Præclare & bello, Ducibûsque æquande Latinis,
Te curuo in Lari fulgentia littore tecta
Pieridum, sacræque domus quibus altus Apollo
Præsidet, & spretis Cyrrhæ nunc incolit antris,
Accipient; vbi conspicuum in primisque micantem
Magnanimos inter Reges Martisque coronam
Suspicient, Populi, nec auari temporis vltra
Debentem inuidiæ quicquàm mirabitur omnis
Posteritas, Iouiúsque tuos celebrabit honores
Qui nunc æternis mandat tua nomina fastis.

Antonij Grimani Veneti Principis.

N attollendo premendoque Antonio Grimano alternantibus diuersæ sortis impulsibus, Fortuna mirabiles edidit ludos. Nã quatuor annorũ puer Marino patre mortuo, sub tutela patrui maritimæ negociationi à prima statim adolescentia adscriptus, summos labores summaque tempestatum pericula alacriter subijt, vtpote qui cuncta propè Syriæ, Aegypti, Africæque Emporia adijt, tanta asperrimarum rerum tolerantia, singularique parendi obsequio, vt satis honestos ex diligenti mercatura quæstus faceret, vsque ad legitimam petendis honoribus ætatem. Reuersus siquidem Venetias per omnes Magistratus in ciuitate decucurrit, sic vt nusquam repulsam ferret propter spectatam fidem cum summa gerendarum rerum prudentia coniunctam, maiora semper atque ampliora quàm peteret consensu suffragantium ciuium promeritus. Quum verò ad splendidissimæ legationis munus vocaretur ad Federicum Cæsarem in Germania agentem, id cum pudore recusauit, quod plerique Senatores eius viri grauissimarum rerum experientis personam, domi quàm foris Reipublicæ vtiliorem iudicarent. Impetratum idcirco est, vt Dominicus filius optimis instructus literis, qui postea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationem mitteretur. Exinde suas partes in Repulica eximia cum moderatione semper implens, perpetuo tenore gratiosus apud Populum, maximeque probatus apud proceres Senatus fuit; eo præsertim tempore quo ad maris præfecturam euectus est. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum Rege bellum susceperant, & Aragonios Reges ex fœdere socijs armis defendendos existimabant. Itaque Grimanus cum valida classe in Apuliam profectus,

complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit. Monopolimque vrbem admotis tormentis fortiter expugnauit; quo terrore Polygnanum, Molam, Brundusium, & Hydruntem in Salentinis, in potestatem

Veneti nominis redegit, authorque extitit & suasor apud Senatū, vt Veneta pecunia Aragonius subleuaretur, isque oppida tanquam oppignerata Venetis tuenda relinqueret. Quo consilio & fractæ Gallorum res, & aduersariorum quæ erant difficiles, in melius restitutæ sunt. His rebus gestis, fidem spemque totam apud ciues de sua virtute conceptam, cumulatè impleuit; meritoque factus Procurator Diui Marci, in id tempus incidit, quo Senatus Venetus commutato studio, & reiecta Sfortiæ amicitia, cum Ludouico Gallorum Rege fœdus percussit, quo Cremona nouæ amicitiæ præmium petebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumque Sfortiæ, tantaque amplificandi Imperij cupiditate descensum erat, vt sanioribus consilijs nullus omnino locus relinqueretur. Reclamabat libero ore Grimanus vti verus vates, sicuti nos ab ipso successoreque etiam Gritto accepimus, inuidiam inde grauioraque pericula veritus, moderationisque Sena-

natus primores admonebat, vt infirmum Regulum potius quàm potentissimum externæ gentis Regem accolam mallent. Sed iuniorum suffragia aduersus bene consultos senes, fatali quodam impetu valuerunt. Veneti enim in vniuersum à Sfortia se transuersis artibus impeditos quo minus Pisis potirentur, ægerrimè ferebant. Itaque Ludouicus reiectus à Veneto atque hostis declaratus, deceptusque item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæsare, postremam à Baiazete Turcarum Rege opem implorauit. Visa est Barbaro digna occasio inferendi belli. Id enim vnum Sfortia postulabat, vt terra marique Veneti, ne cum Gallis vires coniungerent, suarum rerum periculo distinerentur. Itaque Baiazetes misero & malignæ circumuento Sfortiæ opem ferendam ratus Schenderbassam Illyrici præfectum, in Venetiam vsque luctuosa incursione prouehere sese iussit, & Deuthem amplissimæ classis præfectum, in Græciam misit. Quo in rerum periculo Grimanus omnium suffragijs iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima classe aduersus hostes nauigauit. Sed id nauale bellum eum malignitate Fortunæ exitum tulit, vt quum apud Sporadas insulas congressuris classibus non dubio euentu superari Turcas posse appareret, commutatis ventis, nec opportunè parentibus quibusdam Trierarchis, Grimanus tota spe victoriæ deijceretur, Barbarique hostes incensis duabus onerarijs, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armerius patritij fortes periere, in Naupacteum sinum euaderent, dedenteque ibi arcem Mozenico præfecto aut auarè, aut timidè, Turcæ Naupacto potirentur, Grimano frustra se à Trierarchis per summam malignitatem atque ignauiam proditum conquerente, nec tamen in eos, quod essent nobilissimi ordinis Imperij seueritatem exercente. Eius fœdæ potius, quàm malæ gestæ rei nuncius, Grimanum summæ inuidiæ exposuit, vt comminuta repente eius gratia, atque authoritate successorem ei Senatus decerneret Melchiorem Triuisanum veterem inimicum, qui Grimano compedes inijceret, captumque ad dicendam causam Venetias continuò deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus vti insons, & egregiè animo constans, Senatui omnino parendum existimans, non expectato successore compedes sibi vltrò iniecit, & peculiari mioparone Venetias deuectus est, patribus sese compeditum, & iudicij pœnam subire paratum ostendens. Nunquam antea Venetijs frequentius atque celebrius vllius rei spectaculum fuit, quum eo habitu senex Imperator, & nihil tale ex æquo meritus, à rerum capitalium ministris in carcerem duceretur, & plerisque manarent lahrymæ ex memoria anteactæ vitæ, Fortunæque: atque eo etiam vberius, quòd filius in ipsa purpura Cardinalis, mœstissimi patris compedum pondera, dum scalas ascenderet, sacratis manibus sustineret. Eum postea duro in carcere diu custoditum, atque acerbissimè à Nicolao Michaele accusatore exagitatum, optimi quique ciues indoluerunt: eius verò iudicij causa non in rogatorum, vt aiunt, Senatorum modò, sed in publico ciuium consilio actitata est, eo euentu, vt incomparabili gratia, tum sua tum Senatus omnibus propè suffragijs absolueretur: ad minuendam tamen inuidiam, quòd eo bello Venetus non Naupactum modò, sed Pilum, Chrissæum, Coronem, & ipsam à Baiazete expu-

expugnatam Methonem amisisset, in Ossarum alteram Absyrtidum insulam relegaretur. Sed pertæsus damnatæ insulæ nomen, Romam migrauit, vt cum Senatore filio, maiora præsidia turbatis rebus suis pararet, & Patriæ commodis integra fide consulendo propensissimé studeret. Vixit in luce Populi Romani carus Pontifici, & à cunctis ordinibus crebro salutatus, quum luculentissimam villam sub Quirinali ædificasset. Tandem Venetijs extincta inuidia, patrum iudicio reuocatus est, integritatis atque virtutis ergò. Hæc enim verba fuere publici decreti, quòd nusquam præclaram iusti officij pietatem vlla in re erga patriæ decus intermisisset. In id decretum mille trecenti & sexaginta quinque patritij in suffragium ierũt, nec aduersa supra centum tulit. Quo exemplo videri potuit veræ virtutis nomen insolentis Fortunæ fluctibus iactari quidem, sed nunquam mergi atque opprimi posse; sic vt iam ciuitas vniuersa constanti iudicio ei Principem locum (vti euenit) studiosissimè destinaret, summoque plausu tanquam postliminio redditus complecteretur; eoque maiore Grimani cum laude, quòd Nicolao accusatori, omnis eius acerbitatis oblitus, capitalem iniuriam remisisset. Secundo loco creatus sancti Marci Procurator splendidissimam atque grauissimam legationem suscepit ad Franciscum Regem, cui summæ claritudinis adiuncti collegæ sunt Dominicus Triuisanus, Georgius Cornelius, & Andreas Grittus, qui Senatus nomine ei victoriam de Heluetijs partam prolixè gratularentur. Exinde magni semper Consiliarij nomen continuato honore vsque ad Lauredani Principis mortem promeruit: cui post longam candidatorum contentionem successor Princeps creatus est, pridiè nonas Iulias, eodem anno quo Leo Pontifex vita functus est. Fuit in Grimano habitus corporis gracilis, sed procera statura, viuidum vsque ad extremam senectam ingenium, atque oculi viuaces. Fuit vir frugalitatis eximiæ per omnem ætatem indomitique laboris atque animi, ad omnes Fortunæ casus firmissimè compositi. Vixit annos Nonaginta, præfuit Reipublicæ tribus. Exornauit Prætorium luculento ædificio, cui nomen eius decreto publico est inscriptum, quod paucissimis contigit.

LVDOVICI *Dominici Placentini.*

Principis effigies hæc est reuerenda Grimani
Quem pater æteno superum dignitatus honore
Intrepidi monumentum animi superaddidit astris;
Scilicet ante obitum supremaque funera, sese
Instabilis diuæ spolijs fulgentibus ornans
Inuictus potuit varios eludere casus.
Hic primum explorans fato Neptunia Regna
Cæruleis finibus iuueniles credidit annos,
Vt vir postremo spectato Marte triumphos

Ad patrium littus certos ex hoste referret.
Denique naturæ leges ac bella triumphans
Sponte sua vinctúmque manu, se pectore firmo
Præripit ad patres, vinctus ciuilia vicit
Prælia, Famámque æterno iam terminat axe.

Franciscus Ferdinandus
Piscarius.

VNC quem spectas elata ceruice galeatum, & decora excepta vultu vulnera intrepidi & summè fortis animi argumenta præferentem, ille est Ferdinandus Daualus cognomento Piscarius, qui antè meritum & acceptum militaris Imperij munus, ex ipsa tãtùm peditatus præfectura maiorũ Ducum bello Dux, admirabiliumque militiæ operum magister

magiſter atque author incomparabiles victorias Carolo Cæſari parauit; non obſcuro quidem cum pudore veterum huius ſeculi Ducum, quum iuuenis vixdum integræ ætatis, eos omnes expediti conſilij grauitate; & quoſque manu promptiſsimos ſingulorum ordinum præfectos, in obeundis periculis, præclaro impauidi animi auſu, æquè mirus & felix ſuperare didiciſſet. Neque propterea fas eſſe putauerim eius vſque adeo præſtantis atque inuicti viri immenſum decus, breui anguſtæ tabellæ elogio circumſcribi, ſi vim potius atque ipſum pondus inclytæ virtutis, quàm inanes honoris titulos, qui ſæpè libidine Regum obueniunt, æſtimare velimus: quandoquidem gloria rerum geſtarum latè propagata, modicis rectè ſcribentium terminis includi nequeat. Quanquam ego præcipuus (dum ille viueret, & bello plenus laude verſaretur) Piſcarij ſedulus admirator, peculiari volumine edito, nomen eius præſenti & venturæ famæ commendarim. Nunc verò liquidiſsimè conſtet ex eius viri recordatione, collationeque, ſatis multos militiæ Duces eminentibus titulis claros conſpici, quum rari appareant qui parem ſuſceptis honoribus, non abſolutæ quidem virtutis, quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit; ſed nec mediocrem, ſine alicuius inſignis maculæ probro operam præſtare videatur.

INCERTI *Authoris.*

Qui ſceptra ad tumulum, vincli quid compede Reges?
Quid vè tot inuicta ſigna relata manu?
Quid Galea, quid ſcuta nitent, quid gæſa, quid enſes?
Quid viret æternis Laurus opaca comis?
Num Mars, num Daualus, tumulo iacet? hic ſitus hic eſt
Heu Daualus, quin Mars cum Daualo ipſe iacet.

Ioannes Bentiuolus

Bononienſium Tyrannus.

AE tres, quæ vna ferè in tabula ſibi cohærent imagines, trium ſeculo noſtro præpotentium potius quàm illuſtrium Principum figuras ad veram ſimilitudinem exprimũt, Ioannem ſcilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu, cultu togati amictus, & conditione ingenij diſpares; ſed qui finibus ditionum, & conſiliorum ſenſibus inter ſe coniunctiſsimi, eandem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quiſque eorum ſua in patria pari conſilio, ſed diuerſiſsimis artibus nominis dignitatem tueri niteretur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum ſuorum, qui nobilitatis erant Principes, virtute partũ, ita adeptus fuerat, vt Tyrãno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius auũ eiuſdẽ nominis ſeditioſius atque ferocius ſuas tuentem partes Eugenius Pontifex capite damnatum ſuſtulerat.

Patrem verò Annibalem Canetuli factiosæ familiæ ciues coniuratione facta vsque adeo crudeliter, & temerè trucidarunt, vt in ipso cædis vestigio admissi facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerum Sanctius qui se in Bentiuolam familiam adoptarat, educandum; magnoque ciuium studio paternæ auitæque amplitudinis in ciuitatem Principem instituendum suscepit; acciditque vt Sanctius per aliquot annos prudentissimè administrata Republica, & ciuibus alumno conciliatis, vita excederet, eique Genebram vxorem ad futuras nuptias reliquerit. Hæc erat Sfortiani sanguinis Constantio Pisaurense Principe genita, virilis animi mulier, & vsque adeo imperij auida, vt maritum mitem natura potius quàm vlla in re violentum, ad cædes damnationesque æmulantium ciuium edendas impelleret, & ad clauum totius consilij superba & insolens sederet, & tum præsertim detecta Maluetiorum conspiratione in ipsos atrocissimè sæuiendum esse censuisset. Punitis & euersis per hunc modum Maluetijs, integra ciuitatis possessio, summaque non obscuri dominatus potestas, Bentiuolo cessit. Creuerat is numerosa liberorum sobole, varijsque connubijs opportunas propinquitates parauerat, acceptis nuribus ex splendidissimis Italiæ familijs, & filiabus ditissimo cuique Regulo nuptui datis, sic vt exaggeratus vndique, & vere vsque ad posteritatem cōfirmatus dominatus esse videretur. Aedificarat insuper magno sumptu luculentissimæ structuræ turritam domum instar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Cosmianam Florentiæ & Feltrianam Vrbini, quanquam lateritia, superare videbatur. Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atque opibus inuitati singulas & ipsi minores domos extruxerant, quas ciuium copijs in sua horrea, suumque penum impudenter traductis, & replere, & varijs ornamentis instruere erāt soliti. Incidit autem in id tempus Cæsaris Borgiæ immensa cupiditas augendæ potentiæ, suspecta Bentiuolis, quòd is ad vrbem vsque castra promouisset. Cuius aduentus Marescotti è prima nobilitate ciues, authores & rei facti ab Hermete filiorū supra omnes sanguinario, iugalati sunt. Ea cædes vniuersam ciuitatem conterruit: Patrata siquidem fuerat in prætorio apud Magistratus, nemoque propinquorum hiscere audebat, quòd tot liberi multo famulatu, multisque sicarijs circumsepti, minaces foro inambularent, Nec iam dubia & atrox Tyrannis inuecta cerneretur. Successerat Alexandro Pontifici Iulius Secundus Bentiuolo ex vetere simultate infensus. Is opulētissimæ ciuitatis, cui ipse in minori fortuna præfuisset, conditionem miseratus, bellum inferre, totque Tyrannos omnino tollere cōstituit; profectusque Roma, & auctus Gallorū auxilijs ad vrbē Bononiam castra promouit. Eo autem successu bellum est confectum, vt Tyrannus qui castra Gallorū, auersis eò corriuatisque fluminibus inundarat, & propè oppresserat, animum despondens, infensique Populi tumultum veritus, ea conditione vrbe excederet, vt præsidio Gallico quod pecunia coemerat, tutus cum vxore egrederetur, exulatumque ad Buxetum Parmensis agri oppidum Pallauicinorum hospitio susceptus abiret. Nec multo pòst Bentiuolus quū in assidua reditus cogitatione versaretur Genebrā vxorē amisit, repētino dolore exanimatā, quod ei improuisus nūcius superuenisset, quo audierat liberos suos tumultuarijs collectis copijs reditum ad patriā intempestiuè præparantes.

Hippolyti Cardinalis Atestini, & Ludouici Mirandulani superuentu, qui Pontifici fauerent, fusos in itinere, & fœdè profligatos fuisse; qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorum clientes, vel tum captos, vel inde conquisitos, damnatosque laqueo suspendi iussisset, & Tyranni domum vel Bononiæ totiusque Italiæ ornamento à conditore destinatam, plenus ignobili ob idque pudenda iracundia, excindendam furenti populo obiecerit. Nec diu pòst ipse Tyrannus senex, desperata Gallorum ope, quum in eam spem elusus, veteres thesauros exhausisset, sacris interdictus & planè miser interijt, quum amplius triginta annos dominatum exercuisset, vixisset annos supra septuaginta, dignus hercle eo patriæ dominatu nisi ingenium eius impotentes liberi, auaritia, libidine & crudeli fastu cuncta perturbantes, ad exitialem insolentiam propulissent.

ANTONII *Francisci Raineri*.

Bentiuole, illa olim vestra ingens gloria, summis
Nixa opibus, patriæ titulis & fascibus auctis
Vndantum Imperio populorum, & prole virenti,
Marmoreáque domo & regali diuite luxu,
Quod rapida reuoluta manu, ceu turbine torto
Corruerit, sonitu per inania nubila facto,
Ne mirere, animo inuicte & præstantibus ausis,
Elisijs neue hæc te cura lacessat in aruis.
Scis tu etenim, scis tu subiti quàm plena pericli
Fortunæ alea sit, volucri vertigine quantum
Heroúmque hominúmque trahat, quàmque ardua pulset
Vel iuga, vel tumidas eadem super intonet vndas,
Exactos quum tu Reges, domitósque Tyrannos
Enumeras, perfracta arma euersósque triumphos
Troiugenum, & Danaum, & Parthorum, & sceptra Quiritum,
Te tamen indignantem animo, & fera fata gementem
Hoc solare, humili quod non tua pondere pressa est
Gloria, sed summi conconcussa est numinis ira;
Roboribus Iouis in terris, & fulmine querno.
Scilicet à magno quaterentur vt ardua Iulo
Primorum capita, & neutri foret aucta potestas,
Quo Latium, & tota plaudit Iulo Ausonis ora,
Barbara sanguineas horrescunt pectora clades,
Famaque purpureis liquidum secat Itala pennis.

Pandulphus Petruccius

Senensium Tyrannus.

QVANTVM Bentiuolus ad Principis nomen magnificentia operum, & filiorum fastu accessisse videri potuit, tantum Pandulphus Petruccius apud Senenses è ciuili ordine se extulisse existimatus est, sed qui esset occultior, neque tamen animo melior; Quippe qui nunquàm vestem Senensibus consuetam (id erat pallium atri coloris) mutarit, nisi solennibus Ludis: nunquam modesti frugique ciuis in conuictu disciplinam vllo epularum luxu corruperit; ædificarit modicè, & commodè quidem potius quàm sumptuosè aut eleganter; humanitatis porrò & temperantiæ laude humiliores ciues in tota vita superarit; nec externa connubia ambitiose, sed paria fortunis atque nobilitate, ad auertendam inuidiã quæsierit. Quæ omnia ex aduerso in Bentiuolo vsque adeo modum excesserant, vt cudendæ

dæ etiam monetæ munus impetraret à Cæsare, non obscurè in contumeliam Pontificij imperij, sic vt in aureo numismate ipsius Tyranni comata effigies cum serrato scuto complectente id Cæsaris Aquila, spectaretur. At Pandulphus nihil vnquam vsurpabat quod apud ciues inuidiam conflaret, vt qui modico comitatu, multoque dissimulationis artificio gratiam atque potentiam sensim parandam arbitraretur, ingentique astu, & occultiore solertia sibi agendum esse statueret in ciuitate quæ quadrifariam diuisa insanis factionibus seruiebat; quibus ciuitatis status commutari conuellique posse, vt sæpius antea accidisset, manifestò prospiceret, si diuersa ciuium studia negligerentur. Parem enim authoritatem alternantibus partium studijs in Republica obtinebant quatuor honestissimarum familiarum ordines, quorum summus erat vetustæ nobilitatis, isq; propterea Nobilium vocabatur. Secundus pari propè dignitate Popularium. Tertius ex vtroque ordine commixtis familijs constitutus Nonarius appellabatur, quòd is ordo à nouem delectis ciuibus, qui æquissimi viderentur, antea fuisset erectus. Huius ordinis aliquot erant Patritiorum familiæ, inter quas eminebat Petruccia, cuius facile princeps habebatur ipse Pandulphus, Iacobo maiore fratre qui excesserat è vita sibi locum relinquente. Nonario autem ordini succedebat vltimus, qui Reformatorum appellatus est, quòd hi tanquā exactæ prudentiæ ciues, male consentientis ciuitatis vitia emendare formareque in melius Rempublicam superiore tempore voluissent. Cæterùm Pandulphus, & ab his aliorumque ordinum conspiratione cum Nonarijs vrbe pulsus aliquandiu in exilio sic vixit, vt nihil virilis consilij efficacisque industriæ remittens, non diu post in patriam victor rediret; coactis scilicet in vnum non amplius quàm trecentis suæ factionis hominibus, vrbem noctu scalis adortus transcensis illico mœnibus, refractaque demum porta vrbe & curia potiretur, & aduersarios vrbe expelleret; eo euentu, vt qui modo extorres fuerant, eiectis aduersarijs Rempublicam administrarent & cuncti ciues in omni senatoria deliberatione Phandulpho obseruatis eius nutibus atque suffragijs assentirentur; ipseque vnus in toto suo ordine authoritate atque opibus potens, plebisque etiam studio subnixus emineret. Hanc eius potentiam ægre ferebat Nicolaus Borghesius inter ciues maximè honoratus, quanquam filiam Pandulpho collocasset. Verùm tanta erat Borghesij ambitio, eaque liuidi animi acerbitas, vt facile cognationis obliuisceretur, & generi authoritatem conuellendam arbitraretur, & quòd aliter maturè fieri non posse videretur, consilium eius quoquo modo tollendi susciperet. Sed insolentia soceri, eiusque diram obtrectationem, impotentis generi sæuitia præoccupauit. Borghesius namque quum iret in forum trucidatus est. Huius cæde conterritis ciuibus, summa potentia Petrucijs, Pandulphoque in primis adstructa est. Ab hoc patrato scelere, damnatoque apud ciues, Pandulphus offensus infamia, vsque adeo religiose in posterum à sanguine ciuium temperauit, vt quum aliquanto post in ipsius cædem Bellantios, authore principeque numerosæ eius familiæ Leonardo deprehēdisset, quos iure optimo occidere poterat, syncera fide oblata clemētia conseruaret. Exinde mira calliditate apud decuriones egit, vt Triumuiralis in Republica

Magiſtratus creatur; cuius muneris eſſet Reipublicæ curam ſuſcipere, prætoriæque præſertim cohortis, quæ in foro apud curiam ſtationem habebat, iura ſtipendiorum tueri. Id verò facile impetratum eſt, reſque ita ceſsit vt ipſe vnus è tribus crearetur, duobusque mox collegis altero magnis muneribus corrupto, altero autem quòd eſſet ingenij pinguioris facile contempto, ſolus ea magiſtratus munia obiret, militares animos, indulgendo, vberrimeque ſtipendia perſoluendo ſibi conciliaret. Noui demum conſilij rem difficilem, & ſpecie parum æquam, ſed omnibus propè ciuium ordinibus vtiliſsimam aggreſſus perfecit. Abſcindere enim opulentioribus Senenſis Imperij oppidis certas agrorum partes, atque eas per familias certis portionibus diuidere & adiudicare conſtituit. Quo munere inſigniique beneficio cunctæ vel aduerſorum ordinum familiæ ſibi aſtringerentur. Eam legem à Pandulpho ſuaſam latamque, decuriones atque amplior Senatus facile promulgarunt, fuſtra reclamantibus oppidanis, qui iniquè eripi ſibi ſua alimenta querebantur, letis ex aduerſo promiſcuè ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinum inuidiam augeri ſuas opes viderent. cuius decreti munificentia ad vnius Pandulphi gratiam, atque potentiam amplificandam ſine controuerſia rediret. Eo facto Pandulphus opes ſuas confirmauit, & ciuium amicorum adauxit, & propè totam reliquorum ordinum æmulationē ita extinxit, vt ordo Nonarius ſupra cæteros ſummum authoritatis & gratiæ locum teneret. Hæc erant optimè prouiſa parataque aduerſus vim intestinam; ſed quæ externa auerterent arma. ciuitati valida deerant præſidia vt tum accidit, quum Cæſar Borgia ad perturbandam Italiam natus ad Pientiam vſque vrbem copias promouit, eo animo vt Pandulphum Senis extruderet, atque ea vrbe, vti erat immodicus, potiretur. Agnouit Pandulphus ambitioſi crudeliſque viri inſidias, generoſoque conſilio effugere eam tempeſtatē, & Senenſes ciues periculo liberare conſtituit, concionatuſque apud Ciues nihil ſibi incolumi patria eſſe carius oſtendit; propterea ſe ceſſurum malignitati atque audaciæ externi ſæuiſsimique Tyranni, vt maturè demum rediret. Atque ita interdiu mœrentibus pleriſque, atque lugentibus cum honeſto potius quàm valido comitatu vrbe exceſsit, commentaria ciuibus relinquens, quibus ad confirmandam tuendamque patriam ſummæ prudentiæ præcepta perſcripſerat. Huius facti mira celebritate deterſit non modo inuidiam, ſed ampliorem etiam gratiam apud cunctos ordines adeptus eſt. Neque eum fefellit opinio. Decedente ſiquidem Senenſi agro Borgia, decreto pubilco ad tutelam patriæ, qui ſponte ſe fecerat exulem reuocatus eſt. Eo Borgiæ periculoſo aduentu admonitus communiendum ſe nouis amicitijs atque fœderibus exiſtimauit, imprimiſque conciliandos ſibi Florentinos ratus, prorogari ſibi veteres inducias quæ iam tum planè effluxerant, poſtulauit, Petro Soderino qui tum præerat Reipublicæ ea conditione longiores concedente, vt Montis Politiani oppidum, de quo ex antiqua controuerſia nimis fuerat decertatum, poſſeſſumque tum à Senenſibus, Florentinis in præmium admiſſæ ſocietatis concederetur. tranſactio Senenſes ciues amariores fecit, & Pandulphi gratiam in vniuerſum vehementer imminuit, quòd vt priuatis rebus conſuleret,

consuleret, publicis singulare detrimentum attulisset. Nec multo post aduersus eum excitata est eadem Borgiæ rabies ex aduentu Gallorum qui Neapolim armis repetebant; concitantibusque nonnullis, eò res deducta est, vt Pandulphus procellam in se immanium armorum effundi cernens ad pristinum deserendæ vrbis consilium rediret. Iamque erat in itinere quum exoptatus de morte Alexandri Pontificis nuncius ei superuenit; liberatusque periculo ad consueta administrandæ Reipublicæ munia reuersus est. Pio autem tertio Senesi in demortui locum suffecto non magnopere lætatus est, quòd ille esset diuersi ordinis, & tanquam verè pius in libera patria vnum præ cæteris ciuem dominari indignè pateretur. Cæterùm immatura Pij mors intra paucissimos dies erepti, Pandulphum eo metu ita liberauit, vt sibi gaudio esset Iulius secundus Ligur ei suffectus, cuius gratiam certis officijs atque muneribus facile promeruit, studijque sui eum tulit fructũ, vt Alfonsus eius filius, coempto non dubiè purpuræ honore in Senatum legeretur. Destinabat enim sibi Dominatus successorem Borghesium è filijs natu maximum, eumque fraternis sacris opibus fauoreque Põtificio confirmandum iudicabat. Sed ea consilia superi multis de causis improbarunt. Nam ipse non multo post angustia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas isset, apud sancti Cyriaci oppidum fato concessit, climacterico ætatis anno. Liberi verò eius in seipsos insana arma conuertentes, à Leone eo euẽtu Senis sunt depulsi, vt Borghesius atra vexatus bile miser interierit: Alfonsus verò Cardinalis temerè inita in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani, non purpuratorum modo, sed infimorum etiam hominum miserrimus à carnifice strangularetur.

PAVLI IOVII Iunioris.

Occulti ne iuuere tibi sub pectore sensus
Petrucci, tacitæ ne artes, secretaque rerum
Consilia, atque astus veteris prudentia solers?
An contecta dolis mendax tibi credita virtus:
Atque humeris pullata diu circundata vestis,
Nulla que celsa domus, comitum tibi nulla caterua?
Dum tu dissimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis vrbem;
Et patrias leges renouans, soceroque perempto
Arripis Imperium, atque in te iura omnia transfers.
Laude equidem dignum facinus, si numine dextro
Di foueant; aut sors non auersata secundet.
Sed qui te casus, quæ te Fortuna sequatur
Aspice; bis exul nunquam tranquilla vidisti
Tempora turbatæ per mille pericula vitæ.
Adde quod & nati quibus impia Regna parasti
Conuulsi inter se fœde, pars cæsa securi,
Haud vixere diu regnandi ehu dira libido;
Discite mortales contenti viuere paruo.

Petrus Soderinus

Florentinorum Vexillifer.

DIVERSISSIMA ratione, honeſtioreque titulo Petrus Soderinus apud Florentiam Reipublicæ præfuit, prudentiæ & moderationis cōmendatione ad Vexilliferatū prouectus, qui honos nequaquam vti aliàs bimeſtris, ſed perpetuus eſſet ad imaginem Romanæ Dictaturæ. Nam ſicuti decuriones ſupremæ poteſtatis qui bimeſtres erāt, breui ſpatio magiſtratus vim inueterata conſuetudine finiebant, nec ſuſpectæ poteſtatis eſſe poterāt, ita Vexillifero qui eis præeſſe ſoleret, aliquanto anguſtiora quàm flagitarent grauiſſimarum rerum conſilia, terminandis ſententijs ſpatia obueniebant. Propterea expedire Reipublicæ rebātur, vt vnus perpetua authoritate ad clauū ſederet, ſuperiorūque conſiliorū atq; actionū gnarus, certū perēnis nec interciſæ prudentiæ præſidiū, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateque auguſtior Populo videretur; In hoc imitati

Venetos

Venetos qui Senatus Ducem creant, cuius potestatem admirabili specie am plissimam, sed nihil plus cæteris quàm altero suffragio valentem, certisque legibus ideo circumscribunt, ne ad Tyrannidem aspirare queat, personam tamen Principis ad Veneti Imperij dignitatem decoris insignibus tueatur. Soderinus hoc honore illustris factus in Curiam cum familia vxorem tradu xit, vt in omni negocio assiduus Octouiris supremæ potestatis adesset; sensim per hunc modum popularis effectus est nouis hominibus in Senatum accersitis, quum antea Patritijs in vniuersum, honoratisque ciuibus patuisset. Fauit autem ei præsertim ciuium ordini qui Sauonarolæ damnati crematique in foro, memoriam pertinacissimè colerent, & Medicei nominis studia semper odissent, quanquam ipse omnis expers odij, nequaquam se factiosum ostenderet, & tanquam æquissimus libertatis defensor, in nullam inclinaret partem, eoque populari inuecto statu patriam diu tranquillam, opibusque florentem futuram arbitraretur, ac optimi inde præsidis & patriæ parentis laudem, quæ nemini post Cosmum contigisset multorum iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patritiorum animos studiosorumque Mediceæ factionis, à quibus mirifico studio erat subleuatus, quòd ingratè oblitus beneficij, secus ac anteà promiserat, eos propè in ordinem redegisset, nec vigente popularium factione illos eminentiore vllo honore dignos arbitraretur; quo neglectu ex perpetua popularitate eos sibi non obscurè inimicos pararat, quorum postea Saluiatis Principibus, ipsoque præsertim Iacobo varijs artificijs & machinationibus ipsius authoritas conuulsa sit, & ipse tandem Dictaturæ honore spoliatus, dominatu & patria eiectus in exilium abierit. Sed tum existimatio ei erat incolumis & florens, quòd eius auspicijs perdomitæ receptæque Pisæ fuerant, post sextumdecimum continuati ferè belli annum, quo haud dubiè Florentini nūquā remissa spe victoriæ nūquā remissis sumptibus atque laboribus, vel sæpius repulsi, Pisanorū cōstantiā asperrimis diuturni belli periculis efferatam & indomitam superassent. Adiecerat etiam Florentino Imperio Mōtis Politiani oppidū certa induciarū pactione vltrò à Senēsibus cōcessū. Curarat quoque diligentissimè rem frumētariā, læto semper atque exultante populo ad vbertatis & copiæ nomen. Verùm quum medias ciuium classes foueret, hisque aditum ad Rempublicam præberet, angebantur Patritij, vtpote qui offenderentur numero nouorum imperitorumque sæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita insolente vsurparent, curiamque indigna vrbis fece repleuissent; ipsi verò neglecti, sæpeque superantibus ignobilium suffragijs, reiecti, honorum repulsas ferrent, frustraque popularis status inclementiā damnarent. Sed Soderino semper integra mansit authoritas populari studio, & sua insigni virtute confirmata, donec enatum est bellum, quo nullum Italiæ perniciosius fuit, quo eiusdem dignitas continenti veluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilij nomē exorto. Id enim victor vndique Ludouicus Gallorum Rex indicendum celebrandumque susceperat, vt Iulius Pontifex ex publica censura tanquam indignus sacrosancta potestate gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atque idcirco seruituræ mox Italiæ cauendum existimans, à conspirantium Regum fœdere discesserat. Quamobrem diuinis

atque humanis rebus fœdè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnoperè fauente Senatuque Florentino impetrauit, vt vrbs Pisæ tanquam celebrando concilio opportuna concederetur. Ea res Patritios excitauit qui contradicerent, atque exclamarent propediem Pisas in potestate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenissent Lotrechio Duce; quorum aduentu Pisani ad repetendam libertatem parati, atque de industria inuitati viderentur. Ea res non temerè credita eum tulit exitum, vt Cardinales, cæterique Sacerdotes qui Pisis conuenerant, cum Lotrechio præsidij præfecto vrbe pellerentur, Mediolanumque profugerent. Eius Concilij Pisis constituendi oborta inuidia, Soderinum non sponte, sed impulsu Cardinalis fratris authorem inuisum ciuibus, atque odiosum irato Pontifici fecit, vsque adeo vt vir ille natura contumeliæ insolens, & implacabilis, eum Dictatura deijciendum, Mediceosque in Patriam reducendos decerneret. Medicei nanque in eam excubantes occasionem Raimundum Cardonium à Rhauennatis prælij detrimento Hispanicas reparantē copias, adiuuante Pontifice sibi cōiunxerant, expugnatoque Prato oppido prius quàm Florentiæ præsidia parari possent, à beneuolis propinquis, patritioque ordine in vrbē recepti, superioris Fortunæ Principatu potiti sunt. Soderinus ipse mira insontis animi tranquillitate, quòd nemini nocuisset, & custoditos in Curia tanquam suspectos ciues numero supra viginti, supplicio affici vetuisset, extra omnem contumeliam detractus solio, & ad Pauli Victorij domū deductus est, indeque egressus vrbe in Vmbriam, Picenumque profectus, nō multo pòst ab Ancona Epidaurum, quod Ragusium vocāt, vt tranquille ibi degeret, traiecit. Medicei verò ad arbitrium Rempublicam constituerunt, nec quenquā ex antiquis inimicis pœna dignum censuerunt: quartoque mense recepta patria Ioannes Medices Cardinalis, qui ad Rhauennam captus è Gallorū manibus effugerat, Pontifex est renunciatus. Is generoso animo Soderinum humanissimis literis euocandum complectendumque sibi, & augendū honoribus accersiuit. Ea verò oris tranquillitate dignitateque Soderinus Vrbem ingressus Pōtificem inuisit, vt cunctis esset venerabilis, adeuntibusque & dextram appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum suarum actiones enarrabat, mihique præsertim syncerè & disertè tanquam annales perscribenti. Cupiebat siquidem ea cum integritate laudis posteris tradi qua Rempublicam Florētiæ per decem annos administrasset, sic vt Romæ non secus ac Florentiæ Vexillifer ab omnibus appellaretur. Repudiauit autem omnes honores quos propensissima voluntate Leo Pontifex offerret, tanquam eo quod gesserat minores. Vixit in summa tranquillitate mentis, cum grauissimis virtutibus confirmatus, tum sua conscientia praeclarè beatus, quanquam amissi dominatus casum duorum fratrum culpa sibi importatum, sine vllo doloris vestigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitiosè corruptus, spe consequendi Pontificatus, Pisas Gallis obtulerat, ratus fore vt quum neque in Pontificem neque in Gallos vehemens studiū ostenderet, tanquam medius post neutram partium offensam, Iulio Concilij voce damnato subrogaretur. Alter nomine Victorius Mantuam legatus missus, vbi fœderati Gallorum hostes cōuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio transigere posset, vt Hispani auerterentur, vti natura parcus,

parcus, atque inepté frugi, & pecuniæ tenax adduci non potuit, vt pecuniam repræsentaret: atque ita magno fratris commodo fœdere excluderetur. Natus annos sexaginta duos in Vrbe regnante Hadriano febre sublatus est. Ei exequias fecerunt iustis collatis honoribus Florentinorum collegia. Propinqui autem eius marmoreo sepulchro aliquanto post honestarunt.

IVLII *Feroldi.*

Effigiem hic hospes Soderini conspice, cuius
Est nomen astro clarius.
Hic est qui Patriæ labentem restituit rem
Bene consulendo ciuibus.
Idem vrbi pacem peperit, populoque volente
Princeps fuit Florentiæ.
Ac tunc illa quidem hoc saluo, clauumque regente
Vixit beata ciuitas:
At caro capite hoc eiecto, protinus vnà
Et concidit Respublica,
Ergo animam illustrem æternum saluere iubeto
Qua Patriæ stetit salus.

Elisabella Aragonia.

VNC pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Elisabella Aragonia Ioanne Galeacio Sforzia coniuge orbata. Hæc enim vna inter viros celebres ideo sedem meretur, quòd contra sexus imbecillitatem asperis in rebus virilem animum præferens, arsuræ bello Italiæ primas faces intulerit, quo famoso vereque funesto facinore, cum diuinarum simul ac humanarum rerum perturbatione amissa ferè libertate perijmus, frustra Aragonij, Sfortianique nominis memoriam exercentes. Fuit hæc generosi & planè virilis animi mulier, vti Regia stirpe progenitam decebat, digna prorsus elogio valde luculento, si in ea animum maximarum calamitatum concursu inusitatæque mentis fortitudine nunquam superatum, non sine admiratione reputemus. Quandoquidem feralis eius Tragœdiæ initium dederit, quo opulentissima Aragoniæ & Sfortianæ domus imperia conciderunt. Ludouici namque Sfortiæ circumuenta insidijs, ac indignè spoliata Regni possessione, quum à propinquis opem imploraret, & Galli in Italiam ingruissent, florentis ætate coniuge Ionne Galeacio orbata est, eo quidem luctuosius atque miserius, quòd is veneficio sublatus crederetur. Exinde quoque nunquam siccatis lachrymis, Ferdinandum auum non dubio mœrore enectum, Alfonsumque patrem eiectum Regno & in Sicilia deformi habitu exulantem, fratremque obiter Ferdinandum in limine recepti fortiter Regni immiti fato ereptos Reges continenenter luxit, nusquam sibi ad exiguum calamitatis solatium arridente Fortuna, nisi quum Ludouici Sfortiæ hostis sui calamitoso vitæ exitu læta-

Franciſcus Iſabellæ Filius.

retur. Quando ille à ſuis militibus proditus, perductuſque in Galliam, te tro in carcere moriturus, exitioſi ambitus & ſcelerum pœnas daret. Verũ in hoc luctu ægrè vitales trahentẽ ſpiritus nouo ictu Fortuna perculit, quũ Federicum Regem patruum ſæua externorum regum coniuratione Regno exutum, & in Gallia ſingulos miſeriæ ſuæ caſus fruſtra deplorantem fatoque ſunctum audiſſet. Tum enim clariſſima eius domus ingentis ruinæ mole conuulſa, atque oppreſſa, à ſtirpe penitus interijt; accumulato etiã dolore, quòd ſub id tempus Franciſcus filius qui in eadem tabula cum matre pictus conſpicitur, in venatione currentis equi lapſu in Heduis exanimatus eſſe nunciaretur. Hunc enim vel inuita depoſcentibus Gallis tradiderat, à quibus cucullati ſacerdotis habitu in opulenti ſacerdotij cœnobium idcirco coniectus fuerat, ne Sfortiani Regni legitimæ prolis hæres ſupereſſet. Nec his tantis funeribus egregiè conſtans & infractus fœminæ animus ceſſit,

cessit, recepitque sese in Barium dotale oppidum, vbi Regij splendoris disciplinam ita exercuit, vt eius nomẽ cum gentilitiæ munificentiæ, tum Christianæ benignitatis præclaram laudem, & in Italia, & in prouincijs ferret. Qua illustri fama ductus Sigismundus Rex Sarmatarum Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris causa deducẽte Prospero Columna Romanorum Ducum longè clarissimo. Nuptiæ apud Cracouiam ingenti procerum concursu celebratæ sunt, lætis quidem auspicijs, postquàm noua nupta seni iam planè Regi Augustum hodie regnantem pepererit, secundoque partu edita sit puella auiti nominis, quæ Ioanni postea Pannoniæ Regi nupsit, in spemque paterni Regni hunc edidit Stephanum puerum qui hodie in Dacia vetere, quæ Transyluania est, dominatur, educante Georgio Varadinẽsi Episcopo, viro pace belloque inter Hungaros facilè principi; ipso scilicet Solymano Turcarum Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemque receptum egregiè ab omni finitimorum iniuria defendente. Verùm hanc orientem felicitatem Elisabella ex perpetuo ferè infortunio degustare non potuit, quum morbo aquæ intercute obijsset. Eo hercle pietatis nomine patientius atque tranquillius, quòd paulo antè sacrosancta Romana templa ad expiandum religiosè animum inuisisset, eam Leone Pontifice perbenignè & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ classis officij causa adeuntibus. Id spectaculum longe omnium ornatissimum atque pulcherrimum fuit, quum circumfusa vndique iuuentute prodeuntes in nuptiali veste, vt tum moris erat, supra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompæ ordine in Vaticanũ pedibus perrexissent. Cæterùm in hac eximiæ virtutis fœmina improbæ plebis rumor, nõ mediocriter pudoris decus perstrinxit, ob id grauior quòd quum florente ætate impenetrabilem pudicitiam prætulisset, in ipso demũ ætatis flexu Prosperum Columnam sibi cultum & officium assiduè tribuentem, sæpeque procacem ad vrbaniores iocos admitteret.

ANTONII VVLPII.

Hæc quæ spectantem ora tenet suspensa, rapitque
Sensus atque animam, & propè spirat picta tabella
Docta animata manu speciem infelicis Elisæ
Fortunámque habitumque referret animosque viriles.
Aspice vt in vultu maiestas Regia auorum
Et patris, & patrui, fratrisque reluceat: isto
Vultu iura dabat populis quum sceptra teneret
Coniugis, & nati Insubriæ & tractaret habenas.
Hoc etiam infensis superis, aduersa suorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Vidit, & expulsum Regno patruumque; patremque
Et fratrem ereptum, quum iam cœpisset auitis
Sedibus, & sceptro summa virtute potiri.
Quid memorem Regno spoliatum fraude maritum,
Sublatúmque dolis? aut cari funera nati?

Quis valet hæc siccis oculis audire? Sed illa
Non lachrymis vrsit cineres, non questibus; altum
Sed tulit infracta & pressit virtute dolorem.
Cernis vt affectus viuos animata tabella
Exprimat in vultu? vt summo certamine pugnet
Cum virtute dolor? sexus cum ingentibus ausis,
Atque animis? pulsi vt cedent sexúsque dolorque?
Fortuna insignes aliquot fortasse vetustas
Iactabit Regum matres, & Regibus ortas,
Sed quæ agitata diu per tot discrimina rerum
Per varios casus, rapidis iactata periclis
Aequo animo infensæ Fortunæ exceperit ictus
Nulla erit, antiqua aut veniens quàm conferat ætas
Fortunæ, fatis, animo infelicis Elisæ.

Ludouicus Panoniæ atque Bohemiæ Rex.

HOC obesi oris gestu, & Germanico potius quàm Hungarico cultu cõspicuus erat Ludouicus Pannoniæ atque Bohemiæ Rex, Sarmatico atq; Aquitanico sanguine genitus. Nam Vladislaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia Vasconum nobilissima stirpe edita nupserat. Ferunt Ludouicum quum vtero matris excluderetur informem prope, & sine certis oris lineamentis vrsini fœtus speciem prætulisse, creuisse tamen ad iusto maiorem hominis staturam, ita vt patris inertiam & multum aruinæ succum æmulaturus crederetur, nec eius molis artus decenter viuidus, & illustris spiritus regeret. Quanquam à nutritijs diligenter excitaretur, qui eum literarum pariter atque armorum disciplina exercendũ contenderent. Meruit tamen mansueti & obsequentis ingenij bonitate, qua egregiè iustus & pius Princeps euasurus videri poterat, vt Mariæ Cæsaris sorori connubio iungeretur, conciliante scilicet eas nuptias Maximiliano auo, qui Annam etiam Ludouici sororem corroborandæ cognationis causa Ferdinando nepoti collocarat, in eadem celebritate Viennensis conuentus, in quo tres summi septentrionalis plagæ Reges, Cæsar, Vladislaus, & Sigilmundus insigni multarum gentium spectaculo coiuissent. Cæterùm Ludouicus decennio ferè post eas nuptias perpetua sterilitate damnatas quum turbulentissimorum Procerum atroci vexatione, & viuo adhuc patre, & defuncto, quasi precario regnauisset, in id bellum incidit, quo impotentibus Turcarum armis oppressus cecidit. In peruersa siquidem malignitate procerum suorum iustis destitutus viribus, desertusque à propinquis suis finitimis Regibus, Mugacciana acie miserabili casu Regnum cum vita amisit. Carolus nanque Cæsar, & Ferdinandus frater, quibus cordi erant Italici Imperij opes, eius pericula tanto inuadente hoste neglexerant. Sigismundum porro patruum Sarmatiæ Regem facile tum auerterant Moscouitarum bella,

la, & funestæ Podolijs Scytharum incursiones, quibus vrebatur Sarmaticus ager, & Clemens ipse Pontifex domestico occupatus bello, vix Germanorum legionem & Vssarorum equitum alam, è sacra pecunia ad Pannoniæ præsidium conduxerat; Hungarique proceres auaritiæ atque rapinis assueti oblitique penitus Hunnicæ virtutis & disciplinæ, pessimis artibus tractantes arma, inter se fœdissimè dissentiebant, nec externa præsidia superbo contemptu & stulta arrogantia admissuri videbantur. Tanta siquidem animorum vanitate atque ferocia ad bellum ferebantur, vt vel innumerabiles Turcarum copias facile despicerent, & se ipsos ad tuendum gentis decus cōseruandamque patriæ salutem, si non iniqui prælij facultas daretur satis forte iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomoreus Colocensis Archiepiscopus pietatis instinctu, & vetere præsulum more, cum Turcis non iusta quidem acie, sed minutis prælijs pugnare solitus. Is proceres non temere timentes hostem ignauiæ increpitans, & ad conserendas manus militum multitudinem sacris concionibus accendens, eò Ludouicum consilij

inopem iuuenem nec vllum vitæ discrimen veritum perduxit, vt aduentanti hosti castra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerum adolescens, ingenioque præsertim imbecillo atque habeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nunquam castra vidisset, facile eò perduci potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux impositus educebat, vel cunctis ferè Proceribus pugnæ casum omni arte vitandum esse censentibus. Itaque Ludouicus, aliena vecordia atque superbia miser, & proculdubio exitialis consilij manceps factus, Solymano ad Mugaccium occurrit, quum nihil tale ausuros Hungaros Turcæ Duces putarent, nec Solymanus ipse adduci posset, vt Regem hostem tam paucis instructum copijs in castris esse, & congredi prælio velle crederet. Vix enim Christiana acies Triginta milium peditum, simul & equitum numerum implebat, quum in aduersa ducenta equitum milia spectarentur. Eum itaque Tomorei audacia Hungarorumque temeritas exitum tulit, vt cum ingenti corona hostium circundatis & obsessis castris, Rex infelix, & (quod miserrimum fuit) in ipso margine Danubij aquatione prohibitus, dirigere aciem & collatis signis confligere cogeretur. Non tulere diu Hungari primi agminis vim, quanquam admirabili ferocia resistentes, nec inulti cadentes, quando meritas insaniæ suæ pœnas darent. Cecidit antè alios vecordi impetu pugnans Tomoreus, & vnà fere reliqui Duces & Antistites conciso proculcatoque toto nostrorum exercitu perierunt. Rex ipse quum in fugam desperatis rebus se proriperet, in paludem incidit præaltæ crepidinis, quam exeundo apprehendere conatus, equum ardua ceruice erectum in se reflexit, atq; ita resupinatus in ipso equi & armorum oppressus pondere, in aqua bipalmis gurgitis suffocatus interijt, spectante armigero suo, atque eum mox arena sepeliente, ne corpore atque armis Regijs potiretur hostis. At Solymanus eum euasisse existimans, generosa voce pronunciauit, se hostem Regem tot cognationibus clarum in gratiam Sigismundi patrui, si reperiretur Pannoniæ Regem repositurum, modo Othomannici Imperij decus, & suæ liberalitatis beneficium certo tributo, & id quidem exiguo, gratè atque fideliter agnosceret. Sed cadauer post multos dies, indicante eodem scutifero repertum eo quo potuit tumultuarij funeris honore tumulatum est, quum Solymanus iam Buda atque Pannonia victor decessisset, ad ornandum Hungaricæ victoriæ trophæum, æneas præstantissimi operis statuas quæ Matthiæ splēdidissimi Regis, fuissent, Byzantium aduehens; quibus Hippodromum erectis basibus exornauit.

PETRI ANGELII *Bargei*.

Te quoque Sarmatico Lodouice è sanguine natum,
Et nulla clarum virtute, antiqua tuorum
Relligio immerito regnis præfecit auitis:
Vt foret vnde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Nostrorum multa tumefactus cæde parentum.
Scilicet is fueras opibus qui fretus, & alto
Consilio,

Consilio, inuictas virtute animoque phalanges
Fundere, & innumeras euertere milite turmas
Exiguo posses, atque omni arcere furentem
Pannonia, insigni confectum clade Tyrannum.
Nam si corpus eras sine pectore, si tibi nullam
Dij dederant mentem, Rex amentissime, qua te
Regibus æquaret fors indignissima magnis:
Vitasses dubij saltem discrimina Martis.
Aut cum præclaras animas per vulnera mille
Vidisti Heroas fundentes pectore ab imo,
Te quoque præcipitem Turcarum in tela dedisses.
Iure igitur tanta fugientem è cæde tuorum,
Vt turpi ablatus letho, & contectus harenæ
Informi cumulo, lachrymis & honore careres,
Obruit immersum cœnoque vndaque lacuna.

FINIS QVINTI LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN SEXTVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

DECET profectò hunc sextum Elogiorum librum qui fato functorum Heroum erit vltimus, bene auspicari ab ipsa inuictissimi viri Ioannis Medices effigie, quem tu, magnanime Cosme, ab æmula virtute certissimum agnoscis patrem. Italia verò omnis etiam nunc luget, quòd tum immaturo fato fuerit ereptus, quũ in ipso defendendæ communis libertatis glorioso conatu ceciderit. Hic vir sæculo nostro tantum monstratus quoniam, virtutis modum excessurus crederetur, sicuti grauissimum indomiti vigoris & perpetuæ constantiæ suæ desiderium nobis reliquit; ita hos Heroes qui fatali accersente hora eum subsecuti sunt, tanquam bello Dux Italorum omnium longe fortissimus, in ostentationem comparationèmque rerum gestarum non iniqua ratione perducit. Hos omnes, quod est exactæ prudẽtiæ tuæ præcellentisque iudicij peculiare munus, inter se cõparabis, & qui cunctas huius sæculi parum felicis res gestas immẽsi ingenij tui captu comprehendis, recta æstimatione perpendes, quantum tibi iniusti propè oneris gloriosus pater imponat: Nam si tibi generosa æmulatione sit enitendum vt non æques modo familiæ tuæ decora, sed ea etiam magno interuallo superes, tanto magis cotendere debes, qui imperij amplitudine atque opibus patre maior es, atque felicior, vt non frustra Dij superi tibi arrisisse videantur; si amplitudinem tuam certissimis (vti probè facis) virtutibus adaugendam censes. Vale.

ELOGIORVM
LIBER SEXTVS.

Ioannes Medice

Fortißimus Dux.

VONAM condigno adoreæ laudis præconio te ornauerim magnanime Heros, armipotentis dextræ, & fulminei spiritus gloria inclyte? Inusitata siquidem atque admirabilis virtus tua, omnem vel ingentis facundiæ vim exuperat & excludit, si multa atque illustria bello edita facinora collatione æqualium Ducum expendantur: quandoquidem illorum fortia facta cum numero, tum varietate atque ipso pondere victoriarum

riarum prorsus antecedant. A præalto namque semine ingenita virtus tanta stirpis luxurie coalescere cœperat, vt altitudine culminis ad sydera ferri videretur, nisi immitia fata valde insigni huius seculi infortunio, pro Italiæ libertate pugnantem, in ipso cursu speratæ victoriæ prostrauissent. Paternum etenim genus directo stemmate superiore Laurentium Medicem qui magni Cosmi germanus frater fuit, respiciebat; quum maternum repeteret ab inuictissimo Francisco Sfortia proauo, qui insigni bellicæ virtutis felicitate, Mediolanensis imperij principatum posteris eius familiæ peperit. Huius erat neptis Catherina eo Galeacio principe genita, cui coniurantiũ ciuium dira malignitas dominatum & vitam inuiderat. Hæc Ioannis mater fuit antea Hieronymo Riario, Xysti Pontificis propinquo splendidissimè nupta, quæ interfecti coniugis mortem, virili animo tutata arcem, seuere vindicauit; numerosamque ex Riario prolem relinquens pertæsa cœlibatus, & conscia suæ fœcunditatis Ioanni Medici Gallicas sequenti partes, tanquam præclara nobilitate, moribusque lectissimo nupsit, vt hic Ioannes ex Christiano fonte Ludouicus appellatus paternum ferens nomen, primo eo que supremo eius coniugij partu ederetur, qui bellicum materni generis vigorem certo Mediceæ magnificentiæ splendore cumularet. Cæterum triennis puer patrem amisit, captaque demum atque exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catherina matre, magnis aduersæ Fortunæ fluctibus iactatus est. Sed à matre demum quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, mole Hadriani educta fuerat, Florentiæ educatus est, eo ætatis incremento, vt eius tutelam benignè susciperet Iacobus Saluiatus illustris ciuis, qui postea Ioannis socer fuit. Verùm ea indole puer Martij spiritus habitum gerebat, vt prælia, & sæpe cruenta inter æquales sereret; vulnereq; inflicto, quod videri poterat mortiferum, reclamante saucij pueri patre, exilio mulctaretur. Sed exacto demum vrbe Soderino, atque introductis Mediceis in veterem dominatum, non multo pòst adhæsit Leoni Decimo familiæ principi, & ad Pontificatum euecto. Nec diu pòst Ioannes inter initia Vmbrici belli, imberbis adhuc ita militiæ posuit tirocinium, vt turmam equitum ex delectis familiaribus suo ære perornatam, vti nouæ laudis cupidus in aciem produceret, multisque obiter exercitus periculis, ad eam disciplinæ frugem, ad idque inuicti nominis decus, nunquam ferè intermissa militia perueniret, quo præclara & passim spectata vis eius magno partibus adiumento, & longe maximo hostibus esset terrori. Hinc fit vt ardens & viuida virtus diffuso latè lumine, breui elogio neque includi, neque exprimi facile possit, quum nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iustis annalium monumentis posteritati tradita, certam æternitatis spem concipiat & expectet. Quis enim nisi præalto volumine res eius incredibili fortitudine inuicti semper animi gestas comprehendet? Quis innumera secundè inita prælia, atque oppida fortiter expugnata, & ereptum è manibus Venetorũ hostium peculiaris alæ suæ legatum, expresso instaurati prælij turbiue narrauerit? Quis tranatum in cospectu Galli hostis vorticosum Abduam, eoque ausu, territas, & in fugam datas Gallorum turmas, legentibus ostendet? Quis denique Rethorum agmina in Bergomate agro, retro auersa & profligata, & Heluetios demum ad Corsum pagum, qui strenuos suæ alæ equi

tes crudelius interfecissent, multa cæde vindicatos; & Hispanorum audaciam Ticini primũ, & mox sæpius ad Mediolani portas acerrimè repressam atque mulctatam, iusta atque integra eloquentiæ laude extollet? Nemo si quidem eo celerius expedire arma, nemo intentius & vigilantius hostium motus obseruare, nemo violentius hostes inuadere, nemo pertinacius victoriam captare didicerat. Erat profectò natus ad Italiam pulsis externis, in libertatem asserendam, si id cordi superis fuisset. Insistens nanque Germanorum legionibus, nec vsquam vestigijs abscedens, dum ituros ad delẽdam vrbem Romam perpetuis minutis prælijs demorari conaretur, multisque hostium secundum Padi aggeres trucidatis, se in castra reciperet, tormẽto ab vlteriore Mincij ripa in incertum emisso ipse vnus genu ictus, est interfectus; pereuntis hercle Italiæ fato potius quàm suo, quum viginti septem natus annos iam planè mitigata ardentis animi ferocia, vti sedatiora secutus consilia præter egregij bellatoris nomen, etiam ad maturi iam, & compositi Imperatoris famam contendere censeretur.

ANTONII *Francisci Rainerij.*

Quæ tulit Eumenidum immane hoc imitabile fulmen?
Vnde inuictorum funera mille Ducum.
Hoc cecidit Medicum flos, hoc noua gloria Martis
Quo feriente feræ tot cecidere manus,
Roma gemit crus dum fractum secat ille, siletque;
Ausonia euentu statque caditque suo
Ast obit. Inque atram reuoluto hoc sydere noctem
Arnus & in nigris Albula fluxit aquis.
Illum etiam num acri minitantem vulnera vultu
Aurato Iouius condidit in tumulo,
Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,
Ora Ioui æternum viuere digna manu.
Ille autem quod te in superas ante edidit auras
Dux Cosme, Etrusci luxque salusque soli:
Sic fertur, patriæ pater vt cum prospicit almæ
Ante obitum, Ausoniæ consuluisse suæ

IVLII *Iouij*

Principis Etrusci genitor fortissimus Heros.
Qui noua belligeri gloria Martis eras
Barbara gens vidit quantum pollebat in armis
Vis tua, quæ semper terror in hoste fuit.
At Te equidem constat percussum fulmine, fato
Italiæ potius quàm cecidisse tuo.
Attamen es felix Italum fortissime ductor
Non quia perpetuos det tibi fama dies,
Sed postquam Imperium, tibi quod virtute parabas
Magnanimæ proli fata dedere tuæ.

CAROLI

Carolus Borbonius

QVIS nam, qui Carolum Borbonium viderit, ex hac verissima effigie non agnoscet: ac item supercilio atque oculis inconstantis eius animi leuitatem, atque perfidiam eum spirare non iudicet? Quis non obiter diri, impijque hominis sæuitiam non execretur, qui aduersus Regem suum, patriamque suam nefaria arma intulerit? & sacrosanctam vrbē gentium omnium liberale domicilium profanarit, & euerterit? & denique scelesta cogitatione renouata, conuersaque perfidia in Cæsarem, Neapolitanum Regnum occupare voluisse non credat? Licet enim & hoc de contemptore humani atque diuini iuris non absurdè suspicari, quum in limine portentosæ temeritatis suæ perierit; vltore quidem magno Deo, ne abominabili victoria, & truculentissima tot insontium hominum cæde lætaretur. Gilberto Mompenserio patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator Ne-

apolitano victus bello, ex dolore rei male gestæ apud Baias interijt. Reliquerat is præter hunc Carolum, filios Ludouicum scilicet quinto post patris mortem anno ad Capuam pestilenti febre ereptum; & Franciscum Heluetio prælio in conspectu fratris interfectum. At ipse opulentæ hæreditatis compos, & Comestabilis à Rege appellatus, qui honos militaris in Gallia summus habetur, proculdubio procerum omnium longe clarissimus euaserat; vtpote qui perpetuo tenore vitæ, domi & foris splendidus, erga milites liberalis, in hospites vel inconsultè munificus, authoritate, gratia, opibus, reliquos regij sanguinis Regulos anteiret. Sed quantum sibi bellicæ laudis Abduana præsertim acie, quum extraordinarijs Gallicæ nobilitatis equitibus euocatisque præesset; & apud Mediolanum, quum eam vrbē aduersus terribilem Maximiliani Cæsaris aduentum constantissimè defendisset, non obscurè pepererat, tantundem amisit ad Melenianum Heluetiorum prælio, quum circumuento, & præeunti fratri, opem reformidato periculo ferre noluisset, & ad Valentianum in Belgis sero cum auxilijs aduentans Regio agmini obscura in nocte errabundo se coniungere recusasset. Verùm quum hæc vel aduersus ipsius Regis testimonium dilui & excusari possent, se demum magna onerauit inuidia, fœdeque sese & Borboniæ familiæ nomen dedecorauit, inexpiabili facinore edito, quum à Rege deficiens in patriam externa Cæsaris arma perfidiose conuerterit, scilicet vt leuem iniuriam vlcisceretur, quòd Ludouica Regis mater, ei grauem & improuisam litem intenderet, erreptura haud dubiè aliquot castella, malignitate senatorū in ea causa periniquè ius dicentium. eo autem acrius vrgebat atque incumbebat Ludouica, quòd se spretam à Carolo crederet, cui se ad connubium frustra obtulisset, vt ætate adhuc florens vidua, florentissimæ ætatis nobilissimæque stirpis viri coniugio potiretur. Hæc contumelia, muliebri in animo præaltas iecerat sæui odij radices, nec Rex ipse procliuis in obsequia matris, vt litem dirimeret exorari potuerat, quoniam nisi post dijudicatam litem, eius controuersiæ arbitrum fore profiteretur. Quæ conditio grauissima ideo visa est Borbonio, quòd nihil sibi ad æquitatem vel iura causæ, vel iudicum studia responsura crederet, si damnatus à properato iudicio ex clementia tantum Regia commodum expectaret. Itaque indignabundus coniurauit cum quibusdam illustribus viris Cæsarique implacabili Gallorum hosti adhærere constituit. Sed Franciscus Rex incomparabili benignitate iam planè detecta coniuratione, Borbonio ad genua prouoluto ita pepercit, vt se vllis vel certissimis indicijs adduci non posse, vt crederet, quēquam Regiæ stirpis perfidiæ scelus concipere posse, testaretur. Sed non multo pòst Borbonius simulato morbo, quum Regia castra subsequi iuberetur, diuerso itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos perfugit, atque ea conditione Cæsarianis partibus sese addixit, vt ei Cæsar Leonorā sororem quæ Emanuelis Lusitaniæ Regis vxor fuerat, desponderet, superis proculdubio nuptias vetantibus, ne summæ nobilitatis Regina homini perfidiæ labe notato iungeretur. Transiuit demum in Italiam, atque inde cum valido exercitu in Prouinciam irrupit; conspectaque & vix tentata Massilia repulsus est: quum nemo reperiretur qui insaniam perfidiosi hominis imitari, quàm patrium solum defendere mallet. Exinde transeunte in Italiam

Rege,

Rege cum copijs quas pro salute patriæ coegerat, Ticinensi prælio interfuit, quo Rex ipse deleto ab hostibus exercitu captus est; atque ita Borbonius nefarij odij voto potitus, victor, temere sperauit, Cæsarem Mediolanensis imperij dominatum sibi, tanquam sororis dotalem, eiecto Sfortia esse concessurum. Verùm Carolus Lanoius Belga, qui vices Cæsaris gerens, intimi illius consilij erat gnarus, decepto Borbonio Regem captiuum in spem promerendæ libertatis astutis persuasionibus inductum, in Hispaniam abduxit. Qua inopinati facti nouitate Borbonius vsqueadeo commotus est, vt statim & ipse in Hispaniam enauigarit, & apud Cæsarem se qui victoriæ socius extitisset, ingratè contemptum quereretur, Lanoiumque malignitatis & impudentiæ probro compellatùm ad singulare certamen prouocaret. Verùm Cæsar ita rixantes diremit, vt quæ Laonius fecisset, publico commodo suoque iussu fecisse testaretur. Nec diu pòst, cum Rege de eo dimittendo Cæsar pecunia transegit; ad confirmandasque noui fœderis pactiones, sororem antea dubijs verbis Borbonio promissam, Regi tum celebi connubio iunxit, quo nihil amarulentius Borbonio accidere potuit. Ea Cæsaris cum Rege conciliatio suspecta Italicis Principibus fuit, quasi cõiurassent & cunctis iugum imponere cogitarent. Sed eam suspicionem non temerè conceptam Rex opportunissimè detexit; persoluto namque auro, & liberis obsidibus datis, his quas perscripsisset conditionibus tanquam iniquissimis & impotenter extortis, se minimè staturum professus est, quasi optimo iure liberatus videri posset, qui aureæ monetæ ducentas myriades Cæsarianis custodibus, quum liberos etiam daret obsides, adnumerasset. Itaque Itali Principes. liberæque ciuitates, seruitutis metu ad arma consternatæ, in Cæsarem Cisalpinæ Galliæ Imperio Sfortiam excludere conatem, authore Clemente Pontifice, eò fidentius arma verterunt, quod ipsi affuturum Regem intelligerent. Eius verò belli is exitus fuit, vt frustra obsesso à fœderatis Mediolano, Cæsariani victores arce potirentur, & ex aduerso Laudem Põpeiam & Cremonam ab hostibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterùm aucti quatuor Germanorum legionibus Borbonio Duce, ingenti cursu superato ad Aretinas alpes Apœnnino ad Vrbem Romam inuadendam cõuolarunt, Pontificeque per inducias decepto imparatoque, primo appulsu per Vaticanum Vrbem cõtra Obeliscum, vbi mœnia humilia & vetustate collapsa facile præbebant aditum, facillimè irruperunt; miserabilique cæde edita, summæ venerationis templum toto orbe maximum & venerabile, miserorum ad aras confugientium cruore profanatum est. Id verò perfidiose oppressis & pereuntibus, solatio fuit, quod Dux ipse Borbonius, dũ ad casam muro coniunctam scalas apponi iuberet, crassiore glande traiectus in limine execrabilis victoriæ suæ occubuerit: sic vt postea alioqui hominum miserrimi incolæ, summas omnis acerbitatis perpessi calamitates, tolerantius ferrent quòd Dijs tutelaribus nostro errore nihil suas aras defendentibus, eorum numina, id Tormentum in inguen damnati cœlo hostis, direxisse piè crederent.

Io. *Baptistæ Gabij.*

Dedecus Aruernæ gentis, patriæ improba labes
Transfuga qui leuis & perfidus hostis erat,
Ictu vno stratus temeratæ in limine Romæ
Ne se victorem cerneret, occubuit.
Debuit haud alias superis persoluere pœnas
Perfidus ante homines, impius ante Deos.

Georgius Fraispergius.

HOC ipso armorum pedestrium cultu, atque hac rubenti, & propè temulenta facie truculentus exprimitur Georgius Fraispergus Mindlauo Sueuorum oppido, iuxta Memingam liberam ciuitatem natus, educatusque militiæ ab ineunte ætate, sub disciplina Maximiliani Cæsaris. Menapiorum & Sicambrorum Phrisiorumque bellis, multa potius egregiæ laudis quàm bellici quæstus decora domum retulit. Verùm sub Carolo Cæsare multo luculentiora spectatæ virtutis & fidelis operæ præmia promeruisse visus est, prælio præsertim ad Bicoccam facto, quum proruentis Heluetiæ phalangis impetum ex fortuito rusticanæ viæ aggere propugnans, singulari constantia sustinuisset, & Ticinensi demum acie Germanicas Gallicarum partium cohortes quadam hiantis forcipis indagine circũuentas, ad non dubium summæ victoriæ prouentum trucidasset. Deletis nanque Germanorum auxilijs, quibus Longamantes præfuerat, res extẽplo per sclopettarios aptè, prosperèque gesta est, fuso scilicet, stratoque hostium equitatu, profligatis Heluetijs, ac ipso demum Francisco Rege capto. Sed qui tantum sibi nominis varijs bellis quæsierat, vt pote qui iusto prælio quindecies, extraordinaria verò acie supra vicies dimicasse ferebatur; suprema demum induit arma aduersus Clementem Pontificem, summæ potentiæ quum fata destinabant felicitatem inauspicato inuidentem. Itaque ad eam conflati belli famam Georgius oppignerato etiam patrimonio, cum quatuor legionibus, eo diri voti impetu concitatus in Italiam descendit, vt se Clementem tanquam Cæsaris hostem, laqueo suspensurum truculenta voce profiteretur; laqueum auratum quem sinu gestabat crebro depromens, & ostentans, quo in sacrosancti viri teterrimo supplicio homo nefarius atque impius vteretur. Verùm diram eius vocem, & totum efferatæ mentis conatum Diui diuæque omnes in irritum per nubes extulerunt; atque ita senem abdomine turgido grauem, & vasto ingentium artuum pondere fatiscentem, immissa paralysi siderarunt, vt abominabilis voti damnatus ex itinere Ferrariam, atque inde in Germaniam lecticare ferretur; Scilicet vt intra penates Lutherana superstitione contaminatus suopte peruerso ingenio à maiorum religione discedens inexpiatus interiret. Fuit Georgius membrorum robore vsque adeo validus, vt extento tantum medio dextræ manus digito, validissimum quenque firmo innixum

vestigio

vestigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto fræno sisteret; tormentumque murale solus innitens humero quò vellet, propelleret; in itinere faciundo libenter abdicaret equum, vt pedibus gregariorum militũ

& iuuenum iustos passus anteiret. E tribus liberis, maiorem natu Gasparem militaris disciplinæ hæredem reliquit, sed qui septimum post annum, eo bello quo Cæsar Narbonensis Prouinciæ Galliam inuasit, morbosa tabe præeuntibus legionibus sit ereptus, quum Melchior natus secundus, in Vrbe euastata lethargo periisset. Balthasar verò vltimus neque ad frugem peruenit, neque ad propagandam sobolem diu patri superstes fuit.

ANTONII *Vulpij.*

Quis te Georgi magne ductor agminum
Quæ mittit altrix militum Germania
Vexauit olim furor, atque insania,
Vt Capitolio Deorum sedibus

Ausus sis ignem, & laqueos, & vincula
Collo parare, proh scelus, Pontificis?
Ecce vt repente stratus occidis leui
Morbo, prius quàm mœnibus Quiritium
Castra admoueres; placitum sic est Deis
Titanas olim qui superbos, & polo
Arma inferentes, contuderunt fulmine.
Conatus iste nomini notam tuo
Quamuis inurat; Ducibus claris tamen
Quos prisca iactant secla, vel præsentia
Aequaris ausibus, manu, & consilio.

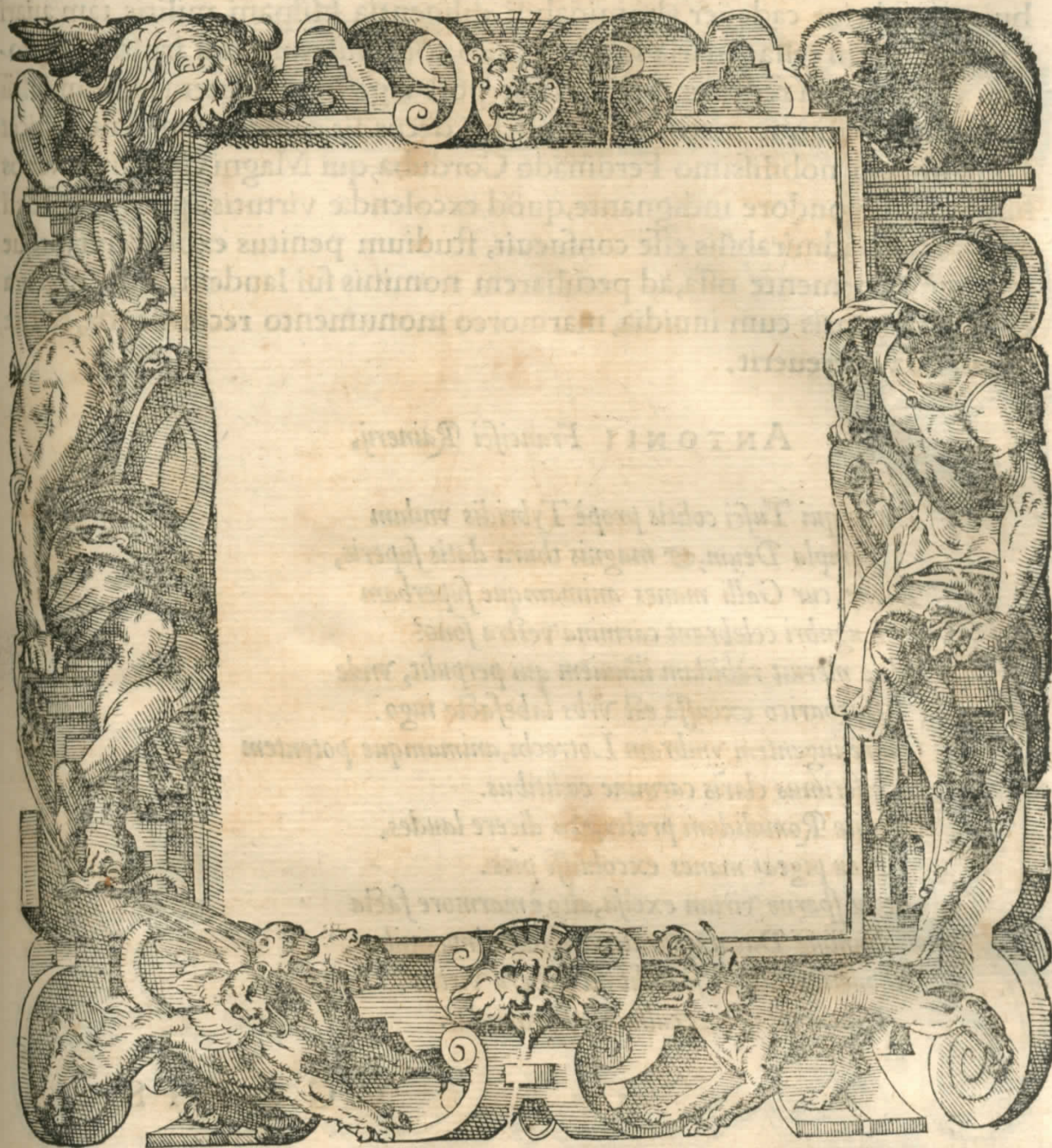
Odettus Fusius Lotrechius.

HIC Odettus Fusius qui Lotrechius ab oppidi nomine in vltima ad Pyrenæos saltus positi, vocatus est, strenui & intrepidi, sed maximè superbi vigoris inter Gallo sDuces nomē tulit: Vt pote quem nulla terrerēt pericula, neq; vllæ rerū aut locorum difficultates ab incœpto vnquàm retardarent. Verùm in consilijs capiundis, vsque adeo aliena iudicia contemnebat, quum plus æquo solus sapere videri vellet, vt prudentiæ militaris existimationem sola & sæpe fallaci constantia, quæ insanæ peruicaciæ proxima esset, tuendam arbitraretur. Huius autem obstinati moris vitia perpetuæ liberalitatis & iustitiæ laude contegebat, nusquàm venalis aut rapax, & extra æquitatis septa semper ita seuerus & inexorabilis, vt in edendis damnatorum supplicijs inhumanus & cruentus haberetur: qua crudelitatis acerbitate perstricti Insubres ab eo facile quum oportuit defecerint, damnarintque itidem Thomæ Lescuti sæuitiam, qui Lotrechium fratrem aliquando ad lenitatem paratum feruidis impulsionibus efferasset. Cæterùm Lotrechius, & hoc Lescuto, atque item Asparoto germanis fratribus qui pugnacissimi Duces fuere, in omni Imperij militaris munere implendo potior existimatus est; hisque vel ætate maior superstes fuit, quum Lescutus Ticinensi prælio glande femur traiectus intra nonum vulneris diem perierit; Asparotus verò in Hispania ad Grunnium acie victus, contusa clauarum ictibus galea, multoque inde delapso glaucomate, totum penitus oculorum lumen ita amiserit, vt militiæ vsui esse desierit. Hæc verò in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio cessit, quòd vrbium expugnator vti olim Demetrio Macedoniæ regi obtigit, appellatus est. Nam qui iuxta Gastonem Foisseium inclyti nominis Imperatorem Rhauennate prælio occisum multis vulneribus cruentus prostratusque Hispani Centurionis, cui cognomen fuit Gurdo, misericordia seruatus fuerat, impigrè etiam Heluetio bello ad Mediolanum teste Rege, & demum ipso nomen Imperij tenente ad Bicoccam, vel nequaquā victor, intrepidi, sed non valde memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demū recepta atque Verona expugnata, & aliquanto post Bosco, Alexādria & Ticino vrbibus manu captis, & quod illi

nobilium

nobilium operum ſupremum fuit, Melphi vrbe in Apulia tormentis expugnata illam quam diximus laudem pauciſsimis conceſſam Ducibus, adeptus eſt; quum poſtea ab eius virtute Fortuna diſcedens, eum ſurdis auribus

peritorum Ducum ſuorũ conſilia reſpuentem penitus eluſiſſet. Ipſe enim ex fatali ſua peruicacia circumuallatæ & obſeſſæ Neapoli intemperantius hærens, qui armis vinci non poterat, peſtilenti morbo eius caſtra vaſtante, ſuperatus interijt, quum de ſubactis Cæſarianis, perdomitaque Neapoli inſigne trophæum erecturus crederetur, ſi abſcedere incœpto, & laté per vicina oppida ſaluberrimi aeris, copias diuidere (vti periti Duces, gnarique locorum ſuadebant) quàm in veſtigio funeſti conſilij perſtare maluiſſet. Id veró ei in ſuprema calamitate glorioſum fuit, quod quum ei, voti atque victoriæ compos hoſtis Aurantius ſepulchri & funeris honorem negauiſſet, non vnius tantùm diei decus, ſed perpetui honoris ſtatas quotannis exequias à Populo Romano meruerit. In Capitolio ſiquidem, publico miroque ciuium omnium aſſenſu, decretum eſt, vt quotannis in Laterano templo ad Cenotaphium Lotrechij ſolennibus inferijs parentaretur, tanquam

Vrbis liberatori, quandoquidem aduentu ſuo, & captum Pontificem liberaſſe, & Barbaros in vrbana ædificia graſſantes Roma detraxiſſe cenſeri poſſit. Hoc verò humanæ miſeriæ inuſitatum exemplum Lotrechius de ſe præbuit, quòd eius cadauer abominabili diligentia Hiſpani militis tam auari quàm impij, in cella vinaria multo ſabulo cõtumulatum, diu fruſtra emptorem Gallum qui redimeret expectarit; poſt vigeſimum autem annum iuſtũ & luculentiſsimum marmorei ſepulchri decus ſit conſecutum; vno ſcilicet Hiſpanorum nobiliſsimo Ferdinãdo Corduba, qui Magni Conſalui Nepos fuit, ingenuo pudore indignante, quòd excolendæ virtutis, quæ in hoſte etiam grata & admirabilis eſſe conſueuit, ſtudium penitus exoleſceret; atque ita pretio coemente oſſa, ad peculiarem nominis ſui laudem, non obſcura etiam ſuæ gentis cum inuidia, marmoreo monumento recondenda, & rite funeranda decreuerit.

ANTONII *Franciſci Rainerij.*

Dicite qui Tuſci colitis propè Tybridis vndam
Templa Deum, & magnis thura datis ſuperis,
Dicite, cur Galli manes animamque ſuperbam
Lugubri celebrant carmina veſtra ſono?
Hæc meruit rabidam illuuiem qui perpulit, vnde
Barbarico excuſſa eſt vrbs labefacta iugo.
Quare ingentem vmbram Lotrechi, animamque potentem
Inſerimus claris carmine cœlitibus.
Pergite Romulidum proles, neu dicere laudes,
Neu pigeat manes excoluiſſe pios.
At tu ſperne virum exciſa, alto è marmore facta
Summe Ducum, auratisue addita imaginibus,
Sic melius; tua ſic ſe tollit ad æthera virtus
Vincat vt aerias culmine Pyramidas.

VGONIS

Vgo Moncata

VGO Moncata qui primus inuiolatum antea, ab ipsisque Gothorum temporibus templum Romæ in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanæ vrbis tutelaribus dicatum, & à cunctis Christiani nominis gentibus religiosissimè cultum, profanauit, hanc effigiem ferebat. Ortus est pernobili familia Regiæ stirpis citerioris Hispaniæ. iuuenis cum Carolo octauo Gallorum Rege in Italiam venit, sicuti & plerique alij Hispani, qui post receptum ex conditione noui fœderis Perpennianum, studio militandi Gallica castra sequebantur. Verum Vgo discedente à Gallorum amicitia Ferdinando Hispaniæ Rege, Cæsari Borgiæ se se applicuit, duxitque ordines quum ille abdicata purpura, repente Pontificij exercitus Dux extitisset. Cæterùm Vgoni qui astuti & diligentis, strenuique item Ducis famam tulerat primæ pugnæ Fortuna illusit, quum in Vmbria à Vitellia-

nis cohortibus Iacobo Roſſetto phalangis magiſtro, & Paulo Vrſino Ducibus, qui à Borgia defecerant, ad caſam quam vocant Mazzeam cum Michaletto Corellia ſuo collega, profligatus fuiſſet. Exinde Borgia reparatis copijs, atque inſigni dolo diſsimulata iniuria, Vrſinos proceres & Vitelloccium necauit, expulitque nobiliſsmos Italiæ Regulos auita ditione, quibus peragendis rebus Vgo perpetuam manu & conſilio operam præſtauit. Mortuo autem Alexandro Pontifice, & Borgia Gallicis fauente partibus, Vgo & cæteri Hiſpani Duces ad magnum Conſaluum tranſiuerunt, Vgone facilè principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaque in Hiſpaniam perducto, & ad Mendauiam demum tumultuaria in pugna à Cantabris occiſo, nauali diſciplinæ ſe addixit, claruſque aliquot expeditionibus aduerſus Punicas gentes ſuſceptis, ita inclaruit, vt opimum Rhodiæ militiæ ſacerdotium, quod Euphemium vocant, in Brutijs promeruerit; ſemper auidus nouæ famæ, & inquieto ingenio oram Africæ vexabūdus percurrens, quod erat honeſtiſsimi laboris munus, ſed non ſemper felicis audaciæ. Nam eas Hiſpanorum copias, quæ Pontifici Leoni, auſpicijs Feltrij acre bellum intulerant, quum nauibus impoſitas ad Cæſaream, quæ hodie vocatur Algerium, expugnandam adduxiſſet, ferè omnes oborta tempeſtate, & totam penè claſſem, paratis ſcilicet ad cædem & prædam Barbaris, fœde amiſit, & aliquanto poſt nocturno prælio à Turcis prædonibus iuxta Sardiniam ad Diui Petri ſcopulos, ita magnum accepit detrimentum, vt amiſsis duabus Triremibus, & facie ſagittæ ictu ſub oculo deformata, victus diſcederet. Promeruit exinde Siciliæ præfecturam, atq; inde aucta claſſe ad Mœnicem Inſulam traiecit, vt Girapolis vrbis Regulum expugnaret, apud quem prædonum omnium tutiſsimus erat receptus. Sed id bellum eo ſucceſſu cœptum confectumque eſt, vt Vgo repentino Barbarorum ſuperuentu Chriſtiana acie perturbata, ſummæ cladis & vitæ periculum adierit. Vulneratus namque ipſe humerum infeſta incumbentis Mauri lancea, vix inſtaurare, ordinareque aciem poterat, niſi Germanica phalanx vel in præalta arena defixis veſtigijs, turbulenti prælij procellam ſuſtinuiſſet. Barbarus tamen noſtrorum vim atque conſtantiam non obſcurè timens, his legibus fœdus percuſsit, vt Cæſari annuum tributum ſe daturum polliceretur, & legationem in Germaniam vſque ad Cæſarem mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliæ præfuit, vt ibi multa auaritiæ & crudelitatis monumenta relinqueret, quum aliquot honeſti nominis Siculos, & in his Cameratæ Regulum pro vetere licentia Siculæ gentis ſeditioſius agentem, ſecuri percuſsiſſet. Exortum ſubinde eſt bellum atrox inter Franciſcum Regem & Cæſarem, quo ipſe ad Varagium Liguriæ vicum temerè è claſſe diſcedens, tumultuaria pugna à Gallis ſuperatus, & captus eſt, quum fortè Cæſarianorum Triremes metu obortæ tempeſtatis, á ſcopuloſo litore longius receſsiſſent. Quum verò Franciſcus Rex à Cæſare dimitteretur, Vgo & ipſe dimiſſus venit in Italiam, vt nouo bello Dux intereſſet. Pontifice namque & Venetis ſeruitutis metu ad arma coſternatis, quòd Cæſar immodica cupiditate totius Italiæ Imperium affectare videretur, & Franciſcum Sfortiam ex authoritate fœderatorum Mediolani Principem conſtitutum eijcere contenderet. iam planè cœptum & conflatum erat bellum aduerſus Cæſarianos,

quo

quo nihil magis detrimentoſum nihilque magis dirum Italiæ incidit. Nam quum Columniæ familiæ proceres Pompeio Cardinale authore ſeſe Cæſaris partes ſecuturos profeſsi à Pontifice diſceſsiſſent, & iuxta Vrbem copias cogerent, ſpecie præſidij Vgo doloſus, nec ſatis magno militum numero confirmatus, Columnijs perſuaſit, vt inducias à Pontifice poſtularent, vt per eas deceptum & imparatum Pontificem inuadendum, atq; opprimendum ſuciperent. Quibus ad nefarium perfidiæ conſilium nomine Cæſaris impulſis, Vgo nihil moræ ſibi attulit, quin cum ſuis intra paucißimos dies quas Neapoli compararat copijs, & Columniorum auxilijs, in Vrbem Laterana porta irrumperet, & per Xyſtinum pontem in Vaticanum inſtructa acie contendens, nihil ſe commouente Populo Romano, & coniectis in fugam Pontificiæ cuſtodiæ paucis equitibus, Leonina vrbe potiretur, ſtatimque templo ſacroſancto ſceleſtißimè direpto, & Pontificijs ædibus militum prædæ conceſsis, Pontificem qui in arcem molis Hadriani trepidè confugerat, deſtituto militari præſidio, & conſilij inopem obſideret, cogeretque ſibi obſides dare, quibus certo bello abſiſtere & ad amicitiam Cæſaris redire fateretur; ac niſi Vgo inexpiabilem inuidiam Cæſari conflaret, pactionem tranſigere, atque (hac in re non omnino impius) Vrbe excedere maturaſſet, pro culdubio Pontifex rerum omnium preſſus inopia in poteſtatem Pompeij Columnæ interneciui hoſtis celerrimè perueniſſet, ſic vt vetus de Bonifacio octauo Tragœdia inſtaurari videretur. Sed Vgo ſceleſti facinoris & ſacrilegij editi dignam biennio poſt ſubijt pœnam, quum ſupra Salernum nauali prælio cum Aurianis triremibus, quibus Philippus Auria vir impiger præerat, contendiſſet. Ea namque cruenta admodum pugna, promptiſſimi Hiſpanorum ſupra mille qui paulo ante Vrbem diripuerant, trucidati perierunt, & ipſe Vgo præfectus, amiſſa claſſe, & proſtrato ſuæ prætoriæ nauis vexillo, quum fruſtra aduerſus tot incidentes glandes ſcutum prætenderet, eſt interfectus; ita vt magnum Deum tanti ſacrilegij præclarum vltorem extitiſſe pij mortales crederent: atque obiter magnopere mirarentur, cur Fortuna ad tantas opes Vgonem euexiſſet, quando is nuſquam victor ſed vbique victus præmium ingens, & planè odioſum ex male geſtis rebus peruerſa ratione, & malo exemplo retuliſſe videretur.

IANI VITALIS.

Diſce meo exemplo Mezenti, Rhulle, Procuſtes
Quæque alia immanis monſtra Tyrannis habet
Eſſe Deum vltorem; qui iam Moncata Triquetræ
Sordidior Verre, publica peſtis eram,
Diripui mundi Reginam proditor Vrbem
Sed fuit haud votis par ea præda meis.
Denique qui fueram terrarum maxima clades
Inueni meritis funera digna meis.
Ictu obij glandis, calones inter, & inter
Lixas, in Pelago Parthenopea tuo.
Si laudare licet ſeſe, mea plurima laus eſt
Quod potui inuitos ſemper habere Deos.

Petrus Nauarrus.

PETRVS Nauarrus qui admirabilium operum machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famã est consecutus, hoc subagresti cultus atque oris habitu fuit. Familiariter autem nobis cognitus (vt ipse dicebat) nauali disciplinæ, vt in Cantabria moris est, sese aliquandiu dedidit, sed mox fastidito mari in Italiam ductãte Fortuna peruenit, ea spe & vitæ cõditione vt Ioãni Aragonio cardinali à pedibus seruiret trãsiretque inde, mollioris aulæ otiũ detestatus, ad Lunẽse bellum, atq; ibi sub Petro Mõtano Florẽtinis copijs præfecto aliquot mẽstrua stipẽdia triginta Liliatis denarijs fecit, sed qui mox duplici augeretur stipẽdio, quũ supra gregarij militis captũ, præcellẽtis ingenij operã præstaret, in excauãdis præsertim cuniculis, per quos immissis tormẽtarij pulueris fomẽtis, adeo terribiles intus flãmas excitare didicisset, vt obstructis spiramẽtis, violẽtia obluctãtis intus flãmæ, non mœnia modò, sed & suppositæ etiam rupes excinderentur.

Verum

Verùm Sergiano oppido à Florentinis in potestatem redacto, iterum mari timæ exercitationis munera complexus, multa littoribus Africæ, Punicis prædonibus infestus, detrimenta intulit. Cæterùm Gallico bello, vti decebat, ad Neapolim magno Consaluo cohortis præfectus militauit, eo bellicæ laudis incremento, vt maximè Gallis formidandus, & Consaluo Imperatori apprime carus ab efficacia inusitatæ virtutis euaderet. Itaque multis fortibus factis ad Canusium atque Tarentum editis clarus, expugnata demum apud Neapolim Oui arce, stupendo suo artificio vsque adeo mirus extitit, vt Galli eius portentosæ machinationis metu, reliquis præsidijs facile excederent, quum abripi in sublime propugnacula Megaris Insulæ scopulis imposita, & furentibus flammis cuncta tremere, hiscereque & perfringi, cum ruina multorum mortalium perspexissent. Tulit præmium spectata virtute dignum iudicio magni Consalui: nam Alueti oppidi, quod est apud Lyrim non longe ab Aquinatibus, Comes specioso titulo appellatus est. Magno autem Consaluo Neapolitani Regni præfectura detracto, atque aduecto in Hispaniam, quum Franciscus Xymenes è sacra pecunia copias coegisset, vt in Mauritaniam traijceret, Nauarrus vnus omnium virtutis nomine delectus est, qui classi & copijs cum imperio præesset. Eo bello mira felicitate pulsis atque perterritis Mauris, & magno portu qui Mazalchibir dicitur & Orano celebris emporij vrbe potitus est. Inde cursum extendit in Numidiam, illatusque in Olcachithem sinũ Bugeam vrbem gymnasio nobilem atque opulentam cepit, atque eadem felicitate longa Punici litoris spatia præteruectus Tripolim, quæ magna Leptis olim fuit, inter Syrtes terra, marique oppugnatam, magna Pœnorum strage edita expugnauit. Quibus rebus feliciter gestis elatus successu in Mœnicem insulam, quæ hodie Gerbis est, retro flexa clesse descendit, vt Girapolim Barbari Reguli sedem expugnaret. Sed copias descendentes in terram, & cum Barbarorum equitatu qui infestus lacessebat, præliantes, vti accidit in maximis Augusti mensis ardoribus, vsque adeo vehemens sitis afflixit, vt neque ordines seruare, quum puteos quæritarent, neque repugnando consistere possent, sed redire ad classem coactæ sunt; tanto tumultu, vt quum longe à vadoso littore naues abessent, nec scaphæ sufficerent, maligna multitudo militum in litore trucidata sit, inter quos Garzias Toletanus summæ nobilitatis & spei iuuenis, qui ad Imperium classis ab Hispania mittebatur, interijt. Exinde nusquam ferè Nauarro Fortuna arridere visa est. Nam aliquanto pòst, quum transuectis in Italiam Africanis legionibus improsperè Bononiam tentasset, & funestissimè demum cum Gallis ad Rhauennam conflixisset, captus, duri carceris in Gallia biennium est perpessus, Sed quum vir fortis atque insolens contumeliæ, ex tot & tantis virtutis atq; industriæ suæ meritis, à Ferdinando Rege non redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Francisci Regis militiæ sese addixit, postquam auarè contemptus à suæ gentis Rege videretur. Præstitit inde fortem operam cum Heluetio, tum Veneto bello aduersus Cæsarianos; verùm non eadem Fortuna Ligustico bello sese implicuit. Nam quum seram opem ferens Genuam aduenisset, expugnata vrbe, atque direpta à Piscario & Hispanis, in eo tumultu captus est, seruatusque Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipse manu ceperat, vsque ad pa-

cem in Hiſpaniam cum captiuo Rege conſtitutam. Nam tum vtrinque captiui omnes dimittebantur. Direpta autem vrbe Roma captoq́ue Pontifice, quum Lotrechius ad liberandum Pontificem in Italiam tranſiſſet, expugnatiſque aliquot vrbibus Cæſarianos perſecutus ad Neapolim vallata caſtra feciſſet, obſeſsis diu hoſtibus is exitus belli fuit, vt tredecim ferè poſt dies, quàm peſtilens morbus Lotrechium Ducem cum multo maxima exercitus ſui parte abſumpſiſſet, eadem tabe enectis ferè cunctis ſingularum nationum Ducibus vix ſigna tantum dimidiarum cohortium conſtarent; Nauarrus & Michael Salaſſus(quod ipſis & Lotrechio multum antea faciendum fuit) ſeſe ad Auerſam recipiendi ſerum conſilium ſuſciperent, & Cæſariani pariter erumpentes deſerta caſtra & ſemienectis paſsim & miſerè iacentibus hoſtibus indefenſa inuaderent, perſecutiq́ue demum abeuntes & Nauarrum, & Salaſſum comprehenderent. Salaſſus ipſe à Vaſtio humaniter ſuſceptus, commendatuſque medicis, quòd graue vulnus dextro genu acceperat, triduo poſt interijt: Nauarrus verò inter quorundam militum contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem coniectus eſt, eo vitæ euentu, vt quum Aurantius victor Andegauenſis factionis aliquot proceres iuſſu Cæſaris ſecuri percuſsiſſet, & eadem pœna Nauarro bis rebelli, biſque capto immineret, eum lethali affectum morbo cuſtos arcis Hicardus, tanquàm Hiſpano homini, & rebus in Africa aduerſus Barbaros geſtis inclyto, hoc indulgeret, vt parua mora tanquam propinqua iam morte, parati carnificis manus elaberetur; quanquam non deſint qui eum extrema inſtantis fati ſuſpiria trahentem, ſtragulæ veſtis operimento ſuffocatum exiſtiment.

FERDINANDI Balamij Siculi.

Quid viciſſe aſtu potius quàm viribus hoſtem
Quid ſit & aggerrbus cingere caſtra nouis,
Quidue ſub effoſsis ima tellure cauernis
Moliri vt tota mœnia mole ruant,
Oſtendit belli Dux inclytus arte Nauarrus
Ad Lybiæ cladem natus & exitium.
Vidi ego quum Drepani ratibus conſterneret æquor
Et ſtreperent curuis agmina littoribus,
Multorum clade vt Libycas appulſus ad oras
Protinus euerſa eſt diues opum Tripolis.
Cuptorum ſpolijs claſſes onerantur Iberæ
Et vehitur longo præda opulenta mar.
Quòd ſi tanto operi non fata infenſa fuiſſent,
Rege ſub Hiſpano Punica Regna forent.
Sed certe hanc laudem ſeruant tibi Numina Cæſar,
Et tua captiuæ gloria gentis erit.
Quæ reſtant monumenta tui vir magne laboris
Hæc Iouij, & vatum ſcripta diſerta dabunt.

MAXIMILIA

Maximilianus Sfortia

HIC est ille Maximilianus Sfortia, qui insigni bene ficio Iulij Pontificis, & Heluetijs Venetisque armis paternum in Regnum restitutus, neque ore quicquam Sfortianæ stirpis generosis vultibus respondit, neque ingenij indole & moribus quicquam dignum ingenuo Principe ad paterni spiritus similitudinem exprimens ad Principatum attulit. In omni namque actione sordidi animi & plane vecordis cogitationes absurdo sæpe sermone stolidoque afferre videbatur. Ex interuallis enim quædam modo peracris prudentiæ, sed fugacis; modo subtilissimæ suspicionis, & inconstantis sensus, modo labantis memoriæ, & nonnunquam concep tæ & crescentis insaniæ argumenta præbebat; vtpote qui interiorem tunicam, & subligacula non permutaret; nec offenderetur odore sordium spõte enascentium, nec pediculorum aspectu, eos frequentes progignente densissima atque impexa coma. Ocreis etiam coriacijs quibus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam nonnunquam immittebat, vt pedes refrigeraret.

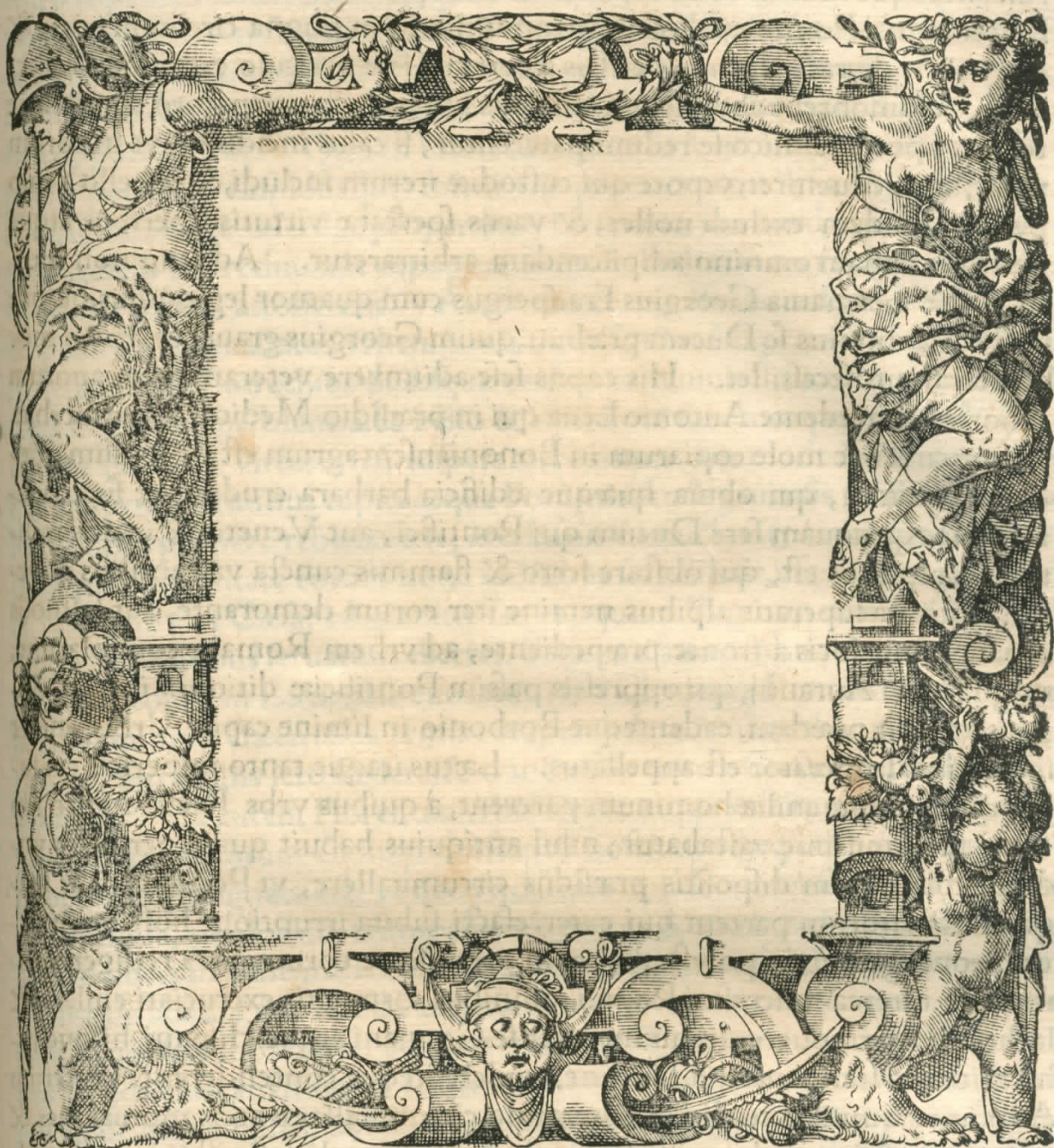
A qua rerum fœditate quandoque discedebat, quum hæc molliter reprehendentes summi viri Prosper Columna, Raimundus Cardonius, ipseq; etiam purpuræ habitu & armorum authoritate verendus Sedunensis Cardinalis bene lotum & tersum esse iuberent, & ad elegantem vestis cultum deducerent; Quandoquidem in ea correctione vel cubiculariorum monita, vel illustrium fœminarum iocundæ suasiones nihil proficiebant; Medicisque tantum curandus ita relinquebatur, vt cuncta remedia violenter repudiaret, nec vnquam vti imperiosus se Principem esse obliuisceretur. Franciscum germanum fratrem ex arcano oderat, obtrectatione dominatus, quum ille sapientior & potior administrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis artificijs depulsa atra bile, eo tenore gessit Principem, vt quod veræ conualescentiæ indicium erat, grauiores curas Senatoribus demandaret, ipse autẽ venationis & aucupij voluptate aut iocunda familiaritate illustrium fœminarum oblectaretur, & iam non insanus ad bellica consilia & munia se conuerteret. Ingruentibus siquidem Gallis ad Nouariam obuiam profectus, adeo fortiter & alacriter se gessit, vt inusitata virtute deletis hostibus insigni victoria potiretur, quanquàm eosdem hostium Duces Tramulium & Triuultium, atque eosdem sociorum præfectos qui supremam ex perfidia Ludouico patri calamitatem attulissent, hisdem in campis vti nomini suo fatales exhorresceret. Per hunc modum fide atque virtute Heluetiornm confirmatus ambigua salutis spe quum plerique veneficis potionibus & fascinatione quadam conuulsam ei mentem crederent, Principem gessit, vsque ad aduentum Francisci Galliæ Regis, qui capto ad radices Alpium Coactiarũ Prospero Columna, cum Heluetijs demum memorabili acie iuxta Mediolanum conflixit; victorque inde Mediolano potitus Maximilianum in arcem compulsum obsedit, mirisque machinationum artificijs; quæ Nauarri ingenio parabantur, conterritum, atque intestinas suspicantem insidias ad deditionem compulit, ea conditione, vt in Gallia honestum traducendæ vitæ præmium ferret. Non defuit promissis Rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei obseruato potius quàm custodito tribui poterant, liberaliter concessit. Sed ille amissi Principatus memor, & iam mentis propè compos, miseriæ suæ & dedecoris gnarus, quum sæpe ad veterem ingenitæ vesaniæ morbum recideret, post aliquot annos, dum Franciscus frater qui in eius locum à Leone Pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæsare, & à Clemente Pontifice enixè defenderetur, vagæ febris morbo oppressus interijt.

PLACIDII Placentini.

Hostibus expulsis regno præfectus auito
Gestabat Princeps aurea sceptra manu
Nec quæ sceptrigerum deceant coluisse, fatentur
Inculti mores, ingeniumque rude.
Attamen hic fato fretus, felicibus armis
Nonnunquàm victor mira Trophæa tulit,
Idque breui gaudens inuitus Regna reliquit
Hostilique miser concidit hospes humo.
Non huic insignes titulos celeberrima virtus:
Sors dederat ludens, vis inimica rapit.

PHILIBER

Philibertus Aurantius Princeps.

HOC lacteo colore & subto nsa flauente coma, cæruleisque oculis ciere prælia solitus erat Philibertus Aurantius, ab Arausio vetere Romanorum Colonia, cui progenitores imperabant, vocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illustri familia editus, propterea que Cæsari Carolo apprimè carus, quoniam eius genus non obscura propinquitate contingeret. Erat Philibertus Gallica alacritate belli cupidus, quamobrem tametsi erat tiro & planè iuuenis, non admodum difficile fuit, vt in Italiam sicuti magnopere cupiebat, à Cæsare mitteretur, exorto tum fortè bello inter Cæsarem atque Pontificem. Verum spes eius Fortuna elusit; nam ab Hispania soluens, in medio nauigationis cursu ab Aurianis triremibus, quæ tum Regi Gallo operam nauabant, est interceptus; neque prius à Gallis custodia vlla conditione emitti potuit, quam beneficio renouati fœderis, quo vtrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Nauarrus sine pre-

tio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæsit, à quo vti erat & strenuus & acer bellator, commendante Cæsare totius equitatus præfecturam promeruit; in idque munus adeo ardenti feruidoque ingenio incubuit, vt iuxta Placentiam à Pontificijs hostibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo pene detractus amissis cristis ægerrimè sese periculo explicans, elaberetur. Qamobrem ab hostium ducibus sibi iterum pugnaturo comiter peteret, vt pecunia illico se redimi paterentur, si casus incidisset, vt in eorum potestatem deueniret; vtpote qui custodiæ iterum includi, & se bello à quo petebat laudem excludi nollet; & varijs spectatæ virtutis operibus atque periculis famam omnino adipiscendam arbitraretur. Aduenit non multo pòst è Germania Georgius Fraispergus cum quatuor legionibus, quibus postea Borbonius se Ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariam secessisset. His copijs sese adiunxere veteranæ Hispanorum cohortes, concedente Antonio Leua qui in præsidio Mediolani persistebat. Itaque cum hac mole copiarum in Bononiensem agrum est descensum præeunte equitatu, qui obuia quæque ædificia barbara crudelitate succenderent; nec quisquam ferè Ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus est, qui obstare ferro & flammis cuncta vastantibus auderet; atque ita superatis alpibus nemine iter eorum demorante, aut saltuosis Apennini in locis á fronte præpediente, ad vrbem Romam conuolarunt, magna sorte Aurantij, qui oppressis passim Pontificiæ ditionis incolis, ingentem fecit prædam, cadenteque Borbonio in limine captæ Vrbis, vniuersi exercitus Imperator est appellatus. Lætus itaque tanto imperio, cui supra quadraginta milia hominum parerent, à quibus vrbs Roma improuiso capta immanissimè vastabatur; nihil antiquius habuit quàm perducta vndique fossa arcem dispositis præsidijs circumuallere, vt Pontificem & magnam Senatorum partem qui exterrefacti subita irruptione hostium in arcem confugerant, in potestatem cum pretiosiore eorum gaza redigeret; parumque interea miserrimi Populi omnibus tormentis excruciati eiulatu & lachrymis permoueretur, quum inter se Germani atque Hispani, hisque nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateque contenderent. Cæterùm Aurantius quum interdiu obequitando circumuallatæ arcis munitiones & custodias inspiceret, ab emissa sclopetto accuratius glāde sinistra in mala paulo infra oculum graue suscepit vulnus; sic vt eo vulnere postea non planè scilicet obducta cicatrice rubente mala deformis euaderet. Adhæserunt Aurātio cuncti ferè è Gallia exules Borbonij authoritatem secuti, quos pestilentia vsque adeo atrociter mox vexauit, vt ex his notior Lorsiuus ipsique maximè familiaris cum sodalibus interiret; & Germanorum atque Hispanorū corpora pestilenti lu e correpta, omnibus in locis tumularentur. Dedito autē Pontifice, & perpetua statione custodito, piorū Regum animos generosus incessit pudor, quòd sacrorum Princeps ad ludibrium totius terrarum orbis gentium, vsque adeo indignè atque nefariè summis iniurijs mulctaretur; atque ita Francisci Galliæ, & Henrici Britanniæ Regum auspicijs Lotrechius Alpes traiecit, vt Pontificem detractis Vrbe Barbaris carcere liberaret.

Qua

Qua de causa periculo territus Cæsar, vt impietatis infamiam effugeret, Pontifici vt se auro redimeret concessit, quo militi ad tuendã Neapolim perrecturo stipendia soluerentur. Itaque Pontifex persoluta pecunia arce post septimũ mensem elapsus, ad Orbitũ Tusci agri vrbẽ se cõtulit. Aurantius verò & Alfonsus Vastius copias Vrbe eduxerunt, vt Lotrechio longitudinem Italiæ iustis factis itineribus emetienti, & in Apuliam contendenti apud Troiam opponerentur. Quo in loco Aurantius & Vastius Lotrechium facta prælij potestate displosisque tormentis prouocantem refutantes substiterunt, ignobilique discessus properantia Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnanti aut in deditionem recipienti, Gallica vexilla passim attollerent. Aurantius compulsus in vrbem Neapolim, & planè circumuallatus vrbem à militibus sensim direptam ita à Gallo hoste seruauit, vt Lotrechius ducesque omnes cum multo maxima parte exercitus ingruente pestilentia, & bello & obsidioni finem imponerent, & Aurantius non suæ virtutis, sed insperato Fortunæ commodo lætaretur. Ab hac victoria Aurantius capite atque Fortunis Andegauensis factionis Regulos, qui præpropere rebellassent, acerbissimè mulctauit, ac inusitata atque præcipiti liberalitate eorum bona militibus suis diuisit, vsque adeo prodigè & inconsultè vt Cæsar id grauiter ferret, quum Regnum non sibi sed Aurantio & militibus seruatum diceret. Sequenti autem anno Aurantius cum omnibus copijs in Etruriam euocatus est à Clemente Pontifice, qui patriam sibi omnino Cæsarianis armis recuperandam existimabat, postquã Florentini cum Gallis icto fœdere; & transmissis contra Cæsarem auxilijs consentirent. Ea autem Florentiæ vrbis cœpta atque instituta est obsidio, vt pertinacia obsessorum Ciuium constantiã hostium adæquarit; vrbsque tantis opibus oppugnata est, vt nec vndecimo quidem mense multa perpessi incommoda, perdomiti, erumpendum potius, & prælij vel iniquissimi aleam pro libertate subeundam esse, quàm de deditione agendum decernerent: è Pisisque auxilia accersenda arbitrarentur, vt validius cum virtutis, tum & peruicaciæ suæ supremum ederent conatum. Tum verò accidit, vt Aurantius de aduentu auxiliorum edoctus, cõsilium caperet, tam necessariũ quàm ipsi fatale atque hostibus, scilicet obuiam eundi atque in itinere confligendi. Igitur partitus copias cum Ferdinano Gonzaga qui castra tueretur; ipse cũ delecta parte exercitus contra hostes contendit; hisque occurrit in Pistoriensium montibus apud oppidum Gabinianum, non procul ab eo loco, in quo Romanos Petreio Duce, Catilinam fudisse, atque interfecisse incolæ memorant. Florentinorum copiæ quibus præerant in fronte Ferrucius ciuis Florentinus, ex mercatore repente Dux factus, in tergo Paulus Rentij Ceritis filius, eo consilio circiter sptem milia hominum per alta, atq; ardua loca iter hebebant, vt vim hostilis equitatus vitarent, & non magno circuitu, quanquàm salebroso, ad vrbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparuere Cæsarianorum signa, quibus conspectis properantius quàm decebat Ferruciani in oppidũ sese inferre cœperunt; vt loco munito, si hostis vrgeret, æquius se defenderent. In laxatam itaque & gressum intendentem hostium aciem Aurantius equitatum procurrere iussit; ipseque pugnandi auidus paululum antè prouectus, dum per arduum atque

impeditum tramitem in hostem ire poperat, glande traiectus primus ferè omnium cadit, quum à parte alia Alexander Vitellius hostes inuasisset. Nemo ferè vel suorum, vel hostium cadentis Aurantij casum animaduertit, sic vt non prius quàm à vagante eius equo qui erat spadix, & phaleris albicanteque crista conspicuus cecidisse nosceretur: quo spatio Florentinæ copiæ fusæ deletæq'ue sunt, & Ferrucius intra oppidum interfectus, & Paulus captus. Cadauer Aurantij, vti erat Lacinia atque armis expoliatus, à lugente armigero ita sarcinario iumento impositum est, vt inuolutum vili gausapa, vtrinq; pendētibus brachijs & cruribus, & capite luctato Pistorium deferretur, & tanquam victori solennes inferiæ dicerentur; non iam obscurè hominibus Dei magni vltoris vim agnoscentibus, postquàm nefarij belli præcipuos Duces Borbonium, Moncatam, & ipsum Aurantium, tribus fulminibus vindicata impietate sustulisset.

BENEDICTI Varchij

Aspice quàm toruo meditans fera prælia vultu
Spiret adhuc, gestetque oculis ac pectore Martem
Auratis fulgens princeps Aurantius armis.
Quem tristi Italiæ fato, genitúmque ruinis
Tybri tuis, atque Arne tuis, non optima nostris
Gallia produxit, misit Germania damnis
At tu (verum aliter neuerunt fila sorores)
Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
Dum res immodicas, dum regna Oenotria, magnæ
Dum sceptrum Ausoniæ, dum totius orbis habenas
Mente agitas, voluisque atros sub corde furores,
Quum propè bis senis iam mensibus oppugnares
Vndique desertæ pucherrima mœnia Floræ,
Dum properas multis cum millibus obuius ire
Ferrucio, prohibere parans ne transeat, ipse
Ipso in principio conflictus, protinus omnes
Anteuolans, ictu glandis traiectus ahenæ,
(Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
Infimus vt miles, primo cadis impete, & illa
Illa tua in tenues spes tecum euanuit auras.

POMPEIVS

Pompeius Columna

Cardinalis.

AMBIGVAM equidem famoſi nominis ſui laudem reliquiſſe videri poteſt hic ipſe Pompeius Cardinalis, quum miro ingenio diuerſiſsimi muneris partes aptiſsimè impleret, & in ſacra purpura mitratus, & militari in ſago galeatus, non periti modò, ſed affectati etiam ſacerdotis ante aras, & in caſtris prouidentiſsimi & ſtrenui Ducis officia exequeretur. Nam ad vtrunque munus, cum peramplum excelſi corporis habitum, tum grauis pariter & per iocundi oris geſtum & facundiam illuſtrem, quò oporteret, decentiſsimè transferebat. Sed factioſa in vrbe, aulaque omnium maledicentiſsima de ſe promiſcuæ famæ materiam ingenijs præbuit, moribus ſuis impensè laudandis aut peracerbè lacerandis; vtpote qui modò temperatis atque illuſtribus vtriuſque diſciplinæ conſilijs, modo turbulentis actionibus clareſ-

ceret, quibus Clementem ab se præclaro studio ad Pontificatum prouectū ita circumuenit & oppresit, vt Bonifacij octaui funesta memoria renouata videretur; vnde odium valde ingens apud multos, singularem verò gratiam apud Cæsarem promeruerit. Cæterùm quibus de causis ab amicitia Clementis discesserit, ruituræque patriæ arma intulerit, diffusè à nobis perscriptum est, eo in libro quo ipsius Pompeij vitam syncera fide ad posteros misimus, admirandam vtique potius quàm imitandam. Vir enim ingentis animi efficacissimæque virtutis, & industriæ (modò factionis odium facesśat) non ipso tantùm Pompeij nomine, sed Magni item cognomento dignus existimari potuit; nisi infaustus Senator, & malus omnino ciuis, vastata Patria, & Senatui & Populo Romano apparuisset. Ad extremum qui exequijs intermortuæ Patriæ & capti Pontificis Tragœdiæ interfuerat, ciuitatis resurgentis, & restituti Pontificis simulachrum videre potuit. Verùm secus ac optabat maturo fato cedens, Clementem biennio anteiuit, quum apud Neapolim Regno administrando Præfectus à Cæsare post comestas ficus biferas quas multa niue refrigerarat, in complexu Augustini Nyphi clarissimi philosophi integris sensibus expirasset, anno ætatis quinquagesimo tertio, quum Carolus Cæsar comparatis ingentibus copijs Solymano in Pannoniam redeunti ad Viennam occurrisset.

IOVII Iunioris.

Virtutem mirata tuam, tuaque inclyta facta
Lætata est tanto Roma superba viro,
Virtutem illa eadem indoluit, tuaque inclyta facta
Ingenio ciuis Roma casura sui.
Sic patriæ carum virtus te fecerat; orbi
Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.

Aloisius Grittus.

MEMORABILE profectò exemplum Fortuna edidit in Aloisio Gritto eleganti certè homine, sed supra æquum ambitioso, auidissimoque dominatus. Eadem enim illa, vti leuis & insolens sæpe conuertitur, vt se humanarum rerum dominam ostendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantissimè castiget. Grittus namque Barbarico cultu, cum pictæ, talarisque togæ, & inflexi ad aurem pilei, qui ex pretiosis sibellinarum pellibus constaret, tum superbo incessu, & sermone prætumido, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui postea Veneti Senatus Princeps extitit, ex Græca concubina Byzantij genitus atque educatus, se totum in familiaritatem Othomannicæ aulæ Principum, & Turcici sermonis consuetudinem dedidit, tanta ingenij solertia, vt ex mediocri mercatore, insignis publicanus euaderet; vno præsertim mirificè fauente Habraymo purpurato, qui eum in vectigalium licitatione subleuabat, & supra competitores Turcas impotenter efferebat, vnde Gritto magnæ opes

atque

atque insignis authoritas creuit, quam florentis patris dignitate, splendoreque domus & conuiuijs, multaque largitione rerum elegantium, in omnes profusus atque munificus tuebatur. His commercijs Habraymo quæren

darum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarum flagrantissimo studio Solymanus ipse teneretur. Earum autem delectatione vsque ad insaniam prouecta, Grittus ex frequenti indicatura certissimus erat æstimator, & solertissimus etiã mango, cuius artificij secretiorẽ domi tabernã haberet. Differebat verò sæpissimè nihil omnino vel ad dignitatẽ totius ornatus, vel ad exprimẽdã summi atque Augusti Regis maiestatẽ, in lõge maximo Imperatore speciosius & lucul etius haberi, ipsa lectissimarũ gẽmarũ multiplici copia atq; apparatu. Itaque vsq; ad insaniã Solymanus, toto terrarũ orbe perquisitas, & magno emptas pretio in vnũ coegit, vt his cuncta instrumẽta cubiculi, & equestris cultus, atq; etiã podij parietes exornaret. Cellã enim argẽteis atq; aureis laminis circũseptam erexerat in extremo hortorũ suorũ angulo, quo vtriusq; Bosphori pelagi spatia prospectaret. Sed mire ad Solymani spatiũ respõderũt galea aurea & sceptrum; & crystallinum operoso inclusum auro speculum,

quæ ingenio Gritti adinuenta & fabrefacta Venetijs propter gemmarũ admirabilium copiam, cælaturæque præstantiam, Octuaginta myriadum aureæ monetæ pretium excedebant. His inuentionibus quæ ad fastum superbißimi Regis arriderent, summam Grittus gratiam adeptus est, ita vt spe adipiscendi honoris inter Bassas sensim ad Mahometis sectam transiturus crederetur. Itaque secutus Solymani castra, quum ille oppugnatum Viennam in Noricum vsque processisset, & Ioannem Zapolium Transyluaniæ Vayuodam insigni liberalitate in Pãnonia Regem constituisset, Grittus nouo Regi adhæsit, præstititque ei operam militarem aduersus Germanos, & eos Hungaros qui Ferdinãdo Regi fauerent. Vbi verò Ioannes & authoritate Solymani, & Turcarũ auxilijs in Regno cõfirmatus est, incesit Gritto, grauioris ambitus libido, vsqueadeo ingens, vt nõ obscurè ad Pannoniæ Regnum aspiraret. Ioannes nãque quod pacisci cum Ferdinãdo, & pace frui percuperet, Solymano suspectus euaserat, quod ingratè atq; indignè facere videretur, qui aliunde fœda pactione firmãdas opes suas arbitraretur, quàm à virtute fideque inuictißimi Imperatoris, qui Regna dono dare, & ex priuatis homunculis Reges efficere consuesset. Propterea Grittus legationem sibi in Pannoniam impetrauit, vt Hungaricis inspectis rebus operam daret, ne aliunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac spe Grittus cum amplißimis Solymani mandatis, magnoque seruorum, & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiam vbi Petrus Vayuoda, Solymani incertum hostis an socius, imperebat, in Dacia peruenit, quæ hodiæ Transyluania dicitur. Ibi quum constituto prætorio Prouinciæ conuentum habiturus crederetur, citarenturque Proceres, Americum Cibacchum Varadinensem episcopum, & eundem cum militari præsidio vetere Hungarorum antistitum cõsuetudine prouinciæ præsidentem, quòd tardius ad edictum veniret, noctu ad Braxouium castra habentem inuadi & per Ianum Docciam Hungarum interfici iußit, vt sublato summæ potentiæ æmulo, passim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed vir æque ambitiosus & cruentus in vestigio admißi sceleris pœnas dedit. Namque ad cædem sacrati & nobilißimi viri vindicandam erexere se Stephanus Maylatus, & Gotardus genere Saxo, ipsi Americo propinquitate atque amicitia coniuncti. Atque ita supra quadraginta armatorum milia in vnum coegere, adortique Grittum ad oppidum Meges, eo euentu obsedere, atque oppugnauere, vt destitutus spe auxiliorum, quod neque præfecti Turcæ Nicopolitanus, & Samandrensis, transire Danubium veriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præsidia longe abessent, se hostibus dedere cogeretur, atque eo modo ostentans Solymani diplomata ad prætorium Gotardi atque Maylati deductus, iussu eorum exorto Hungarorum vlulatu, tanquam hostia Americi manibus mactatur, trucidato eius comitatu & direpta gaza. Duo eius liberi adolescentes, quorum natu maior Antonius ad Agriense sacerdotium erat destinatus, Moldauis traditi sunt, à quibus aliquanto post immaniter necantur. Doccia ipse comprehensus, qui author & suasor Americi cædis fuerat, magno ludibrio à sæuiente turba dilaniatus est. Atque ita qui Regnum affectabat, gazam omnem, quæ erat pretiosissima, vitamque simul & liberos puncto temporis amisit.

FABII

FABII Segnij Florentini.

Tegmine barbarico capitis; cui purpura & aurum
Intextum gemmis radiat ſplendore coruſco
Inſignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis
Byzanti genitum Graia de pellice Grittum.
Ante alios Regum Regi gratiſſimus omnes
Hic fuerat Solymo; tenebriſque emerſus ab atris
Prodierat ſuperas paulatim in luminis oras
Sed nimis ardentem rebus tumidumque ſecundis
Dum miſerum torquet ragnandi dira cupido,
Quæ ſolet, in preceps deiecit culmine ab alto.
Vertere funeribus claros Fortuna triumphos.

Alfonſus Ferrariæ Princeps.

IN Alfonſo Ateſtino Ferrariæ Principe, vt ex ſeuero & peracri oris ductu coniectari licet, & nos vidimus, ingenium egregiè firmum ſtabileque & præcellens, quocunque extra literas verteretur, enituit. Abdicarat enim planè vir cuncta iocundæ adulationis & moroſæ grauitatis lenocinia, ipſis plerunque cognata Principibus. Quandoquidem ſingulas cogitationes, & ſingula propè exercitamenta corporis, ad bellicas rationes reuocaret, & nihil omnino molle aut remiſſum complecteretur, vel ipſa naturæ conſuetudine, vel neceſſitate tot incumbentium bellorum, quæ omnem inertiam, vel deſidioſis excuterent, & virum vti oportuit, cum ſalutis, tum dignitatis ſuæ memorem excitare, & ad inſitam virtutem factis extendendam incitare poſſe viderentur. Itaque Alfonſus à nobis peculiari volumine celebratus, vti magnanimum bello Ducem, atque optimum pace Principem decuit, ſubacto corroboratoque multis periculis ingenio, firmóque ſemper pectore cuncta aduerſæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit, quàm feliciter auertit. Trium namque maximorum Pontificum diuina atque humana arma, odijque perpetui inſidias, tanta infracti animi conſtantia ſuperauit, vt glorioſam triplicis triumphi lauream, ſi de ſacroſancto hoſte triumphare fas foret, meruiſſe dici poſsit. Obijt Alfonſus climacterico anno propinquus, quum liberos ad certiſsimam frugem cgntendere conſpiceret, & nato iam ſibi nepote in ſpem longæ ſucceſsionis lætaretur. Hiſdē autem diebus concepit febrem quibus nunciata ei mors eſt Clementis Pontificis: ob idque exceſsit è vita ſeipſo lætior, quòd primus comitiorum diebus Farneſium Cardinalem, Pontificem renunciatum fuiſſe didiciſſet, quaſi nihil ſibi optatius & melius accidere potuerit, quàm quòd pro implacabili hoſte, veterem amicum, à quo omnia facile impetranda forent, quæ Ateſtinæ domus imperium ſtabilire atque augere poſſent, eſſet habiturus.

RAINERII.

Quàm bene bellipotens Alfonse ex aggere tundis
Barbara terrificis agmina fulminibus,

Sulphurea quum in nube, atque igne coruscus aheno
Ceu superum æthereo quum tonat axe pater,
Obuia prosternis generi monstra horrida nostro
Sic eat, ò qui almam diripit Ausoniam.
Quàm bene & æquoreas ineuntes flumina puppes
Et Venetum armatas in tua sceptra manus
Disiicis, atque alto figis rostra ærea templo
Martia virtutis signa secunda tuæ.
Suspensam vt cernant classem, stupeantque nepotes
Vtque eat Hadriaco celsior Eridanus.

Quin Iulij eludis robur, rictusque Leonis,
Atque inclementes in tua fata dolos.
Macte animo: felix natu Hercule, & Hercule patre
Quo cum alta inuicto nunc teris astra pede.

FAERNI.

Clementem postquam Medicem, cui tempora nuper
Tiara cingebat triplex
Extinctum Alfonsus Dux audijt, illicet acri
Correptus ægritudine
Illius mortem est properata morte secutus
Funusque iunxit funere.
Præ luctu perijsse inquis, nimioque dolore?
Immo id quidem præ gaudio.

Hippolytus Medices
Cardinalis.

HOC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardinalis quum è Pannonia, vbi Legatus apud Cæsarem fuerat, abeunte Solymano redisset, à Titiano pictore eximio Venetijs se pingi iussit. Hunc Iulianus Leonis Pontificis frater Vrbini exul ex nobili vidua susceperat. Infans in ipso vitæ simul & mortis limine, quum eum mater admissi stupri impio pudore necari iussisset, ancillæ misericordia seruatus est. Creato Leone Pontifice triennis cum nutrice Romam venit, tanta verò suauissimi oris indole, sermonisque festiui lepore mirabili extitit, vt Pontifex, eo ad pedes ludente mirum in modum oblectaretur, & ea specie in Cœnaculo Vaticano à Raphaele (vti videmus) exactissimè pingi iuberet. Vbi adoleuit, literis liberaliter est institutus. Ostendebat enim ingenium habile ad omnia perdiscenda imitandaque. Ei namque supra ætatis captum ante omnia mira vis inerat poetici spiritus; sic vt Virgilij secundum Aeneidos librum, in Etruscum sermonem lepidissimè verteret, & proloquia Hippocratis ab arte medica, in vsum bellicæ disciplinæ, æmulatione festiuissima transferrentur. Sed non multo post à literis ad exactum totius musicæ studium deflexit, peritissimo quoque artificum & phonascorum sibi ascito, parique flagrantis ingenij cupiditate, omnis symphoniacæ modulationis, organis vsqueadeo eruditè pertractatis, vt prædulcis Cytharœdus, Lyristes numerosus, fistulator eximius, & incomparabilis Tibicen euaderet; Oenochordaque item argutissimis percurreret digitis, quando æra etiam membraneaque tympana bellico crepitu militares animos

excitantia, diuersissimis concentus numeris editis, cum nostrorum, tum Barbarorum more stupenda imitatione perpulsaret. Quum in his studijs iuuenili alacritate totus esset, Clemens eum legit in senatum, ratus eum ad

grauitatem animi componi posse. Ex arcano autem id Pontifex petebat, vt Hippolyto sacris initiato, Alexander eius patruelis iuniore Laurentio genitus, Etruriæ Principatu solus potiretur, quòd tum propter ingenij firmitatem, quanquam esset literarum expers, in sustinendo tuendoque dominatu potiorem existimaret. Verùm Hippolytus purpuræ honorem ita cõtempsit, vt Clemens eum indignis sacro ordine studijs & voluptatibus deditum, grauiter increparet, dedecorantemque nihilo secius senatoriæ amplitudinis dignitatem, importunæ insaniæ pœnas cito daturum diuinaret. Nam ad theatrales ludos, equestresque decursiones, edendaque simulacra præliorum sumptuosi & varietate gaudentis ingenij libidinem detorserat: quanquam præter hæc incredibili magnarum venationum cupiditate incensus numerosum insignium canum & nobilium equorũ apparatum grauissima impensa tueretur; tãto etiam vitæ splẽdore, vt in medijs nemoribus apud fõtes, totius

totius aulæ, Romanorumque iuuentuti frequentissimè epulum daret. Quæ omnia Clementem è tanta clade Vrbis carcerisque miseria nuper emersum, egentemque pecunia, & quod augendo mœrori plurimum intererat, natura parcissimum, mirabiliter vulnerabant. Nec diu post Pontificem lethalis inuasit morbus, & eripuit; cuius morte quanquam in Hippolyto suscepta vitæ studia minimè refrixissent; is tamen in comitijs opportunissimè se collegit, multosque secum ex veteribus amicis perducens Farnesio Cardinali, vt Pontifex renunciaretur præcipuus extitit suffragator; cuius studij eum mox pœnituit, præter spem Anconitana legatione, quæ sibi per interregnum promissa fuerat, indignissimè fraudatus. Qua ex re, animo vehementer perturbato, inuidere apertius Fortunæ fratris, atque eius vitæ insidiari cœpit, deprauantibus eum atque impellentibus Florentinis, veteribus Mediceæ familiæ inimicis, principe horum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulsos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis consilijs vsque adeo inconsultè adhibebat, vt fratri ex subitario tormentarij pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo siquidem sublato dominatum Florentiæ adipisci se posse per exules, vanissima cogitatione confidebat. Sed Dij immortales immane abominati facinus, certa indicia Alexandro detexerunt. Quæ omnia Alexander per Cæsaris legatum Paulo Pontifici detulit, comprehensusque est eius scelesti consilij conscius Octauianus Zenga ex Hippolyti satellitibus. Qua perstrictus infamia, & non vano pauore correptus, quòd suas Fortunas, & sacerdotia à Pontifice cupidissimè peti crederet, in Tyburtem agrum profugit. Nec ita multo pòst conuerso ingenio, perspectaque exulum malignitate, cum fratre redire in gratiam, & conditiones pacis à Cæsare petere constituit, qui tum in Africa bellum gerebat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur, ad oppidum nomine Iter Appiæ viæ impositum non procul à Fundis subsistens, in mortiferam febrem incidit, paucissimisque diebus iuuenis longe omnium eruditi ingenij nobilitate, decore vultus, & illustris vitæ splendore florentissimus, ex humanis est ereptus; magna hercle exulum lætitia, magnoque Pontificis commodo, quum hic eius spolijs nepotes suos ditaret; illi verò vno auulso alterum tanquam fratris ope destitutum, vti mox euenit, facile tolli posse diuinarent, & subinde inducta veneni suspicione eius criminis notam Alexandro affigere conarentur; sed ea suspicio prorsus inanis euasit, quum præcipui eius comites Danthes, & Bellingerius, ac Raynaldus, eadem autumnalis cæli maligna intemperie perijssent. Relatum in Vrbem eius funus, vrbanæ multitudinis ordinumque omnium verissimæ lachrymæ, quod antea surda in vrbe nemini contigerat, per triduum decorarunt, quum tumultuario apparatu lugentium Afrorum & Aethipoum humeris ædibus suis inferretur. Nam præter hos præstantissima eruditionis exquisitarum artium ingenia, patrono inexhaustæ liberalitatis ante diem erepto orbata destitutaque de Fortunæ sæuitia conquerebantur. Eius nanque domus ex omnibus cogniti orbis gentibus virtute animi aut corporis proceritate conspicuos, liberaliter admittebat; videreque erat homines diuersissimo sub cœlo natos, eundem dolorem ex heri morte, eandemque tristitiam, sed dispari vuultu garrituque dissono

contundendo pectora, sulcandoque ora vnguibus, præferentes. Gaudebat siquidem ille mirum in modum quod Barbari viginti amplius linguarum in eius Cœnaculis recenserentur. In his fuere Numidæ Regulorum sanguine progeniti, qui equitandi desultandique peritia spectantium oculos admiratione complerent. His accedebant Tartari sagittarij incomparabiles, & Aethiopes qui in luctatione & palæstra quosque validissimos anteirent. Ex India porro natandi, vrinandique peritos, quibus studijs iuuenili feruore impense deditus tanquam magistris ad æmulationem vtebatur. Turcas autem tanquam ad expedienda arma promptissimos, in venationibus ita exercebat, vt interdiu noctuque corporis custodiæ præcipuos adhiberet; egregio certè exercitationum genere, nisi dignitatis oblitus, per vanitatem ostentandi militaris ingenij, salutis quoque aleam stultè periclitari, quàm familiæ atque ordinis decus tueri maluisset. Non inane autem prodigium imminenti morti suæ præstruxisse videtur, quum pro argumento insignium suorum, crinitum cometem iuuenili atque amatoria vanitate gestaret, qua specie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulij Cæsaris necem portēdisset.

ANTONII Vaccæ.

Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit vno
Quo reliquum antiquæ laudis, & artis erat.
Id tua claudebat totum augustißima quondam
Orbis terræ instar quæ domus vna fuit;
Nec tibi magno animo quisquam se æquasset & ausis
Grandibus, aut larga, munificaque manu;
Nec poterat Fortuna tuis multum addere rebus
Quum iuueni iniecit mors violenta manum.
Tunc bis te vndenis de gentibus ora clientum
Fleuerunt, cineres condideruntque tuos.
Tantus eras, tamen inuidiam vitare nequisti
Liuoris cæcos nec superare dolos.
Scilicet obuia quæque sibi domat ardua virtus
Sed domuisse vnam non potis inuidiam est.

Franciscus Sfortia II.

Mediolani Princeps.

NSIGNI hercle humanarū rerū exemplo Franciscus Sfortia secūdus, inter maximè ærumnosos Principes diuque alternæ Fortunæ fluctibus iactatos cēseri potest; vtpote qui triēnis cū patre Regni sui penatibus eiectus, vnū & vigesimū annū in exilio vitā sæpe inopē, & inter spes & metus valde solicitā trāsegerit, peccata aliena potius quàm sua sēper lugēs atq; inde pœnas expectās: nec tamē vnquā animū despōdens, quod in eo fatalis prope fortitudinis & infractæ constantiæ documentum fuit. Post exactum paterno Imperio Maximilianum fratrem, ipse quinquennio pòst,

communibus

communibus Leonis Pontificis, & Caroli Cæsaris armis reductus, grauissima instaurati toties belli à Gallis hostibus pericula subijt. Sæpe eum pœnituit bella suscepisse, quæ sibi nihil armis exercitato, egentissimoque pe-

cuniæ semper nouas, & propè inextricabiles rerum difficultates importarent. Quibus malis qui ab initio studiosissimè expetitus fuerat, Insubribus demum odiosus & grauis, & notis propè omnium damnatus euaderet; vsque adeo crescente inuidia propter innumeras, & nunquam desituras cogendæ pecuniæ acerbitates, vt nonnulli eum tollendum arbitrarentur, & inter alios Bonifacius Vicecomes ex familiaribus aulæ insigni eum perfidia equitantem impresso pugione supra humerum ad ceruicem, sed leui ictu vulneraret, elapsusque tot circumstantium prætorianorum diligentiam, pernici vectus equa intactus effugeret. Tria bella tribus prælijs Cæsarianorũ præsertim auspicijs cõfecerat. quum Lotrechium ad Bicoccam, Gofferium Amirantem & Heluetios ad Sesithem amnem superasset, & demum Prospero & Piscario Ducibus, Ligures Genua capta subegisset. Quarto autem bello

quod longe maximum Rex Franciſcus ipſo ductante, Galliæ Ciſalpinæ intulerat, quum victus prælio Rex hoſtis ad Ticinum, captusque fuiſſet, ita ſecundo euentu Sfortia lætatus eſt, vt totius victoriæ fructu excluderetur, accuſareturque proditionis à Piſcario atque Antonio Leua, qui Ciſalpinæ Galliæ imperium non Sfortiæ, ſed Cæſari partum volebant, ita vt Sfortiam exitiali calumnia circumuentum in arce obſiderent, & totius ferè ditionis vrbibus ſpoliarent. Non tulere indignitatem atque inſolentiam iniuriæ Pontifex Clemens, Venetuſque Senatus, atque ipſi demum Galli ex hoſtibus ſocij & defenſores facti, quòd omnium intereſſet ad ſalutis & libertatis tuendæ nomen, Sfortiam conſeruare, nec externis rapaciſsimis Cæſaris militibus Italiam diripiendam præbere, patique vt vnus Cæſar tantis auctus opibus, cæteris ad arbitrium imperaret. Sed Fortuna ſua pertinaci libidine Cæſari fauens, omnes qui aduerſari infringereque potentiã eius auſi ſunt, ita perculit, vt cum magna clade proſterneret. Verùm qui armis Sfortiam tueri fruſtra conati ſunt, iuſto demum conſilio hoc à Cæſare precibus impetrarunt, vt Sfortiæ parceretur. Igitur Cæſar in Italiam venit, Bononiæque ſuſcepturus inſignia Imperatoriæ maieſtatis de manu Pontificis, euocatum eò Sfortiam ſub fide publica benignè complexus, paterno imperio reſtituit; atque eo modo pace facta, aliquanto poſt Cæſar Sfortiæ cœlebi, Chriſtierni Daniæ Regis filiam, ex eius matertera genitam, connubio iunxit. Quibus nuptijs, quòd confirmari authoritas Sfortiæ videbatur, ingenti, ſed nequaquam diuturno gaudio Inſubres lætati ſunt, quòd pax inuecta, Prouinciam ſummis affectam detrimentis, ad priſtinum opulentiæ otium deductura crederetur. At ſuperis minime viſum eſt Inſubrum miſerijs finem imponere, atque ita Sfortiam quòd aliter fieri non poterat, nouæ nuptæ delitijs indulgentem, ex leui lippitudinis initio ſuſtulerunt, tum forte quum Cæſar Tuneto capto ex Africa Neapolim rediens, ad triumphum Romam à Paulo Pontifice vocaretur. Tum enim defuncto Principe Inſubres tantis lachrymis elatum luxerunt, vt eo prodigio imminentes calamitates, quibus poſtea acerbitate Cæſarianorum Præſidum Prouinciæ, conturbatæ opes conuulſæque ſunt, prænunciaſſe videantur.

FAERNI.

Franciſcus hic ſitus ſecundus Sfortia eſt
Inſubrium Dux, cuius Imperium atque opes
Nunc aſperis nunc proſperis euentibus
Fortuna ſorsque multiplex exercuit.
Atque ille nunc ciuilibus, nunc exteris
Petitus armis, Gallicisque & Beticis,
Mediusque Reges inter aduerſarios,
Suprema ad vſque Fata regnum patrium
Seruauit, & prudentia fretus ſua
Armis vim apertam fregit, atque aſtu dolos.
Nunc hîc quieſcit paruus è tanto Duce
Puluis cinisque & nudula vmbra mortui.

Baſilius Moſcouiæ Princeps.

ABSTRVSA penitus ad Boream præter Hercynios ſaltus, Arctooque vertici ſubiecta Moſcorum Regna, intacta olim Romanis legionibus, nec planè Græcis ſcriptoribus nota, Sigiſmundus Sarmatarum Rex latiſsimè nobis aperuit, quum armis cum Baſilio eius gentis Principe ad Orſam iuſta acie cõtendiſſet; qua innumerabilis eius gentis equitatus fœde profligatus eſt. Tũ enim primò Romæ de victoria parta ſupplicationes decretæ ſunt, quòd Moſchi à Polonis & Lithuanis, modo Rutheni, modo Moſcouitæ vocati, tanquã ſecuti Græcorum opiniones, à Romano Pontifice diſſentirent. Sed Baſilius qui adoptari in Regem ſicuti ex Demetrio Legato accepimus, ex Principe honeſtiore ſcilicet ſpecioſioreque titulo cupiebat, pace facta cum Sarmatis, non ſemel cum Maximiliano Cæſare Clementeque Pontifice per lega-

tos suæ gentis, latè nobis Regnorum suorum fines & opes indicauit, quum ea tantum mercatorum sermonibus occiduis Europæ populis innotuissent, & tum maximè quum Demetrius Legatus ad Vrbē missus, c uncta exactissimè, vti Latinæ peritus linguæ retulisset; iubente Pontifice, vt memorabilia quæque descriptis Regni finibus & gentium moribus, in peculiarem à nobis commentarium conferrentur. Qui liber non semel impressus extat, quo excusari facilè possumus, si Basilius breuiore quàm decet Elogio perornetur. Is, quem diximus, Demetrius legatus qui Regis imaginem hoc habitu nobis pictam detulit, percunctantibus referebat, latissimos esse Regni fines, qui ab Oriente Volgam amnem attingant, Tartarorum Regna à Moscis dirimentem. Ad Aquilonem Suecorum & Liuonum extremis terminis cohæreant, & ad Occidentem ad Boristhenem vsque protendantur. A Meridie autem Tanaitis & Tauricæ Chersonesi ad Mæotidem paludem Tartaris Præcopitis, qui sunt in Europa, promixi sint. Regio in vniuersum campestris est, ad segetem parum felix, cera armentis & pellibus pretiosis ferax. Basilius equitatu abundat, vtpote qui quum opus est, ducentorum milium equitum numerum efficere posit. Regiam habet Mosca in vrbe, quæ à præterlabente Mosco amne nomen accipit. Arcem habet in morem prope nostrum ædificatam & tormentis permunitam. Paruo sumptu alit exercitum, quum Regni iuuentus omnis edicto arma capere cogatur, nullo propè adiuta stipendio. Ipse per legatos bella gerit; auarissimè imperitat, nec largitione in quenquam vtendum putat, vsqueadeo illiberaliter, vt legatos suos à magnis Principibus redeuntes cunctis muneribus expoliet; atq; ita accidit vt bello infelix existimetur: quandoquidem inuiti populares edictis pareant, neque fortissimè propugnent. Sic ad Orsam victi pro victoria magnum luctum toti Moscouiæ retulerunt. Nec ingruentibus in Moscouiam duobus simul Tartarorum Regibus quisquam repertus est Dux fortis vel strenuus miles, qui pro salute patriæ propugnaret. Mahometes namque Gyræus qui in Taurica regnabat, & Absa, qui ad Citracam Volgæ in Hyrcanum erumpentis Emporium imperabat, cum singulis exercitibus Moscouiam inuaserunt, ferro & flammis cuncta excindentes, & id quidem impunè, quum Basilius tantæ moli hostiū impar, & consilij inops, vsqueadeo trepidè profugisset, vt fœni cumulo conderetur. Eo modo Mahometes & Absa germani fratres iunctis ad Columnam exercitibus, ad vrbem Moscam castra fecerunt: haud dubiè vrbe atque arce potituri, nisi Germani tormentorum libratores, magnam Tartaris cladem & trepidationem intulissent: quum Basilius absens per syngrapham Mahometi se perpetuò tributarium professus, quibusdam datis muneribus impetrarit, vt à Mosca discederent. Itaque Tartari onusti infinita præda, incendijs euastata regione, infinitam propè captiuorum multitudinem abduxerunt; sic vt Mosci, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuersis Caspij maris incolis venundati sint: neq; Basilius postea tametsi quereretur se à Gyræis fratribus, qui bellum non indixissent, deceptum falsis inducijs atque oppressum, quicquam memorabile aduersus perfidos hostes gesit. Exinde Basilius Salamoniā vxorem tanquam sterilem repudiauit, & in monasteriū detrusit, superinducta Helena nequaquā primarij viri filia, & secundū Helenam, aliam minimè prioribus

nobiliorem

nobiliorem ducturus videri potuit: nisi fama increbuisset Salamoniam intra sacrata septa filium peperisse, qui in Principatus hæreditate succederet. Nec multo post Basilius bello semper infelix & semper sospes, graui oppressus pituita mortem obijt; his profectò repudijs infamis, & vti impotenter rapax, & nusquam liberalis aut benignus apud suos inglorius; hoc etiã ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus, quòd à fœminis abhorrere diceretur, aliò scilicet translata libidine, quoniam inueterata consuetudine apud Moscos, more Græcorum, adolescentes amare fas esset; primores namque gentis, & cuncti equestris dignitatis ordines, honestorum ciuium liberos in famulatum sibi asciscere, militiæque erudire consueuerunt.

IOVII Iunioris

Et si te nullis insignem fama trophæis
Basili sine laude per orbem,
At semper victum referet, semperque subactum
Horribili in certamine Martis.
Sarmata quum toties te fuderit, atque Gelonus
Obruerit tua castra sagittis,
Et tua Regna ferox pubes populata Scytharum
Te patria solioque fugarit;
Non ingrata tamen tibi se debere fatetur
Haud meriti immemor Itala tellus:
Nanque tuo nobis ignotos munere Moscos,
Et Scythici Borealia cœli
Regna aperis, Tanaimque trucem, penitusque repostam
Perpetuis sub nubibus Arcton.
Sed quid Hyperboreos veterum mendacia iactat
Riphæo sub cardine montes?
Basili nobis cæcam tu discutis vmbram.
Nos ideo pro munere tanto
Rite tuam effigiem Lari veneramur ad vndam;
Nomenque immortale sacramus.

Antonius Leua

NEMO ex his qui seculo nostro ab Hispania in Italiam venerint, & post Magnum Consaluum aliquid præclari nominis militiæ sint consecuti, ipso Antonio Leua vel ingenio acutior vel illustribus bello factis præstantior euasit. Huic namque Nauarrus miserabili vitæ exitu clarus, facile cedet. Ingenti hercle virtute Antonius nusquam ferè vestigijs eius abscendente Fortuna, quod longe maximũ in toto militari negocio semper existimatum est, frequentibus prælijs sæpissimè victor, & si sors iniquior victoriæ successum eriperet, nunquam victus videri potuit. Diuinè siqui-

dem prouidendo, & grauiter enitendo, hostium consilia præuertere, & quæ iam apud eos parata essent atque instructa, præoccupare, aduersariorũ immodicos conatus admirandis dolis eludere, & quum res posceret vehementi atque expedita manu infringere atque retundere didicerat. Quod enim mirum est nullo propè præeunte magistro, nullaque prorsus adiutus bellicæ educationis disciplina, & impiger miles & acer præfectus, improuisis & fortibus consilijs, celeritateque præsertim, Dux felix euaserat. Cæterum Antonius planè adolescens, & vt ipse nobis narrabat, adhuc imberbis, Sancij Martini patrui alæ equitum præpositus, anno secundo post secularem ea classe vectus in Italiam venit, qua Emanuel & Valentius Benauidij fratres, & duo Aluaradi pater & filius transuecti sunt, aduersus Gallos opem ferentes. Ipse genus ducebat è Cantabria, quæ vna omnium Hispaniæ Prouincia optimorum terra marique militum feracissima existimatur. Sed antea Antonius iusta in acie hostem non viderat, quàm egregiè & ad Gioiam aduerso, & ad Terranouam secundo prælio, illic constantis, hic verò maximè ardentis & imperterriti bellatoris laudem est consecutus. Interfuit demum

Rhauennæ

Rhauennæ Cardonij signa secutus, quo funesto prælio non ignominiæ, sed laudi fuit incolumem euasisse. Sic enim Cesennam se recepit, vt plerosque milites ex itinere conseruaret; atque ipse demum instaurata ala eodem Cardonio & Prospero Columna Ducibus, ad Cisalpinæ Galliæ bellum proficisceretur. Post mortem verò Iulij Pontificis, Leoni, Carolo Cæsari coniuncto, in expellendis Gallis operam nauauit, vsqueadeo diligentem & strenuam, vt iam inter summos Duces consilio perspicax, & manu egregiè fortis haberetur. Ab hac fama iam planè clarum, ea quæ secuta sunt bella clarissimum fecerunt, quum obsessus Ticini à Francisco Galliæ Rege sese pertinacissimè defendisset; cum excidio quidem nobilissimæ vrbis; quum alendo præsidio, neque fortunæ Ciuium, neque templorum donaria, neque luculentæ domus excisæ deformatæque suffecissent. Sed hæc Ticinensium calamitatem, inexpiabilemque inuectæ egestatis dolorem aliqua ex parte minuere visus est Rex ipse tanti nominis ingenti prælio victus & captus. Verùm ad eam victoriam ad quam parandam Leua magnum eruptione sua momentum tulit; nequaquam pax allata est; scilicet vt alia orirentur bella, quibus fertilissima Italiæ prouincia militari licentia vastaretur. Nam quum Leua Cæsarianique Duces Sfortiam grauibus calumnijs implicitum apud Cæsarem maiestatis accusassent, & in arce obsedissent, consternati ad arma Italiæ Principes in vnum seruitutis metu consensissent, hostes ex socijs facti, longe omnium luctuosissimum bellum excitarunt, eo euentu vt Antonius Mediolani obsessus, multis secundis prælijs longe clarissimus ducum euaderet, existimaretque, neque humanis neque diuinis rebus esse parcendũ modo decus suum & Cæsaris dignitatem tueretur, & stipendij loco singulas vrbes, singulosque earum ciues militibus immanissimè diripiendas concederet: ipseque imperiosus multis vndique partis victorijs terribilis atq; opulentus, aduersus tot hostes inuictus aduersa arma sustineret, & Sfortia per deditionem eiecto, tanti Principatus Imperio potiretur. Sed Cæsar ad clementiora consilia conuersus, post captum Pontificem, atque eum iam euastata Roma carcere liberatum, Sfortiam restituit ea conditione, vt Antonius, tuendæ Italiæ Dux copiarum, deductis, & in Græciam Hispanis militibus missis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerendo bello Cæsari videbatur. & quanquam euastante cunctos artus podagra non aliter quàm sella succollantibus seruis veheretur, nunquam Ducis munia, nunquam vllum militiæ laborem omisit, aut intermisit; vtpote qui lectica in aciem illatus non semel cum hoste conflixerit; semel apud Landrianum fuso, captoque sancti Pauli Comite regiæ stirpis Gallorum Duce, & ad Caracam ad Lambrum flumen superato Iacobo Medice, qui cum Heluetijs auxilijs aduenerat. Ea Antonij authoritatis atque peritiæ opinione adductus Cæsar, ex Africa Tuneto expugnato victor rediens, ipso præsertim Leua authore, Galliæ bellum intulit. Qua in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cunctis distorto articulis pepercit, quin eum secum in Prouinciam adduceret. Id bellum propter rei frumentariæ difficultates, & cœli inclementiam, secus ac putarat Antonius tractu durius, atque exitu asperius fuit; sic vt ille languore animi & dolore corporis oppressus, ad aquas Sextias in castris fato cedens, cum bellicis laboribus, tum ardenti gloriæ cupi-

ditati suæ finem imponeret, natus annos quinquagintasex. Funus Mediolani adornatum insigni pompa celebratumque est.

PARTHENII Parauicini.

Astus Annibalis, moræ sagacis
Maturæ Fabij, impigrumque & acre
Marcelli ingenium, celerque cursus,
Et velox via Claudij Neronis
Hæc si singula singulis pararunt
Æternum decus, & perenne nomen;
Quanto in me omnia quum simul Gradiuus
Vnum contulerit, mage ipse Lethes
Vndas despiciam, minasque fati?
Quid quod mi attulit & nouos honores
Ac viuam effigiem meosque vultus
Musæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta nostris
Conscripsit monumenta docta, & omni
Ære & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, ô meos triumphos
Hoc præcone ter ampliusque claros
Ecquem iam mihi conferat vetustas?

ANTONII *Vulpij.*

Quum semper vincas, totis licet artubus æger,
Consilio non vi, vincere Leua doces.

RAINERII.

Hic Leua est; Leua Hesperiæ laus maxima terræ
Qua Bætis tumidas in mare fundit aquas,
Implicitus cunctis morbo artubus, horrida bella
Artibus, & ferro, gessit & explicuit.

ALEXAN.

Alexander Medices

FLORENTIÆ PRINCEPS.

MAGNO hercle ſingulariq; vti apparuit, aut inſanè more ſuo, aut atrociter iocantis Fortunæ prodigio editus eſt hic, quē ſpectas thoracatū, transuerſaque rubra faſcia Cæſarianæ factionis ſtudiū oſtētātem Alexāder Medices, ad Etruſci Imperij faſtigium ideo prouectus, vt inde grauiore caſu interrupta felicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Vmbriæ Principatus titulos affectauit, ex materna ancilla furtiuo congreſſu ſuſceperat: Alfonſina auia tenui cultu educarat, quū filius Laurentius fato ereptus ex vxore Bolonia Regiæ ſtirpis maſculam prolem minimè ſuſcepiſſet. Quibus de cauſis viuente Leone in ſubſidium pereuntis ſtirpis ita receptus eſt, vt Clemens demum Pontifex Etruſco dominatu dignum exiſtimaret, quod Hippolytus patruelis ad tollendam æmulationem honori ſacræ purpuræ deſtinaretur. Viſus enim erat Alexander corpore atque ingenio habili tractandis armis aptior, quum Hippolytus viuidæ mentis acumen oſtenderet, ad literarum ſtudia para-

tissimũ. Sed oppresso demũ Cæsarianis armis, captoque Clemẽte Põtifice, in eo statim inusitatæ calamitatis turbine Florentini defecerunt; atq; ipsi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atq; in exilium acti sunt, ea conditione vt deserti mox & inopes in subalpino agro ad Taurinum aliquandiu vitam degerent, donec cõuersa Fortuna Pontificis, Hippolytus galero ornaretur, & Alaxander iam pridem duobus, in Præcutinis oppidis donatus à Cæsare, in clientelamque receptus gener asciscer etur, & Florẽtinis demum longa obsidione perdomitis vetereque exutis libertate à Cæsare collato Principis titulo præficeretur. Verùm is dominatus Clemente iam mortuo breuem atq; turpissimum exitum tulit. Nam Alexandrum sextum iam regnantem annum, & præclara iusti & constantis Principis argumenta præbẽtem, ita voluptates Venereæ sensim occuparũt, vt qui inuidioso Principatus nomine lætabatur, facilem sibi in necem aditum aperiret, tanta quidem socordia vt post insidias quas ei Hippolytus nefariè tetenderat, diligẽtissimè vitatas, in alterius propinqui, familiarissimique sodalis inusitatã perfidiam incideret. Is erat Laurentius Medices ætate æqualis, sanguine coniunctus, nulla lacessitus iniuria, & magnis affectus beneficijs, menstruaque stipẽdij obstrictus liberalitate, qua maximè eius perfidiæ fama prægrauari potuit. Eum namque hic tam improbo quàm perfidioso promissi lenocinij nomine in domum suam suumque cubiculum & lectum facile perduxit, adamatæ mulieris aduentum mentitus, sic vt incautus atq; miserrimus Princeps à cæteris omnibus accuratè cauere solitus quàm ab ipso proditore, quem maximè diligeret, mactaretur. Intempesta namque nocte altè stertentem Laurentius gladio per costas adacto transfodit, propereque erectum, & acceptũ vulnus acri morsu vindicantẽ, admouẽtibus manum duobus seruis quos induxerat, quinque vulneribus confecit, impetrataque facile à præfecto tessera publicis vectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupante animũ salutis cura, vt intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudem appetisse videri volebat, nihil plus tanto admisso facinore effecisse iudicatus est, quàm vt Principe amicissimo nefariè atq; ignobiliter interempto, Cosmum ex priuato odio capitalẽ hostẽ suũ, ad Etrusci Imperij potentiã quàm veræ virtuti fata promittebant, proueheret, & ipse demũ publico Senatus iudicio damnatus, obiterque Venetijs angusto in calle trucidatus, parricidij pœnas daret.

ANTONII Vaccæ.

Post belli clades varias, & funera sæuis
Motibus Etruscæ ciuilibus edita terræ,
Quum populos placida compostos pace tenerem,
Per scelus agnati me perfida dextra nefandi
Sustulit, & spes ille meas, spes ille meorum
Atque suas omnes, & publica commoda fregit.
Vsque adeo pensi, & sancti nihil improba ducit
Inuidia, atque atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili sanguine ferrum
Mœsta parens assueto malo Florentia vidit,
Et luctu extenuata Ducem defleuit ademptum
Aurea compositis meditantem secula rebus.

FRAN.

Franciſcus Maria Feltrius

Vrbinatium Princeps.

NEMO magnorum Ducum elegantius & certius in tabula ad veram imaginem expreſſus eſt, quàm hic ipſe Feltrius, qui his ſuis armis atque coloribus, hisque triplicis imperij militaris inſignibus Titiani ſummi pictoris manu delineatus conſpicitur. Is Ioanne Rouereo patre Senogalliæ domino & Vrbis præfecto, qui Iulij Secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatium Principis filia genitus, adoptari in Feltriam familiam à Guidone Vbaldo auunculo, cui fata prolem denegarunt, & Principatus hæres ſcribi meruit. Sic vt vim atque expeditum robur paterni generis, & efficacem bello prudentiam, optimisque conſtitutam legibus bellicoſæ Feltriæ domus diſciplinam egregio temperamen-

to miſcuiſſe credi poſsit, vt ſeſe ad præclariſsimum militiæ decus efferret, Adoleſcens namque ita tirocinij arma induit & exuit, vt penè prius quàm miles, Dux ſummus patrui copijs præficeretur, eò bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atque item Fauentia poſſeſſa Venetis, Pontificio Imperio ſunt reſtituta. Nec multo poſt conuerſis Iulij ſtudijs bellum Gallicum eſt exortum per cauſam indicti Concilij, quo Pontificis authoritate funditus conuellendam impotens armis Rex Gallus ſuſceperat. Eo bello Feltrius impar viribus á Triuultio ſummo Imperatore ſic fuſus eſt atque exutus caſtris, vt ipſa Bononia male tuente Alidoſio Cardinale, Bentiuolis veteribus tyrannis traderetur. Non tulit contumeliam Feltrius animo generoſus, atque inter deleti exercitus & amiſſæ vrbis dolorem Alidoſium ipſum authorem tanti mali oblatum apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in ſacratum hominem, quanquam ex eius malignitate non immerito, editum vſque adeo Pontificem alienauit, vt Feltrius Galli Regis auſpicia ſequi cogitaret. Verùm in Iulio aliquanto poſt illa exardens ira deferbuit, quum poſt aduerſum Rhauennate prælium Gallis Italia pulſis ingenti victoria potitus eſt, nec Feltrio veniam petenti ſtudioſi ſuffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita reſtitutus eſt, vt Piſauri dominatu indulgentia & liberalitate morientis patrui donaretur. Sed Leone decimo ad Pontificatum euecto contrà ac rebatur multis de cauſis ſæuum hoſtem expertus eſt, quum ille Laurentium fratris filium vel impudenti cum iniuria, Vrbinatium Principatu honeſtandum arbitraretur, quod tamen vel ab ambitioſa importunaque fœmina Alfonſina Laurentij auidi iuuenis matre, niſi poſt mortem Iuliani Leonis fratris qui erat multis nominibus Feltriæ domui coniunctus impetrari potuit. Itaque Leo profana & ſacra arma expediens imparatum immiſſo exercitu, cui præerat Rentius Ceres, tota Vmbria atque Piſauro expulit; non ſecus ac Borgia Cæſar Guidonem Vbaldum eiecerat. Verùm Feltrius non multo poſt coactis in vnum validiſsimarum gentium auxilijs, quæ confecto Veneto bello à Gallicis ducibus dimittebantur, vſque adeo graui impetu quæ amiſerat recuperauit, vt Pontifici & Florentinis magnum terrorem incuteret. Feltrio namque aderant & ſtudia militum & Populorum voluntates, & ingens animus cunctis militiæ laboribus atque periculis par, quo Metauro amne pedibus ſuperato, quum ipſe Hiſpanorum ordines præiret, & propemodum armatus & pedes enataret, Pontificius exercitus triplo maior ad primum hoſtis conſpectum reformidata pugna in diuerſa ſe recepit. Exinde Pontificij nuſquam ferè vti multis affecti incōmodis Feltrianos ſuſtinuerunt, ac niſi Leo magnis propoſitis præmijs venales quoſdam Hiſpanorum præfectos corrupiſſet, & Vgo Moncata Cæſaris nomine vniuerſos vt Feltrium desererent induxiſſet, graue profectò vulnus Leo accipiens, pudendi & parum æqui belli pœnas ſubijſſet. Eo modo proditus atque deſertus Feltrius Fortunæ iniquitatē ea animi magnitudine tulit, vt vbique Leonis hoſtes quæreret, exortoque Gallico bello ad Lotrechiū ſe cōferret; apud quem alienæ virtutis præcepta faſtidientē ſic egit, vt ille neque manu neq; cōſilio ipſius Feltrij vſus Mediolanenſi Imperio à Cæſarianis & Pontificijs pelleretur. Cæterùm in ea victoria

Leo mortem obiens inexpectatam, Feltrio recuperandi dominatus occasionem dedit, propensissimaque hominum voluntate in Vmbria tanquam legitimus & exoptatus diu Princeps receptus est. Hæc tanta bellorum incommoda eum vsqueadeo nauiter erudierunt, vt aucta & confirmata virtutis opinione ab ipsis Florentinis, qui dudum hostes fuerant, tum demum à Venetis summũ militaris Imperij decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus Imperator, vti tempora & prudẽtissimi Senatus mores flagitabant, veterem suum pugnacis ingenij ardorem salubri iustæ & cautæ grauitatis temperamento moderatus est, quum ei robustissimæ externarum gentium & inuictæ legiones sustinendæ potius cunctando, quàm prælijs lacessendæ viderentur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeque edocti, Q. Fabio parem, quàm M. Marcello ducem malebant. Existimabat propterea Feltrius, se satis fortem vereque vtilem Reipublicæ operam laturum, si nihil amitteret, & nihil prælij aleæ qua vinci posset, subijceret. Ludificaretur hostis impetum, munitissima castrametandi ratione, & extraordinarijs prælijs; commeatu atque pecunia indigos perpetuò fatigaret; quum vniuerso prælio vbi opus foret certaturus crederetur. His artibus, contrà ac aliqui existimabant, qui temerè externarum gentium vim contundi & superari posse putabant, summo ipsius præconio Italia omnis seruata est, partusque Sfortiæ, paternæ ditionis Principatus. inuecta etiam hac qua respiramus tranquilla pace, in qua Feltrius supremis cogitationibus nihil prius expetebat, quàm vt in Turcas consensu Christiani orbis Regum iusta atque insuperabilia arma verterentur. Sed in hac honestissima cogitatione ereptus est, nõ fato quidem suo, sed malignitate quorundam, qui ei venenum misceri iussisse referuntur; vti ex certissimis quæstionis tabulis, & tanti admissi sceleris confessione constat, quum hunc quem virtutis merito colimus Guidonem Vbaldum, non Vmbriæ modò dominatus, sed militaris etiam apud Venetos Imperij hæredem reliquisset.

ANTONII *Francisci Raineri.*

Mars ensem, clauam Alcides, dedit ægida Pallas
Et tibi celestum tela trisulca pater
Fulmina seu metuende manu, siue excutis ore
Pars stupet vt celeri conijcis illa manu,
Pars stupet altiloquæ domum immortale Mineruæ,
Vtque cohortanti defluat ore sophos,
His tu, & roboreæ perfunctus munere clauæ,
Vnde tibi æternum ab robore nomen erit,
Monstra domas, acies perrumpis, concutis vrbes,
Et latè vndanti flumine sternis iter;
Quum patrias sedes, fusis tot millibus antè,
Inuicto & repetis regna superba pede.
Dijs genite & geniture Deos, qui cuncta nouorum
Et veterum æquiperas fortia facta Ducum.

Andreas Grittus

Venetorum Princeps.

NON rarum modò, ſed prorſus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore Fortunæ afflatu, ſed vnis tantùm inuictæ virtutis auſpicijs Principatum adeptus eſt. Nemo ſiquidem ciuium æqualium ſuorum in ipſo iuuentæ flore pulchrior: nemo quum vir eſſet & Senator, ſtaturæ proceritate habituque oris & membrorum amplitudine celſior atque formiſior fuit: nemo quum perpetuis ferè bellis legati functus munere periculoſa arma tractaret fortior, vigilantior atque conſtantior fuit; ſic vt poſtea mirum non ſit quum vniuerſo bello victor de reſtituto patriæ Imperio, non curru quidem laureato, ſed opinione ciuium & ſtudio gratiſsimi Populi triumpharit, ſi meritum decus ſupremumque in ciuitate titulum meruerit. Effectus verò Princeps, & ſuis inſignibus exornatus

natus eam oris & personæ dignitatem prætulit, vt omnes facilè faterentur incomparabilem æqua magnitudine corporis & animi, atq; omnium bellica, tum ciuili virtute extra inuidiam eminentissimum ciuem, supremo tanquam debito titulo fuisse honestatum. Cæterùm Grittus qui vniuerso bello victor extitit multis aduersis prælijs infensæ Fortunæ suæ casus vsqueadeo constanter tulit, vt rediuiua semper virtute, seipso maior & clarior appareret. Abduana nanque acie, qua nulla Veneto nomini funestior incidit, quanquam profligato cæsoque exercitu effugisset, nihil tamen animum despondens maximo Reipublicæ commodo Taruisium conseruauit; amissumque fœdè Patauium felici astu summaque virtute recuperauit, atque aduersus innumerabiles Cæsaris copias defendit. Brixiæ autem quum eam vrbem Dijs inuitis tueri conaretur, ea capta atque direpta à Foisseio Gallorũ duce in eius potestatem ita deuenit, vt in Galliam vlteriorem carcere seruandus mitteretur. Conuerso verò ciuitatis studio quum Veneti Gallis propter Hispanorum & Germanorum offensiones fœdere se coniunxissent, Nouariensi prælio dum rediret è Gallia spectator fuit; sic vt vix ei elabendi spatium daretur, quum Heluetijs Sfortiæ operam longè fortissimam nauantibus Gallorum exercitus concisus & profligatus fuisset. Vicentina porro acie qua temeritate Liuiani graue vulnus Venetis est inflictum, ita victoris hostis manus effugit, vt Vicentiæ obserata porta in murum funibus extraheretur. Nouissimè apud Mediolanum quum Piscarius cum Hispanis per suburbana tecta in Gallica & Veneta castra perrupisset, capto iam Theodoro Triuultio, qui Veneti exercitus erat Imperator, Grittus paruo equi flexu è manibus hostium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verùm qui toties à Fortuna male mulctatus fuerat, supremæ victoriæ, & Principatus compos extitit, Grimanoque succedens præfuit Reipublicæ annos vndecim, octuagenarioque maior quum Faseolorũ scutellam appetisset, obortis torminibus vita excessit.

ADAMI Fumani.

Vt vigili doctoque ratis simul aucta Magistro est
Vndique vt aerij verrant freta cœrula venti,
Nec ventos, validasue timet secura procellas,
Credere sed pelago, ac magnis se fluctibus audet.
Sic Duce te vrbs prognata mari, sic Principe Gritte
Bellorum vt sciret magnos instare tumultus
Bellorum metuit nullos interrita casus,
Sed Martis dare se magnis cita motibus ausa est.
Vt ratis illa eadem docto si cassa Magistro est
Vt nulli nusquàm turbent freta cœrula venti
Et ventos validasque horret male firma procellas
Credere nec pelago, aut vllis se fluctibus audet:
Sic Duce te vrbs bone Gritte, eadem sic Principe cassa
Bellorum vt videat nullos instare tumultus
Bellorum metuit cunctos exterrita casus.

Nec dubijs dare se Martis cita motibus audet.
Vt gregibus Tauri, turres vt mœnibus altis
Sunt decori, vt pelago naues cingentibus vndis
Sydera vti radijs internitet aurea Phœbe;
Sic tu, sic Venetum imperij dum sceptra gerebas
Notus eras Proceres inter bone Gritte superbos
Corporis eximia specie, virtute, animisque.
Nostratum, ò salue Heroum ter maxime, tu nunc
Et nostra posthac semper celebrabere Musa.

PETRI Aluari Romani.

Magnanimi inuictique Andreæ picta tabella
Quam cernis Gritti continet effigiem.
Hic sæuam toties Fortunam expertus in armis
Fortunam intrepido pectora sustinuit;
Mox pia se ad pacis conuertens munia, summos
Pacatæ titulos promeruit patriæ,
Consilioque graui labefactam restituit rem
Et Veneti fines protulit Imperij.

Iacobus V. Scotiæ Rex.

STVARDAE familiæ quæ Danicæ erat stirpis vsque à Saladini Syriæ Regis tẽporibus, Scotiæ insertæ, quinque Reges, serie nihil intercisa, eodem nomine ad exemplum Aegypti Regum solis discreti numeris in Scotia regnauerunt. Constat enim Macolmum qui Rex in Scotia animi virtute memorabilis fuit, Valterium nobilem pariter atque impigrum Ducem oriundum è Dania, virtutis causa ad Stuardi dignitatem euexisse. Quod in Syria insigni fama aduersus Saracenos Christianis in castris militasset. Eorum siquidem lingua Regij conuiuij magister Stuardus appellatur: quod nomen postea in familiam transierit; quod profectò inauspicatum quinque Regibus fuit. Nam primum huius nominis Iacobum Stuardum superbè regnantem coniurati familiares in cubiculo trucidarunt. Secundum autem hostile castellum incautius oppugnantem, diffracti ænei tormenti frustulum interemit. Porrò tertius à parricida filio ad Sterlingum iusta acie superatus atque interfectus cecidit. Quartus verò huius pater, quũ absente Henrico Angliæ Rege, atque in Morinis aduersus Gallos bellum gerente, Angliæ fines inuasisset, à Surreio Britannorum Duce ad Floddon magna clade Scotis obrutis occisus est; superstite hoc Iacobo puero atque in Regni spem educato. Erat is natus è sorore Henrici Regis, quæ cœlebis pertæsa thalami non diu in tutela filij permansit, quum Guliermo Angosio equiti Scotorum formosissimo nupsisset. Cæterùm puer à nutricijs cum summa fide liberaliter educatus, vti erat forma insigni, Magdalenam Francisci

cisci Galliæ Regis filiam in matrimonium duxit Sed non multo post eam nulla suscepta prole amisit, sic vt iustis funeri persolutis, suadente eodē Francisco Rege, nuptias faceret cum Maria Clauidij Lotharingiæ Principis fia-

tris filia. Hæc erat ex Andegauensis Regiæ familiæ stirpe orta, quæ veterum Prouinciæ Regum propinquitatem, & Neapolitani Regni iura respicit. His nouis nuptijs non diu lætatus est Iacobus, quum suscepta filia vsque adeo leui morbo succubuisset, vt nonnulli veneno sublatum arbitrarentur; postquam deceptis medicis, qui validissimis iuuentæ viribus polleret, per interualla morbi concidisset; vt vxori acria bella à finitimis Anglis sustinenda relinqueret; appetente filiolam sibi in nurum Hernico Rege, vt ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Semeria suceptus, Angliæ simul & Scotiæ Rex efficeretur. Quæ res quum multis artificijs & machinationibus Anglorum tentaretur, & Dauid Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandi, & Ratunij comitis esset interfectus, atrocissima adduxit bella, quorum is exitus fuit vt puella cū matre vidua in Galliā classe transuecta Anglis connubij spē præcideret, & ab Henrico Galliæ Rege eius stirpi inserenda seruaretur.

Lvdovici Dominici.

Si Rex, si iuuenis miserandum funus obiui
Quid doleo ? minimè; quippe Iacobus eram.
Hæc pater, hæc ataui subierunt fata Iacobi,
Tam dira infelix omnia nomen habet,
Vt minus infelix hoc tantum exulto, Iacobus,
Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.

Vincentius Capellius

Venetæ Classis Præfectus

HOC splendido thorace & purpurea trabea conspicuus fuit Vincentius Cappellius, quum apud Actiacum promontorium Ambracij sinus, coniunctis cum Auria classibus, cum Barbarussa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æquè grauis & fortis Senator, propter maritimarum rerum peritiam, acre & constans grauissimis in rebus iudiciũ cum singulari vigilantia cõiunctum, facilè promeruit, vt summus classis præfectus crearetur, & tum maximè quum aduersus Barbarussam Othomannicæ classis Ducem, abrupta vetere pace, foret dimicandum. Veneti siquidem Carolo Cæsari inauspicato fœdere coniuncti consociatis classibus, contra veros hostes arma vertenda censuerant, tanta spe victoriæ, vt Barbaros tota maris possessione se depulsuros crederent; quãdoquidem ipse Andreas Auria cum Cæsaris classe primas in committenda pugna partes deposceret, seque ostensurum profiteretur quanto validiores, & ad rem gerendam paratiores Christianæ disciplinæ triremes Barbaricis forent, quæ nouo rudique remige, & non magnopere peritis gubernatoribus vterẽtur; præter quàm quòd numero etiam multo plures essent, & in quo victoriæ certa spes sita videretur, ingentium etiam nauium præsidio confirmatæ; ad quæ scilicet præalta nauigia instructissimaque tormentis, tanquam ad Castella sese recipere posset, in omnem hostilis audaciæ vel turbati maris casum. Erant enim in vtraque classe Cæsariana & Veneta triremes rostratæ centum triginta quatuor; onerariæ autem naues septuaginta tres præter tres ingentes Galeones stupendo tormentorum apparatu instructos. In nauigijs porro quæ Carchesia in malis ferrent, & velis tantùm agerentur, imposita erant circiter decem milia delectorum peditum Hispanici præsertim & Italici generis. His Valerius Vrsinus, illis Ferdinandus Gonzaga præerant. Quibus classibus à Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta est apud nostros alacritas pugnandi, tantusque iniectus Barbaris metus, vt Barbarussa conspecta classe nostra Ambracio sinu inclusus nequaquam his arctis faucibus quæ sunt ad Nicopolim quam Preuesam vocant, egressurus crederetur; quòd non amplius quàm octuaginta Triremes rostratas, & sine rostris quadraginta biremes haberet, nec peritissimus senex suarum conscius virium paruipendenda maiora nauigia tot instructa tormẽtis existimaret. Sed nostri qui in conspectũ

Nicopolitanæ

Nicopolitanæ arcis prodierant, inexplicatis consilijs ita hæserunt, vt quum frustra elicere hostes procursatione conati essent, Ferdinandus Gonzaga exponendum esse peditatum, & Nicopolim quam paucis ante diebus Grima-

nus Patriarcha fauces ingressus cum Pontificijs triremibus expugnare frustra adortus fuerat, omnino aggrediendam, atque expugnandam censeret; & è terrestri demum sinus supercilio Barbarorum classem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quosdam probari non poterat, quòd dubium euentum habitura videri posset, si post expositos milites aliqua sæuior incideret procella, quæ seruandam classem, desertisque militibus in tutam stationem reducendam ostenderet. Quid enim incommodius & asperius pediti relicto accidere posset, quàm vt ab equitatu qui Grimanianos in mare cum cæde propulisset, opprimeretur, simul & à classiarijs Turcis inuaderetur; quum nullo desertus in terra classis subsidio protegi posset? Itaque Auria quum ad eum Cappellius scapha vectus ad puppem proueheretur, peteretque quid sibi agendum foret, & se promptissimam operam

vti iuberet præstiturum polliceretur: ei totius studij & alacritatis gratias egit, & vt suo ordine consequeretur admonuit, classemque ad Leucadis promontorium direxit; ratus aut Barbarussam faucibus egressurum, prælijque committendi occasionem præbiturum; aut si cessaret, & sinu se contineret, vti metu occupatus, vetere existimatione gloriæ naualis spoliaretur. Ipse verò superata Leucadis Insula, quæ Nerithos olim, hodie sancta Maura dicitur, ad Naupactum descenderet, totumque sinum à dextra læuaque ferro & incendijs deuastaret. Sed magno miraculo portentoque, ventus qui ad cursum erat secundus ita flare desiit, vt vela nauium dudum plenissimè inflata conciderent, tantaque oriretur malacia, vt si rostratæ nauigio vti vellent, necessario onerariæ immobiles essent relinquendæ. Hac inopinata re, sicuti Auria & Cappellius vehementer sunt perturbati, ita Barbarussa occasioni suæ non defuit, classemque faucibus mira celeritate eduxit; primumque omnium, sinistrum litus apprehendit, obuersis ad terram puppibus, vt si quid durius ab hoste accideret cum è littore, tum ex nauibus decertaret, tanquam nullam omnino maiorem, quàm nauium, seruatis cum remige propugnatoribus, iacturam facturus. Verùm quum nostros nouitate obortæ tranquillitatis præditos, consilijque prorsus inopes, magnarum nauium fluctuantem classem circumire, nec se expedire ad pugnam conspiceret; in eos directa suæ classis acie inuectus est, quum ipse mediam teneret aciem, & hinc, Sinas cognomento Iudæus, & illinc, Saleccus archipiratæ illustres præessent. Tanta autem perturbatione omnium tantoque tormentorum strepitu res eo die nostris infausto acta est, vt nullo nobili congressu cœpto dissipati in fugam verterentur, & Barbarus obstupescens nostrorum ignobilem trepidationem cum risu demum conuersas in fugam puppes contemplaretur, ipse duas interciperet triremes, & nauigia nostrorum maiora circumducta corona triremium diu tormentis verberaret; atque interim recentissimo oborti euri flatu incomparabili Fortunæ beneficio è manibus Turcarum nostra classis eriperetur: quam ingruente nocte minimè persequendam Barbarussa iudicauit, quum singulari hercle suo, nostris verò parum felici spectaculo lætaretur, maximèque rideret quòd trium prætoriarum lumina ignobili exemplo abiecta esse conspiceret; tanquam ea ab extremo pauore vltro extincta fuissent. Capellius atque Auria continenti cursu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino præ pudore locus mutuæ consolationi esset relictus, & eos postridie ad Paxam vsque Insulam hostis esset persecutus. Tum enim non obscurè ad mutuam ignominiam obtrectantes, de inuadendo Dyrrachio frustra consultatum est; vt infamia quoquo modo sarciretur communi consilio Castrumnouum in Rizonico sinu expugnarunt; neque quisquam eorum culpam pudendi euentus nisi perplexè reiecit, vti ab vtroque opportuna Historijs nostris percunctatione didicimus. Cæterùm Cappellius multis argumentis vti erat apprimè facundus nominis sui famam egregiè defendit; agensque quartum & septuagesimum ætatis annum, integra apud ciues dignitate fato concessit.

IOVII

IOVII Iunioris

Classem in Leucadij fluctibus æquoris
Instructam Veneto milite viderat
Lætam verrere Pontum
Nimborum Pater Aeolus;
Iræ quum veteris conscius asperæ
Iunonis, miserum in Dardanidum genus,
Leni murmure ventum
Spirantem, Æolio in specu
Inclusum tenuit. Quæ celeri modò
Lapsu vix pelagus contigerat ratis
Auræ flatibus acta,
Et remo inuolitans leui;
Nunc immota iacet per freta languida;
Tum classem implicitam, lapsaque Carbasa
Risit Barbarus hostis
E fluctu Ambracij sinus.
Contra sæua Deum fata CAPELLIVS
Ibat. præda (nefas) militis impij,
Ni Classem inferat Eurus
Seruatam ad patrium mare.

Franciscus Borbonius

Anchianus Gallorum Dux.

NEMINI huius seculi procerum, natalibus ac honoribus insigni petulantius ac acerbius illusit Fortuna, vti lubrico suo vestigio semper incerta & insolens, quàm Francisco Borbonio cognomine Anchiano. Hunc enim natura maximè decorum fecit; Regij sanguinis domus totius Galliæ nobilissimum edidit; gratia autem Regis vsque adeo extulit, vt penè prius Dux quàm miles in castris conspectus, imperatorijs insignibus ornaretur; eique demũ Laureã triumphalem ætati eius intemperanter indulgens, & plena doli Fortuna tribueret, quũ ad Cerefolã ipsius Dauali Vastij, tãti atq; inuicti nominis Ducis profligato exercitu, trucidatisq. Germanorũ legionib. incomparabilem & planè nouã de Cæsarianis copijs victoriam retulisset; subindeq. obsesso Cariniano iuxta Padũ oppido, & ex lõga pertinacique obsidione perdomitis fame Hispanis atq; Germanis victor extitisset. Sed

Anchianus his rebus quæ præclaræ memorabilesque fuerant, cum insigni gloria gestis, quum ad Franciscum Regem in Galliam rediſſet, vt eius victoriæ gratulationibus apud suos frueretur, impetraretque præmia militi-

bus suis, qui maximè eo prælio strenuè dimicaſſent, fortè ex consuetudine gentis alacritateque aulæ, ludicrum institutum est spectaculum, quo oppugnati defensique oppidi simulacrum edebatur. Ea contentio militaribus armis instructa prouectaque ardentius, vt maior illustribus fœminis voluptas pararetur, eum habuit exitum, vt ipse Anchianus florentiſsimæ iuuentutis Princeps dum scalam apponit, & per eam audacter subit, temerè prouoluto à defensoribus prægraui cophino ex scala deturbaretur, nec multo post luxata ceruice confractoque cerebro idem modo feliciſsimus & puncto temporis miserrimus lugente Populo conclamatus expiraret; Ita vt quē nuper armatæ Cæsaris phalanges, pugnantem superare nequierant, miserabili in ludo per iocum sterneretur. Hoc tam funestæ commiserationis exemplo iuuentus per se feruida, periculique omnis facilè contemptrix,

vt

vt cautius & temperatius contentiosis spectaculis vacaret, admoneri potuit; quum plerique dictum Othomonni Gemis ad memoriam reuocarent. Is enim quum Romæ in libera custodia apud Alexandrum Pontificem seruaretur, eumque humanitatis causa Ascanius Sfortia ad equestres ludos deduceret; interrogatus, an ea nostri moris spectacula in quibus nobiles cataphracti hastis inter se concurrerent, & sæpe excussi ephippijs solo deturbarentur, ei placerent, vir grauis responderat, Inanem esse, gloriosam, penitusque fugiendam, quæ tanto vitæ periculo à nostris peteretur. Propterea Turcas suos omnino sibi prudentiores videri, qui non per viros nobiles & fortes milites, vti nostri, huiusmodi spectacula ad voluptatem populis concessa, sed per seruos in quibus si casu afflictarentur, aut perirent, minima esset iactura, edere consueuissent.

RAINERII.

Aspice quem Regno subnixum Regia proles
Flagrantem armorum laudibus extulerat.
Hoc duce magnanimi cecidit vis bellica Vasti
Germani & toto procubuere solo,
Gallica tum latis se sustulit aurea pennis
Gloria, famæ auidi laudibus Anchiani,
Inuidit Mars, & iuuenem simulacra cientem
Martia, nube caua texit, & eripuit.

Carolus Aurelianus

Francisci Regis Filius.

CAROLVS Aurelianus è tribus Francisci Regis liberis postremus hoc prominente naso ingenuisque oculis & roseo colore paternæ similitudinis, atque item liberalis splendoris & bellicæ virtutis specimen referebat. Huic lustrico die ad Christiani baptismatis fontem Abdenago nomen fuit, imponente id Ioanne Despachio Heluetiæ gentis legato, qui ad confœderandam sacro eo vinculo priorem amicitiam, cõpatratus honore fungebatur. Repetebat autem id nomen ex Mosaica Historia, quod trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deo magno laudes psallentium & euadentium postremus fuisset Abdenago; non admodum insulsa comparatione Regiorum liberorum, qui pariter Deo magno cordi forent, sicuti illi ab incendio magni numinis misericordia seruati fuissent. Sed huic bono alioquin omini religiose concepto felix euentus defuit. Nam sicuti primum nomine Franciscum, vti erat titulo Delphinus destinatum Regno iniqua sors fati, ingruente in Prouinciam hoste Cæsare apud Auinionem sustulerat, ita hunc quoque, ex pestilenti morbo approperata dies atra surripuit; eo grauiore Francisci patris dolore, quòd bello

Belgico triumphalis Laureæ decus promeritus, pace demum cõfecta, apud vrbem Sueſsionum certo fœdere ſponſaliũ Cæſari gener aſciſceretur, cui Ciſalpinæ Galliæ Imperium Auguſta liberalitate eſſet cõceſſurus, vt ex ea tan-

dem Mediolanenſis dominatus controuerſia renato toties bello, exoptatus cunctis Europæ gentibus finis imponeretur; ob id aliquanto grauior & luctuoſior Inſubrum quàm Galliæ populis Caroli mors fuit, quando hi qui ſummæ ſpei iuuenem amiſerãt, ſuperſtite atq; incolumi Henrico Delphino, vel immaturi fati iniuriam æquius ferret; illi verò grauiſsimis bellorũ & tributorum incommodis afflicti, & à Cæſarianis militibus inclementer expilati, tota ſpe pacis & ſperatæ tranquillitatis, puncto temporis decidiſſent.

IVLII Iouij.

Te fera mors Carole eripuit florentibus annis
Inſubriæ Cæſar dum tibi regna parat,
Illa diu extinctum ingemuit, te ſoſpite, nam ſe
Crediderat tantis poſſe carere malis.
Inſubriæ, & Gallis raperis, maiora ſed illi
Damna tulit, mœſtæ mors tua quàm patriæ.

ALFON-

Alfonsus Daualus Vastius.

QVONAM honestissimo præcellentis & meritæ laudis præconio te ornauerim Alfonse Dauale, idem mortalium formosissime & fortissime Ducum, qui cunctos seculi nostri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immensæ liberalitatis splendore superasti: vnde hoc vnum tibi peculiare decus paucis concessum aut vsurpatum compararis, scilicet vt post deuictos hostes humanitatis & pietatis iura tueri, totius elegantiæ studia prouehere, subleuare virtutem, ingenia fouere, & clementiæ laude potiri, nec obiter quenquam vel hostem diu miserum esse pati condisceres. Quod si naturæ tuæ absolutæ virtutis amore deflagranti, vt tantum posses quantum velles Fortuna tribuisset, iam plerique magni Reges infra gloriæ tuæ gradum positi conspicerentur. Hoc facilè nos singularum propè actionum tuarum vel bello vel pace præclari testes, existimare, & cæteris

confirmare possumus, ex religiosa historiarum fide quas freti conscientia integri pudoris, cum viuis ad oblectationem tum posteris ad exemplum edidimus. Quo fit vt huius seculi iocundissimum Etrusci carminis vatem nõ omnino fabulosum existimari velim, qui te Dauale Heroem atque alterum propè Herculem æternis fortasse carminibus fecit, quum ex lepidissima fabula monstrum horribile & truculentum quod immanis auaritiæ nomen ferret, in Europa natum, dirisque dentibus & pestilenti habitu obuia quæque vastantem decantaret; ad quod opprimendum honestissimi quique atque fortissimi inusitatæ palmæ decus quærẽtes vndique concurrerint. Sed plerique eorum vsque adeo feri monstri aspectum reformidantes ita hæsêrunt, vt in id eminus tantum iacula contorquerent, congressuque pauentes abstinerent, donec superuenere tres inclytæ virtutis impauidi bellatores Leo scilicet decimus, Maximilianus Cæsar, atque ipse magnanimus Galliæ Rex Franciscus. Hi namque vno tempore immanem belluam adorti, impotenter reluctantem præaltis vulneribus consauciarunt; sic tamen vt ea cruento rictu resurgere posse videretur, nisi opportuno superuentu Daualus auratis in armis conspicuus Heros adacto per vitalia vehementi mucrone confecisset. Quod hercle insigne spolium de monstro tanquam de subacta auaritiæ rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonse maiorumque tuorum domestica trophæa, quæ de victis captisque Regibus penates tuos exornãt, nobilius, & ad famam quoque perennius erit. Sed Daualum tantis præditum virtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & crescentibus honoribus semper infesta vehementissimè perculit, quum ad Ceresolam ei speratæ victoriæ decus eripuisset, egregiè ex aduerso vincentibus Gallis; vnde illi non toto vertente anno ex non dubio indignantis animi dolore maturatus sit vitæ exitus. quintum siquidem & quadragesimum agens annum in secessu Viglebani oppidi podagra vexatus excessit è vita; nulla alia re prorsus felix quam vetere sua gloria, & liberorum summæ spei conspectu, fidelibusque Insubrum lachrymis, quum intempestiuè bono publico ereptus tumularetur; qui moderatè ac humaniter, quantum sæua tempora tulerant, auspicijs Cæsaris imperasset.

FAERNI.

Destituti flete ciues magnum Vasti Principem,
Deplorate raptum vobis præsidem iustissimum
Luctuosa triste funus prosequentes nænia.
Ille vestræ semper auxit ciuitatis commoda;
Ille ius & æquitatem conseruauit publicam;
Inque sæuis sæpe bellis sospitem vrbem præstitit.
Quare mœsti flete ciues magnum Vasti principem,
Deplorate raptum vobis præsidem iustissimum
Luctuosa triste funus prosequentes nænia.

PARTHENII Parauicini.

Siste gradum sacrique hospes decora alta sepulchri
Et molem ingentem, spolijsque insigne trophæum

Haud

Haud mortale opus, & manes venerare beatos.
Ipse olim celebres Vasti dum solueret vmbris
Inferias, meritoque ducem decoraret honore
Armipotens, Libyco, Galloque ex hoste recepta
Hæc spolia, hanc magnis sacrauit manibus aram.
Tunc etiam perculsa graui Bellona dolore
Turbatasque effusa comas Tritonia virgo
Funebrem ad pompam, exequiasque ingentis alumni
Conueniunt, & Martis opus dignumque laborem
Concelebrant, lustrantque rogum donisque parentant.
Tum lectos vrna cineres iam rite peractis
Exequijs, pariter suprema voce salutant.
Inuicti, ô cineres, queis hactenus inclyta virtus
Ausoniæ enituit, longe victura superbas
Pyramidas fama, hæc vobis monumenta dicamus.
Æternamque aram, vobis decora omnia belli
Cedimus, & nostros iam nunc largimur honores,
Hinc igitur cæco bellorum vrgente tumultu
Ductores responsa petant, huc hoste fugato
Sacra ferant, prædas, atque arma hostilia figant,
Vestraque votiuis placent sibi numina donis.
Hic pulchra virtutis honos, hæc præmia sunto.
Hæc Mauors, comitesque duæ, pullatus Apollo
Excipit, & mœsta Aonidum cingente corona
Flebilibus reperit numeris. mox numine dextro
Ferrea concordes voluerunt stamina parcæ.

Henricus VIII. Angliæ Rex.

VLYXIS socios (vt Poetæ fecerunt) Circæis illecebris inferas mutatos quisque facilè crederet, qui Henricum Octauum Angliæ Regem nouerit, & tragœdias eius aulæ, vastatique Britannici Regni incommoda perspexerit vel audierit. Nemo siquidem ætatis nostræ Regum aut forma corporis spectatior, aut alitudine eruditi ingenij nobilior, aut opum & virium magnitudine validior, aut denique (quod virtutis atque fortunæ munus est) amplissimis victorijs clarior atque celebrior fuit. In Gallia Gallicum nunquam ferè antea victum fuderat equitatum, & validissimas vrbes in Morinis & Neruijs ceperat. Scotos se absente, & in continenti transuectis copijs bellum gerenti, Angliam adoriri ausos per Surreium Ducem ad Floddum interfecto eorum Rege, ad internitionem totius propè nobilitatis profligarat, & cum magna gloria præclaræ pietatis Iulium Pontificem Gallorum oppressum armis euexerat, Clementemque item ne-

fario impetu Cæſarianorum militum poſt euaſtatam Vrbem captum, priùs armis adiuuerat, ſic vt inter Reges belli & pacis grauiſsimus diſceptator, & arbiter haberetur. Sed malo quodam fato inuaſit demum tam nobile, tan

tiſque naturæ, atque fortunæ bonis cumulatum & illuſtre ingenium peſtilens Erynnis inferorum excita ſedibus. Inſano namque amore Rex ita percitus eſt, vt Catherinam vxorem quæ Ferdinandi Hiſpaniæ Regis filia fuit, ipſiusque Cæſaris erat matertera, repudiaret, vt Bolenia adamata in maritalem thorum duceretur. Verùm hanc adulterij & inceſtui ream, mortua iam Catherina, carnificis manu decollari iuſsit: ac tertio loco lectiſsimæ pudiciſsimæque Semeræ Anglici ſanguinis, regius thorus paratus eſt. Hac vero ex difficili puerperio enecta, Cleuenſem Sicambrorum Reguli ſororem quarto loco duxit. Poſtquam etiam repudiatam, quòd ad genium intentæ libidinis minimè reſpondiſſet, Hauardam Surreij victoria Scotica inclyti neptem duxit, quam poſtea quibuſdam veteris impudicitiæ criminib. circumuentam, capitali affecit ſupplicio, vt Pariæ quanquam viro orbatæ ſexto connubio iungeretur. Verùm hæc tanquam leuia Regiæ libidini & voluptati

ptati

ptati condonari posse credebantur, nisi tot repudijs, vxorumque cædibus Rex infamis à maiorum religione defecisset; Phiserio & Moro summæ virtutis & sanctitatis proceribus, qui sacrorum antiqua iura ardentissimè tuebantur, crudelissimè trucidatis; quorum hic erat Epistolarum magister, ille verò à Pontifice in senatum lectus. Nec multum inde insania sua præceps, in inuidiam atque odium Romani Pontificis, qui primæ atque legitimæ vxoris repudium seuerè fuerat detestatus, in templa grassari cœpit; donaria, vasaque sacrata, antiquitus altaribus dicata sustulit, & conflauit, Cœnobia euertit, sanctissimorumque martyrum ossa & cineres sepulchris eruta, in Thamesim amnem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotenter quoque sacrorum effectus Princeps, sacerdotiorum redditus & latifundia in fiscum redegit, promulgauitque leges, quibus cuncta vel diuini vel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec satis erat multorum opes occupare, nisi inauditam cogendi auri atque argenti sitim humano cruore restingueret. Sustulerat namque nobilissimos equestris ordinis proceres, quum modò auaritia inexplebilis, modò feruidiæ libidines, modò ex scelerum iniurijs parta odia perpetuam accusationum & damnationum materiam suppeditarent. Itaque paucissimis annis, secus ac antea fuerat, irritata tigride sæuior efferato lupo rapacior, fœta leæna rabidior, & siti exusto dracone virosior euasit. Neque vllum omnino cœleste numen repertum est, quod hæc latè serpentia mala compesceret, aut vindicaret. Magno quidem humanorum votorum ludibrio, vel propterea quòd immanibus eius consilijs singuli rerum euentus secundissimè responderent. Supremo namque bello Gallico post Hyberniam Insulam rebellantem, armis perdomitam, Bononia vrbe ad Oceanum fortiter expugnata sit potitus, & hunc quem è Semeria susceperat Edoardum filium, Regni hæredem reliquerit, quem ex indole ingenij specieque oris Regale decus præferentem spectas eadem in tabula iuxta patrem scitè pictum. Hunc Dij Deæque omnes seruent si paternæ virtutis potius quàm sæuitiæ atque impietatis æmulus esse velit: Cæterum Henricus septimum & quinquagesimum agens annum Gangrenæ morbo, qui sinistrum crus atrociter exederat, postridie Calen. Februarias succubuit, puero auunculum Semerum relinquens.

Laelii Carani.

Clara velut magnum cognouit Roma Neronem,
Asperitas cuius maxima in orbe fuit,
Secula sic Regem aspexerunt nostra Britannum
Qui pietate magis splenduit atque magis,
Attamen hoc fatear Nero, te superasse Britannum
Crimine, quod diuos temnere non timuit.

Piratæ Tres Turcarum

Inclyti Nominis

HORVCCIVS.

TRIBVS his tabulis ad veram effigiem repræſentantur duo Mitylenæi fratres Hariadenus & Horuccius, quibus idem Barbaruſſæ fuit cognomentum, qui magna vi corporis atque animi ex Lesbo inſula piraticæ operam nauantes, & terra marique famam nominis fortiter atque feliciter extendentes, ad magnas opes, atque inde ad regale demum faſtigium in Mauritania conſcenderunt. Cæterum Horuccius terreſtribus potius copijs, & nobilioribus auſis inualuit, quàm nauali diſciplina, quam pene totã

Hariadeno

Hariadeno fratri reliquerat, postquam ad Bugiam Numidiæ vrbem dum arcem oppugnaret, tormenti ictu dextram amisisset. Non demisit tamen in ea calamitate animum, vt qui ferrea manu ad cubitum religata cum Numidis & Mauris regulis continenti bello sese vehementer exercuerit. Verùm eius conatus qui toti propè Mauritaniæ vsque ad Tremisenios & Fessanos Reges maximo fuerat terrori hunc tulit exitum, vt ab Hispanis equitibus qui Tremisenio Regi auxiliares aderant equestri fusus prælio interficeretur, nequicquam longissimo cursu fuga per arenosas solitudines extenta & effuso passim auro, vt persequentes distineret. Per hunc modum Hariadeno Algerij Regnum cessit. Is quidem par Horuccio fratri cum animi magnitudine, tum immensa vi corporis, & bellica virtute, sed Fortuna aliquanto superior. Nam Hariadenus nauali innixus disciplinæ, ita paucis annis potens, ascitis sibi prædonum audacissimis, & formidandus euasit, vt vndique oram Hispaniæ atque Italiæ, Insulasque ad vnum omnes Mediterranei maris impune popularetur, & demum ex fama rerum gestarum Solymanus virtutis causa, Othomannicæ eum classi præficeret: Cuius imperio euectus & confirmatus, Muleassem Tuneti regnantem & cum fratribus de Regno contendentem, astuta societatis simulatione depulit; seque Regem per domito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto Regno lætatus est: nam Cæsar incomparabili virtute pietateque eum validissima classe numerosoque militum & tormentorum apparatu aggressus, magno Christiani nominis commodo & singulari sui nominis gloria, ita expulit, vt multo maxima parte classis spoliatum in fugam conijceret; restituto subinde Muleasse certa pactione exigui tributi, quòd is regendis Africæ populis propter vetustatem imperij & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonibus foret infensissimus. Verùm Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea summæ calamitatis detrimenta, vt reliquam classem quæ ad Hipponam subducta, semique demersa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæsarianarum triremium persequentium diligentiam effugeret; nec multo pòst Byzantium proficisceretur. Eum Solymanus vsqueadeo sereno vultu excepit, vt eum magnopere laudaret, consolareturque, quoniam famæ iam pridem partæ satisfecisse censeretur, quòd nullis adiutus auxilijs, potentissimi Christianorum imperatoris impetum sustinuisset, atque inde cum parte classis incolumis Algerij adhuc Rex se recepisset. Non enim classem neque milites, neque etiam Regna, toties spectatæ eius virtuti vnquam defutura: extemploque eum, contrà ac plerique Turcæ proceres rebantur, consessu ordineque purpuratorum dignum existimauit, oræque maritimæ præfectum & Bassam appellauit. Inciderunt demum grauissima bella, ruptis inducijs inter Cæsarem & Franciscum Galliæ Regem: Qua de causa Galliam premente Cæsare, & Britannis in societatem eius belli in continentem perductis, missus est Hariadenus cum ingenti classe, qui Gallo amico Regi opem ferret. Verùm ea classis terrori potius quàm magno vsui Gallis fuit. Nam Hariadenus Nicæa capta, arcem expugnare non potuit, hyemareque in Prouincia apud Tolonem coactus est, sequentique anno vastata Etruriæ ora, atque Insulis Ilua, Igylio, Aenaria, & Lippara immani populatione afflictis Byzantium redijt;

Hariadenus Barbarussa.

nulla re gloriosior, quàm quòd paulo antè ad Actium promontoriū Cæsarianæ & Venetæ clasſis cum ignominia noſtra fugientis puppes cōſpexerit, & in Rizonico demū ſinu Caſtrū nouū paulo antè à Cæſarianis captū terra mariq́ue fortiter adortus ita recepiſſet, vt ibi quatuor ferè milia veteranorum Hiſpanorū trucidarit. Cæterum quū Bizantij tantis rebus geſtis apud naualia ædificandis triremibus multus incūberet, octogenarius ſenex, & multo grauis abdomine, venerique interdū indulgens, in morbū incidit lětioris diarrhœæ, ſic vt vitalis calor, crura femoraq. ſenſim deſereret. Sed Iudæo medico tenellæ ætatis pueros locis affectis applicāte, aliquandiu labantes ſpiritus vireſque refouit; donec febris oborta eum extingueret, ſic vt Aſanem filium quem Algerij Regem impoſuerat, ſuæ peculiaris claſsis & ſeruorum, totiuſque fortunæ ſuæ indulgente Solymano hæredem relinqueret.

AT

Sinas Iudæus.

AT Sinas hic cognomento Iudæus qui altero captus oculo, cum Barbaruſſa pictus conſpicitur nequaquã eandem fortunã quam Mitylenæi fratres experti fuerant, ſortitus eſt, quanquã diſci plinæ naualis eſſet peritiſsimus ſolertique præditus ingenio prædonum prudẽtiſsimus haberetur. Ipſo quidẽ Hariadeno cõſtantior in cõſiliјs, & moribus temperatior. Seruos enim mitius exercebat ad remum & benignius alebat, vtpote qui valetudinẽ eorum benigniſsimè curaret, neq; enecandos perpetuis flagellis exiſtimaret. Multã porrò ſyderalis ſcientiæ, nauigatoriæq. mẽbranæ notitiam hauſerat, magnũ vſum in agnoſcẽdis tempeſtatibus, de natura cœli & nubium, naturæque receſſuum & tempeſtatũ maris perceperat. Quarum rerũ opinione adductus Solymanus eum Rubro mari, atq; Indico præfecit. Nam Turcæ paulo antea Solymano Epirota eunucho duce, qui poſtea inter Baſſas electus eſt, intercludere Luſitanorum nauigationes cogitarant, quæ ex India Aro m atũ

merces in Europam aduehérent, magno quidem Memphitici portorij, & Othomannici vectigalis detrimento. Qua de causa Sinas apud Thorum atque Suetiam intimi sinus Arabici portus, classem ædificabat, vt ea in Indiam proueheretur. Sed senem Smyrnæ natum durior Aegyptij cœli inclementia tentauit & celeriter extinxit, eo exitu vt se è vita felicem excedere putaret, postquam id superi concessissent, vt Zabachem filium Tuneti olim captum, post limino sibi redditum videret, & eius complexu potiretur. Hunc ad eum tanquam veterem amicum, sodalemque Hariadenus à Populoniæ Regulo concessum, magni instar muneris, ad mare rubrum vsque miserat.

PETRI Angelij Bargæi.

Ecquis Protegenes, ecquis tam doctus Apelles
Hanc faciem, hæc clara splendentia lumina flamma
Pinxit, & hos viua viuos in imagine vultus?
Nam (memini) sic ipse oculos, sic ora ferebas
Inuicte Hariadene: acri dum milite septus
Vrgeres hostem, & sulcares nauibus æquor
Vt durum vt sæuum spirat frons horrida Martem,
Vt cædem minitatur adhuc, vt viuida virtus
Quæque arces, quæque olim Vrbes, quæque ardua muris
Oppida desiecit, quæ regna opulenta subegit,
Ostentans se se medio in discrimine belli,
Indicat aduersas quantum contemneret iras
Fortunæ: quantis rerum versaret habenas
Consilijs, si quando auræ impleuere secundæ
Carbasaque cursusque tuos, nec pectore magni
Defecere animi quanquam natalibus ortum
Obscuris, quanquam maiorum exempla sequentem
Nulla: truces vt non sceptro spoliare superbo
Auderes, ipsosque sua de sede Tyrannos
Eijcere & victis Libyæ ius dicere Regnis.
Te te vndæ tremuere omnes, quas vltima Calpe
Aspicit occiduas, vel quæ prospectat Amanus
Littora multifidus: nec non quæcunque procellis
Insulæ Ionio in magno tunduntur & Euris.
Quin' etiam ipsa tuas olim Phæacia Tellus
Deuastata manus sensit. quo tempore Iberus
Dalmaticos multo tepefecit sanguine campos.
Scilicet innumeræ tum vos toto æquore classes
(Proh pudor, & labes nullis abolenda diebus)
Fugistis fultum nec Dijs, nec viribus æquis.
Ergo iterum Actiaca Phœbus miseratus ab arce
Ionios Italo perfusos sanguine fluctus,
Corporaque Aegæis fluitantia vidit in vndis.
Nec fuit indignum superis cepisse potenti
Omnia tum primum dextræ parere Tyranni:

Atque hostem Ausonios ferro populare penates,
Nostrarumque vnum exilio se accingere rerum.
At tu magne Senex ne dira incendia mente
Concipe, neue in nos flammato pectore sæui,
Illustres delere velis vt funditus vrbes,
Argiuorum vrbes quondam decora alta tuorum.
Sic vicisse satis: sat sit sumpsisse cruentas
Horribilem dextram victo de milite pœnas.

Franciſcus Primus

Galliæ Rex.

OC illuſtri planeque Regio generoſæ frontis honore, atq; hoc cultu ſplendoreque armorum Franciſcus Galliæ Rex primus in aciem prodire, & dura Martis munera obire erat ſolitus. Hunc nemo Galliæ procerum vel excelſæ ſtaturæ proceritate, vel habilium ad arma artuum firmitate, vel impauidi & ſemper cōſtantis animi vigore adæquabat. Nemo Regum candore animi, clementia, & pietate anteibat. Nemo denique mortalium præalto viuidi ingenij lumine, & quod incomparabile in eo vidimus, expedita maximeque tenaci, & rerum & nominum memoria ſuperabat. Summa ſiquidem in eum naturæ aſpirantis dona, ſuperi adeo cumulatè contulerant, vt certo & iocundiſsimo inſignium virtutum concurſu, haud dubiè felix poſſet exiſtimari, niſi eum tractantem arma Fortuna Cæſaris ex profeſſo tantis belli paciſque artibus aduerſa, ſæpiſsimè fefelliſſet. Neque enim hæc, vti illi, virtuti fida comes eſſe voluit. Scilicet ne obſtaret fatis Cæſari Italiæ Imperium deſpondentibus. In hoc tamen ſecundiſsimo ſuo curſu eadem Fortuna quæ perenne ſtudium in Cæſarem extenderat, tanquam certo pudore victa, id Franciſco præſtitit, vt ſaltem & libertatem Galliæ ſibi cordi eſſe, tot aduerſis bellis oſtenderet, pararetque ſubinde pacem reſtinctis vndique bellis, vt Franciſcus ſua inuicti animi magnitudine proculdubio felix moreretur. Quartum ſiquidem & quinquageſimum natus annum extinctus eſt, quum forte ex nimia iactatione equeſtri, qua ille immodicè venabundus vtebatur, ei enatum eſſet circa ſedem malignum vlcus, & ſenſim collabentibus viribus ignobili in vico, cui Rambuleto nomen eſt, Regum nobiliſsimus defeciſſet, eo quidem tranquilliore abruptæ vitæ exceſſu, quod Henricum filium, qui iam conſtantiſsimi bellatoris, & prudentiſsimi Regis præclarum ſpecimen non vno in loco præbuiſſet, tanti Regni hæredem relinqueret, cum bona etiam ſpe poſteritatis; quando iam ex eo auitæ indolis nepotem amplecteretur.

Franciſcus Primus

Galliæ Rex.

IOANNIS Bellai Cardinalis Pariſienſis.

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor,
Relligio, charitum ſpes, amor Aonidum,
Ingenij, atque animi vis admirabilis, vno
Cuncta hæc tumulo, Rege iacente, iacent.
Fortunæ eſt quicquam ſi defuit; hac age, vince
Errice, & reliquis æquiparato patrem.

IO. BAPTIS-

Io. Baptistae Posseuini.

Effigiem Rex magne tuam, tuaque inclyta facta
Consecrat excultis scripta voluminibus
Musarum in templo, patrij prope littora Lari
Æternæ Iouius conditor historiæ;
Quodque ex te perijt, fallax pictura reponit,
Quod viuit, viuum pagina fida facit;
Vt spectent oculis mirantibus ore nepotes
Quæ decuit terris, & dare iura mari,
Et simul annales rerum memorande tuarum
Francisce, arrectis auribus excipiant,
Vt bello Heluetias viduaris ciuibus vrbes
Quum tegeret molles prima iuuenta genas.
Vt fortes idem Insubres, & Belgica Regna
Nomine pene ipso debita Regna tibi.
Quà pater Eridanus violentis voluitur vndis
Excusso impuleris subdere colla iugo.
Vtque vrbem dominam, septemque receperis arces
Excidio ex magno, seruitioque graui,
Acceptos tibi Roma Deos, sanctoque Tonantis
Fungentem in terris munere, grata refert,
Quos tu pugnaci diuersis partibus hosti
Terrorem incutiens obsidione leuas.
Tu latè Imperium profers, tu prælia tentas
Vt teneant fines otia tuta tuos.
Te non vllæ acies, non terruit Amphirite
Quum pareret gentes in tua damna nouas.
Impendere ferox à tergo negligis hostes
Quos beat auriferi lucida Lympha Tagi.
Non coniurato veniens Germanus ab Istro
Cogit præcipiti te dare terga fuga.
Ergo tot spolijs non vno ex hoste relatis
Auertis patrio Barbara tela solo,
Nec tibi non magnam pepererant otia laudem
Otia Pieridum dulcibus acta modis,
Quas primus patrias ad gentes, effera corda
Parnassi è summo vertice ducis ouans,
Despectasque artes, & humi sine honore iacentes
Erigis, ò secli gloria prima tui.
Quare vos Regem tantarum in munere laudum
Carmine victuro dicite Pegasides,
Vt qui vos claras in luminis extulit oras
Vestra ope conspicuum tollat ad astra caput.

Ferdinandus Cortesius.

INTER Hispanici nominis insignes viros, qui enauigato Oceano adinuentisque nouis terris & Populis, illustrem famam sunt consecuti, omnium (vti reor) clarissimus enituit hic qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & pretiosa indutus pelle conspicitur Ferdinandus Cortesius. Is Columbi Liguris, qui primus seculo nostro stupenda nauigatione alterum prope terrarum orbem nobis aperuit cogitationes prope insanas prealti ingenij, & placita naualis disciplinæ solerter atque feliciter æmulatus directo ad occidentem cursu, in vastum sinum recuruantiũ se se terrarum ad septentrionem appulsus Mexicana regna, & gentes ingenio nihil à nostris moribus abhorrentes reperit. Profectus namque ab vltimo Insulæ Cubæ promontorio, quod in occidentem recta protenditur, & Tropico Cancri subest, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana insulis ad aduersam

aduersam intimi sinus fronte applicuit, iuxta fauces ingentis fluminis quod Panucum vocant. Ibi per interpretes Iucatanæ & Coluacanæ homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora esse continentis, quæ molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur, illinc verò ad Septẽtrionem vastissimo tractu his terris quas nautæ Baccalauras vocant, se coniungit. In ea litorum plaga alterum se Isthmum reperisse Verazanius Florentinus referebat, qui de ea regione peculiarem commentarium conscripsit, & postea apud Darienem dum curiosius nauigando naturæ abstrusa planeque deserta scrutaretur, à Canibalibus, spectantibus è classe socijs, comestus est, ita vt non secus quàm in Vrabano Dariensis litore, persimilem Isthmum in aduersa hac septentrionali ora naturam posuisse ideo credendum sit, vt per eos exterior Oceanus deprehendi posset, & fortasse nauigari; sicuti Vasco Nunio euenit, qui primus Isthmum transcendere ausus, pelagum ad Perurana & Cuscana aurifera Regna pertinentem, adinuenit. Neque enim dubium videri debet, quin ea æquora ad Arctoas partes vergentia eius sint Oceani, qui terram vniuersam circum ambiens ad Sinarum & Cathainorum orientis oras, & denique ad beatas Molucas Insulas obuertatur. Cæterùm Cortesius Incolas blandissimis sermonibus, & promissis, atque item muneribus sedulo permulcens, reperiebat eos sicuti in Iucatana & Coluacana vidisset, idola lignea, atque aurea, varijs ferarum & Draconum effigiata formis, tanquam Deos [illegible]ere, atque his placandis, noxiorum cruore sacrificare, non ab simili superstitione qua antiquissimos Druydas litare solitos, numinaque placare Cæsar scribit: sic vt hunc sacrificandi morem inhumanitatis atque sæuitiæ plenum olim allatũ ex his terris in Britanniam, atque inde in Galliam manasse putemus. In mediterraneis porrò Cortesius perampla ditissimaque Regna Mexicanæ prouinciæ extendi ad occidentem audiebat, quæ hominibus ingeniosissimis, atque omnis elegantiæ cum literarum & Musices, tum mechanicarum quoque artium studiosis incolantur; vtpote qui in morem prope nostrum ædificent, & calce, gypso, marmore vario, & sectili lapide, fictilibusque abundent; nec pictores desint qui cuncta coloribus exornent. Incessit Cortesii animo ingens cupido agnoscendi ea Regna, quæ multo auro, argentoque, & pretiosis gemmis abundare, sub æquatoreque sita singulari, eaque saluberrima cœli temperie, & stupenda soli vbertate gaudere ferebantur. Nec voto defuit Fortuna: nam Cortesius astuto ingenio vir, vbi didicit eadem libidine qua apud nos Mexicanos populos inter se de finibus & de potentia armis decertare; sese propinquiori Regulo aduersus hostes eius, auxiliarem bellique socium alacriter obtulit. Habebat enim sclopettariorum & balistariorum hastatorumque exiguam certè, sed egregiè validam armis atque ausis manum; & super hæc (quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitum turmam. Neque enim his in regionibus quisquam equum vidit. Itaque icto fœdere, Barbaris iussu Reguli cuncta onera armorum & commeatus humeris subportantibus, & curulia minora tormenta trahentibus, conserta sunt eo euentu multa prælia, vt Barbari hostes territi tormentorum bombis, equorumque stupenda specie, & multa passim cæde prostrati: subactos se & planè victos faterentur, & in ius hostis Reguli vltrò deuenirent, & clementissimè reciperẽtur, ita scilicet cõsulente Cortesio,

vt amplificatis viribus aſcitiſque ſecum amplioribus auxilijs, aduerſus Mutezumam potentiſsimum inter Mexicanos Regem, & in Temiſtitana vrbe, Venetæ vrbis in modum vndique pernauigabili, regnantem maturè contenderet. Idem fuit animorũ habitus & armorum vſus apud Populos Mutezumæ imperio ſubiectos. Nam ad equitum conſpectum obſtupeſcentes, proſtranteſque ſe ad tormentorum crepitum, conſertis demum manibus in ulti cadebant; quod ligneis machæris & præfixis cornu iaculis, ſagittiſque harundineis, magna parte corporis nuda, dimicarent: eo quidem iniquius quòd gladiorum, & lancearum latas plagas horrerent, & equites vnum integrum Centaurorum ſpecie animal eſſe exiſtimarent; cœloque à noſtris euocari fulmina, & à Dijs benignè concedi aduerſus hoſtes arbitrarentur. His detrimentis atque miraculis Mutezuma, terrefactus ſe repente dedidit, & ad Corteſii authoritatẽ cunctos imperij ſui populos contulit. Sed poſtquàm ſe dederat, quòd deditionis pœniteret, excitare rurſus ad rebellandũ populares ſuos, & fugam parare diceretur; ei compedes iniectæ ſunt; qua miſerabili deformitate nihil impotentius & durius imponi poſſe Barbari eiulatu & lachrymis id ſignificantes oſtenderunt; quòd Rex Regum immenſæ Fortunæ faſtigium dudum tenens, ſeruilem contumeliam ſubijſſet, quam vt vindicarent quidam de populo, & vt Regem tanto eximerent ludibrio, in ſuperiorem porticum vbi Mutezuma vinctus ſedebat, lapides cõijcere cœperunt, fruſtra Corteſianis prohibentibus; nam Mutezuma caput ictus, paulo poſt interijt, eique demum poſt multam & cruentam contentionem Corteſius ſuffragio multorum Regulorum ſuffectus eſt, eo titulo vt Cæſaris ſupremi Imperatoris ſe vices gerere profiteretur. Exinde vlteriora perquirere, quòd Mexicanæ regiones auro ſcatere, & gemmis atque margaritis abundare varijs percunctationibus; nec longe abeſſe Oceanum comperiſſet, nouam expeditionem ad occidentis oram maritimam ſuſcepit, eo quidem apparatu vt non modo ſarcinarum & tormentorum onera ſecum ferret, ſed duos etiam mioparones certa ſoluta membrorum compage plicatiles, multiplicatis ſeruis cõportari iuberet, vt his tentaret Oceanum, quem non amplius quingentis leucis abeſſe conſtabat. Ex itinere cuncti incolæ trahenti tormenta atque equites, expoſitis commeatibus paruerunt, atque omnibus officijs amicè collatis euntem ſecuti ſunt. Medio ferè itineris ſpatio conſpectus mons eſt altiſsimus & in cacumine niuoſus Aetnæ Siculæ modo flammas euomens, & ignitos pumices eructans, atque inde ad Oceanum eſt peruentum, qui vaſtis dextri litoris anfractibus frequentes Inſulas oſtendebat, magna ex parte deſertas, in quarum vadis multi vrinatores deprehenſi ſunt, legendis conchis & vnionibus intenti. Exiſtimabat Corteſius ea æquora quæ eſſent ſcopulis præpedita, nec leuibus nauiculis tutò tentari poſſet, obuerti in Orientem, famamque eſſe apud incolas, ad extremũ Occidentem reperiri ingentes Inſulas omnibus aromatum atque vnionum diuitijs abundantes; ſic vt maximè lætaretur, quòd in occidua parte reperiri poſſe ſperaret nouum orientem, ſi maioribus nauigijs ea maria ſulcarentur. Igitur Corteſius latè explorato litore, notatiſque nemoribus vnde materia ædificandæ claſsi cædi poſſet, Temiſtitan eſt regreſſus. Ibi Barbarorum tẽplis ritè expiatis, Deo Chriſto & Deiparæ virgini ſolẽnes aras erexit,

& Baptiſte-

& Baptisterium condidit. Nec ei admodum difficile fuit docilibus ingenijs veræ religionis cultum persuasisse, & sacro fonte certatim ad eam cerimoniam accurrentes lustrare, mysteriaque nostri ritus singulis insinuasse. Indigenæ siquidem aduenas non homines, sed Heroes esse arbitrati, qui à magno numine in eas terras missi fuissent, à quibus ipsi verum Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuo beati forent benignissimè docerentur. Non esse amplius ipsis à quoquam finitimo hoste vim & arma extimescenda, postea quàm inuictæ gentis præsidio terra marique tutissimi cuncta hostilia in posterum contempturi, & perpetua ciuili pace gauisuri viderentur; quod Cortesius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iustitiæ normam apto quodam seueritatis & clementiæ temperamento reuocaret; maleficiorum reos ad exemplum punire solitus, quum aliqui deprehensi, more nostro virgis cædi; alij reiectis in terga brachijs ex troclea suspēdi quatique, alij insertis in binas trabes cruribus in custodia siti atque inedia torqueri iuberentur. Amplissimum enim carcerem ædificarat, qui liberæ gentis grauissima pœna putabatur. His institutis & moribus vsqueadeo Mexicani profecerunt, vt quum Cortesius per concionatores interpretes multa de diuinis rebus & de Romani Pontificis authotitate Carolique Cæsaris summi principis potentia atque virtute dissereret, duo illustres gentis proceres publico decreto instructa legatione ad Cæsarem in Hispaniam, atque inde ad Clementem Romam vtrunque piè veneraturi mitterentur. Hos Romæ nos vidimus pari colore & coma & ingenij alacritate nostris subfuscis ferè persimiles, quos Clemens imagunculas aureas dono afferentes ita remuneratus est, vt conuestitos duplici veste serica, equestri dignitate honestaret, binisque bullatis baltheis cum totidem inauratis gladijs & pugionibus, atque item singulis aureis torquibus exornaret. quibus læti muneribus ad suos redierint, & multa vti postea accepimus, de magnitudine Vrbis moribusque & ceremonijs nostrorum gentium retulerint. Exinde Cortesius domum Regij prætorij iustar Temistitano in foro pereleganti structura ex vario marmore sculptisque lapidibus ornatissimam quam nonnulli Hispanorum Granatensi Alambræ vel ob id anteponunt, quòd coloratis lapidum zonis admirabili specie distinguatur, cohærontesque habeat hortos scaturientibus vndique per syphones & iocundè salientibus lymphis. Ipsa namque vrbs Temistitan circumfluam habet paludem, per quam longis pontibus continenti iungitur; vberrimosque dulcis aquæ, quod salsus sit omnis ex palude humor, habet aquæductus, qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnem vsum limpidissimas aquas suppeditant. Posita est hæc vrbs medio ferè spatio inter tropici Cancri lineam & æquatorem. Cæterùm Cortesius non diu tantæ Prouinciæ imperio potiri potuit. Non secus enim ac antea Columbus, inuidia tantarum opum accersitus est in Hispaniam, muneraq. gemmarum & margaritarum supra opinionem pretiosa Cæsari dono dedit, à quo præmium retulit Vallij oppidi donum, quod ad eius posteros trāsiret. Successorque ei summa cum authoritate ad Mexicana Regna transmissus est Antonius Mendocius Tendilij filius, qui vti est ingenio generoso optimisque instructo literis, & honestæ gloriæ auido vlteriora profecto Regna atq. exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Cortesius verò in Afri-

cam secutus Cæsarem Algeriano naufragio insignē pretiosæ supellectilis suæ iacturam fecit. septennioque pòst qui, humilis Medelini oppidi ciuis, filius fuerat, (id est apud Anam amnem) munere Cæsaris illustris appellatus apud penates suos non planè senex fato concesit, puulo pòst quàm nobis effigiem suam inter præclaras imagines in Musæo nostro collocandā misisset.

F. FRANCHINI Cosentini.

Alcides latæ multum telluris obiuit,
Victor & ante alios clarus in orbe fuit;
Clarior Hernandus, nam plus telluris obiuit,
Plus maris, ignotos vicit & antipodas.

Eiusdem.

Liber vbi Eoos deuicit belliger Indos
Iussa dedit populis vt sibi thura darent.
Hernandus contrà, poni sibi noluit aras
Altera vbi est armis India victa suis.
Est igitur Baccho maior Cortesius; hic se
Abnuit esse Deum, vi fuit ille Deus.

Sigismundus Poloniæ Rex.

HVNC augusti oris speciem quum ætate floreret Sigismundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter nostræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, si longeuæ vitæ & firmißimæ valetudinis commoda, cum diuturnitate imperij, quod semper ei incolume atque tranquillum stetit, ac illustrium cognationem claritudine computentur. Is enim à Casimiro patre Regno accepto, alterum & quadragesimum regnauit annum; octuagesimum autem paucis concesso leniore vitæ exitu absoluit; nullis profectò acerbioribus intestinis aut externis bellis tentatus; vtpote qui graui instituto securæ domi paci obnixè studuerit, & foris de barbaris infesta arma temere inferentibus, insignes victorias retulerit; quum per legatos summæ peritiæ atque authoritatis superiorum temporum accepta detrimenta, redditis cladibus expiasset. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis congreßi Rossolanorum temeritate potius, quàm sua virtute victores euaserant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri Regis exercitū profligarant. Conuersa itaque Fortuna ad Sigismundum, Constantinus Ostrogius Ruthenus, Tartaros æternos hostes apud Seluchum, atque iterum ad Visnoueciam memorabili strage edita superauit. Idem quoq. Constantinus pari felicitate ingentem victoriam de Moschis ad Orsam flumen iuxta Smolenchum est consecutus.

cutus. Cæterùm Moldauos Ioannes Tarnouius inclytæ virtutis Dux ita debellauit, vt Petrus ipse Moldauiæ Princeps amissis Ducum & militum suorum primariis vulneratus, exutusque tormentis & castris vix manus victo-

ris effugerit. Hæc quanquam præclara multiplicis victoriæ trophæa Sigismundi gloriam in immensum eueherent, id tamen plurimum ad summæ prudentiæ salutemque Regni nomen maximè pertinuit, quod constantissima fide pertinacique studio, pacis & amicitiæ fœdera cum Turcarum Imperatoribus sanctissimè coluerit, quanquàm eum Christiani Reges specie pietatis & noui decoris proposita vt secum consentiret atque arma sumeret vehementer incitarent. Prouidebat enim Rex senex vnico innixus filio admodum puero, ideoque in capiendis grauioribus consiliis nunquam præproperus & incautus, recasura in ipsum tanquam periculo proximum Othomannorum arma, quibus nisi maximis & semper paratis copiis resisti posset; Nec Polonis sociorum longinqua auxilia vt hosti propinquo ad prædam expositis, expectanda viderentur. Ex ea quoque Turcarum amicitia Sigis-

mundus non obscurè se præmunitum atque defensum aduersus finitimos hostes intelligebat, quando ea esset Othomannorum vetus consuetudo vt socios, in amicitiam clientelamque receptos aduersus omnem iniuriam prōtissimè defendant. Quorum vsque adeo grauis authoritas apud Tartaros, Moldauos & Moscos valebat, vt quo minus se commouerent, & in Poloniæ fines incursiones facerent, imperiosè deterrerent; & ipse Sigismundus à Solymano honoris causa amicus & pater appellaretur. Regiæ stirpis stemma nequaquàm altè à nobis repetetur, contenti Iagelonis Regis memoria, qui duos genuit filios Ladislaum Polonici Regni successorem, & Pannoniæ demum Hungarorum procerum accitu Regem creatum. Hunc victora ad Nicopolim tumultuariè parta, cupiditate gloriæ elatum & fœdera recentis pacis abrumpentem, quum iniquo fato in Bulgariam penetrasset, Amurathes in Varnensibus campis trucidauit. Huius frater Casimirus Regnum suscepit, Rex egregiè fortis, & de Pruthenis atque Germanis insigni parta victoria celebratus. Hic plures liberos Imperijque hæredes reliquit, vtpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Succesit enim ei Albertus & mox Alexander, quum hic quinque, ille octo annos regnassent. Quibus demum successit Sigismundus, quum Vladislaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperium, atque inde Matthia defuncto ad Pannonicum transiuisset: & Federicus postremus tantæ sobolis frater purpurei galeri & Sanatoriæ dignitatis honorem à Romano Pontifice esset consecutus. Habuit Sigismundus in matrimonio vxores duas Barbaram Stephani Zapolij Transyluaniæ Præfecti filiam, quæ Ioannis Pannoniæ Regis germana soror fuit, ex qua Hetuigem filiam sustulit, Brandeburgensi Regulo, Romani Imperij electori nuptam: secundo autem loco Sfortiani sanguinis vxorem duxit nomine Bonam, quæ ei hunc Augustum hodie regnantē peperit, & Isabellam Ioanni postea Pannoniæ Regi nuptam, vt inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaque Sigismundus inter beatos proculdubio referri potest, postquam auo patreque Regibus editus, patruum Regem & tres fratres Regio diademate insignes, atque item fratris filium & sororis suæ fratrem Regem simul & generum vidit. Senio autem confectus aduocatis Regni proceribus Augustum filium sibi successorem decreuit, accuratissimisque precibus commendauit. Nec multo pòst leni tentatus morbo excessit è vita, eò etiam felicior, si pietatem Christianam respicias, quòd ei ipso die quo Saluator noster Deus Christus Paschali die ab Inferis resurrexit in Cœlum emigrare contigerit.

MARTINI Cromeri, Sarmatæ.

Ciuibus, externisque, mea est clementia nota,
Consilium, grauitas, relligio, atque fides,
Pax mihi cara fuit, tamen haud me impune lacessit
Theuto, Liuo, Moscus, Turca, Scytha, atque Getes.

DAVID

Dauid Maximus Abyſsinorum Aethiopum Rex.

AETHIOPES cucullati Sacerdotes qui poſt maximum Vaticani templum ſedem & delubrum habent, communi conſenſu eam ſui Regis effigiem veriſsimam affirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clementem Pontificem detulit. Is poſtea nobis ex commentario Abyſsinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Hiſtorijs ſuo loco ita diffuſe enarrata ſunt, vt nihil quod ad digniſsimarum rerum notitiam pertinere poſsit deſiderari queat; qua de re, in exprimendo Dauide aſtrictiore vtemur Elogio, ne his faſtidio ſim, qui hiſtorias noſtras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longè maximo, dici poteſt, quod non modò Chriſtianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri, ſed his prope iuris ciuilis legibus, & vti nos diſciplinæ militaris inſtitutis, tot ſua

Regna authoritate summæ iustitiæ tueri consuescat, eademque ei sint iura in profanos, & sacratos sacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem vigent. Huic Dauidi promixè defuncto, quem vulgo Preteianem vocant, duo insignia cognomenta contigisse Abyssini referunt; scilicet Atanadidinghil quæ vox virginum thus exprimit, & Bellulgian, quod inæstimabilis pretij gemmam significat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis, qui irrigatione, terras omnium solo nascentium vbertate fertilissimas reddit. Vsque adeo autem, eius Regna longe lateque extenduntur, vt finibus ab occasu Atlanticum Oceanum attingant, introrsus Troglditarum damnatis terris inserantur, & ab Oriente ad Arabicum vsque sinum pertendant, vbi Aracocum portum Abyssinos frequentare constat. Dauidi cæterisque Regibus quum in publicum prodeant, cæruleo tenui serico velare faciem, & sinistra manu argenteam præferre crucem mos est. Mutare sedes translatis tentorijs, & valida numerosaque iuuentute noctu atque interdiu custodiri solent. deferuntur lectica interdum aperta succolantibus seruis. In conficiendo autem longiore itinere, mulabus quàm equis vehi malunt. Ipse Dauid omnibus castimoniæ munditijs clarus vxore vna contentus fuit; liberos suscepit plures, è quibus, natu maximus à Sellano Arabum Rege acie interfectus est, cuius acerbæ cædis dolor, quanquã egregie à fratre victore qui improuisam Sellano hosti cladem intulerat, vindicatus videri posset, Dauidem tamen patrem adhuc stata ætate florentem ad mortem adegisse creditur; Sic vt Claudium hunc, qui hodie regnat, secundo natum loco Imperij successorem reliquerit.

PETRI ANGELII
Bargæi.

Expressam effigiem mira quam conspicis arte
Hospes, & horrentem capitis mirare capillum,
Nigrantesque genas, nigrantiáque ora, manusque
Inspectas, tecumque alto sub corde volutas,
Quis sit, & vnde genus ducat; quo magnus in orbe
Imperet, illustres nobis ponatur vt inter
Heroas, clari spectandus imagine Regis.
Hic ille est qui iura dabat, legesque ferebat
Aethiopum populis mediæ sub sydere Libræ.
Tempore quo nostræ superato gurgite vasto
Hesperidum, terras circum, cœlumque profundum
Percurrere rates, alioque sub orbe pararunt
Imperium, inuicti tremerent vt Cæsaris arma
Insulæ Oceano in magno, regna inuia viuis
Credita, & exuri radijs plaga Solis iniqui:

Scilicet

Scilicet audaces tum primum Atlasque Garasque
Valuaque & horrifico pulsatus Cynnaba fluctu
Vltra anni Solisque viam stupuere carinas
Ire, atque Herculeis conuulsis æquore metis
Sulcare ignotas temere vada cæca per vndas.
Tum quoque Pistricesque feræ, atque immania Cete,
Monstraque præteritis non vnquam cognita seclis
Horruerunt rapido volitantes flamine pinus.
Quin ipsi è cana prognatas Tethyde nymphas
Pube tenus placido superantes marmore nautæ
Videre, & membris immanibus Aegæona
Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.
Neptunumque patrem, tumidis qui præsidet vndis,
Felicem orarunt reditum, ventosque secundos,
Et patrias certe remeassent vndique ad oras
Ni gens crudelis sylua insedisset iniqua
Figere lethiferis hostem consueta sagittis
Et miseros toto palantes litore nautas
Ah miseros nautas, tam sæuæ opprobria mensæ,
Funderet, & raptos lentum torreret ad ignem
Diraque dissectis satiaret viscera membris,
Atque atro ingluuiem miserorum sanguine fœdam
Pasceret, ac tepidos laniaret dentibus artus.
Tum verò si quis Smyrnæi carmina vatis
Legerat, & Diuam Circem, sæuosque Cyclopas
Et Lestrigoniæ portenta incognita terræ
Riserat, ignaro miracula prodita vulgo,
Ambiguæ didicit magno in discrimine vitæ
Docto aurem, certamque fidem præbere poetæ.
At non hunc tamen insigni diademate clarum
Quem spectas, diri dirum genuere parentes
Non regio hunc mater magnorum horrenda Gigantum
Difficilemque aditu Regem, alloquioque superbum
Protulit hospitibus dias in luminis auras
At culti Aetiopes gens Fortunata Canopi,
Quæ sæpe Oceanum, sæpe Oceanitidas omnes
Numina magna maris, tum Pana Iouemque supremum
Fxcipit hospitio, ac mensæ dignatur honore,
Indigenam venerantur vti Regemque patremque
Scilicet his Nili fontes, quos viuida tellus
Imbibit, & magnis fœcundat messibus agros
Suppeditant Lymphas, dulces cœnantibus haustus
Quas illi assidue multo cum nectare potant.
Horum, nulla fames & amor vesanus habendi
Morbo infelici, tristique cupidine mentes
Sollicitat, longa iamdudum in pace quietas.

At nos infausti proles scelerata Promethei
Insanas vt opes miseri cumulemus, & altos
Thesauros imis argenti aurique metalla
Visceribus terræ effoßis scrutamur, & ipsum
Vertimus heu sæui cognata in corpora ferrum
Et consanguineo fœdamus sanguine dextras.
Iam iam igitur cuncti placidas vno agmine terras
Desertis aliquando Asiæ Europæque ruinis
Victuri longumque æuum, & diuturna beati
Ocia ducturi, tanto sub Rege petamus.

Muleasses Tuneti Rex.

PERAMPLVM in Africa Regnum, cæterisque ab honore vetustatis, augustius tenuisse constat hunc Muleassem, quẽ celeberrima Cæsaris victoria nobis clarum, & immitis eius Fortuna miserabilem fecit. Repetebat ipse, vetustissimam Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus qui ante sexcentos annos ab aduentu Arabum totius Africæ regiones, maritimaque præsertim Regna multitudine sua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis sectam vsque ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, vnde postea Almansor immensæ virtutis atque potentiæ Rex cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clarissima vlterioris Mauritaniæ vrbe ingenti ausu in Hispaniam traiecerit, & post deuictos multis prælijs vtriusque Hispaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleasses magna vi corporis fuit, excellentisque industriæ in omni exercitatione equestris disciplinæ; sed ingenio rapaci, suspicioso, & in omnem libidinem effusè prono, fœdoque, & quod immanius fuit, erga suum sanguinem perfidiosissimè cruento. Nam Mahometis patris mortem accelerasse fraude Lentigesiæ matris, & quosdam è fratribus iugulasse; alios crudelem in modum oculorũ luminibus priuasse ferunt, & quod supra nefarij criminis cõsilia cum sibi tum populo Tunetano exitiale fuisse constat, Turcas prædones in Africam accersiuit, portumque eis atq. vrbem concessit, ea conditione vt eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidẽ præsentis & opimi quæstus, sed maximè inuidiosa, quòd communibus humani generis hostibus Tuneti tutissimus esset receptus. Per hunc modum quũ pyratæ Africæ litoribus insiti, multa cum Siciliæ atque Italiæ, tum Sardiniæ, & Corsicæ, omnibusq. Hispaniæ oris, detrimenta intulissent, classemq. Hispaniensem intercepissent, sese cum Hariadeno Barbarussa consociarunt, qui Solymani ingenti classe subnixus, instructo insigni dolo Tunetum occupare cogitauit, & fauẽtibus quibusdã Pœnorum occupauit, eiectoq. Muleasse sese Tuneti Regem cõstituit. Tum verò Cæsar suscepta Muleasis causa aduersus Barbarussam bellũ suscepit, tãto apparatu, vt expugnata Guleta, quæ erat ad stagni fauces imposita munitio, ipsoque demuũ Barbarussa acie fuso,

Tuneto

Tuneto potiretur atque hostem fugientem magna parte classis exueret. Eo modo Cæsaris beneficio reductus Muleasses septem regnauit annos, nihil de antiquis moribus remittens, vel auaritiæ vel crudelitatis, vsque ad id

tempus quo Barbarussa à Solymano cum classe ad præsidium Galliæ Regis mittebatur. Huius tanquam veteris & formidandi hostis classem veritus Muleasses, eo consilio ex Africa Neapolim venit, vt terrestri itinere apud Genuam Cæsarem adiret, quòd maiora præsidia ab eo impetranda viderentur. Sed Cæsare Sicambrici belli consilijs occupato. Neapoli subsistere iussus, amittendi Regni periculum quod ab hoste Turca Hariadenoque timuerat, à perfidiosissimo Amida filio inexpectatum subijt. Amida siquidem cunctis vitijs patrem imitatus, edita fama quòd Muleasses apud Christianos abdicato prius Mahometis cultu impiè deficiens, non multo pòst morbo perijsset, Regnum tanquam Rege patre orbatum occupauit. Quo nuncio perculsus Muleasses, filij perfidiam omnino armis vindicandam, repetendumque Regnum existimans, tumultuarias Neapoli copias conscripsit, Lofredioque Neapolitano Duce in Africam traiecit, & ad Guletam appul

ſus, vel deteſtante Touarre Hiſpano Guletani præſidij præfecto, præpropere rus nimiſque raptus Regni deſiderio, & vlciſcendi filij cupiditate, ſublatis ſignis ſecundum ſtagni litus Tunetum ire perrexit, eo euentu, vt erumpentibus ex inſidijs Amidanis militibus, nullo prope negocio eius copiæ ex tironibus confectæ, profligatæ ab equitatu omnes cum Lofredio Duce delerentur, ipſe vulnere accepto caperetur, cui Amida filius nihilo patre melior, oculos ignito ſcalpro expungi iuſsit. Eum tamen tanta calamitas tulit euentum, vt Amida aliquanto poſt à patruo Regni poſſeſsione pelleretur; quo caſu Muleaſſes noui Regis eiuſdemque germani fratris pietate, carcere eductus ad Guletam Hiſpanorum beneficio peruenerit. Nec multum inde diſcedens Muleaſſes Neapolim iterum traiecit, magnoque miraculo miſer Romam venit. Ibi tum nobis ex eius humanitate perdiſcere licuit, quæ ad hiſtoriæ noſtræ fidem pertinebant. Sed qui in diſciplinis Philoſophiaque ex dogmate Auerrois non mediocriter eruditus, vel in tanta miſeria pulſus, orbatuſque oculis, Regium faſtum prætulit, vt deductus ad Pontificem non aliter adduci poſſet quàm vt genu tantum exoſculato eum veneraretur. Tranſiuit demum ad Cæſarem in Germaniam, accuſauitque Touarrem furti, quòd depoſitam apud eum Regiam gazam diſſutis culeis inhumaniter decumaſſet. Sed multa refellente Touarre atque magnificè cauſam dicente, ita dimiſſus eſt Muleaſſes, vt Siciliæ præfecto alendus mitteretur, vſque ad id tempus quo Andreas Auria & Ioannes Vega Siciliæ Prorex, Garziaſque Toletanus Neapolitanæ claſsis præfectus expugnandæ vrbis Africæ negocium ſuſceperunt. Dum ea vrbs (olim Leptis parua, hodie Mahomedia à Barbaris vocata) terra marique à noſtris quateretur, adeſſetque Muleaſſes auditor ſtrepitus, potius quàm pugnæ ſpectator, antequàm expugnaretur, morbo interijt; vt aiebat, nihil à ſyderalis artis prædictione deceptus, quæ ſuo fato, & in Africa moriturum, ſed non exulem prædixerant. Deductum eſt eius funus frequentiſsimo Pœnorum omnis generis comitatu, ad Carouanam ſacroſanctam apud Barbaros vrbem, in qua inclytos Reges, & generoſos Numidarum Regulos tumulari mos eſt.

IOVII Iunioris.

Linque tuas rupes, & in hoſpita ſaxa Celeno
Infandis Strophadum fixa diu ſcopulis;
Currite vos aliæ Harpyæ, furialia monſtra
Non Calais, Zetes non agitator erit.
Huc agite, antiqui renouetur fabula Phinei,
Atque iterum intactas polluite ore dapes.
Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina, lucem
Ipſe ſibi infenſis vnguibus eripuit,
Pœnorum ille fuit cunctis notiſſima labes,
Maurorum ille fuit peſtis, & opprobrium.
Nec duro exilio factus miſer, atque ſuperbus
Pontificis ſanctis oſcula dat pedibus.

Eruit

Eruit huic lumen natus, vel numinis ira
Illius vt fratres, & pater vltus eat.
Tu tamen his gaudes scriptis Rex Barbare, quòd te
Posse diu credis viuere in historia.
Scribitur hæc alijs, nec tam impia facta sequantur,
Vtque author scelerum in Tartara solus agas.

Pyrrhus Stipicianus.

HAC verè militari fronte, atque his ferocibus oculis, & inauratis armis, constantis pugnacissimique animi vim præferebat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia, sed Columniæ domui per clientelam insertus, quum sub M. Antonio atque Pompeio adoleuisset. Is nuper subitaneo ereptus morbo discessit è vita, vt nouissimum inter imagines locũ teneret, vsque adeo importunè vt ei summus inter secundæ classis Duces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo vsu militiæ, opinione virtutis eò prouectus, vt se dignum militiæ honorem quo virtus enitescere posset, maturè consecuturum speraret. Recentis siquidem obsidionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum ab Anchiano circumuallatus & obsessus; tanta vtrinque pertinacia, vt ille victor omnes spes proferendi imperij abijceret, modo obsesso oppido potiretur; & ex aduerso Pyrrhus, vel consumptis omnibus alimentis priusquam se dederet extremæ inopiæ discrimen subeundũ esse arbitraretur. Verùm lurida mors ex fame in proximo spectata, vtrinque pertinaciæ finem imposuit. Desperatis namque auxilijs, quas necessitas exprimebat conditiones ab hoste ita accepit; vt polliceretur Germanorum atque Hispanorum cohortes quibus præerant Felix Archius & Sanmichael Hispanus intra quartum mensem nullam Cæsari operam nauaturas, atque ipse continuò ad Franciscum Regem in Galliam proficisceretur. Hoc optima fide præstitit Pyrrhus, quanquam Hispani occupato Brixello, pactionis fidem minimè seruassent. Rex generoso animo clementiæ laudem captare solitus, Pyrrhum humaniter excepit, & vti erat, vel in hoste præclarus virtutis æstimator, ei apud se militare volenti liberaliora obtulit stipendia, sed is Romani pudoris plenus de salute libertateque gratias agens cuncta alia renuit, benigneque dimissus, ad Cæsarem contendit, qui tum in Belgis Sandesirium oppidum expugnabat. Ab eo Pyrrhus virtutis nomine Mortaria oppido, quæ est inter Ticinum atque Nouariam donatus est, quãquam ei grauiter Vastius succensuisset, quòd perpetuis eius obtestationib. & precibus adductus ad Ceresolam cum Gallis confligere maturasset, vt extrema (sicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortissimarum gentium cohortibus vix præ inedia effigies hominum sustinentibus opem ferret: cuius infaustæ pugnæ casum postea minus necessarium compertum est, postquam vel desperatis auxilijs per quadraginta amplius dies maiora etiam auctioraque obsidionis incõmoda pertulisset; scilicet vt efficta grauioris periculi ne

ceſsitate, ipſius imperatoris diligentiam magis & magis excitandam putarit, graui cum diſcrimine vniuerſi belli. Verum hæc Pyrrhus ita diluebat, vt aliquantum frumenti ab ſe cuncta perſcrutante abſtruſa in ſcrobe nouiſ-

ſimè repertum diceret, quo ſe inſperato ſubſidio milites alipuandiu inediam toleraſſe faterentur. At Vaſtius eius rei excuſationem diſsimulanter excipiens, quod pro ſua priſtina virtute neque ſibi neque voto Cæſaris ſatis feciſſet, ad Cæſarem in Germaniam profectus eſt, vt ille de tota ratione atque euentu aduerſæ puguæ certius doceretur. Eo autem animi habitu in Italiam rediјt, vt eius prælij detrimento Cæſarem non obſcurè offenſum crederet, conceptoque inde inexpiabili dolore, & morbo, vir alioqui magnanimus vitam desereret, & Pyrrhus Cæſaris munere lætaretur. Cæterum Pyrrhus qui inſignem bello operam præſtare cupiebat, quum honores militiæ apud Cæſarem præoccupatos eſſe conſpiceret, ad Venetos Italicæ libertatis iura tuentes ſe conuertit, apud quos magna eſſet minorum Ducum penuria, multis ſcilicet, aut exauthoratis, aut fato ſublatis, inter quos Valerius Vrſinus præpropera morte ereptus, vt erat omni dignus laude, ingens ſui deſi-

ſi derium

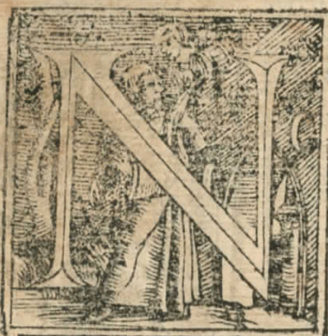
ſiderium illis reliquiſſet. Sed Pyrrhus dum miro patrum conſenſu militiæ adſcriberetur vel multo virium robore validus tridui morbum ſuſtinere non potuit.

IOVII Iunioris.

Hunc cinerem, & magni ſaxum venerabile buſti,
Et nimis ereptum propere, è vitalibus auris
Heroa inſignem lachrymis decorate ſupremis
Ingentemque animam mœſta ter voce vocate
Heu proceres, quibus ardor ineſt, & gloria Martis.
Quis melius fera bella colat? venerandaque iura
Militiæ? tu frange comas; & percute pectus
Ipſa tuum Bellona manu, validiſque lacertis
Enſeſque, & galeas, & forti haſtilia ferro
Diſyce deturbans, immitique obrue ponto
Quicquid in Aeolijs excuſsit Lemnius oris.
Ille per Elyſium, perque vmbriferas conualles
Terrenam exutus molem, noſtrique laboris
Securus, veteres Phrygas inter, & inter Achiuos,
Romulidumque Duces, Romani ſanguinis ipſe
Nunc acres exercet equos, nunc agmina victor
(Paſsim pugnaci ſternens quæque obuia dextra)
Proterit, atque hoſtes cogit dare terga ſequenti,
Sed quid in Elyſio prodeſt victoria campo
Auſoniæ? quæ mœſta diu ſarcire ruinas
Hoc duce ſperabat. Cimbros non illa furentes,
Aut ſæuum duris Gallum extimuiſſet in armis
Obſidio, & rerum triſtis penuria teſtes,
Ille animum inuictum nunquam in diſcrimine ſummo
Deiecit, dum ſe crudeli traderet hoſti.
An ſe iactabit Caſilini gloria tantum?
Extremamque famem perpeſſa Petilia quondam?
Nunc gemat Auſonia (& certè hæc eſt ira Deorum)
Vos Manes gaudete pij, ſanctumque per altos
Fortunatorum ſaltus, ſedeſque beatas
Ferte Ducem; celſumque humeris imponite veſtris,
Et tantam magno virtutem extollite cantu.

FINIS SEXTI LIBRI.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO IN SEPTIMVM LIBRVM ELOGIORVM SVORVM AD COSMVM MEDICEM FLORENTIAE DVCEM.

ON miraberis candidißime Princeps, si complures qui suis seculis insigni bellicæ laudis præconio floruerunt, hoc volumine prætermißi videbuntur. Nam ex professo eos tantùm quorum veras imagnies nancisci potuimus, appositis Elogijs exornandos arbitrabamur, vt in libro iam pridem à nobis edito de Viris literarum elegantium doctrina inclytis studiose seruatum est. Quamobrem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari, quandoquidem in hac tot imaginum supellectile comparanda, per triginta amplius annos perpetua curiositate incensus, neque diligentiæ neque sumptui vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu ætatis & præcipiti senecta, nullum omnino, abdicatis iam cæteris voluptatibus, vel honestius vel splendidius studium fore (sacrato præsertim viro) quàm iocundam & negocio liteque vacuam maximeque tranquillam vitam instituenti, parasse viris elegantibus apud Musæum nostrum peramœnæ delectationis voluptatem ac vtilißimum animorum oblectamentum, his præstantißimis veræ virtutis exemplis, quibus hæc vita sæpe anxia, & atri plena turbinis beatè composita procul à molestijs & perturbationibus abduceretur. Cæterùm viuorum quoque Ducum, & regnantium adhuc Regum imagines ibidem spectantur, quibus ideo pleniora elogia supposuisse puduit, quod (vt Poetæ aiunt) vltimus vitæ dies iudicet de omnibus, nec quisquam mortalium planè felix ante obitum dici queat. Præduri quoque, & odiosi sit muneris viuentium mores publicæ censuræ subiecisse, tanquam aliquanto certiore maleuolentiæ quàm præmij vel laudis spe. Quandoquidem apud multos hac tempestate parce laudasse quàm maledixisse tantundem sit. In hos scopulos aliquando nos incidimus, quum Historias vel egregio fidelis ingenij temperamento perscriptas ederemus. Verùm hæc eodem robore constantis animi semper feremus, quo grauißimi operis negocium aggreßi, eam tantum ab ingenuo labore laudem tanquam securiorem & pleniorem à posteris potius, quàm à viuis, non obscuro cum liuore aliena sæpe legentibus, expectandam esse censebamus. Cæterùm hic liber qui viuorum elogia continebit, illustri & astricto nominis tui Encomio claudetur, & optimo quidem iure, quum domi tuæ, natus sit, vbi concesso nobili otio elegantiora studia tuis auspicijs reflorescunt.

Vale.

ELOGIO.

ELOGIORVM
LIBER SEPTIMVS.

Carolus V. Imperator

SALVE ter maxime Carole Quinte Auguste, à præclaro præcellentium virtutum concursu atque præsidio inuictissimi Imperatoris cognomen merite; quum apud cunctas prope gentium omnium nationes splendidissima ingentium victoriarum trophæa statueris; vsque adeo felici euentu, vt tuam vim non modò Barbari Africæ, sed ipsi quoq; Antipodes, quos victoria tua nuper aperuit, intelligant & admirentur.

Quandoquidem incomparabili inusitatæ virtutis tuæ documento indomitæ antea Romanis, vlterioris Germaniæ gentes bello superatæ subactæque Maiestati gloriosi nominis tui pareant, & tua signa vel ex longinquo etiam, trepidissimè venerentur. Quo fit, vt qui votis ritè conceptis, pro salute gloriaque tua superis supplicant, à te hoc vnum, quod est verè summum, ad dignitatem tuæ amplitudinis expostulent, vt postquàm vti maximè pius non obscura religione tangeris, de paranda communi concordia generosè decernas, scilicet vt publicis piorum Principum armis egregiè auctus, & confirmatus, Solymani insolentissimi hostis ferociam contundas. neque enim omnino erit difficile inermen aciem grauibus armis protecto agmine perfringere, eius hostis quem victrices aquilas reformidantem, & planè vertentem terga nuper ad Viennam conspexeris.

IOVII Iunioris.

Deuictas Turcarum acies, Libyenque subactam
Milite Cæsareo victrix quum viderit Arctos,
Vndantesque procul Pœnorum sanguine campos,
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus vnda;
Quumque minor genibus latis Germania terris;
Atque tuas totus sub leges iuerit orbis,
Vndique te canimus vates ter maxime Cæsar;
Præsentique tibi meritos largimur honores.
Hic te monstrari populis gens Itala mauult,
Quàm tua si Parij sublimis mole Colossi
Effigies medijs latè caput inserat astris
Nam lapides, atque æra cadunt, quibus imber, & ignes
Officiunt, longique vorax iniuria secli.
At te olim CAESAR *cœlestia tecta tenentem;*
Complentemque tuo felici nomine terras,
Et tum etiam Libyæ populis, Turcæque timendum
Ante alios longè mirabitur alta vetustas.

Ferdinandus Rex Rom.

ET TV quoq. Ferdinande Imperator designate Regijs multis virtutibus Cæsari germano fratri par, sed Fortuna inferior bonitati liberalis ingenij tui magis ac magis innitere, vt hanc rerum dominam tibi concilies, atq. inde sicuti præclarè optimus Regum omnium, amplissimus etiam fias. Neque enim sat est clementem, pium, liberalemq. fuisse, nisi bona sors æquissimis cõsilijs tuis arrideat. Sors quidem quæ omnia versat, & vti lubet cæca libidine dare cuncta & eripere cõsueuit. Adijsti quippe Pannonici Regni hæreditatem quam legitimo iure cupiebas, quod id Regnum Rege orbatum vetustis & nouis fœderũ legibus Austriaci sanguinis stirpem respiceret. Sed ius omne quod præclare tuum est, immanis Barbarus sic interrupit, vt nouum hominem quorundam Hungarorũ Procerum importuna assentatione,

tione, è Præfectura Transyluaniæ prouectũ, beneficiarij iuris nomine Panno niæ Regno imponeret, & à te demũ felicibus armis profligatũ in contumeliã Germanicæ authoritatis reducendũ tuendũque susciperet. Quod videri po-

terat ex dignitate Othomannici nominis cõfirmare clientem, & Christiana simul arma toties à maioribus suis victa cõtemnere. Huic nanque seculo fatale fuit, vt nostrorum Regum animi veræ pietatis obliuiscerentur, exitialique insania inter se peruicacibus armis dissiderent, scilicet vt Barbaris veris hostibus sterneretur via, qua illi nemine iustis viribus obsistente in viscera nostra penetrarent. Itaque virtuti tuæ tuisq. tantum opibus innixo, non inane modò sed funestum semper fuit, cum rabida, immensarumque virium præualida bellua colluctari, eritq. semper & miserum nobis & luctuosum, nisi Cæsar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra namque eius tam forti quàm felici præclare sita est spes omnis parandæ incomparabilis, gloriosæq. victoriæ, si æquam pacem pijs Regibus religionis amore dandã censeat; hisque in societatẽ ascitis, eorum copijs, atq. opibus, vti velit; sicuti Maximilianus auus tuus, summæ virtutis & pietatis Imperator ad propulsandũ, tollendumq. pub. salutis periculũ opus esse sapiẽtissimè decernebat.

IOVII Iunioris.

Te quoque nubiferas, quà Larius alluit alpes,
Tot claras inter Regumque, Ducumque tabellas
Littore Lunato Musæa Palatia seruant
Spectandum populis Rex augustissime Regum.
O vere egregium cunctis decus addite terris
Quam bene Pannonij cura est tibi tradita Regni,
Scilicet, vt Duce te, nostris quandoque superbum
Finibus arceri speremus posse tyrannum;
Qui velut immissus syluis arentibus ignis
Quum furit, insano Borea spirante, per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
At tibi nec virtus; spectataque dextera bello
Defuerit. tandemque tuis, sic auguror, ausis
Conuerso felix studio Fortuna fauebit.

Henricus II. Galliæ Rex.

DIVI Diuæque omnes te sospitent, magnanime Henrice, & paternæ virtutis æmulum faxint, modo illius totum iniquæ sortis omen auertant. Ex alijs namque Fortunam disces quam non longe semper ab inuicta virtute tua absuturam experieris. Quandoquidem quæ optimo consilio prouideri queant, & Regnis tuis præsidio atque ornamento sint, initio statim Principatus statuenda censueris. Primum enim omnium ærario, cuius opibus cuncta belli & pacis munia cõstant, ita cauisti, vt quæstorum impudentes prædas sustuleris, & totius prope venatorij sumptus luxuriem moderata lege correxeris, ita vt agricolis in ipsa Regis voluptate minimè sit lugendum; & quod integri tui pudoris est, apud aulam licentiæ muliebris intemperiem castigaris; tanta verecundiæ cura vt matromæ omnes perillustri Reginæ exemplo (hæc enim lectissimis pudicitiæ moribus gaudet) suum perspicuæ famæ decus respiciant, & solis nobilioris elegantiæ mũditijs extra suspectas dubij pudoris illecebras pudici nominis laudem tueantur. Iustitiam porro tanta seueritate colendam instituis, vt nihil apud iudicum collegia promercale, nihil apud equitum ordines corruptum, & nihil denique in causa religionis deprauatum, vel piaculo suspectum, vel vlla ex parte supinè neglectum esse patiare. Nec mirum est si hos mores in te iuuene veneramur atque suspicimus; postquam (quod est grauissimi & saluberrimi iudicij tui munus) toti summæ arcani consilij præfeceris Carolum Lotharingiæ Cardinalem singularis innocentiæ, pietatis, atque prudentiæ hominem à te propter fidem industriamque mirificam in minore Fortuna delectum. Quod verò instauratæ florentisque militiæ interest, ipsum Annæum Memorantium è villa sua Centellia, vbi fœmineis delationibus ac artificijs pressus importuno Reipublicæ tempore iacuerat, in aulam euocaueris, quod nemo eo sobrij constantisque iudicij grauitate, aut perpetuo armorum vsu

castrensiumque rerum noticia, tuendæ Galliæ & proferendo imperio Dux potior atque præstantior exoptari possit. Itaque macte tua iam bis cum in Alpibus, tum in Belgis spectata virtute pernobilis Rex, perge vt cœpisti, & virtutem & pietatem cole, vt Fortuna pudore victa fortibus ausis tuis arrideat.

BENEDICTI Varchij.

Quid Regem verè Regem, latéque potentem
Præstantem bello Regem, studijsque Mineruæ
Insignem addeceat si scire Henrice laboras
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis,
Non alius quisquam citius, meliusuè petest te
Patre docere tuo, magnum bene consule patrem
Patrem imitare tuum, quo nullus tempore in omni
Omnibus inrebus maior fuit, aut erit vnquam.
Ex illo virtutem omnem, verumque laborem,
Fortunam ex alijs tantùm, didicisse memento.

Christiernus Daciæ Rex.

QVIS neget te, Christierne mortalium immanissime, nequaquam ex merito nefariæ crudelitatis dantem pœnas, non quidem à Fortuna quæ sæpe iocari neque diu consistere solet, verum ab ipso magno numine certissimo semper vltore scelerum tam diu carceris calamitate fuisse mulctatum? Nō enim humano partu in hanc editus lucem, sed à monstruosa terrificaque bellua, vti tuus sæpe fert glacialis Oceanus, natus & educatus inter Balenas & Orcas existimari potes. Hanc siquidem stirpem fateris insidiosis vipereisque oculis, effera fronte, portentosisque dentibus, & horrida barba humano cruore delibuta, qualem Antropophagi Canibales apud Indiam noui reperti orbis ferre dicuntur. Non eius vtique Christierni Regis sanguine progenitus esse potes, qui vti erat egregiè pius, religio-

nis

nis cauſa aliquando pedibus Romam ierit, vt ſacroſancta altaria pietatis plenus inuiſeret, & Pontificem ſacrorum Principem veneraretur, muneraque venerationis eximiæ in patriam referret, quibus tu ſceleſtiſsimus nepos potirere. Deſciuiſti ſiquidem impiè atque arroganter, non quidem à Romano Pontifice, quod fortaſſe ferri poſſet; ſed à Chriſto, ſuperiſque Diuis, vt te innocentiſsimorum ſacerdotum ſanguine cruentares, ſacrorum aras euerteres, templorum donaria diriperes, & denique vti immanis parricida, humani generis odium parares; Scilicet vt totius Daciæ, Gothiæ, atque Noruegiæ populi, monſtrum ſibi regnare non hominem indignantes, publica conſpiratione rebellarent; teque eiecto, Chriſtianum re & nomine Regem; pro impio ſibi deligerent, à quo perpetuis vinctus cathenis, tanquàm indomita bellua clatrata in cauea ſeruauere. Dignus profectò omnibus tormentis atque ſupplicijs, & nece turpiſsima; niſi honos qui Cæſari tibi ex matertera coniuncto, plurimus deberetur, & Chriſtiernæ filiæ tuæ inſignis pietas, quæ matri quàm tibi ſimilior euaſit, infelicibus Sfortiano & Lotharingio connubijs clara, te adhuc atroces retinentem ſpiritus, & tetro carcere pœnas dantem ſeruauiſſent.

PLACIDII Placentini.

Terrificam hanc effigiem, hunc horribilem tyrannum;
Dedecus hoc & Daniæ, dentibus ijs trifauci
Ad Stygios qui reboat perſimilem feroci,
Sanguinis hoc denique ſacri cupidum ſepulchrum,
Iis tabulis (credo equidem) non meminiſſe fas eſt,
Ni monumentum veluti perfidiæ efferatur.
Ingenium ſcilicet hic exuerat benignum
Et velut antiqua manus iam voluit Gigantum,
Dum nequit alto officere hic cœlicolum tonanti;
Inſequitur, ſæuit, & almos necat (heu) miniſtros:
Templaque ſacris vacuat tum ſpolijs profanus.
Et niſi qui fulmina torquet, populos ſubactos
Eenſibus ac corde fero cogeret in tyrannum
Spiritus huic terribilis iam ſolium locaſſet.

Solymanus Turcarum Imperator.

SOLYMANO ex re feliciter prouisa, cui euentus responderit, nomen obueniſſe elegantiores Turcæ aſſerunt, ſecus ac patri contigiſſe conſtat, qui à contrario ſenſu Selymus, hoc eſt manſuetus & lenis authorque pacis ſit vocatus, quo nemo Othomannorum Principum ingenio ferocior, & ad ſæuitiam pronior, & denique bellicoſior fuerit. Nam ſi memoria repetamus vtriuſque res geſtas quas in Hiſtorijs enarrauimus, plus certè cruoris effuſum fuiſſe fatebimur per octo annos quibus Selymus imperauit, quàm his triginta quibus Solymanus Imperio potitus eſt. Hoc verò nomen Salomonem Moſaicis annalibus Regem, ſapientiæ gloria inclytum immutatis ſyllabis refert. Sed Solymani, ſi comparare iuuat, res geſtæ, paternæ famæ nomen æquaſſe cenſeri poſſunt, ſi numeros & pondera victoriarum

riarum æqua lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle qui rebellarat; & Belgradum Pannoniæ propugnaculum cum ignominia Christiani nominis fortiter expugnatum; Rhodus manu capta; trucidatus in acie Rex Hungarus; Buda vrbs Regia bis occupata; Austrianus exercitus ad Exechium fœda in fuga cæsus atque deletus; Rocandulphi ingentes copiæ ad Budam expugnatis castris superatæ; contemptusque demum atque repulsus ad Pestum Germanorum exercitus; & expugnatum in oculis Strigonium, & Albaregalis eo victoriæ cursu in potestatem redacta, & paulo antea Hispani in Dalmatia ad Castrum nouum strenuè expugnati, cæsique: &, quod fœdius nobis accidere non potuit, nostræ classes quæ insuperabiles viderentur ad Leucadem in fugam coniectæ, Solymanum profectò neque patri ausu imparem, neque prorsus inertem aut gloriæ minus auidum testabuntur. Quòd si eius victorias ad orientem partas computemus, Assyriæ & Mesopotamiæ Regna cum Babylonia, clarissima orientis vrbe, & magnæ Memphi proculdubio æquanda, Othomannico adiecta Imperio, captæ Aegypto opponi & comparari possunt: & quod ad gloriam attinet, euastati maioris Armeniæ, Mediæ, Persidisque fines vsque ad sinum Persicum, captumque bis Taurisium Persarum Regia, omnibus ornamentis spoliatum, non ne Tammasum Hysmaelis filium refugientem ad montes, neque consistere, neque acie congredi ausum, se planè victum confiteri coegerunt? Superi itaque Solymano eam mentem tribuant, vt perpetuo bello vexandum orientem, appetendamque Indiam censeat; postquam nos tot acceptarum cladium minimè pudet; nec ex communi concordia de sacro bello cogitamus, dum modo hostis auersi beneficio pace frui liceat, quũ huius Solymani vires eleuare, nostras iactanter efferre, eius mores ineptè carpere contendimus. At ipse Turcis eius certè erit (vt illi fatentur) supra cæteros Othomannorum Principes qui per ducentos regnarint annos iustitiæ, sobrietatis, & continentiæ laude clarissimus, quum nulla impietatis atque sæuitiæ, sed multa religionis atque clementiæ monumenta Mustaphæ filio iam planè viro & nobis formidando æmulanda proponat.

IANI VITALIS.

Ocia quem nunquam tentarunt mollia, quem non
Delitijs fregit desidiosa Venus,
Regnatorem Asiæ Solymanum en aspice quisquis
Scyllæam ignoras terribilem ingluuiem,
Ægyptum ille inhians, inhians Indosque, Getasque
Pannoniæque arces, indomitamque Rhodum
Vi magna aggressus rapuit, te vindice Cæsar
Euasit rabiem sola Vienna suam,
Et nunc immitis fœta truculentior vrsa
In latebris fingit funera nostra suis,
Interea dum nos vigilantes stertimus, ille
Insomnis, nobis integra Regna vorat.

Andreas Auria Classis Præfectvs.

DIV te ſoſpitent cœleſtia numina fortunate ſenex, aſſertæ in libertatem patriæ ſuprema gloria inclyte, perpetue & inuicte prædonum hoſtis, & multis mari partis victorijs celebrate. Dij ſuperi inquam ſeruent, & in hoc viuidæ ſenectæ robore ſiſtant. Ad præſidium nanque oræ maritimæ Deorum immortalium beneficio natus exiſtimaris, qui vnicus cœli nubiumque ſpectator naualis diſciplinæ arcana huic ſeculo propalaſti; vt doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & ſæuientis Aeoli minas contemnere poſſent, qui hybernis etiam tempeſtatibus ſe fortiter committere audeant. Hoc tibi ſupremi laboris ſupereſt, vt pro tua vetere virtute, vigilantia, pietate, patriam quam abolitis veterum tyrannorum nominibus verè liberam opibuſque florantem feciſti; parta ciuium concordia, diu ſerues, incolumemque & bene fortunatam faxis.

IANI VITALIS.

Quem spectas barba horrentem, sæuumque tridentem
Imperium pelagi magna ditione tenentem
Aurius est; non ille modo Lybiæque, Asiæque
Pyratarum horror, & formidabile nomen,
Sed terræ decus Ausoniæ, & noua gloria Martis.
Hic patriam longo concussam turbine belli
Firmauit pace, & ciuiles sustulit iras
Illum grata suum, Ligurum Respublica ciuem
Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter
Delectos proceres quos illa ab origine prima
Excoluit celebrem æterno sacrauit honore
Et Iouius tabulam virtutis dedicat ergo.

Tammasus Sophi Persarum Rex.

MAGNO Hysmaeli quatuor filij fuerunt: Tammas, Helcas, Becram, & Somirza; sed hic Tammas communi iure gentium quod esset natu maximus Regnum excepit. Verùm non eadem felicitate qua pater (quanquàm hisdem propè artibus id regeret) aut proferre, aut tueri potuit. Intempestiua namque fratrum æmulatione vexatus, & à Parthia Hyrcanorum lacessitus armis, Othomannica arma non diu tulit, quum Solymanus intellecta occasione è Comagene in Mesopotamiam effusis ingētibus copijs totam eam regionem, quam hodie Diarbecham Barbari appellant, quatuor claris vrbibus & singulari copiarum omnium fertilitate nobilem occupasset. In ea enim sunt vrbes Byrtha apud Euphratem, & secundum eam introrsus Cara Amida, & Moredinum, & Orpha, quæ Edessa fuit, & quæ est ad Tauri radices Bithelis. Exinde Solymanus Syriæ, Iudææ, & Aegypti Satraparum auctus copijs Assyriæ Regnum inuasit, & Babyloniam Alexandri magni & Reginæ Semiramis memoria claram immensa cupiditate ex tam facili victoria adijt, & in deditionem accepit, vt inde expeditus atque terribilis ad Taurisium æquata Selymi patris celeritate contenderet. Tum verò Tammas quòd viribus esset inferior ad montana asperaque loca se subducens, & subitis incursionibus venturi & prælio certaturi famam præbens, ita Solymanum spe pugnæ frustratus est, vt decedentem, & pabuli pressum inopia, hisdem vestigijs insequeretur; adeptusq. eius nouissimum agmen ad Bithelim vrbem Tauro suppositam quum Turcæ propter effusas niues multis afflictarentur incommodis, eorum castra per Delimenthem impigrum Ducem noctu adoriretur, & maximè cruenta cæde semisopitos obrueret. Ea clade Solymanus qui Cara Amidæ substiterat, dolore perculsus Byzantium redijt vsque adeo sibi iratus, vt sperati triumphi publicæque lætitiæ apparatum omnem rejceret, vlturusque contumeliam iuraret non prius se cœpto bello finem impositurum, quàm Hysma

elis progeniem (vti Selymus pater, & auus Baiazetes statuissent) funditus excinderet. Hæc siquidem odia cum ipsa nouæ religionis dissensio, tum antiqua simulta à proauo Mahomete cum Vssumcassane concepta, in immẽ

sum extenderant. Ferebatur quoque Tammam, quod maxime Mahometanis erat odiosum, per mutuas legationes concitare Carolum Cæsarem vt Turcis in oriente occupatis, Pannoniæ & Græciæ, terra marique inuadendæ occasionem arriperet. Tammas quoque aliud subijt incommodum: nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanum Byzantij agentem transfugit; cuius hortatu renouatum est bellum, quo Helcas vt perfidiæ, aut stulti consilij pœnas daret, quum se bello Ducem profiteretur, non longe à Balzera quæ est Emporium Persici sinus, interceptus est, eo successu vt Tammas adhuc respiret, & accersitis in auxilium ab Indico Oceano Lusitanis aliquot sclopettarijs, locorum opportunitate se defendat. Ipse roseo vultu & alacribus oculis, dignam Imperio faciem præfert, & inter Persas, quod maximè decorum est, equitandi & sagittandi peritissimus habetur.

LAELII

LAELII Carani.

Regali Tammas Persarum sanguine cretus
Hic est, quem roseo pinxit Natura colore
Quem Venus ambrosiæ conspersit odoribus, arma
Quem Mars bellipotens simul & Tritonia virgo
Munere bellorum, sæuis instruxit & armis,
Qui quamuis odio fratrum vexatus acerbo
Hircanisque armis, clari haud benefacta parentis
Aequarit, tamen audaces expellere Turcas
Est ausus, quorum tepefecit sanguine terras.
Hic vbi iam niueo Tauri splendore coruscos
Frigoreque algentes nocturna strage fugauit,
Rettulit & magno claros ex hoste triumphos.
Immanis summo perculsus Turca dolore
Prostratas acies cum cernit milite Persa
Sic proprias repetit sedes, & corde querelas
Sæpius effundit miseras, & percitus ira
Testatur, diuos se vnquam linquere inausum
Inuisos donec Persas euerterit orbe.
Ast inuicte noua Tammas virtute superbum
In patrios iterum fines irrumpere Turcam
Si qua parte vides, armis victricibus arce,
Sterne, fugaque, proculque doma; nam victor honores
Et famam claro felix æquabis olympo.

Thomas Hauardus Nor-foltius Dux.

IC est ille bello inclytus & supra omnes mortales supremo hoc infortunio miser Thomas Hauardus Surreij filius, ab Anglis de nomine eius Imperio subditæ Prouinciæ Norfoltius appellatus. Is Surreio patri operam in prima acie nauans, quum Scoti ad Floddum occiso Rege delerentur, singularem eius victoriæ laudem tulit; Rebellantem Hyberniam eò traijciens armis perdomuit, atque pacauit. Henrico Regi bis Galliæ bellum inferenti tijracientique in continentem bellica laude virtuteque animi Ducum clarissimus magno vsui fuit. Postremò eum industriæ, perpetuique officij sui fructum tulit, vt post damnatum cæsumque securi Edemundum fratrem, eiusque filiam pari supplicio mulctatam, quòd Regi tot cædibus efferato infaustè nupsisset, turris Londiniæ carceri includeretur; seruaretur tamen viuus à Rege, vt in carcere Regem non omnino ingratum erga se, qui adhuc tyranni beneficio viueret, fateretur.

Norfoltius.

LAELII Carani.

Horrida Norforti dum tractas arma tremende
Diceris esse Deo Bellipotente satus,
Nam tua dextra graues armis quum perderet hostes
Obstupuere homines, obstupuere Dei,
Sed mage mirantur te hominesque, Deique tyrannum
Quum virtute vident sic cecidisse tua

Eiusdem.

Lictoris rabiem Marius compescit inermis,
Illi dum ferro colla ferire parat.
Pectora Norforti perterres dira tyrann
Se fœdare tuo nanqu e cruore pauet.

FERDINA

Ferdinandus Toletanus

Albæ Princeps.

ENITERE magnanime Albane, & qui militiæ vsqueadeo lætis initijs effloruisti, perpetuo virtutis atque victoriæ cursu ad summum gloriæ fastigium contende, qui antiqua Toletanæ familiæ decora cumulatè renouas, & Hispaniæ veterem belli gloriam asseris, benignitateque splendidissimi ingenij cunctos proceres æquas, & quosq. Duces cōsilio, vigilãtia & ingentib. ausis antecellis. Agnoscimus siquidē, quid generoso illo tuo & insatiabili laudis spiritu petas & speres, & quid deniq. certissimis summarū virtutū præsidijs circūseptus strenuè euadēdo cōsequi possis. Insita nāque tibi est, & à præaltis maiorū tuorum seminibus ingenita, veræ laudis, verique decoris immensa cupiditas. Nam te

Federici aui Bætico & Cantabrico bello clarissimi trophæa excitant, te Garziæ patris Libycis arenis insepulti manes vrgent, te Cæsar ipse, cui tu maximè conspicuus, inter splendidissimos Proceres fidei virtutisque nomine delectus perpetuo adsistis comes, vehementer accendit, vt nihil nisi arduum, nisi excelsum, & optimæ laudis spe plenum spectes, vnde summa petatur gloria. Hanc enim vnam ipse petit, in qua tamen pietas emineat, & amplificatæ Religionis fama constet; tanto quidem studio, vt te secum rapiat, benigneque tecum suum decus communicet. Et hoc hercle multo modestius & liberalius, quandoquidem quotam suæ laudis partem tibi concesserit, quum triumphalem laurum de profligato ad Albim, captoque Saxonum Principe repudiaret, vt totum id decus à te forti ausu felicique dextra partum, præclaro iure tibi deberi fateretur. Confecisti itaque tua ingenti virtute difficillimum atque durissimum bellum, quod auspicijs inuicti Cæsaris gerebas, optima quidem spe, & singulari perseuerantia, quando semper antecursor, semper hosti proximus, semper ex tua peculiari disciplina munitissimis vallatus castris, ita progrederere, vt maturè obuenientis victoriæ fructum prope solus delibares, atque inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem præclarè gestis, sicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia, te effecturum promiseras, aui atque patris felices animæ iampridem ex meritis in cœlum receptæ, ita gaudent & exultant, vt te etiam atque etiam obnixè cohortentur ad concitandum Cæsarem suopte ingenio de sacri belli gloria cupidissimè cogitantem. Nihil enim ei vel ad vsum rerum præsentium aptius, vel ad gloriam laudatius, vel ad spem æternitatis omnino beatius accidere potest, quàm vt in veros hostes vniuersa Christiani nominis arma, vnius præsertim inuicti, pijque & bene fortunati Imperatoris auspicijs conuertantur.

ANDREAE Angulij.

Dum cogis Fernande Scythas dare terga Viennæ
Astra suo lambit vertice Danubius;
Et quà lentus aquas agit Afris Bagrada arenis
Miratus dextræ est celsa trophæa tuæ;
Te rapidus tremuit Rhodanus, ter Gallia magni
Cæsaris est armis quum quatefacta ferox:
Illius amissa Libycis quoque Sauus in vndis
Classe, tui robur pectoris obstupuit;
Tandem Albis bello victus te sistit Olympo
Dum duce te, Carolo perfida colla dedit.
Ergo aqua vel tellus, nulla est non plena triumphis
Pars etiam Cœli; clare Tolete tuis.

MVLEAME.

Muleamethes Cognomento SCYRIFFI, Magnus Rex Mauritaniæ.

HAC talari linteaque toga induitur Scyriffus, & oblongo linteolo simplicibus spiris ita caput inuoluit, vt eius extrema pars instar ingentis caudæ à dextra aure per humeros & crura ad talos vsque diffundatur. Hoc habitu Sacerdotes Aegyptios olim vsos fuisse constat, sic vt facilè rear sacrificuli cultũ inde acceptũ, quem nostri sacra facientes superinduũt, & Camisum vocãt. Muleamethes siquidẽ ob id Scyriffus vocatur quòd sacratæ sit stirpis, & Mahometis pseudo prophetæ sanguine progenitus. Ea vox enim Arabicè virum sanctimonia pollentem, & sacris mysterijs deditum

exprimit. Quomodo autem hic magno huius seculi prodigio (quum esset pædagogus) ad tot amplissima Regna peruenerit, breuius quàm potero explicauerim, vt hinc quoque astrologicæ diuinationi non inanem famam adstruamus, & iam sit planè perspicuum totam humanæ sortis fortunam sua auspicia è Cœlo deducere. Scyriffi pater Zidamethes habitauit in Dara, quod est Regnum non procul à Staffileta regione, quæ tota palmifera est, & magno incolarum emolumento dactylorum copiam venalem præbet, qui fructus esui gratus, à finitimis vlterioribusque populis expetitur. Huius mercimonij aliarumque rerum opulentus erat mercator Zidamethes, & prudentiæ opinione maximè insignis: sed in primis syderalis scientiæ peritissimus, vtpote qui multa prænunciaret & diuinaret, profiterique auderet, vel multis irridentibus, duos se habere liberos, qui proculdubio ad Regale fastigium essent euasuri. Hi erant Mahometes & hic Scyriffus nomine Amethes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerant, puerosque docebant, pari concursu quæstuque apud finitimas gentes doctrinæ fama celebrati. Hos pater admonuit vt noscendis externarum gentium moribus longinquam peregrinationem susciperent, religionisque causa Mahometis prophetæ templum & sepulchrum ad Mecham & Talnabim (quæ sunt in Arabia) venerabundi adirent. Quòd opinio religionis mortalibus ingenita, homines ei deditos augustiores, & apud imperitos admirandos efficiat. Suscepere itaque iter, & Memphim inuisere, transiuere mare Rubrum, deflexereque Hierosolymas vsque Byzantium, atque inde reuersi in Africam, apud Tunetum aliquandiu constitere, cœptique sunt haberi in veneratione apud Punicas gentes, quòd esset ex progenie Mahometis, inuisissentque sacrosancta templa & monumēta veterum Hæbreorum, atque alba veste vterentur. Mahometani siquidem eos qui religioso voto conditoris sectæ suæ Mahometis sepulchrum inuiserint, sacrosanctos appellare soliti sunt, & eos à cultu candidæ vestis agnoscunt. Ab eo tempore ingentes amicitias cum Arabibus Regulis contraxerunt, & vti erant ex paternis diuitijs maximè opulenti ad tractanda arma transiuerunt, vt fatis suis viam aperirent. Adhæsere itaque vagis Arabibus qui in Africa à Nilo vsque ad Oceanum Atlanticum incertis sedibus vagantur, imperantque tributa Regibus, & detrectantes venalem amicitiam, armis inuadunt: qui vt tum accidit, magnis viribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum longè clarissima vlterioris Mauritaniæ vrbs, quæ Romanis temporibus, vt coniectari licet, Bogudis Regis fuit, distat ab Atlante triginta millibus passuum, ea camporum specie, & aquarum vbertate, qua Mediolanum florere, discedereque ab Alpibus videmus. Sed Buccentuffus qui ab Almansore potentissimo Rege aliquot ante seculis occupatæ Hispaniæ gloria inclyto, genus ducebat, non prius expugnari potuit, quàm Fessanus Tingitanæ & Cæsariensis Mauritaniæ Rex, in societatem Arabum traheretur industria præsertim duorum fratrum, quorum authoritas apud Fessanum plurimum valebat. Eo itaque euentu Arabes Mauroccho potiti sunt, vt Mahometes alter fratrum maior natu Rex efficeretur, quum Buccentuffus ei se desperatis rebus certa conditione dedidisset. Sed hunc postea Mahometes periurus & sæuus in granaria scrobe immaniter necauit.

Amethes

Amethes autem Scyriffus trans Atlantem progressus, opulentissimæ regionis Regnum, quod Susium vocant, frumento, olea, viteque & metallis abūdans, & Tarodentam clarissimam vrbem, quæ Arabum stipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatosque Leones gignit, generosos quidem & homini parcentes, nisi ex pecore minoribusque feris ad alimentum præda desit. Ab Atlante qui est memorosus & altissimus, & hodie mons Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, non secus ac ab Alpibus nostris Apenninus, longo tractu & multis flexibus in orientem sic exporrecti, vt mediam Africam proscindant, & ab arenis disterminent. Eæ nanque arenarum solitudines ad vlteriores Aethiopes pertinent. Cæterum Scyriffus non contentus amplissimo Regno, Fessani Regis & Arabum fretus, auxilijs Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abstulit. Ea tamen conditione vt in Darà & Staffilite eum regnare pateretur, quæ Regna paulo antè communibus viribus occupassent. Ex Maurocchο demum Scyriffus insatiabili cupiditate ad Fessanum regnum oculos adiecit, innixusque suis dolis & felicibus armis regem Muleamethem debellauit & eiecit, quum illum fatigatum multis diuturni belli detrimentis Fessanus populus, vt Fortunæ cederet hortaretur, ne ruentis patriæ casum, & ciuium suorum interitum conspiceret. Ea vero magnitudine animi Scyriffus vndique probitatis atque iustitiæ ac humanitatis gloriam captare solitus, in victoria vsus est, vt diceret neminem se apud Maurocchum regnare passurum præterquam Muleamethem, iocatus in communi nomine, atque ita victum & dudum hostem Maurocchi Regem fecit, illumque eò cum liberis ac vxoribus, & Regia gaza migrare iussit; magno quidem cum dolore Muleamethis, cui nobilissima atque amplissima Mauritaniæ ciuitas, & patria erat relinquenda. Vrbem Fessam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma vocatur, & in Oceanum iuxta vrbem Azamor nauigabilis defertur. Eam septuaginta quinque milibus domorum infinitoque populo frequentem esse omnes asserunt, trecentæque & sexaginta frumentariæ molæ in amne visuntur, actæ machinis quas profluentis aquæ impetus rotat & euoluit. Infinitæ sunt in vrbe rerū fabrilium tabernæ, & plura mercimonij pretiosi conditoria, certis septis publicè custodita: atque item Gymnasia duo quibus iuuentus discendis disciplinis & literis publico sumptu alitur & docetur. Fessani hospitales domos habent peregrinis suscipiendis, atque xenodochia in quibus afflicti morbis benignè curantur. Populus in vniuersum suffusci coloris est; sed fœminæ cultus elegantia, multaque lasciuia morum perpetua ferè vmbra fuscedinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in vrbe Scyriffus solium constituit, subnixusque suis viribus Tremezenium Regem Cæsaris clientem eiecit. Bellum cum Lusitanis continenter gerit. Hi in ora Mauritaniæ extra & intra Gaditanum fretum oppida tenent; Acillam quam Arzillam vocant & Septam, quæ Plinio septem fratrum à totidem imminentibus collibus, vrbs fuit. Eo quidem successu vt Azamore oppido sit potitus, & Gheum oppidū in promontorio situm, quod summa virtute sed infelici exitu aliquandiu à Lusitano præfecto fuerat defensum, expugnarit. Ea verò in pugna qua postremo Fessanus Rex est debellatus Muleboazon, qui Fessano aderat auxiliaris,

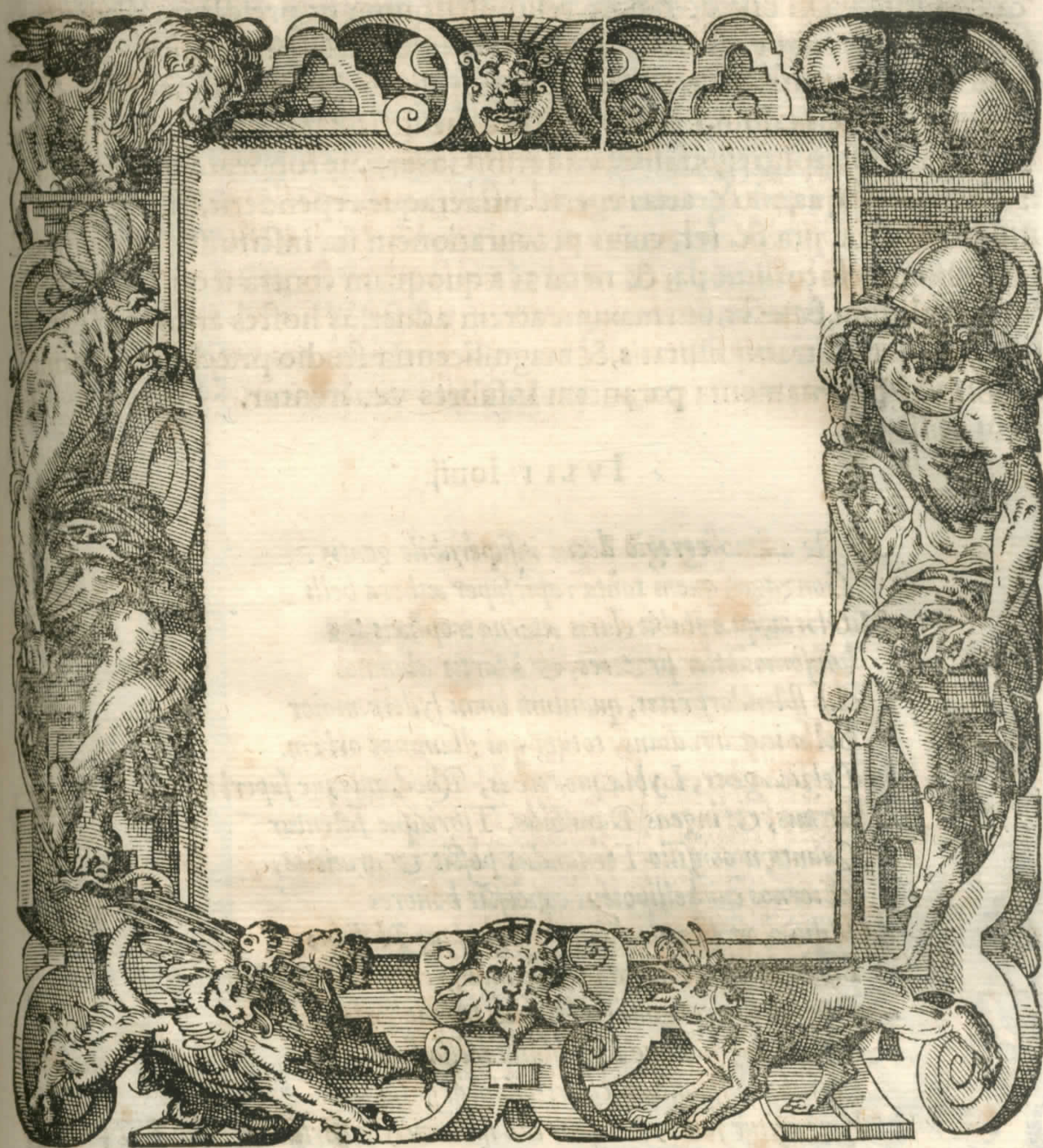
Velesio vrbe quæ ferè est contra Gades posita, exutus est; sic vt exul & ex vulnere dextro oculo captus in Hispaniam refugerit; atque inde auxilia postulatum in Germaniam vsque ad Cæsarem pertenderit, famam de Scyriffi viribus ingentem relinquens, & admonens principes nostros vt maturè caueant, ne is Granatæ affectans Regna, alicunde traijciendi in Hispaniam occasionem & facultatem arripiat. Habuisse enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum balistariorum sclopettariorumque viginti milia, moreque nostro egregiè fabrefacta ænea tormenta maioris minorisque generis conuecta equis & curribus ad octingenta, accessuramque profecto ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, si traijcere meditetur, & religionis causa bellum paret. Sed planè senem octogenarium quanquàm viridi validum senecta, & assiduè camelino lacte vtentem, aut sua proculdubio absument fata, aut superi ab Hispania auertent, aut veris armatisque militibus vbique terrarum egregiè vincere assuetis, trucidandum vel vinciendum obijcient.

ANDREÆ *Angulij.*

Miraris mira hunc cinctum septemplici, & alba
Indutum stola Regem habitu Libyco;
Quid si illum nosses, atque illius inclyta facta,
Facta inquam audisses, digna duce Annibale?
Hic velut æthereum fulgur, vi Martis aperta,
Regna propinqua suo subdidit imperio:
Massilium huic gentes. Getuli, & Maximus Atlas,
Et Mauritani colla dedere duces,
Adde quod arma etiam Bætis meditatur ad vrbes,
Hispano spreto milite, & Oceano,
Dum parat hæc magna, illi sors, virtusque parauit
Nunc Iouij calamum principis Historiæ.

FERDINAN

Ferdinandus Gonzaga.

HOC in te Ferdinande Gonzaga Ducum præstantissime, bellicæ virtutis eximium decus refulget, quòd armato præsenteq; Cæsare summæ virtutis & fortunæ Imperatore cuncta castrensis disciplinæ munia obis, quum in agmine, in castris, & acie, vti collega Cæsaris iura summæ potestatis exerceas, vnde geminata laus effulget, cum meriti tui scilicet, tum iudicij Cæsaris, qui tantus ipse Imperator te vnum supra cæteros, ducem longè optimum censet. Esse quidem egregium Ducem, vt reor, magnum est; sed opinione hominum existimari censerique eius maximè iudicio, qui cuncta ratione gubernet, longe maximum videri potest. Agnoscit quippe Cæsar humanarum rerum peritissimus, quo robore animi totas ardentis belli difficultates sustineas & superes, qua mentis prouidentia locorum & temporum gnarus consilia explices, denique qua vi lacertosi pecto-

ris & animi in armatas hostium acies deferare. Præclara siquidem testificatione digna historijs eximiæ virtutis & industriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Gallia, & Belgio reliquisti, quum ex prefectura Siciliæ quantum tibi curæ fuerit Siculorum, aratorumque præsertim immunitates & cōmoda tueri, quantumque seditiosorum militum licentia immanis tibi odio fuerit, ostenderis, dum maleficos planeque deficientes á Cæsaris authoritate seuerissimis supplicijs punires, vnde tibi Cæsar, improborum militum hostis acerrimus, aliquando gratias egerit muneraque rependerit, scilicet vt te Galliæ Cisalpinæ præficeret, cuius procurationem ita instituisti, vt nemini timenda belli incommoda, & nemini à quoquam contra æquitatem iniuria sit expectenda, & te vnum maxime acrem aduersus hostes armatum defensorem, authorem tranquillitatis, & magnificentiæ studio præclara priuatim & publicè vrbi ornamenta parantem Insubres venerentur.

IVLII Iouij

Macte animo egregio decus insuperabile gentis
Gonzagæ, quem tanta rapit super æthera belli
Gloria, quæ stabit claris æterna trophæis
Ausonios inter proceres, & Martis alumnos
Sic splendore nites, quantum omni sydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat orbem.
Belgica gens, Lybiæque vrbes, Rhodanusque superbus
Arnus, & ingens Danubius, Tibrisque fatentur
Quantum consilio Fernandus possit & armis
Æternos cui bellipotens concessit honores
Militiæ, vt Carolo dignus, dignusque Philippo
Insubriæ regeret iusto moderamine gentes.
Ergo tibi partos inuicto Marte triumphos
Suscipe magnanime Heroum, te celsa fugatis
Hostibus assequitur celeri victoria passu.
Viue igitur felix, volitans tua nam inclyta virtus
Clara per ora virum, celsum conscendet Olympum.

IOANNES

Ioannes Tarnouius
Comes Polonus.

VOTIS tuis religiosè susceptis vsque quaque aspirent cœlestia numina magnanime Tarnoui, qui hac in tabula triũphali lauro,& victricibus armis conspicuus spectaris,& Martio vultu illustre Sarmaticæ virtutis decus effers,qui toties de Barbaris bello victor & triũphator vberiores etiã victorias te patriæ relaturũ polliceris;quibus latè summotis pulsisque hostibus Lithuani, Roxolani, Podolij, Polonico imperio coniunctæ gentes secura atque lætisima pace perfruantur. Nihil enim nisi magnum ingenti animo concipis; nihil nisi gloriosum, salutare, & tibi patriæque decorum & illustre complecteris, vt clarisimis factis insitum generosæ virtutis nomen & famam latisimè extendas. Eo nanque studio in adolescentia ingenium optimis literis excoluisti, iuuentam durisimis belli laboribus dicasti,

vt vir demum factus, totum penè terrarum orbem, noſcendis tot gentium moribus nobiliſsima peregrinatione circuendum ſuſciperes; adita primo Aſia Syriaque religionis cauſa, & conſpecto mari Rubro peruagatus etiam Africæ ciuitates vſque ad Atlanticum Oceanum, vbi aduerſus Barbaros Luſitaniæ Regi operam nauans, & fortis militis & periti Ducis laudem, decoraque ſpectatæ virtutis ornamenta conſecutus es. Ab hac peregrinatione noticiaque multiplici rerum bellicarum auctus, in patriam rediſti, quum Leonem Romanum Pontificem, & Carolum Cæſarem eſſes veneratus, tanto hominum fauore, vt Sigiſmundo Regi commendarere, & ab eo vniuerſis Regijs copijs præficereris, eamque patriæ præſtares operã aſsiduis Barbarorum incurſionibus laboranti, qualem afflicti ciues tui ab optimo ciue fortunatoque Imperatore depoſcebant. Siquidem Moldauos Geticam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita profligaſti, vt hoſtes alioqui terrifici, & multitudine ſuperantes Principe vulnerato, primarijſque gentis interfectis turpem in fugam conijcerentur; tu caſtris eorum & tormentis potireris, atque inde triumphali curru Cracouiam inueherere; tanto Moldauis terrore iniecto, vt Petrus renouare bellum auſus; quum te aduerſum ſe iterum delectum Imperatorem audiret, omiſſo bello ad non iniquas parandæ pacis conditiones ſit conuerſus. Sed huic Moldauicæ victoriæ Hiſtorijs noſtris abundè celebratæ, alteram amplioris proculdubio gloriæ de Moſchis ad Starodubum debellatis addidiſti. Sæpius Tartaros Scythas fœdiſsimũ atq. ſæpe improuiſum hoſtiũ genus non vno in loco illata cæde repreſsiſti: ſingulari autem prudentia orientes in Regno ſeditiones compreſsiſti, vſque adeo latè propagata fama nominis, vt inuadente Pannoniam Solymano, Germani atque Hungari Bohemique te vnum ſibi tanquam inuictæ virtutis gerendo bello Ducem expeterent. Verùm quod non eſſet tutum præſtare eam operam, tantum honorem probè repudiaſti, ne id ægre ferret Sigiſmundus Rex tuus Solymano vetere amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, & teipſum, & vniuerſi Regni copias Reipublicæ concedere, ſi reliquorum Chriſtiani nominis Regum arma ſacro ſuſcepto bello in vnum iungerentur, quòd tu ſuprema cura concupiſcere exiſtimaris, & Dij faxint vt huius pij nobiliſque voti compos fias. Nihil enim eſt magis decorum & expetendum viro forti generoſoque, quàm pro patria dignitateque Chriſtiani nominis, reformidato omni vitæ periculo cum Turcis Europæ Regna affectantibus decertare.

IVLII

IVLII *Iouij*

Salve ò Sarmaticæ gentis fortissime ductor
Iustitia atque armis, quis se tibi conferat vnquam
Quum tua dat sonitu bellorrm buccina signum
Poscis equos, atque arma gerens in prælia, turmas
Sternis, & armatos exultans deijcis hostes,
Moldauiæ dominum campo congressus aperto
Fudis, Sauromatis cladem excidiumque minantem?
Te superis Astrea plagis transcribit, & ipsa
Iam tibi perpetuos Diuum concessit honores.
Sarmata magnanime agnoscat ventura vetustas
Nullum posse tibi similem monstrarier orbi,
At tu, viuus adhuc, multis dominaberis annis.

ALEXANDRI *Suchteni Germani.*

Diues opum tellus, clarisque potentior armis
Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
Sicut imaginibus titulisque superbus auorum
Sic virtute mea magnus in orbe feror.
Vallachus imparibus quum nos inuaserat armis
Auspicijs cæsus Dux fuit ipse meis.
Vistula Moldaui clypeosque, arcusque, rotasque
In mare Theutonicum barbara signa tulit.
Facta quod illius non sis tum præda furori
Tarnouio debes terra Polona tuo.

Cosmus Medices Florentinorum Princeps.

DII vota tua cumulatè impleant magnanime Cosme, postquam nihil præter ipsum asolutæ virtutis specimen respiciunt. Tales namque tibi mores natura tribuit, nusquam hercle nouerca, vti fas est videre, sed semper arridens & benigna mater, vt gloriam ex benefactis clarissimisque virtutibus obuenientem contemnas potius quàm affectes. Apud te siquidem pudor atque iustitia viget, & virtuti optimisque artibus domi tuæ certissimus est receptus. Literas colis, ingenia foues, magnificentiæ studium pulcherrimis operibus extendis. Rempublicam porro ita gubernas, vt nobilitatem in honore habere, populum alere, & patriam tranquillitate atque opibus florentissimam reddere contendas. Quo verò admirabile clementiæ tuæ munus est, exules facile reducis; parcis rebellibus, scilicet vt plures domi sint, qui tibi plurimum debeant

beant, & nomen tuum ſyncero maximè ſtudio venerentur. Id enim ſalutare ciues agnoſcunt, Etruſci omnes certum publicis rebus præſidium fatentur, & tota iam Italia, atque vlteriores gentes felicis tui & rectè conſtituti Principatus decus concelebrant. Perge igitur, optime Princeps, vt te ſupergreſſum humanas laudes, & beata tua prole gaudentem, quum longa ſenecta vitæ finem attulerit, ingentem animam conſpicua in ſede cœlites exceptam conſtituant, & poſteritas omnis, cuncta ingenij atque Fortunæ tuæ monumenta æternis laudibus perſequatur.

IOVII Iunioris.

Qualis Hyperboreo lætus Gradiuus in orbe
Fumantes quum ſoluit equos, ſudantiaque ora
Strymonis in ripa victricibus abluit vndis;
Iam furor, & rabies armorum, iræque, minæque
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans
Ore robur, placido ſignat ſua lumina vultu;
Ille ſedet luſtrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, deſenſumque hoſtibus Hebrum
Proſpicit, & Geticæ ſecura mapalia terræ,
Tum Veneris blandum pertantant gaudia pectus.
Talis magnanimi diuino lumine COSMI
Ante alias longe radians effulget imago,
Ingentesque gerens humeros, auguſtaque membra
Effigies vllum nunquam peritura per æuum
Vertice nudato celſum caput exerit armis:
Sydereoſque oculos, regalia lumina vibrans
Pacatam ſe ſe populis ſpectantibus offert.
Ceu quum depoſito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti quum iam ceciderunt monſtra ruina
Qua ſe deuicto mons Murlius erigit hoſte;
Quum iam læta ſuo felix Duce Flora quieſcit
Atque Etruſca ſalus tanto ſub Principe tuta eſt.

RAINERII.

Te duce, mortales quæ dedignata ſceleſtos
Extulerat niueos aurea ad aſtra pedes
Aurea nunc Aſtrea redit, Venus ante receſſit
Sacrilega, Etruſcæ COSME *decus patriæ,*
Per quem parta quies, & pax & copia rerum eſt,
Et Sophiæ, Aonidumque artibus ortus honos.
In falcem, duce te galeæ conflantur & enſes
Nec lethale ſonant claſſica, nec litui.
Marte ſatus, Ianum claudis, quî claudere Ianum
Mauortis prolem te potuiſſe putet?

FINIS

ELENCHVS ILLVSTRIVM VIRORVM. QVORVM HISCE SEPTEM libris effigies Repræsentantur.

Luchinus

Sequentes versus collocandi erant post effigiem Matthæi Card. Sedunensis pag. 251. sed cum in prima editione florentina ex qua nos nostrum exemplar descripsimus, non essent suo loco positi, sed ad finem: nos quoque non aduertimus in tempore, quare hic ponere maluimus, quâm auctoris laborem in ijsdem tam concinnè describendis irritum fieri.

AVGVSTI, Cocceiani.

Helueti, gens vna Ioui carissima summo,
Et cara Martis pignora.
Inuicti bello populi, certissima Regum
Bellantium spes, ac metus:
Nullone Heroas vestros celebratis honore?
Nullo ære? nullo marmore?
Certè etiam externos, claræ virtutis amicæ,
Artes fouebunt Itali.
Ipse pater Iouius quàm mira expresserit arte
Illustrium formas Ducum
Cernitis, & vestri Ductoris imagine vera, vt
Dotes & ora effinxerit.
Qui latè Italiam fama compleuerat omnem
Virtutis ergò fulgidæ.
Quare purpureo corpus velabat amictu,
Sacro coruscus ordine:
Certabantque virum sublimem tollere ad astra
Bellona Peitho, Sanctitas.

Libuit hic grata commemoratione eorum etiam nomina subiicere qui versibus elegantissimis hæc Elogia vel illustrare vel ornare voluerunt.

BASILEAE

INDVSTRIA ET OPERA
PETRI PERNAE
SVMPTIBVS VERO HENRI-
CO PETRI ET SIBI
COMMVNIBVS

Cum Gratia & Preuilegio Cæsareæ Maiestatis.

ANNO CIↃ IↃ LXXV
Calendis Februarijs.

INDEX RERVM ET VERBORVM IN PAVLI IOVII ELOGIORVM LIBROS DE VIris illustribus in re militari breuiter collectus.

Gentilis

Mat-

FINIS.